

ZDENĚK MAREŠ

Tvůj majestát, králi

Zachariášovi se dostalo přezdívky Dýka, neboť vlastně s její pomocí se dostal z mnoha svízelných situací. Vyslechl totiž tajemné intriky, které kuli proti Přemyslu Otakaru II. Vítkovci, a velmi strmou cestou se dostal ke králi, aby ho varoval před hrozcím nebezpečím. Za to se mu dostává cti doprovázet mladičkou Otakarovu dceru Anežku do Čech. Ovšem tento úkol není v žádném případě jednoduchý — na výpravu číhají nejen potulní loupežníci rytíři, ale také Kumáni...

Ani největší jeho odpůrci mu neupírali moudrost a statečnost. A protože byl opravdu moudrý a statečný, obklopoval se lidmi stejných vlastností. To násobilo jeho sílu.

Toto není román o Přemyslu Otakaru II., přestože v něm vystupuje, ale o hloučku odvážlivců, bezmezně mu oddaných. V roce 1262, kdy děj začíná, nedosáhl tento panovník zdaleka vrcholu své moci. Vítkovci nezesílili ještě natolik, aby ho mohli ve spolku s nepřáteli české země ohrozit. To nebezpečí však už tu bylo a v povaze krále nebylo nečině přehlížet, až síla nepřítele vzroste. Jednal: jednak budoval města, kláštery a posiloval hrady v těsné blízkosti držav Vítkovců, tím se snažil zamezit růstu jejich vlivu, a pak je chtěl rázným úderem připravit o silného spojence. Bohatý a vlivný rod strakonických Bavorů, posílený o řád křižovníků, by mohl ve spojení s Vítkovci tvrdě zasáhnout královský majestát. K tomu nesmělo dojít. Nemůžeš-li potříst svého nepřítele, povznes ho k sobě, to je stará zkušenost samovládců.

Pyšníme se mnoha slavnými knížaty a králi. Boleslav I., Boleslav II., Břetislav I., Soběslav I., Přemysl Otakar I. Největšího věhlasu si však mezi Přemyslovci bezesporu získal Přemysl Otakar II. Byl nejen králem zlatým a železným, králem bohatým a expanzivním, jeho moc se navíc opírala o životní zkušenost a moudrost. Jako sedmnáctiletý se pokusil sesadit svého otce krále Václava I., a proto zblízka poznal vězení na Zvíkově. Později sbíral zkušenosti v bitvách s Uhry a v potyčkách s mocnými šlechtickými rody. Byl to, skoro jako každý velký vládce, člověk rozporuplný. Stavěl si hrady a města, ale osazoval je především německým a vlášským patriciátem. Za jeho vlády narůstalo bohatství církve a šlechty. Lid chudl také díky nákladným výpravám proti Slezsku, Prusku, Litvě a uherskému království. Při svých výbojích se Přemysl Otakar II. dostal až k Jadranu.

Přemysl Otakar II. neváhal a zaslíbil Bavorovi II. svou mladíčkou levobočnou dceru Anežku. Co na tom, že mocnému velmoži je přes čtyřicet a královské dceři sotva dvanáct? Zájem království si žádá tohoto svazku. Také Jeho královská Milost spěchá. Krátí si zrovna to horké léto na píseckém hradě lovem divoké zvěře. Potíží je

v tom, že Anežka sídlí v Rakousích, tak trochu ve vyhnanství, se svou matkou. Pro krále a jeho věrné překážky neexistují. Na králův příkaz opouští oddíl jeho vojáků, vedených panem Purkartem z Vimperka, hrad Prácheň. Ne oklikou, ale rovnou skrze území pánů zelené růže se prodírá vpřed, aby splnil své poslání. Neváhejte a vydejte se na klikatou pouť s nimi. S mladým a nezkoušeným Zachariášem Dýkou napřed pobudete v milevském klášteře, kde se krátce budete těšit opatově

přízni, aby vás zlý osud zavedl mezi rýžovníky zlata. Jsou to lidé tvrdí, řídí se spíše zákony přírody než zákony danými pány. Nesetrváte u nich dlouho, zlato vás ještě tolik nepřitahuje, a spolu se Zachariášem Dýkou se octnete mezi křižovníky na strakonickém hradě. V těch dávných dobách se nikdo s nikým příliš nemazlil. Šlo nejednou o krk. Zachariáš stejně jako jeho vladař poznává, že nic na tomto světě není zadarmo a že nejdříve se platí za zkušenost. Mladý věkem, ale poznáním téměř už muž, setkává se konečně na hradě Prácheň s přístími druhy na té daleké pouti. Světaznalý pán z Pajreka se stává jeho přítelem a rádcem. Sbližuje se s vojáky a stává se jedním z nich. A jižní Čechy, ta slunná enkláva naší země, vám i tomu hloučku králových věrných přichystají nejednu nástrahu. Dnes trasu, po které jedou

královi jezdcí, urazíte autem za jediný den. I se zastávkami to stihnete z Písku na Zvíkov a odtud ke Krumlovu. Jenže při té rychlosti vás nepostačí ohromit ticho rovin okolo Milevska, nezmocní se vás lítost, že při pohledu z hradeb Zvíkova už nevidíte soutok Otavy s Vltavou, nepostřehnete ani nenápadné stoupání od Strakonice k modravým vrchům Šumavy. Máloco milého vám při té honičce natrvalo uvízne v paměti. Při prohlídce kláštera Zlatá Koruna vám dozajista unikne zašlá náhrobní deska krále slavného stavitele Hirza. A přece tento králův oblíbenec byl člověk velmi schopný, odvážný a pracovitý a zaslouží si vaší pozornosti, neboť právě jemu vděčíme za nejednu krásnou stavbu v tomto zasněném koutu naší země. Patřil rovněž k hloučku moudrých a statečných králových rádců. Uspěchanost dneška vás obírá o všechnu tu krásu. Zpomalte a dopřejte si projednou přepychu a jako zastara, kdy průzračnými řekami táhli lososi a kdy divoák ovládal bažiny a dubové lesy, se beze spěchu, zato s požitkem potoulejte krajinou. Duch věčných tuláků i prostých lidí, kteří do ní vsazovali hrady a města, v ní setrval.

ZDENĚK MAREŠ

Tvůj majestát, králi

KAPITOLA PRVNÍ

DÝKA

„Vstávej! Je čas!“

Bratr ze Želiva slabounce zatřeše se Zachariášem.

Prokoukne, ale chvilku se ještě povaluje na lůžku. Tak lenošně po ránu vylehává pátý rok. Bylo mu jedenáct, když mu zemřela matka. Těžko se mu žilo s černovlasými bratry, kteří byli tolik jiní než on. Když zemřel i hodný děd Ploužin, který za statečnost v boji získal jejich újezd, bylo to k nevydržení. Tu nečekaně přišel nově zvolený opat milevského kláštera a odvedl ho. Rok tomu bude, kdy z dřevěného přístavku, kde spával s čeledí, přešel sem, do malé útulné komůrky; takové laskavosti se dočkal. Kdo mu ji poskytl a skýtá doposud? Samotný opat v něm, bůhví proč, našel zalíbení, i mnich ze Želiva, který sbírá léčivé byliny.

„Vstávej! Vstávej!“ objeví se znovu u jeho lůžka vousatá tvář řeholníka.

Vyskočí, natáhne si žluté nohavice a přes rozčepýřené světlé lesklé vlasy si přetáhne halenu. Není hranatec jako jeho bratři, spíše je útlý, z obličeje mu kouká chytrost. Jako se ve stádu jelenů najde občas jeden bílý, tak on, jediný z potomků děda Ploužina, se takto vybarvil. Také matka měla černý tuhý vlas. Jako docela mladičká sloužila u paní Zdislavy, matky pana Jiřího. Zachariáš nikdy k újezdu srdcem nepřirostl. Nikdy se nepokládal za chudáse jako jeho bratři. V klášteře zprvu přísluhoval v kuchyni, potom vypomáhal při obsluze. Tu jednou zpozoroval prázdnou zlatou číš před opatem a naplnil ji spěšně červeným vínem.

Opat pil a sledoval ho, jak nalévá ostatním.

Té zlaté číši říkali opatská. Pan Jiří ji daroval prvnímu zdejšímu opatovi Jarlochovi. Zručný zlatník na ni vytepal znak pána z Milevska, dobrodince kláštera.

Od toho dne posluhoval Zachariáš jedině opatovi. Udržoval oheň. Opat je zimomřivý. Také ho pobolívá v zádech. Stačilo mu jedinkrát sledovat přicestovalého želivského mnicha při rozmasírovávání zádových svalů představeného a příště mnicha zastal.

Nečekaně si ho oblíbí premonstrát s černými chloupky na prstech. Jeho oválný, načervenalý obličej září blahovůlí.

„Opat se ti odmění, služ vzorně!“ obšťastní ho co chvíli nasládlým úsměvem.

Vyjdou s bratrem ze Želiva postranní bránou. Klášterní zdi se zhlízejí ve vodním příkopu. Jsou vysoké a široké. Je to napůl hrad. Bránu střeží širokoplecí Němec se zlým kukučem.

Co nevidět zahoří na východě slunce. Zatím v polosvitu sejdou do polí. Bratrovi ze Želiva se houpe na zádech splasklý pytel, jiný, menší, pohupuje se mu u boku. Zachariášovi trvalo, než se naučil dobře znát byliny. Kytek je nepřeberně, a ne všechny se hodí. Jen kolik nafialovělých kvítků rozrazilů roste v prameništích potoků i na slunných stráních, leč nemocným pomáhá pouze nejmenší z nich, skrytý v trávě na sušších lukách. Ze tří jitrocelů jediný, ten s kopinatými listy, hojí rány.

Tu se nemluvný bratr sehne a ochudí hluchavku o vršek s bílými kvítky.

Vypravili se daleko. Bratr, který má dohled nad polními pracemi, zahlédl v kopcích směrem na Chýšky na jedné pasece rulík.

Kéž by ho byla hojnost! Kéž by nasbírali pytlík zlomocných listů i kořenů!

Pořád musí Zachariáš myslit na toho ruměného mnicha.

„Čiň se, aby opatova přízeň nepominula,“ nabádal ho zrovna včera, a stranou, jako mimochodem, se ptal, jak se ta přízeň projevuje navenek.

Nechápal, nač se ho ptá. Zda ho opat odměňuje?

„Rozmlouvá se mnou,“ pokrčil rameny.

„Snaž se! Snaž! Jsi vyvolený!“

Snaží se. Kradmo přitom smlsává i dobroty z koše učenosti. Naučil se číst a psát a i latiny dost pochytíl. Dobrotivý opat ho všude bere s sebou. Do Prémontré ho slíbil vzít napřesrok, jen až povyroste, a když ne napřesrok, tedy později určitě – zajíždí tam rok co rok. Opat touží pokračovat v psaní kroniky, již rozepsal Jarloch, ale tu nemůže přijít na první zvonivou větu, tu si potřebuje předem něco ověřit v bibliotéce Strahovského kláštera. Také dobudovat klášter upřímně touží, proto obnovil blízkou huť, která upadla, ale zatím se mu podařilo jen rozšířit kapitulní síň konventu. Když před jedenasedmdesáti lety klášter vyhořel, část klenby se zřítíla a i přes několikeré opravy to stále je znát. Všechno se mu daří jen napůl. To se pak, ve vědomí vlastní nemohoucnosti, uzavírá, aby po krátké tuhé kázni a odříkání vyšel posílen na duchu. Brzo ho však zdolá červené víno a Zachariáš ho jednou v polospánku slyšel volat svatého Norberta a prosit ho, aby i jemu, nehodnému, bylo dopřáno koutkem oka pohlédnout do nebe.

Je šťastný! Už pátý rok je šťastný!

Žije si tu v závětrí, hlad nemá, a co hladu je kolem! Na újezd nezajíždí. Sám Jiří z Milevska jím obdaroval děda Ploužina. Děd patřil k jeho ozbrojené družině. Pan Jiří byl opravdový kníže a jeho sídlo čnělo v rovinaté krajině jako ostrohřbeté skalisko. Škoda že odešel ze světa jako bezdětek; takhle zbývala jen rodová vzpomínka, a ta nenasytí. Zato dokáže pozvednout hlavu. Zachariáš si o sobě leccos myslí. Není obyčejný sluha. Kolikrát za noci dědův újezd vyloupili. Představený kláštera nabídl ochranu. Co zbývalo? Děd připomněl, že tenkrát v bitvě u Loděnic vyvedl z boje pana Jiřího, když pod ním zabili koně, a to že dobře věděl i první opat Jarloch.

„Nežijí ti, které jmenuješ,“ řekl mu předchůdce nynějšího opata, „a nedáváš se do ochrany jim, ale mně!“ Nehořely mu vášnivě oči jako Jarlochovi; ten mohl mnoho, vědělo se, že je z přízně pana Jiřího, že je Čech. Kolik v něm bylo chuti do života a do stavby. Předčít chtěl ve výstavnosti a kráse i klášter

v Prémontre. otec mohl dát obdělávat pole, ta mu však už nepatřila.

Mnich ze Želiva má dlouhý krok.

Minou mýtinku, kde letos na jaře sledovali tanec tetřívků. Bublali, čepýřili se, rozevírali tatrč a tak směšně poskakovali.

„Kdo jsem já?“ vyhrkne vtom Zachariáš.

„Sloužíš opatovi. Jsi tedy sloužící.“

„Proč tedy moji bratři na rozdíl ode mne jsou černovlasí a silní? Proč mne nesnášejí? Moji matku si prý oblíbila matka pana Jiřího...“

„Zadrž, aby ses nedotkl památky své matky! Říkají mi ze Želiva. Ale jsem tu déle než nynější opat. Děd Ploužin neubránil váš újezd proti nájezdníkům, sám prosil klášter o ochranu. Tvá matka sloužila na hradě jako děvče. Když ty ses narodil, tvoji bratři byli už statní jinoši, jsi vejškrabek. Dva roky po tvém narození vzal k sobě Pán tvou matku. A pro tu půdu, kterou neubránili, počali nenávidět tvoji bratři a tvůj otec klášter, a svou nenávist přenášejí na tebe, předešlý opat jim tě odebral. Měl se z tebe stát sloužící. Jsi schopný a chytrý. Opat si tě všiml. Proto probouzíš závist nejen svých bratrů, ale i některých mnichů. A že jsi světlý? Vždyť tvůj děd Ploužin, dřív, než pobělel, býval světlý. Zvedl ses po něm.“

Slunce se vysune nad obzor, když najdou paseku, kde roste rulík.

Je ho tam hojnost. Ostrým plískem mnich vyhrabává kořínky. Otřepe je od hlíny a celou rostlinu i s černými bobulemi uloží do pytlíku.

„I to zlé, co se urodí v přírodě, poslouží člověku,“ poučí ho mnich, „ví-li, jak to zlé z listí a kořenů upravit tak, aby v malém množství ulevilo nemocným.“

Vrátí se za jasného dne. Na prvním nádvoří je vítá hluk. To cizí lučištníci tam řadí koně.

„Opata navštívil pan Vítek, mladý, velmi mladý pán z rodu Vítkovců,“ přitočí se k Zachariášovi ten vtíravec. „Měl by sis pospíšet, aby tě opat nepostrádal!“

V kuchyni dopékají pro hosta skopovou pečínku. Připravili na jeho počest i bouillabaisu, kterou opata hostili, když na cestě do Prémontre z bujné zvůle jednoho šlechtice musel se k řádové kapitule ubírat podél francouzského pobřeží. Tu rybí polévku vařivala bohyně Venuše manžel Vulkánovi, aby jej sladce uspala. Milevskému kuchaři chybějí langusty a řezy z rejnoků, vypomohl si proto raky a parmou, jež má tuhé maso. Polévka chlapce neláká, přestože voní fenyklem a šafránem. Zalévají ji vínem a víno mu nechutná. Zato jeho nos zachytí šalvěj a bazalku i ostrou saturejku, kterou pečínku provoněli.

„Připrav se! Jsi určen k opatově obsluze, ne k přísluhování všem!“ zlobí se bratr pověřený dohledem nad kuchyní.

Polijí pečínku šťávou s výpečky a obloží ji řezy z raných jablek.

„Běž! Opat čeká!“

Ó, jak božsky pečínka voní. Ohlédne se. Potrvá chvíli, než donesou bouillabaisu. Stejně na ně musí počkat. Odloupne kousek. A jen se mu rozplyne na jazyku, popadne ho kdosi za krk.

„Ujídáš? V omáčce máčíš svůj uvozhřený nos? Nevíš, že klášter hostí urozeného pána? Zle se ti povede!“

„Já ochutnal...“

„Viděl jsem, co jste dnes sbírali! Rulík!“

„Neprovedl jsem nic špatného!“

„Provedl neprovedl, ptát se tě nebudou! Mlč! Budeš dělat jakoby nic,“ syčí premonstrát, „a skryješ se za závěsem! Pověš mi pak, o čem si povídali.“

Přikývne ze strachu. Mnichova nasupená tvář se uprosit nedá. Málo Čechů nosí bílý hábit a bíret, tenhle je však Čech. Jako by nad ním měl čarovnou moc.

Ztepilý Vítkovec mlčí, dokud Zachariáš nalévá víno. Také opat se nepřítomně usmívá. Roucho mu

splývá hladce po oblém těle.

Zachariáš se skryje za závěsem.

Vítkovec chválí kuchyň premonstrátů. Bouillabaisa je vynikající. I pečeně. Vše dobré na stůl, co skýtá cizina i zdejší kraj. Klášterní pole jsou pečlivě obdělána, chasa nevyhlíží zbídačele, všude je pořádek. Pije víno. Opat čeká.

Tu Vítek z Krumlova začne o hlavním. Král Václav blahé paměti se obklopoval neurozenými milci, věnoval se lovu víc než království, ovšem cizí nebral. Zato Přemysl, ještě jako spolukrál, naznačil, že se s pány srovnat nemíní, a teď, dva roky po korunovaci, ukazuje zuby.

Upíjeje víno chmuří čelo. Král potřebuje zlato. Na výboje, na stavby, pro sebe. Královy oči směřují k Písku. Kdo Vítkovcům zaručí, že jednou neobráť zrak k jejich držávám? Mají snad vyblednout červené růže rožmberské, zlaté hradecké, modré strážské či zelené pánů z Krumlova? Kutá se všude. A král se – tvrdě dožaduje desátku.

Opat mlčí. O zlato Vítkovci nejde. Rýžuje se především na středním toku Otavy, a to je daleko jak od panství Vítkovců, tak i od vlivu premonstrátů. Hledá spojence proti králi. S Přemyslem Otakarem II. je neradno žertovat. Dorostl do síly, sotva třicetiletý rozpíná mocně orlí křídla. Vítek naléhá. Jejich rod drží ochrannou ruku nad řádem. Neprodal jejich předek Vítek klášteru levně Staňkov? Nenaplnil jiný Vítek, ne z Přiběnic, ale z Klokot, stříbrem tu truhlu v rohu? Je k řádu snad méně štedrý jeho otec Budivoj? Nebo paní Perchta? Opat horlivě přikyvuje. Dlaň Vítkovců je otevřená, jenomže i král, ať promine, je nanejvýš milostivý k premonstrátům.

Vtom něčí ruka popadne Zachariáše zezadu za krk a vmrští jím dovnitř.

„Naslouchal za závěsem! A tohohle se zmocnil...“

Zachariáš ucítí na nahých prsou chlad, jako by tam opravdu skrýval zlatou opatskou číš, a skutečně ji zpod jeho haleny mnich vyjme. Nevzal ji. Ale nedokáže se bránit.

„Líto mi,“ pronese konečně opat.

Tvrdá ruka se štětkami černých chloupků na prstech ho nadzvedne a odnese z jídelny jako neposlušné štěně.

„V bráně tě nezadrží! Utíkej! Tady, Zachariášku, tě čeká bič! Venku svoboda!“ šeptá mnich, jakmile se octnou na chodbě.

„Sám jsi mne navedl..., a ta číš...“

„Spikli se proti tobě! Nařknou tě, že ses pokusil hosta otrávit! Právě na tu číš se tě zeptají! Utíkej!“

Šalebnou hru s ním mnich hraje, uvědomuje si to, a zároveň nemá sílu mu odporovat.

Proběhne bránou. Přeběhne dřevěný most. Utíká. Kam, to neví. Nic nechápe. Je jako obluzen.

Neukradl jsem zlatou číš! Musím se vrátit a vše opatovi vysvětlit! Uvěří v mou nevinu! Má mě rád!

Běží. Když se ohlédne, spatří jezdce.

Živ neuniknu! To je konec!

Nestačí uhnout z cesty, zalézt do křoví. Les nedávno prosekali, je řídký, jezdec ho spatřil a dusot bělohřívého koně zní stále silněji. Nemůžu! Nemůžu! ztrácí dech.

Širokoplecí Němec si ho přiváže k sedlu jako zaběhlé dobytče. „Hejá!“ zaryčí ten kmán.

Kopyta bělohříváka poházejí Zachariáše blátem. Jednou i upadne a kus je vláčen po kamení. Když probíhá bránou milevského kláštera, sotva se drží na nohou. Krev z rozraženého čela se mísí s hlínou a potem a oslepuje ho. Vidí vše jakoby v mlze. Mniši stojící poblíž konventu letmo na něho pohlédnou a odvrátí se.

Co se děje z opatovy vůle, děje se právem.

Na schodech baziliky Nanebevzetí Panny Marie se k němu zvolna otáčí zády i ten zrádný mnich. – Za co? Proč? chce se Zachariášovi křiknout. Němec ho zadkem koně přitlačí k otevřeným dvířkám přízemního stavení na druhém nádvoří, přeseke provaz těsně u pout a strčí do něho. Sletí z dřevěných schodů a zůstane ležet na udusané zemi.

Uvnitř to páchne myšinou. Pokusí se zvednout, nohy ho však neposlouchají. Krásné dny u opata skončily.

Vtom se kousek od něho zabodne dýka do trámu. Kdo ji mrštil? Mnich? Nebo někdo blízký opatovi? Nalehne pouty na ostří. Je volný! Obezřetně se sune k otvoru. Ozbrojenci na nádvoří se houfují. Je slunný červencový den. Toho proradce nikde nevidí. Co nalhal opatovi? Musí pryč!

Nádvoří pokrývá zpola stín dvou věží baziliky. Nejednou sem vycházel plně opatův úkol nebo jen tak, pro osvěžení ducha. I do zahrady si zaskočil, zvláště když opat dlel mimo klášter. Všude, kde jsou domovem premonstráti, nešíří vědění náhodně, ale jediné ve směrech, které v Prémontré stanovili. Klášter sám má hradby, věže, tři nádvoří a hospodářských budov povícero. Brána je mírumilovně otevřená dokořán, připravena pozřít vozy s ječmenem i jinou boží úrodou, neboť sklizeň je dobrá. Je-li v království hlad, tady ne. Toho pospěchu všude, té včelí píle! Už nebude jako laskominy chytat opatovy učené proslovy. Občas, schoulen u ohně, začel se opat do spisů svatého Bernarda, opata v Clairvaux, z jehož zahrad sbíral samotný Jarloch květy mravů, klasy dobrých skutků i léčivé byliny škodlivé plazům, vydechující vůni života a kázně. Dopřával i Zachariášovi pokrmů z té hutné duševní stravy, a když opat zdříml, směl tu učenou krmí ukládat zpět do bibliotéky.

„Otče opate,“ svěřil se mu jednou. „Připadám si jako bílý jelen mezi hnědými! Jako jednorožec mezi býky! Jako nahý mezi oblečenými!“

„Tyto pocity provázejí vyvolené,“ utěšil ho. „Pust’ je z hlavy!“

Co se to stalo? Vydloubl v propečené kůrce nerad růžový pruh, a pak ze strachu o dobré živobyťičko se podřídil vůli toho ďábla našeptávače. A ten ďábel vylovil zpod jeho halen, zlatou číši, která vždy stála na desce u bibliotéky, aby se opat mohl pohledem na ni kochat. O život jde tomu, kdo upadl v nemilost. To ví. A ví také o tajné zahradní brance, pronikali skrze ní s želivským bratrem zrána do polí.

Vyjde na slunce. Klidně, jako kdysi, kdy jeho svědomí netížil hřích. Sleduje ho snad jediné ten, kdo mu hodil dýku.

Sbohem, dobrý opate! Odpust’ mi!

Jen vkročí do branky, uchopí ho za paži bratr ze Želiva.

„Musel jsem pro tebe poslat stráž, neboť jsi prchal ve velikém zkormoucení ducha, jenže já netušil, že ten netvor tě tak zřídí. Odpust’. Ne, nevracej mi ji. Je tvoje,“ odmítne mnich přijmout dýku. „Náklonnost našeho dobrého opata k vínu způsobila, že jeho ruka zeslábla. Troufalí se brzo budou kát, neboj se. Ty však, Zachariáš, vrať se k otci a k bratrům.“

„Tu číši...“

„Vím. Opat je ti stále nakloněn. Nehodní se však musí domnívat, že se jich zalekl. Až přijde čas, pošle pro tebe.“

Kam jít? Kdyby žil děd Ploužin, vrátil by se na újezd. Teď by tam jen čelil posměchu bratrů. Neřekl mu opat, že je vyvolený? Tedy duchem svobodný? Je víc voják po dědu Ploužinovi než sedlák po otci. A sloužícího ducha v sobě také nemá. Pro toho, kdo chce jít vpřed, není návratu. Želivský bratr ani opat ho už nikdy neuvidí. Daleko za bránou, v bezpečí lesa, vzpomene si na slova mocného Vítkovce. V Praze by ho snadno odhalili, zato v královském městě Písku je každá volná ruka dobrá.

Zdálky k němu doléhá tklivé vyzvánění zvonů. Snaží se rozpoznat, zda vyzvánějí v bazilice či u sv. Jiljí, ale nedaří se mu to.

Ve smrčinovém mlází zahouká sova. Je daleko do soumravné hodiny večerní. Navíc sova sedává na větvích vysokých stromů.

„Kuku, kuku, kuku!“ zakuká to ve smrčině.

„Vylez!“ napřáhne chlapec ruku.

Z nízkého lesa jako by se ozval sokol. Aspoň Zachariáš bystrým uchem zaslechne rychlé kek kecek, kek kecek.

Směle rozhrne větve a žene se po hlase. Loktem si chrání oči před větvemi. Vtom ho kdosi chňapne za zápěstí, stočí je, až vyjekne bolestí, ale útočník je hned pustí, aby zachytil padající dýku. Teď hoch šimrá u krku jeho vlastní zbraň. Levačka lesního muže mu jezdí po těle.

„Nic?“ ptá se divous. „Dýku si ponechám! Tobě nepřísluší! Běž!“

Kam běžet? „Jsem na útěku,“ dozná.

Chlap se rozchrchlá. „Ty? A před kým?“

„Sloužil jsem poutivě opatovi...“

„Poutivě jsi sloužil? Ha! Ha! A utíkáš!“ vyrazí ze sebe v dusivém kašli. „I já věrně sloužil králi Václavu! Při tom trmácení z Uher, kdy pan král spěchal na pomoc papeži, přišel jsem o oko! Když pan král obléhal na Pražském hradě syna Přemysla, nynějšího pana krále, uťali mi tři prsty! Koukej! Dvoják! Věrná služba nenese ovoce! V klášteře mě nakrmili, i na cestu něco málo dali... Možná že mě obdarují měďákem, když jim přivleču tebe!“

Tohle je jeden ze žebravých prosebníků sytících se zbytky. Právě Zachariáš jim nasypával do nízkých džberů vše, co v kuchyni nespotřebovali. Jídla zbylo vždy dost, přestože klášter živil na sta mni-chů. Téměř každému žebrákovi něco chybělo. Tomu ruka, tamtomu noha, třetímu ucho.

„Hádej, co potká tebe, lapko, až se na mne opat bude opět mile usmívat?“

Starý voják se uchechtne. „Vrať se! Výprask sneseš, a pak budeš zase mládeneček všemi hýčkaný!“

Opat ho hýčkal, to voják uhádl, až mu opatovu přízeň všichni záviděli, a kdyby se nebál nemluvy Němce, a hlavně toho mnicha, který ho vytáhl zpod závěsu, do něhož ho předtím sám se zlatou číší zamotal, vyprosil by si odpuštění.

„Musím někam, kde mne nebudou hledat. V Písku je prý zlato...“

„Po zlatě zatoužils? Jsi ty ptáček!“ dloubne do něho vysloužilce. „Do Písku? Tam, nebo jinam, co na tom? Ve dvou se nám půjde líp.“

Voják mu přičítá úmysly, které nemá. Zachariáš se kvůli tomu na něho nemrzí. Pravda nemůže ni-koho ohromit. Je výhodnější předstírat, že je horší, a získat si vojákovu úctu. Ten by se s kuchtíkem, ujdajícím z mísy, nevydal na pouť.

Propadnou se v lese. „Lidi je míň než zajíců! Co je pán bez sedláků, sluhů, lučištníků? Mně nebez-pečí nehrozí! Na nic je mu bezprstý, jednooký, vetchý nuzák! Zato ty jsi k světu! Volej, žes opatův! Co je šlechtici do toho? Chytl tě, jsi jeho! Opat je daleko!“ Snad pro tu dýku, kterou si ponechal, voják radami nešetří. V děrách jeho speklých hadrů prosvítá žlutá svrasklá kůže. „Buď šťastný, žes mladý! Prosil jsem o přístřeží na tvrzi v Sepekově a pošvali na mne psy! Na králova vojáka! A nejinak na tvrzi v Nadějkově! Mám tenhle kraj v nohách!“

„Jdeme na Chyšky?“

„Ceká nás někdo v Písku? V Chýškách jeden zbožný člověk nechává tuláky přespat v seníku a ráno je napojí mlékem.“

Opravdu teď nesejde na dni.

Když se večer rozhlíží Zachariáš po krajině od kostela v Chýškách, hledá očima Milevsko. Ale od jihu žene před sebou černý mrak deště. Jako by ten mocný na nebesích chtěl zakrýt místo, kde mu bylo dobře.

Voják do Písku nespěchá. „Město ohrazují, pan král chce mít své zlato v bezpečí. Kdo staví hradby? Měšťané? Ti si za tohle pana krále juchají! Nechce se mi lámat kámen v lomu.“

Zachariáš nedovede žebrat, bez vojáka by zašel hlady. V Chýškách se napil kyšky a zakousl ztvrdlý chléb. Vojáka všude znali. Nejčastěji mu říkali Bezprstý, asi proto, že pahýly tří prostředních prstů levé ruky pořád lidem nastavoval před oči. Druhý den došli až k Pohoří, tam v kostele Petra a Pavla je po-řádně nakrmili. Sotva si stravu a nocleh odpracovali, zamířili k Albrechticím. Až k nim nedošli. Nara-zili na oddíl ozbrojenců. Bezprstý se rázem rozhodl, že půjdou opačným směrem než těch deset mužů. Nedůvěřoval vsím s tvrzí. Nejen Vítkovci v Sepekově a pacholci z Nadějkova, ale i zbrojní v Chřešti-

cích ho vyprovázeli se psy. Aspoň o tom pořád mluvil.

„V Kozárovicích se nenajde jediný křesťan, který by ti dovolil vytřít hrnec od kaše!“ Zato na Kovářov vzpomínal rád. Pohostili ho tam bohatě. Teprve druhý týden po Zachariášově útěku dorazí do Záhoří. Zdrží se tam krátce, voják má strach z blízkého Zvíkova.

„Jak narazíme na hlídku, je s námi konec!“

Odtud je to jen skok do Písku.

„Kam jdeme?“ naléhá Zachariáš.

„Kam chceš. A přesto nikam. V létě si na stráních hřejeme kosti.“

Za dvě neděle toulek Zachariáš zpustne. Čím dál víc se podobá hastrošovi. Proděraví a zešedne těch pár hadrů, co má na sobě. Špína se mu vedřela do kůže. To poznal: přes chlubitivě řeči je voják bázlivec.

„Jdu do Písku!“

„Znám stezky zvěře, po nichž nechodí strážníci. Musíme líčit oka. Co povíš píseckému rychtáři, až si tě podá? Žes kradl v milevském klášteře? Umí si poradit s jelimánky, jako jsi ty!“

Zatím k městu sestupují. Jakmile se jim však Písek zjeví v průseku lesa, Bezprstý prohlásí, že obějdou hradby zprava a dorazí bezpečně do Mirotic, kde dobří křesťané neodmítnou chudákovi skývu.

„Nejsem chudák!“ ohradí se Zachariáš. „Když nejhuř, pošle mě písecký rychtář s pospěchem k premonstrátům, a opat je milostivý!“

„Na mučidlech skončíš!“

„Vrať mi dýku!“

Kdysi byl Bezprstý smělý bijec, to ale bylo dávno. Teď nestačí s dechem. Možná že se podzimku nedožije. Beze slova odhodí zbraň a propadne se v křoví. Putovat dál od kostela ke kostelu Zachariáš nechce. Zauvažuje krátce nad návratem do Milevska. Opat by ho pohladil, jako ho předtím hladíval, a vše by bylo jako dřív. Jako znamení přízně by mu první večer přečetl úryvek ze svatého Bernarda a převedl by mu do prosté mluvy světcovo složitě vyjadřování. Za ty dvě volné neděle, poznal Zachariáš svobodu. Jako zdálky se k němu nese hlas želivského bratra: „Šalvěj je dobrá na pocení a dobromysl pomůže nejen při dobrém trávení, ale výborně se hodí pod srnčí kýtu.“ Hlas mnicha slábne. Zato mocněji Zachariáše vábí tajemství blízkého světa. Současně se leká mučidel, kterými mu hrozil voják. Svíravý hlad jej donutí vstát a jít. Ne dolů, k městu, ale nalevo, kudy nešel Bezprstý.

Zůstala mu jen ostrá dýka s koženou rukojetí, staženou bronzovými kroužky. Zbrojř ji přesně vyvážil.

Živí ho les. Poškrábal se o špičaté konce vyschlých větví a ostružiní. Nad hlavou se mu přes den neustále drží roj bodavých much a mušek. S mučivou rozkoší pozoruje komára, jak mu dosedá na kůži, nabodne ji a saje. První noc o samotě přespí u vyvráceného smrku. Nanosil si mech a listí a v důlku pod kořáním, jež čnělo do výše jak ruce babizen, se ukryl před nočními duchy. Ráno mu po hrudi putoval černý brouk s dlouhými tykadly. Setřásl ho a vyskočil. Druhou noc ho vyděsí temné bručení. To nejspíše rys ulovil kančíka.

Už neusnul. Rudá sluneční koule stoupala do korun borovic. Slastně a radostně se docela blízko rozezpíval sedmihlásek. Teď by šoupavým krokem vešel do komůrky mnich ze Želiva a jemně by se ho dotkl. Vyšli by do polí a na stráně sbírat léčivé byliny.

V uších mu znějí zvony baziliky Nanebevzetí Panny Marie.

Na den sv. Norberta se dvory kláštera zaplní bílými i černými plášti premonstrátů a kněží. Pražský biskup bude sloužit mši svatou. Také panstva se sjede veliká síla. Do malé politiky se premonstráti nemíchají, věnují se učeným knihám a rolnictví. Jednou, těšival se opat, přijede sám král, a to je ta velká politika, kterou rád vede. Z vůle kláštera v Prémontré má v Čechách vládnout silný panovník, který je s to znepríjemňovat život odvěkým nepřátelům francké říše.

V opatově blízkosti leccos pochytil. Teď se sotva vleče. Třetí noc ho vyděsí vzdálené vytí. – Vlci! lekne se. Děd Ploužin otci vyprávěl, že kolem jejich újezdu se jednu zimu potulovala vlčice. Strhla

berana a zadávala ho. Děd na ni pak číhal, ale nepřišla. Otec se s vlky nestřetl, také Zachariáš si nevzpomínal, že by se ukázali někomu, koho znal. Vytyl hned sílilo, hned sláblo. Možná že to víly skotačily někde v bažinách. Matka mu jako dítěti svěřila tajemství o skrytém prameni v lesích u Dobrotěšic, kde jednoho pocestného utancovaly k smrti. Unikl tomu kvílivému nářku, dral se vpřed, sám nevěda kam, padal a vstával, dokud neupadl naposled.

Slunce stojí v korunách jedlí, když rozevře oči. V té kouli jako před svatozáří roztává svařetělá, zarostlá tvář.

„Kde ses tu vzal?“

Mužův spíše zvědavý než nepřátelský zrak na něm dlouze ulpívá. Povědět pravdu? A skončí na mučidlech!

„... doprovázel jsem mnichy ze Želiva na pouti do milevského kláštera... jsem sloužící...“

„Že se ubírali tudy?“

„Ne tudy,“ opraví se Zachariáš rychle. „Třetí den bloudím. Zavrtal jsem se po jídle do dolíku, abych si pospal.“ Už mu jde lhaní lépe. „Nevšimli si, že chybím.“

Muž z něho nespouští hnědé, u bělma nažloutlé oči. Zachariášův cvičený nos zachytí pach česneku.

„Utekl jsi svému pánovi!“ A když hned neodpoví, vyhrkne muž zprudka: „Stačí se na tebe podívat! Jsi běžec! Máš vyhládlé oči!“

„Tři dny mne živí les,“ dozná.

„Bídím všichni. Chceš jít se mnou? Najíme se oba dosyta!“ zamrká přátelsky na chlapce. „Umíš napodobit nějakého lesního ptáka?“

Bezprstý ho během jejich strastného putování zaučoval do řeči zvířat, tulák se musí dorozumět i s nimi, ale Zachariáš se neosvědčil jako dobrý žák. Jedině volání datla za letu jakžtakž vychází. Pískavé *kri kri kri kri* se nese dodaleka.

„Dobře, chlapče. Jak spatříš někoho s kopím nebo s mečem, skryješ se, a po datlím způsobu mi dáš vědět. Koukej! Někdo nastražil past, chytl se...,“ vytáhne z křoví srnce. „Silný kus! Křížák! Vidiš ten kříž v paroží? Kvílel, a tak jsem ho podřízl a zakozlíkoval, aby se lépe nesl... Sejdi úbočím. Nespěchej. Je těžký.“

Dopadnou-li je ozbrojenci, zhoupnou se jejich těla na nejbližší pevné větvi. Má na vybranou? Aspoň nezdivočí. Hřát se zase u ohně. Naslouchat lidskému hovoru. Moc toho budoucnost neslibovala, ale vysloužilce ho naučil vážit si i mála.

Spánek ho osvěžil. Sbíhá s lehkostí, která pytlákovi se srncem na hřbetě vyrazí dech. Tu se zastaví. Ve výseku lesa se před ním otevře obrovská rovinatá roklina táhnoucí se až k modravým pahorkům. Napravo na konci se zvedá několik stavení. Také nalevo, o hodně dál, se na vršcích cosi bělá, snad zed' tvrze nebo kostela.

„Pěkně hlídáš!“ dojde ho muž. „Není to daleko. Po rovině to bude horší. Vezmeme ho na klacek,“ spustí srnce do trávy. „Dole rýžujeme zlato.“

Léta roboty ohnula záda toho třicátníka. V hrdle mu hvízdá, spíše supí, než mluví. V tváři je žlutý. Uhnal se. „Tady rýžovali naši dědové a pokolení před nimi. Dávná rýžoviště, vybraná. Před pěti lety tu zkusmo začali nánosy znovu propírat... a prvněkrát to dalo pět hřiven toho dobrého potočního zlata. Rozkřiklo se to. Štěstí neutajíš. Jako s větrem se přihnali páni na koních, ozbrojenci, lid sem odevšad hnali, támhle, u Modlešovic, tvrz začali z kůlů sroubit. Zlato dál se nacházelo... a nachází se, jenže poskrovnu, čím dál míň. Tak panstvo odtáhlo, ani tvrz nedostavělo. Nač hlídat pár rýžovníků odsud?“

„Jsi z nich?“

„Se souhlasem starého pána ze strakonického hradu jsme sem připutovali z rýžovišť u vsi Žichovice. Zůstala tam má žena i děti. Zlato se i pod Práchní vyčerpalo. Pan Bavor byl nejvyšším komorníkem krále, já ho poznal ještě jako purkrabího na Zvíkově, to je, dobře počítáno, před devíti lety. Předloni zemřel. Jedni se vrátili do Žichovic, druzí se rozprchli čertvíkam. Zbyli jsme čtyři.“

Neslyšel nikdy o Bavorovi ze Strakonic, nedovedl si představit, kam až doputoval, zato často milevský opat mluvil o zákonu hortus ferarum prope cadan, a tenhle zákon, před nedlouhým časem vydaný, trestal pych i na hrdle. Rýžovník se chvěl, když proplétal klacek mezi běhy srnce.

„Musíme si pospíšet! Syn pána, také Bavor, by se nad námi možná smiloval. Ale než by náš nárek dozněl k jeho sluchu nebo k sluchu jeho matky paní Bohuslavy, zkrvavili by nás. Je-li vůbec naživu, dost ta vzácná paní churavěla.

Nejednou jsem ji zahlédl a vždy ji provázeli křížovníci v bílých pláštích.“

Hnědé oči mu jakoby zasvětlovaly. Blízek byl tehdy světskému hemžení, blízek pánů ze Strakonic, i on, nejmenovaný, podílel se na jejich slávě.

„I na svatbě sestry nynějšího pána, panny Domoslavy, jsem, stár asi jako ty, přihlížel, za manžela jí vybrali pana Jindřicha z Lichtenberka, a plakala, protože byla mladá a líbezná a ženich slabounký... byla dcerou první ženy pana Bavora, v pánu zesnulé paní Bohumily. Ta sem mnichy povolala. Páni ze Strakonic, to je mocný rod. Není mocnějšího nad něj.“

„Vítkovci jsou stejně mocní!“

„Nikdy jsem jim nesloužil.“ Muž znepřístupní, zřejmě se ho dotkl poznámkou o pánech z Růže. „Srovnej krok, chlapče, ať se srnec nehoupe.“

Zakrátko sejdou k potoku, který se líně a točivě ubírá ke vzdáleným modravým kopcům.

„Co se to bělá na východní straně?“

„Štěkeň. Sedí tam vladyka z přízně pana Bavora. Kousek odtamtud teče Otava. Až ke dvoru nedojdeme. Vidiš všude ty nizoučké kopečky zarostlé lebedou? Vždy tu bývaly, říkají zdejší...“

Táhnou se dodaleka, dávní rýžovníci, jak se zdá, propírali i letité nánosy. Občas narazí na lísku, i tři čtyři břízky pohromadě se tu a tam uchyty. Dvakrát odpočívají, než zaslechnou v dáli slabý hluk.

„Vyčkej tu!“ spustí rýžovník srnce na hromádku kamení.

Zachariáš po chvilce vyleze až k hrbolku starého zarostlého nánosu, ale jeho průvodce je tentam. Plíží se zřejmě úžlabinkami ke svému. Kam až dohlédne, stříbří se jezírka. Docela blízko se na desítky měkoučkových chapadel divizny pnou ke slunci žlutá kvítka. Želivský bratr by je něžně obral a uložil do mošny.

Tu se na jednom návrší vztyčí rýžovník a zamává na něho. Přehodí si těžký kus přes ramena, zavrátí, a když nabere rovnováhu, vydá se s úlovkem cestou necestou ke svým novým druhům.

U nízké dřevěné chajdy stojí čtyři vyzáblíci – všichni stejně žlutí v tvářích a v hadrech. Zachariáš začíná chápat, proč je tu ponechal pán ze Strakonic. Mají zemřít u Žichovic nebo tady? Oči jim žhnou onou strašnou silou, jež nutí člověka setrvat tam, kde na něho čeká jediné smrt. Kdyby ho provázeli

moudrý milevský opat, dostalo by se mu poučení, že člověk žije stále ve velikém doufání a že ti čtyři se cítí bohatí svou vírou v návrat šťastných dnů, kdy jim toto kopečkovité údolí dá z každého záboru pět hřiven dobrého potočního zlata.

Muži popadnou srnce a vtáhnou ho do chajdy. Ten, s nímž přišel, vyjde za chvilku a podá mu skývu pohankového chleba.

Jak chutná!

Lépe nežli žemlový nebo mazancový z kuchyně premonstrátů. Ačkoli on, Zachariáš, stejně jako opat, dával přednost nakyslému chlebu.

„Srnce vyvrhneme v noci! Bohudík, dobře to dopadlo! Do díla! Do díla!“

Tak začnou svízelné Zachariášovy dny u rýžovníků.

Probouzejí ho za svítání. Vymotá se z hadrů a vyleze z chajdy po čtyřech. Větry se rozbíjejí o modravé kopce koldokola a bezvětrné ticho zvětšuje uzavřenost a prázdnotu krajiny. Než se Zachariáš opláchne v tůni, uvaří nejstarší hrachovou kaši. Srnce dávno snědli. Lebku s paroží a vnitřnostmi hluboko zahrabali, aby je nevyčmuchali zdivočelí psi, kůži směnili za žitnou mouku. Bylo v ní víc vodnice nežli žita. Napekli placky a tři dny se jimi sytili. Lovec občas prakem sestřelil veveřici nebo lysku, nepohrdli ani žabími stehýnkami, a jednou nalovili v potoku pstroužky.

Jakmile vyškrabou dřevěnými hubatkami z hrnce hrachovou kaši, vyrazí k rýžovišti. Potok se v době tání a za jarních dešťů rozlévá, nic mu v tom nebrání, také během věků měnil koryto. Směřují k staré vrbě. Čím blížeji k ní, tím narůstají do výše holé nánosy. Navršili je Žichovičtí. Kousek od vrby, skryt pod plochým balvanem, vyvěrá pramen.

Hrká tenkou stružkou k jezírku. Zachariáš odhrne nažloutlé paličky ostrice, pohlédne do své zdrsělé tváře ve studánce a lačně pije.

Rýžovníci přinášejí v dřevěných neckách naplaveniny, tu směsici písku, hlíny a kamení, vysypou je kousek od vrby, kde jimi zbývající dva plní dřevěné mísy a propírají je pod vodou. Na Zachariáše vybývá nádeničina. Vybírá hlínu z jezírka, aby se nezaneslo, plní i koš kamením, jež odhodili na břeh rýžovníci, ponoření ve vodě po kolena, a dere se s nákladem na nejbližší nános, aby jeho hřbet o malinko zvýšil.

Dřou pod vlastní knutou jako Izraelité na stavbě faraónových měst Pitón a Ramses, a pouze pětkrát se ozve jásavé volání.

Naponejprv na rozpukané dlani rýžovníka ležel plíšek stočený jako hádě. Čtyřikrát poté to byla zrníčka. Pokaždé však zaplály oči těch dřičů. Co nevidět objeví bohaté ložisko! Pán strakonického hradu se přesvědčí, že jim zbůhdarma nedůvěřoval! Oči jim pohasly, jakmile zlato zapadlo do koženého váčku, který nejstarší z nich nosil na krku.

Nikdo do údolí nevešel. Jako by odumřelo pro svět. K večeru se Zachariáš sotva vleče, ani ho nepadne myšlenka na útěk. Padl by vysílen kousek od chajdy.

Skoro se smiřuje se svým údělem, když tu jednoho jitra ohlásí se u jezírek chřástal. Lovec se zaposlouchá.

Zneklidní. Pták se ozve ještě jednou. A ještě jednou.

„Také jeden zatoulaný od Želiva?“ obrátí se na Zachariáše. „Fouknu mu do peří, chřástalovi!“ zasměje se chrčivě, vyhodí do výše dýku a šikovně ji v letu chytí. Je to Zachariášova dýka.

„I on zaspal v dolíku po jídle? Nedošel do Milevska, kam měl namířeno?“ ušklíbne se lovec.

Zachariáš se domníval, že dýku vytratil v lese, proto se po ní nesháněl. Lovec ho zřejmě odzbrojil hned v tu první noc. Rýžovníci mu nedůvěřovali, ale potřebovali pomocníka. Ti tři se chystají k rýžovišti jako každodenně. Lovec z něho nespouští oči. Čeká, až chřástal o sobě dá vědět počtvrté. Už se ozývá.

„Lapnu ho, chřástala!“ zasměje se lovec znovu chrčivě a příkrčen vrhne se po směru škvřivého ptačího křiku. Opat! Moudrý opate, porad', co činit! dovolává se Zachariáš v duchu svého dobrodince.

Lovec mu neuvěří, že není v zločinném spolku s Bezprstým. Smluvili se při tom chození po žebrotě, že kdyby se museli rozloučit, odpoví na jeho chřástalí volání po datlím způsobu. Copak mohl? Lovec přece ví, že právě datla umí jakžtakž napodobit.

Už ho před sebou lovec žene, chřástala, králova vojáka, tuláka, lapku. Pochrchlávají oba, jsou si i dost podobní, žebrák, zdá se, dokonce vyhlíží svěžeji a zdravěji než rýžovník.

„Kde se tu bereš, stará vojno?“ osloví chlapec lapeného. „V Miroticích tě neuhostili dobří křesťané?“

Vojákovi nezbývá než se k Zachariášovi znát. „Psy vypustili,“ zakvílí, „jako ti neznabozi v Chřeštích, jako ti z Nadějkova, jako ti z Kozárovic!“

K Modlešovicím zavítal náhodou. V Chyškách mu i ten hodný křesťan odmítl nalít kyšku. Rýžovníky pozoroval zdálky, skryt za nánosy. Výskl si spatřiv Zachariáše. Kde se jich uživí pět, nají se i šestý. „Jím jako vrabec, a přesto dobře vařím...“

Kupodivu se Bezprstý s rýžovníky rychle sžije. U staré vrby je k ničemu, zato ukuchtlí a je shánlivý. Prakem míří lépe než lovec a z toulek po údolí se nevrací bez vrány nebo lysky. Hustá polévka je vítá po návratu z rýžoviště a vlévá do nich novou sílu.

„Proč jste neodtáhli za svými do Žichovic? Pomřete tady!“ dotírá na rýžovníky. „Porovnejte velký počet zarostlých nízkých nánosů s těma několika holýma tam u vrby? Odtáhli, protože tu zlato došlo.“

„Lžeš, mluvko! Pět hřiven dobrého potočního zlata...“

„To bylo, bylo!“ skočí mu voják do řeči. „Ober vránu, je mladá! I ten, kdo je živ vírou, musí si občas naprat břich! Aby ve víře nepolevil!“

Lovci se ten tlachal protiví, a přesto je jím přitahován. V nitru si nechce připustit, že u Modlešovic se nevyplatí naplaveniny propírat, jelikož náplavy z hor zlaté hrušky a plíšky až sem nedonesly. „Nevěříš ničemu,“ zabručí.

„Čím obdaroval král Václav svého věrného vojáka? Čím mu zaplatil?“ pozvedne pahýly tří prostředních prstů levé ruky. „Zlatem? Živí tě dobře mladý pan král?“

„Pánové ze Strakonic náleží k jeho věrným!“

„Já krále Václava zblízka viděl jako teď tebe,“ rozchrchlá se mrzák, „a přesto mě každý zemánek žene od své tvrze!“

Jednou, když se Zachariáš vrátí z rýžoviště o něco dřív než ti čtyři, přitočí se k němu Bezprstý a zašeptá: „Už tu byli?“

„Kdo?“

„Ti ze Strakonic! Jezdci! Byli tu? Odevzdali rýžovníci zlato? Rychle,! Mluv!“

„Za mne tu nikdo nebyl...“

„V měšci na krku toho chrchlavce je víc zlata, než ti může dát bohatý Písek! Dost pro nás oba! Sundal jsem tři vrány... he, he... a řechu pár dní suším, okořením tu silnou, hutnou polévku..., aby voněla, aby líp chutnala... Kde je tvá dýka?“

„Lovec mi ji sebral.“

„I tak dobře! O nic se nestarej...! Je silná, a jak voní...,“ zvýší voják hlas, aby ho vracející se rýžovníci zaslechli.

V chlapci se vzedme pýcha. Nesedlačil svobodně ještě děd Ploužin? Zloděj! Nejednou byl svědkem, jak nenechavce v milevském klášteře širokoplecí Němec vyplácel řemenem. A to sebrali snop ječmene z pole!

Počká, až Bezprstý vejde do chajdy, a zašeptá lovci: „Nejez!“

Chápe, proč voják polévku ochutil. Malá úlitba vývaru z makovic uvede rýžovníky do říše krásných snů. Zato probuzení zvlášť pro Zachariáše by bylo kruté: váček se zlatem i dýka by byly tytam. Bezprstý hraje nepoctivě. Jinak by ho varoval, aby nejedl. To by však rýžovníkům mohlo připadat divné.

Lovec na něho vrhne nechápavý pohled, ale poslechne. Jeho druzi za hlasitého mlaskotu hrnc vy-

prázdní. „Chutnala? Chutnala?“ točí se kolem voják. Proč se mi Bezprstý svěřoval, nechtěl-li mne vzít s sebou? uvažuje Zachariáš. Anebo se domníval, že se sám dovtipím? Mluvil o dostatku zlata pro nás oba, pak spustil o řeřiše... Ne! Zloděje ze mne neudělal potměšilý premonstrát se zlatou opatskou číší, neudělá ho ze mne ani Bezprstý!

Když vysloužilec odejde opláchnout hrnec a hubatky k blízkému jezírku, svěří se lovcovi se vším. „Počlím si na něj,“ přikývne lovec. „Má dýka...“

„Ať se pokusí mi ji vzít!“ zasměje se chrčivě.

Jako vždy jdou brzo spát.

V chajdě je dusno. Schyluje se k bouřce. Zatím provázely Zachariáše u rýžovníků samé slunné dny. Ulehne hned u vchodu. Komáří bzukot se blíží k jeho uchu. Prásk! a je po komáru. Jen neusnout! Žaludek se mu svírá hladem. Polévka tak voněla! Tu se za plachtou ozve tajemné *hyb hyb hy humb*. A znovu *hy humb humb hyb*. Matka vyprávěla o hejkadle, jež by ho, kdyby se dal zlákat, zatáhlo do bažin, ale bratr ze Želiva ho poučil, že se tak ozývá bukač.

Musí zatrást hlavou, aby zahnal spánek. „Spíš?“ skloní se vtom nad ním voják. Vyjekne malinko, jakoby ze spánku.

„Spíš?“ zatřepe jím.

Trvá dlouho, než uslyší, jak se Bezprstý přesouvá k lovcovi. Potřebuje dýku, aby mohl přerážnout koženou šňůru u krku starého rýžovníka, potřebuje ji, aby se mohl venku bránit. Teď zatrásl lovcem, aby se přesvědčil, že spí. Šmátrá mu po těle.

Řev raněného zvířete rozrazí noční klid.

Zachariáš vyskočí.

Kolem něho, drže se za břicho, vrávorá voják do noci. Za ním s obnaženou dýkou lovec.

Zachariáš se vykulí z chajdy. Voják dodýchává u ohniště, kde vařival své vydatné polévky z vran. Zírá vytřeštěně před sebe, jako by naposled chtěl přehlédnout únavnou pouť, jež ho dovedla až k tomuto trpkému konci. Neheká ani nevzdychá, jen oči poulí do prázdna. Zachariáš na něho hledí, jako by doufal, že se zvedne, opráší se a půjde spát. Nechtěl se podílet na nedobrému díle, ale nebožákovy smrti si nepřál. Život častoval vojáka jen kopanci.

„Zachtělo se ti našeho zlata!“ zavyčítá lovec.

„Nemusel jsi ho bodnout!“

„Dostal, oč prosil! Bůh s ním!“ Lapkova smrt lovce nevzruší. „Zlato zabíjí. Celý život se o tom přesvědčuji. Ještě nikdo se ho nezmocnil beztrápně. Dodýchal,“ strčí do vojáka, aby se přesvědčil, zda je opravdu mrtev.

Přehodí si to vyzáblé tělo přes záda jako srnce a vybídne Zachariáše, aby vzal náčiní.

Lopotí se dlouho s mrtvým, než mezi kopečky objeví palouk, zarostlý trávou. Střídají se při vyhazování hlíny z jámy, ale chlapec pobude v hloubce vždy krátce, jen co se rýžovník vydýchá. Teprve když lovcovi okraj hrobu sahá k ramenům, skulí do něho vojáka.

„Odpočiň si tam dole od věčného pachtění!“ pronese lovec dobromyslně.

První kapky se rozprsknou na kříži, kterým hrob poznamená. Začas, až se hrob propadne, zbude tu pouhý hrbolek mezi nánosy.

„Tumáš!“ hodí lovec dýku chlapci k nohám. „Nepřinesla by mi štěstí. Ať tebe ochrání. Odejdi s pokojem.“

KAPITOLA DRUHÁ

U KŘÍŽOVNÍKŮ

Tajně doufá, že na něho rýžovník zavolá. Přestože by ho neposlechl a nevrátil se, dodalo by mu to odvahy. Měl lovce rád. Dal mu poznat, co je to dřina. Kolik potu je skryto v drobném zlatém kroužku, který zdobí zápěstí šlechtičny. V nočním tichu klopýtá dál Zachariáš mezi nánosy. Za sebou nechává Štěken, na kopci po levici se rozkládají Modlešovice, po pravici se táhne rovina až k vrškům, za dne svěže modrým – co však ho očekává vpředu? Vzdaluje se také Písku.

Zanedlouho si rozedře kůži o bodláčí a trnky.

To poznal: jedině tomu poskytne noc bezpečný úkryt, kdo uznává její nadvládu. Ráno se rozhodne, obrátí-li se k Písku nebo pustí-li se jinam; vojáková roztoulanost se mu vloudila do žil. Zlato zabíjí. Kdo je pánem nad zlatem? Král! Ten se o ně nedá obrát. To vědí Vítkovci stejně jako Bavorové, o nichž slyšel od lovce. Vítkovci zatím vskrytu brojí proti Přemyslu Otakarovi, ale kdyby se k nim připojil i druhý mocný rod v tomto kraji, rodícím zlato, nepřevýšili by mocí, bohatstvím i silou krále? Bystře uvažovat, splétat vědomosti v uzel poznání, to Zachariáše naučil dobrý milevský opat.

Oblohu zalily mraky. Rozkoukal se. Přesto spíše tuší než vidí překážky – vrbu, lísku, šípkový keř. Skulí se někam, nabere sílu ve spánku. Tu v keřích někdo zachrochtá. Ustrne. Tudy se plahočili tenkrát se srncem? Potom by tu někde blízko tekł potok. Nové zachrochtání. Nemůže být pochyb. Narazil na bachyni v kališti. Neslyší kvikot selat. To bude starý kňour, samotář, a Zachariáš si vzpomene na zázračné vyvážnutí pana Jiřího z Milevska, který při pronásledování lišky předjel družinu, když z křoví vyrazil obrovský štetináč a povyskočiv v běhu rozpáral velmožovu koni břicho. Pan Jiří při pádu dopadl nznak a rozlíčený kanec by ho byl nabral, kdyby družiník rychle nesekočil z hřebce a pohybem na sebe kance nepřilákal. Štetináč v prudkém letu naběhl na nastavené kopí, jež mu projelo až k srdci. Událo se to za časů kronikářových, a jistě by Jarloch, první opat milevského kláštera, rád zaštitil tělem příznivce řádu, kdyby právě nedlel na modlitbách, jak při víně, vyprávěje o tom, teskně dodával opat.

Zachariáš nahnátne prsty bronzové kroužky na kožené rukojeti dýky, uchopí ji pevně a opatrně postupuje. Rozhrne rákosí, které před ním náhle vyvstane jako hradba.

Má taktak čas uskočit do strany proti černému útočícímu stínu. Jak divočák letí mimo, zaboří mu dýku pod lopatky. Cítí, že zajela hluboko, ačkoli zvíře ani nevykviklo. Dýka upadla nebo mu zůstala trčet hluboko v těle. Zachariáš se otočí, aby neozbrojen kňoura uvítal při zpětném běhu, ale v houštině zapípá jedině vyplašený jeřábek.

Za svítání, kdy se chladem probudí, nemůže se rozpomenout, kdy klesl do trávy a usnul. Dýka s ostrůvky zaschlé krve leží opodál. V malé kotlině u potoka jsou celé kusy země jako ryjem obrácené a kůra zkroucené vrby je otřelá, nejspíše tu bylo kňourovo oblíbené drbiště.

„Pane na nebesích!“ usměje se.

Je to zatoulaný kančík, dvouletý kňourek. Má daleko do čtyřročáka, který hrozivě funí a seká kly. Vyvrhne ho. Ale i tak, odlehčený, je příliš těžký, než aby ho mohl donést k nejbližšímu obydlí. Také by to bylo neuvážlivé. Kňourek ho napadl, a proto ho zabil, tomu každý uvěří. Ale jak přišel k dýce? Kdo vůbec je?

„Jsem běženeč! Nikam nepatřím!“ vrací se k němu starý strach.

Zanechat tu kňouři kýty, tu vyhlášenou pochoutku učených premonstrátů, kteří vědí, že maso z divočáka má kromě chuti vepřového i příchut' zvěřiny? Vyhládl. Žaludek volá po husté, trochu nasládlé vojákově polévce z vran. Jak se dostat k ohni? Nějakou vyschlou troucheň by našel, ale křesadlo zůstalo v chajdě rýžovníků. „Přines troud, ty troupe!“ pohrával si se slůvky voják, vždy veselý při kuchtění.

Nemá co nabídnout za jídlo. To rozhodne. Hodí si kus na záda. Zprvu vrávorá proti proudu potoka.

Ten se brzy stáčí doleva, ke kopcům, kde pramení.

Ohlíží se po vesničanech. Kňour jaksepatří ztěžhu. Kňoura pustí. Najedou na něho zezadu, sevrou drždlem býkovce ho připraví o vědomí.

Nebe se otevírá. Vysoké bílé schodiště vede vz Norbert. Vystupuje po schodišti a vítr s ním cloum bezvětrí. Svatý Norbert mu milostivě kyne. Pohlédí ho. Vydrž, Zachariášku! Vydrž a dosáhneš věčného Premontre.

Můj opate! vztahuje ruce k svému ochránci.

S vědomím se ohlásí bolest. Tělo má rozmlácer sobě věděl, mohl běžet za koněm. Možná že mu i kolem škvírkami. Leží na houni v tmavé chodbě. S Pak zubožený obličej. Kloubnaté tělo v hadrech.

„Hej, ty!“ zatřese jím někdo.

Znovu zapadne do tmy, kterou už neoživí modré se opět probere, tyčí se nad ním vysoký statný vous

„Kdo jsi, synu?“

Podle přízvuku je to cizinec. Hlavou letí Zachar smí být vyslovena předčasně. Proto ho tak nemilo chudinu. Předě dvěma roky nějakí lidé napolo nazi, ačkoli byl unor a mrzlo, jen praštělo, přitahli do Prahy a svá těla mrskali biči, zatímco jiní s korouhvicemi a svícemi chodili před nimi. Opat chválil krále, který je kázal vyhnat z Čech, a když do Milevska došla zpráva, že je upálili na Rýně, opat blahorečil Bohu, že skrze Němce zhubil tu havěť. On, Zachariáš, nikdy neklesl mezi chudáky. A ač žebрал s vojákem, nepokládá se za žebráka. Musí něco udělat, čím naráz upoutá křižovníkovu pozornost.

„Kdo jsi?“ ptá se vousáč znovu.

Zachariáš podpíraje se rukama vychýlí se z lůžka, oči rozevře doširoka, přesto křižovníka jako by neviděl, jakoby ho k sobě vábil jedině velký osmihranný kříž, a popraskanými rty drmolí: „*Miserere mihi, Domine, quoniam tribulor: libera me, et eripe me de manibus inimicorum meorum, et a persequentibus me.*“¹

Odříkává latinská slova žalmu zpěvavě jako litanii, jako by si rytíře s někým pletl, snad s Bohem. *Nevzpomínej nepravostí našich starých, nechť rychle předejde nás milosrdenství tvé,* Zachariáš polyká konce českých slov i vyráží je, *neboť velice ubohými jsme se stali,* a zmatenost, zprvu předstíraná, pak opravdová, uvrhne ho znovu do tmy.

Když se opět probere, leží Zachariáš samotinký ve světlé místnosti s vysokým stropem; vousatý křižovník mu podpírá hlavu, aby neklesla.

„Kdo jsi, synu?“ ptá se potřetí, a jeho hlas je pln soucitu i ochoty porozumět.

Nic nezatají. Nic o dědu Ploužinovi, který si vysloužil újezd v boji, nic o skopové pečině, již pokazil, nic o toulavém vojákově, nic o rýžovnících, nic o kňourovi, který mu naběhl na dýku. Jen, mluvě o pečině, pomlčí o Vítkovci a o zlaté opatské číši. Zato se dlouze rozhovoří o tvrdé ruce premonstráta, o ruce se štětičkami černých chloupků na prstech, jež ho připravila o štěstí sbírat drobty učenosti u nohou dobrého opata.

¹ *Smiluj se nade mnou, Pane, neboť je mi úzko. Vysvobod' mne a vytrhni mne z rukou mých nepřátel a mých pronásledovatelů.*

„Nelžeš, synu?“

Křižovníci se na něho v milevském klášteře dotazovat nebudou, museli by ho vrátit. Opatří-li si přesto o něm zprávy, jeho pravdomluvnost vynikne. Vydrží křižovníkův upřený pohled, Jen hlupák lže. A jen hlupák na sebe vyzradí to, co mu může ublížit. Lovec sotva věděl, zda Bavorové straní králi nebo se potajmu bratří s Vítkovci. Páni neradi vidí, když se kuchtík stará o něco jiného než o kuchyň.

„Nelžu!“ odpoví Zachariáš z upřímnosti srdce.

Na nateklá místa mu křižovník naplácá chladivé bahníčko, které vysaje horkost z ran, na odřeniny přiloží kopinaté listy jitrocele.

„Pší jazýčky!“ usměje se Zachariáš.

Dozví se, co se s ním dělo. Potom, co ho zbitého přivlekli jízdní, žil i nežil několik dní v osadě pod hradem, ve starém špitálu, tam se také prvně probral, potom ho dal křižovník přenést do nově zbudovaného špitálu přímo v hradu. Horká kaše pokapaná medem mu chutná. Do večera spořádá i mísu s masem, sýrem a ječným chlebem, kterou k jeho lůžku položil křižovník. I korbel piva zdolá. Než uplyne tři dny, vrátí se mu mladická síla.

Křižovník je rodem Kréťan, duší Čech. Odjel s rodiči z ostrova jako sedmiletý do Svaté země, a když mu otce ubili jinověrci, ujala se matky a dvou sester převorka jeruzalémského kláštera Angela Přemyslovna.

„Angela?“ podiví se Zachariáš. „Máš asi na mysli tetu našeho pana krále, abatyši Anežku z kláštera svatého Františka?“

„Ta chválabohu žije, a je klariska, kdežto Angela, dcera českého krále Vladislava I., byla karmelitánka.“

Jakmile dospěl, umínil si křižovník, že navštíví záchránkyni rodiny; mladší sestra zemřela krátce po matce, starší oblékla roucho karmelitánek. Sotva dorazil do Čech, šel se pomodlit k hrobu Angely Přemyslovny do pražského panenského kláštera sv. Jiří. Jí na počest, potěšilo by ji to, přijal za své jméno opata sázavského kláštera.

Tu se křižovník pousmál a dodal, že nejvíce ho na životě světce Prokopa zaujalo, že se ve snu zjevil papeži Innocencovi III. a hrozil mu kopanci a probodením, jestli nevyhoví prosbě českého krále Přemysla Otakara I. a neprohlásí ho za svatého. Však se také právem bouřil ten dobrý Čech! Nežil snad jako poustevník? Nevedl své hrdé rodáky k moudrosti a lásce k rodné zemi? Tou láskou k Čechům je nakažen i on. Skrže světici Angelu. Tu je, aby trpícím pomáhal.

„Snímat utrpení z bohatých i prostých je naším údělem,“ řekl mu třetí den, „a byl bych šťasten, kdybych se o tobě nikdy nedozvěděl, že jsi komukoli způsobil bezpráví!“

Na okamžik zaváhá, neměl-li by svatomařskému rytíři povědět plnou pravdu, tedy i o svém nedobrovolném poslání špehýrském za závěsem, tento ctitel svaté Angely je nakloněn Přemyslovcům, ale rychle v sobě utlumí důvěřivost. Nejednou byl v milevském klášteře svědkem rozporuplnosti mezi hřejivou učeností opata a dohližitelskými úkoly řadových premonstrátů na polích; každé zrníčko muselo skončit v sýpce.

Vnitřně se však cítí tomu dobrému křižovníkovi zavázán, opravdu ho nechce zklamat, přestože první skutek, kterým se projeví, způsobí bratru Prokopovi hlubokou bolest.

Pátý den se octne v kuchyni. V pachu a párách, z nichž ho v Milevsku osvobodila služba opatovi. Křižovníci dlouho služebníka prověřují, než mu věnují důvěru.

Budu vyzdvižen! říká si Zachariáš v ty zkušební dny. Je sice svobodný, ale ta jeho svoboda může vzít rychle zasně; stačí chybný krok nebo chybné slůvko a skončí ve vězení nadosmrti. Nejsi nic! Uvědom si to konečně! Jsi bez pána. Bez ochránce! Dvakrát ho vláčeli za koněm, aby mu to sdostatek proniklo do krve. Přesto je vskrytu pyšný a sebou jistý, jako býval děd Ploužin; připustil-li by, že nic není a že není duchem svobodný, nemělo by pak význam o cokoli usilovat, protože pak by běh jeho života byl předem určen; navenek však vystupuje jako pokorný kuchtík, vděčný osudu za to, že mu dopomohl

před nástupem plískanic a sněhu k teplému místečku u vonných jídel.

Přiživuje se vydatně a mohutní.

Také hned pokročí druhého pomocníka, který právem staršího chce na něho přenést hrubší práce. „Ty, který jsi sem spadl čertviodkud, budeš teď dělat to, co jsem dosud dělal já!“

„Ty pravíš,“ usměje se Zachariáš na toho třasořítka a nečekaně ho srazí do kádě s vodou.

Po třetím naloknutí ustrašenec slíbí, že spečeniny z hrnců bude nadále seškrabovat.

„Správně jsi ho poučil, kde je jeho místo!“ pochichává se pitvorný tlustý staroch, který všemi přehlížen žije ú pece jako sysel.

Druhý pomocník odmítá naslouchat starochovým báchorkám. To Zachariáš, vždy chtivý poučení, saje staré příběhy jako medovinu.

„Nejsem kmán!“

„Ani pán!“ chichotá se staroch. „Strčili tě sem a tady dožiješ v sytosti! Jako já!“

Pochází z Mutěnic, to je kousek za strakonickým hradem, a v témž měsíci, kdy jeho ves spolu s jinými daroval otec nynějšího pána křižovníkům, odvedli ho sem. Tehdy opevnění stálo jen zpoloviny, k stavbě kostela se teprve chystali, kopaly se příkopy na straně jižní a západní, kde hrad nechrání Otava s Volyňkou. Mniši dohlíželi na huť, o vše se starali a pracovali svorně jako mravenci s dělným lidem – vyvábělo se stejně pro mnichy, huťáře i špitálníky. Později, když se rytíři řádu Svatomařského ohradili, nepřijímali už chudé poutníky, kteří si po vyléčení odpracovávali jídlo na stavbě, ale vznešenější pocestné, i špitál z vně hradeb přenesli dovnitř, tam léčí pouze váženější nemocné. Starý špitál chátrá. A tato velká kuchyň, kde se vaří zvlášť panstvu a křižovníkům a zvlášť čeledi, vyrostla přede dvěma roky, kdy se na hradě usídlil velkopřevor.

„Jazýček má Švamberk vybíravý,“ natrásá se staroch smíchem. „Vyvýšen je nad všemi kláštery řádu v Čechách, na Moravě i v zemích rakouských...“

Dvojí, kuchyň chlapce nezajímá, k čemu také, opět ujídá z lepších jídel, ale dožít tu v sytosti věru netouží. Loni obilí zašlo suchem a od krupobití, premonstráti však toho roku zaseli hojnost prosa a to se urodilo. I letos dozrálo málo žita a pšenice. Ví od strážných, že rolníci prodávají dobytek a chodí žebrotou. Ale on, Zachariáš, je syt a pln tajemného očekávání. V kuchyni ho nepotká štěstí: sloužící řádový bratr, pověřený dohledem, nechová ho v lásce. Zatím ho před jeho zlovůlí chrání přízeň bratra Prokopa, ale ta může pominout. Jako věčně hladovému, těžce se hmoždícímu rýžovníku mu bylo lépe.

„Žiješ si tu v teploučku, občas něco uzobneš z mís pánů, hrách tě nenadýmá.“

Co Zachariášovi zpočátku připadalo jako chichtot, je sípot, jako by starochovi kamínek uvízl v hrdle, a ne a ne se ho zbavit.

„Láká mě to ven!“

„Kam ven, chlapče? Do psoty? Vydrž tu rok, zvykneš si. Nebude se ti pak chtít z teplíčka. Venku se daří těm v kožešinách, těm na koních, těm dobrým, urozeným.“

„Nedám se!“

Staroch zvažní. „Pokorně se dá podříznout beran. Zato vlk... Přijde tuhá zima, cítím ji v kostech, dlouze budou výt vlci za měsíčních nocí.“

Přirovnávej si mě k vlku, proto tě ještě neošidím o svůj beráncí úsměv! uzavře se do sebe Zachariáš.

Využije každé možnosti, aby unikl kuchyňskému pachu.

Ještě nikdy nespátřil vnitřek tak mohutného vodního hradu – mohl by úspěšně vzdorovat i králi. Proti vysokým strmým zdím by nic nepořídilo vojsko salcburského arcibiskupa Vojtěcha, které – jak mu svěřil želivský mnich – kdysi na pochodu vyplnilo kostel sv. Jiljí a to málo, co tenkrát stálo z premonstrátského kláštera. Jedinkrát – v půli září – poštěstí se Zachariášovi pohlédnout dolů z vysoké věže. Pro zapomenutou číšku ho tam hnal sloužící řádový bratr. V klínu soutoku Otavy s Volyňkou se Bavorové zaklesli, z přístupné rovinaté strany chránění hlubokými vodními příkopy. Vidí komendu, kostel sv. Vojtěcha nedávno dostavěný, i panský dům.

Má štěstí.

Směrem od Horažďovic se blíží jízdní houf. Hlásný jej chvilku pozoruje a pak volá dolů, že pán se vrací. Z konventu spěšně vyjde několik křížovníků, i před kostel jeden vyjde, poznává bradatého rytíře Prokopa, zakrátko začne mše, kastelán běží k bráně, aby dal pokyn ke spuštění mostu, až hlásný rozpozná na praporci modrou opeřenou střelu s červeným násadištěm na zlatém štítě.

Pan Bavor objížděl statky. Zajel i na Moravu, kde hostoval na dávném zboží svého rodu, jež celé přešlo v majetek řádu. V Radotíně se stavěl. Zajel i na Zvíkov. Na Prácheň. Dohlédl na výstavbu kostela sv. Petra a Pavla v Horažďovicích, kde před nedávném usadil své milované křížovníky.

Už ho hlásný bezpečně poznává podle bílých rouch svatomařských rytířů, kteří ho těly chrání jako včely královnu. Zbrojní se o něco zpozdují. Začíná mše zasvěcená kněžně Ludmile, milované světicí pana Bavora. Ten si právě teď možná opakuje se žalmistou: Milovala jsi spravedlnost a nenáviděla jsi nepravosti. Svátá mučednice. Nyní, stejně jako před více než třemi stoletími, všude číhají hříšníci, aby spravedlivé zahubili. Aby jim zabránili pokračovat v díle, jež začal otec, a předat je rozmnožené synovi. Zatím Bavor dědice nemá. Proto jsou mu křížovníci nad syna milejší.

„Jede! Jede!“

Most vrže v řetězech. Už po něm dupou kopyta koní, statný Bavor projíždí na bělouši prvním nádvořím, kde ho vítá kastelán, ale nezdrží se, v kostele po graduale zazní dvakrát mocné aleluja, vřizne se radostně velmoži do uší, ve spravedlnosti své a kráse své povstaň, šťastně pokračuj a vládni, aleluja. Služby Páně mají přede vším na strakonickém hradě přednost, proto křížovníci nepozdrželi začátek mše. Už vjíždí Bavor na rozlehlé druhé nádvoří.

Když Zachariáš seběhne z věže, aby byl také účasten na té převeliké slávě, Bavor právě vchází do kostela. Zachariáš zaslechne zvučný hlas řádového kněze, který čte z listu sv. Petra Apoštola: „Bratři! Kdo rozsévá skoupě, skoupě bude žít, a kdo rozsévá v požehnání, v požehnání též žít bude.“

Fratres: Qui parce et seminat, parce et metet... opakuje si v duchu po knězi.

Může být rozsévačná dlaň Bavorova ještě požehnanější? Ještě štedřejší než dlaň Jiřího z Milevska? usoudil by, s koutkem úst malinko svěšeným, milevský opat, který přál spíše než kázni větší volnosti ducha.

Díky jemu se před Zachariášem odkrývá květenství slov.

Vtom tučné prsty sloužícího řádového bratra dopadnou ploše na chlapcův zátylek.

„Co tu lelkuješ? No, dej mi ji!“ popadne číšku. „Pán má hosta! Musíme se činit!“

Od starocha se Zachariáš dozví, že s pánem přibyl i magister fabricae Hrz. Setkali se na Zvíkově, kde slavný králův stavitel právě pobýval se svou mladičkou chotí; přivedl si ji z Bavor a spolu s ní i mnoho znamenitých kameníků do své nové hutě u Písku.

„Pánovi asi není lehké u srdce, když na Zvíkově popatřil na to štěstí,“ zalyká se dusivým smíchem staroch. „Sám opuštěný, samotinký, bez družky.“

Zachariáš loupe ředkvičky, aby panstvo mělo k vínu co přikusovat před hlavními chody; ředkvičky jsou dobré proti moru, proto jich pár schrupe.

Bílé kuličky na tácu oble stoupají ke špici jako helmice Tatarů, jež porazil král Václav.

„Běž čistit bažanty!“ vezme táč sloužící řádový bratr.

Přidělí mu vždy tu nejhorší práci. Peří škubat, ale pozor, aby se namodralá kůže nepotrhal; bolestně přitom ucukávat, jak náhle projede nehet bříškem palce ve snaze vytrhnout stonek. Celý se zapeřit.

„No!“ dupne mnich, když Zachariáš vyčkává. „Neslyšels?“

Slyšel. Sluch má výtečný. I čich. I hmat. A vidí jako ostříž. Jen ta tolik žádaná pokora v něm není. Všude kolem panuje shon. Jde k obíračí pernatců, ale pak ho něco odláká k hrnci, kde se připravuje omáčka. Druhý pomocník právě sloužícímu řádovému bratru podává svazek dobromysli. Voda nad ohništěm vře, voní po kopru, bažanti jsou uleželí a musejí se napřed povařit. Svatomáří rytíři znají dobré řecké předpisy, ovšem chybí jim kořen kyrénajského ločidla, koriandr, šabrej, bez tohoto vzác-

ného koření – občas je přinášejí potulní bratři – těžko připravíš chutnou krmi, již by nepohrdli ani starověcí filozofové při eranoi, při pitce.

„Kam zase jdeš?“ volá na Zachariáše rozzlobeně sloužící řádový bratr.

Nemůže za své nohy, samy ho odvádějí. Nechce jenom přihlížet. Co ho čeká u křížovníků? Teplá sytost. Možná, kdyby hodně nahrbil hřbet, byl byl začas o ždibek vyvýšen. Copak je to za blaho, trčet na jednom místě? Tepe v něm vojácká krev děda Ploužina. Správně ho odhadl staroch: je vlk.

Naposledy se ohlédne: v tmavém hlubokém kvelbu se míhají rozpařené tváře, zvolna se otáčí selátko na rožni, pes chlemstá krev z nádoby pod stolem, nazelenale se Lesknou řady oloupaných cibulí –

Pryč! Navždy pryč odtud! bouří to v něm.

Před panským domem postává několik služebníků s kopiníky.

„... ut sicut iste panis caelestis sanctae Ludmilae non defuit ad gratiam...“,¹ nese se z otevřených vrat kostela sytý hlas řádového kněze. Je po přijímání. Tu se rázem Zachariáš probere ze zadumání. Nejsilnějšímu a největšímu ozbrojenci se houpe na boku jeho dýka.

Poznává bronzové kroužky na kožené rukojeti.

Ten hromotluk ho také zezadu udeřil do hlavy tam pod Modlešovicemi. Jistě to byl on. Proto si přivlastnil dýku.

Zachariáše zaslepí hněv. Pokradmu, jako lišák k hejnu slepic, přitocí se ke skupině. Kopí jsou opřena o zed’.

„Ty zloději!“ prudce vyškubne hromotlukovi dýku z opasku a přiloží mu ji na nechráněné místo pod drátěnou košilí.

Chlapcův útok na okamžik všechny ohromí.

Mužovo obrovské tělo se před ním nehnutě tyčí jako kamenný sloup, jen oči zle poulí – zvolna se ten ozbrojenec upamatovává. A do zuřivého pohledu se vkrádá výsměch – to se jeho druhové rozhýbali. Tomu Zachariáš těžko může zabránit. Je jich pět nebo šest? Nevšiml si.

„Tak ty, skrčku, ještě žiješ? Ha! Ha!“ ryčivě zahaleká obr. „Neumlátíl jsem tě, jak vidím!“

Bodni! přikazuje Zachariášovi nenávisť.

Kopiníci s chechtotem je obcházejí kruhem. Dostávají se za chlapcova záda, ten zprava nebo ten zleva ho srazí, teď on je zaskočen a nepomůže mu ani svatomářský rytíř Prokop.

Avšak osud, který nad každým bdí, nemíní ho v takovém pospěchu vyslat mezi anděly. Z vrat kostela vychází pan Bavor, provázen hostem a křížovníky. Mše skončila. Je to oblý, mile vyhlížející čtyřicátník v cestovním kabátci, který obepíná jeho trochu silné boky. Pevně stavěné nohy vynikají v černých nohavicích. Rozkročí se zešíroka, spatřiv nepatřičný výjev před panským domem.

Jeden ze služebníků se s úklonou k panstvu přiblíží.

„Ten bezvousý mládeneček napadl stráž!“ hlásí úslužně.

Velmožův host, magister fabricae Hrz, člověk vysoký a štíhlý, který v klidu nepostojí, úsměvný a všímavý, také drobátko jízlivý, jako sebevědomí královi služebníci často bývají, nakloní se k hostiteli.

„David a Goliáš!“ zašeptá.

Jediným pohledem zaznamená několik protichůdných jevů, zhodnotí je a dobere se jádra věci. Sám do světa, přeje smělčům. Kuchyňský pomocník si rázem získá přízeň královského stavitele.

„Tolik mých vojáků že ohrožuje jeden bezvousý mladíček? Tomu nechci věřit.“ Bavor hovoří tiše a bez důrazu, sotva je slyšet. „Proč ses do nich pustil?“

Hrz kývne na Zachariáše, aby přistoupil blíž.

„Ne do všech, ale do jednoho,“ pohlédne chlapec směle do Bavorových vážných hnědých očí. „Ztloukl mě v poli a sebral mi dýku. Toho kančíka jsem neuloupil, zaútočil na mne, proto jsem ho pro-

¹ „... aby jako tento Chléb nebeský nescházel svaté Ludmile k milosti...“

klál. Hodný bratr Prokop mi v dolním špitálu zachránil život. Bral jsem se o své. O dýku.“

Halí ho jen potrháná halena z podomácku utkaného plátna, u pasu stažená lýkem, u paty pravé nohavice prosvítá kůže, to však Zachariášovi na jistotě neubírá.

„Bral jsem se o své!“ opakuje s důrazem.

„V řečnění jsi zkušený.“ Bavor to utrousí tak netečně, že nelze poznat, zda Zachariáše chválí, nebo odsuzuje.

„Nechte ho na pokoji,“ prohodí tiše k oděncům.

Tišeji k převorovi rádu: „Ať se ho ujme bratr Prokop.“ A skoro neslyšně k Zachariášovi: „Dýku si ponech,“ a vykročí volným, rozvázným krokem k domu.

Nakrátko se chlapcův pohled, střetne s kopiníkovým. Obr zachrochtá. Pak hřmotně odchází s druhy ke stájím, kde odstrojují jejich koně. Zachariáš ví: za nedlouhý čas, až se Bavor opět vydá na cesty, za bezměsíčné noci mu projede kopí srdcem a jeho tělo shodí z hradeb do Otavy.

Budoucnost se hladce oblí jako hradební věž pro toho, kdo skromně kráčí po vyšlapaných stezkách předků, toho však, kdo se odváží vykročit jiným směrem, zasáhne svým břitem.

Vrať se na vyšlapanou stezku! jako by ho varovalo ostří.

To raději žebrotou než uhnívat v sytosti kuchyně! pohlédne ke špici věže.

„Jsi šťasten, že ti dýka opět náleží?“ V chápavých očích křižovníka plane bolest.

Nedokáže tomu dobrému člověku lhát.

„Jsem. Cítím se s ní tolik bezpečný. Je má.“

„Pán tě zachránil před jistou smrtí, protože na tobě přátelsky spočinul zrak jeho vzácného hosta. Ale hosté, ač vítáni, nezdržují se tu dlouho. Proto i pánova milost může být krátká.“

Proč jenom Zachariáš nevydržel tu malou zkoušku u ohně s rožni? Proč vyvolal hádku o tu nepotřebnou věc, o dýku? A k tomu s kým! Ten vrahoun mu neodpustí, že se ho odvážil napadnout.

„K čemu ti je dýka? Skrže ni způsobíš, třeba nevinnému bezpráví. Opravdu bezpečný se můžeš cítit jedině neozbrojen. Bůh tě ochrání.“

Projdou bránou přes spuštěný most. V osadě, ve starém špitálu, je teď pro chlapce bezpečněji. S příchodem chladu a nepohody doprošují se milosti chudáci. Po boku křižovníka přiučuje se rychle jako hojitel ran. Mírně ho bratr Prokop vede k učenosti.

„Schrupneš za den bezpočet jablek a hrušek, až by ti bylo co závidět, kdyby nás slavný Galénos neučil, že jsou zdraví velmi škodlivé, a máš-li na ně velkou chuť, pak doporučuje je pojídat vařené.“

Také Zachariáše poučil, že panstvo samo si škodí, protože se vyhýbá tělesným cvičením a cpe se tučnými husami, ačkoli maso tohoto ptáka je zdrojem škodlivých látek. Však také předobrá Bavor dost těžko dýchá, měl by pít více hustých a sladkých vín, nejlépe ta z Pomfýlie, sám je zamlada okoštoval, ale doporučil by pánovi i vína rodící se v aiolských Aigách.

Příliš práce Zachariáš nemá.

Nemocným většinou k uzdravení postačí teplá masitá polévka a ochotně vypomáhají, jen aby nemuseli na mráz.

Mnozí z ubožáků vzpomínali na velmožovu matku, nedávno zesnulou paní Bohuslavu. „Za ní bylo lépe,“ říkali. Zachariáš si vzpomněl, že právě jí se dovolával rýžovník. Ve špitálu ležel i jeden žlučovitý stařec a ten tu dobrou ženu hanil. Prý jí osmihranný bílý kříž na prsou rytířů byl milejší nad vlastní rod. Syna tak dlouho odtahovala od světských radovánek, od žen, až ztučněl, a nejeví zájem o světské věci. Je napůl mnichem pan Bavor.

Možná že by se dozvěděl od starce víc, kdyby den nato nevydechl naposled. Před bratrem Prokopem o tom pomlčel. Dozajista by mu vytkl, že naslouchá nehodným lidem, kteří užívají dobrodiní pána a nestydí se ho pomlouvat.

V zimě Bavor hrad neopustí. Poklid naruší návrat velkopřevora z německých zemí. Mezi křižovníky zavládne neklid, ale co jej způsobilo, to se Zachariáš nedopátrá. Pouze při jedné rozmluvě s bratrem

Prokopem, v níž křižovník zatouží po jaru, kdy se spolu vydají na blízký vrch, kde roste jalovec, jehož černé bobule jsou dobré k divočině, zničehonic pronese křižovník varovná slova: „Kdyby se stalo něco nepředvídaného nebo kdyby tě cokoli ohrozilo a já ti nemohl pomoci, prchni k bratru Theoderichu do Horažďovic. Pomůže ti.“

Obrovitého kopiníka Zachariáš nespátří. Stráž leda projede osadou, nezdrží se. Zachariáš má stále na očích velikánský hrad, jehož vysoké temné zdi se ze všech stran odrážejí ve vodě. Zatím se jej nikdo nepokusil dobýt. Po většinu dne je také most spuštěn; vozatajové drží koně za uzdu, aby se neplašili, když po něm drkotají povozy. Po straně pospíchají kněží v sutanách i sluhové. Hrad připomíná Zachariášovi pavoučí hnízdo: v bráně spadne železný hřeben a jsi uvězněn.

Pavouk svou oběť živou nevydává.

Utrpení chudáků, sníh s deštěm, který prudce mrská zemi, neklid bratra Prokopa, stále přítomný strach z kopiníkovy pomsty, to vše ho činí ostražitým. Učí se vnímat jako nebezpečí vše, co se vymyká dennímu pořádku špitálu. Zrovna sundává obvaz z mokvající nohy žebráka, když tu někdo zvenčí volá, že pán bude mít hosta. Vyběhne před špitál, aby se pokochal pohledem na panstvo. Je dychtiv každé změny, byť by přinášela jen nevšední podívanou.

U d'ábla rohatého! uleví si Zachariáš při pohledu na korouhev se zelenou růží ve zlatě.

Poznává toho urozeného mladíka za korouhevníkem. Jak pevně, jak jistě, jak slitý, sedí na hřebci. Poznává ho i přes kožich, který skrývá jeho pružné tělo. Poznává i jeho lučištníky.

Ucouvne, jako by ho Vítkovec mohl odhalit.

Ten dávno zapomněl na bezvýznamného špeha za závěsem. U opata milevského nepořídil, zkouší teď získat na svou stranu Bavora. Zachariáš ví, proti komu Vítkovec zvedá odpor.

Mokvající noha ubožákova musí počkat.

Tuší sice, oč vznešený Bavorův host usiluje, ale musí to vědět přesně, jinak včas neodhalí, své příští ochránce. Komu jde o bytí, ten se musí držet houfu. Jinak nepřežije. Zachariáš patří k hradní čeládce, proto ho nestaví. Ostatně branní mají plno práce s jezdci. Dupot jejich koní, jež z hřív setřásají mokrý sníh, ruší poklidné zažívání pánovo.

Je právě doba po hlavním jídle.

Zachariáš přidrží ryzáka jednomu lučištníku. Něco koně vylekalo a začal kolem sebe bít v předbrání. Málem si přitom chlapec rozřízne dlaň o třetivu luku, který se klinká lučištníku u sedla.

Octne se na prvním nádvoří. Tam je kuchyň.

Jdu pro mísu, kterou hlásní zapomněli poslat! říká si v duchu.

Předběhne jezdce. Musí se dřív než oni dostat na rozlehlé druhé nádvoří. Jedině ve zmatku, který jistě vznikne, může proniknout do panského domu. Obrovitý kopiník je snad na objíždě. Střetnutí s ním by nedopadlo dobře.

Při nejhorším se mu postavím jako prve! zajiskří to v něm.

Zasáhl by Vítkovec v jeho prospěch jako magister fabricae Hrz? To sotva. U vrat kostela sv. Vojtěcha stojí řádový kněz, ale nevšímá si ho. Zachariáš zvolní krok. Je špehýř! Ve službách koho? Má s Vítkovcem nevyřízený účet: náhodným střetnutím s ním začala jeho strastiplná pouť.

Jak by se asi tvářil bratr Prokop, kdyby Vítkovec na Zachariáše ukázal. Byl dopaden, když milevskému opatovi ukradl zlatou číši, dar pana Jiřího z Milevska opatu Jarlochovi, a s hanbou vyhnán z kláštera! Lhal by Vítkovec? A přestože je to průkazná lež, nelhal by. Sotva by bratru Prokopovi stálo za to, aby se po pravdě pídil u bratra ze Želiva. Milevsko je daleko.

Už Zachariáš dochází k panskému domu. Možná že by ho některý ze služebníků poznal, kdyby nebyli tolik vzrušeni šlechticovým příjezdem. Znají toho urozeného jinocha. Je to Vítek. Jeho otec Budivoj ze Sepekova a Skalice, sezením na hradě Vítkův Kámen, sahá svým panstvím hluboko do Bavor; paní Perchta, Vítkova matka, přinesla muži věnem panství falkenštejnské a hrad Falkenštejn si moc oblíbil Vítkův starší bratr Záviš. Tento Vítek, pravnuke onoho Vítky, z něhož vyšli Vítkovci růží červe-

ných, zlatých, modrých a zelených, je štědrý, ví dobře, na co služebnictvo čeká.

Jen z koně seskočí, už mezi ně rozhazuje penízky.

Jak by se nerozzářily jejich tváře!

Jeden peníz se zakutálí daleko. Mladý služebník stojí se skloněnou hlavou, dokud šlechtic v doprovodu kastelána nevejde do domu, ale sleduje přitom bystrým zrakem peníz; odložil džbán, aby se k němu dostal dřív než jeho druh.

Ted! Ted! povzbudí se Zachariáš a uchopí džbán za ucho. Pravačka mu s ním vyletí do půli těla: netušil, že je prázdný.

Letěl by ve směru nechtěného pohybu, kdyby ho strach, že nějak na sebe upozorní, zavčas nestrhl zpátky; první nejčastěji bývají zmařeni. Odtáhne se. Dokud postává před vchodem, může si později vysloužit leda kopanec od kastelána.

Dlouhoruký sluha, který svůj peníz chytl v letu, nedbá ostatních, kteří hledají při zemi. Je spokojen s kořistí. Vkročí do domu.

Zachariáš se na něho přilepí.

„Johan, neseš nový džbán?“ ptá se sluha, a když Zachariáš broukne na souhlas, přikáže mu, aniž se ohlédne: „Dolej jej až po hrdlo vínem z prvního měchu! Ale nepřelíj!“

Zachariáš se octl v nízké, tmavé předsíni, k níž sluha odbočil. Ta se brzo ztrácí v spleti chodeb a místnůstek. Jako kuchyňský pomocník sem nikdy nevešel. Neví, kde je nachystáno víno pro hosty. Od vchodu zaslechne přitlumené dohadování sluhů.

„Johan, kde jsi s tím vínem?“

„Ztratil jsem džbán!“

„Rozbils ho! Ty nešiko! To si spolu vyřídíme! Naplň vínem starý, ale podej ho panu Joštovi z té neodřené strany.“

Mladý služebník se mihne kolem Zachariáše. Nezpozoruje ho. Kámen chladí. Nahmátne popaměti dýku pod halenou. Na nic mu je. Utloukli by ho dřív, než by ji vytáhl. Kdo je Jošt? Asi osobní sluha Bavorův; Možná i důvěrník, jako on býval u opata milevského.

Jen sluha opustí komůrku, vnikne tam. Na bytelné lavici se k sobě tísní tři měchy s vínem. Zachariáš naplní nový džbán až po hrdlo, jak měl Johan přikázáno, a vklouzne do chodby. Ze síně, v níž Bavor přijal Vítkovce, ústí jistě dva, možná tři východy. Liška se nedá zaskočit ve svém doupěti, a zrovna tak pán!

Úzká chodbička, po níž se kradmo plíží, táhne se nejspíše podél hradby, možná že je do ní i vklíněna. Tu spatří nízký otvor. Naslouchá. Mohl by narazit na mordýře, ale Bavor nečeká obezličku, nezajímá se; kdyby Vítkovci sebemeně nedůvěřoval, kdyby nehostil člena spřáteleného rodu, skrývali by se tu všude zbrojní, aby v případě ohrožení přispěchali pánovi na pomoc.

Zachariáš se vmáčkne do prohlubně, do níž by se dva hubení taktak vešli. Vpředu je vchod zahrazen truhlou. O ždibek ji odsune a zjeví se mu prostorná síň, sklenutá křížovými klenbami, jež vprostřed spadají na pilíř. Hrotitá okna vrhají dost světla na tři muže v křesílkách u krbu.

Sluhové rozdmýchávají oheň, nalévají víno do pohárů na jídelní desce, položené na nízkých kozových podstavcích.

Vítkovec líčí svou cestu v té psotě venku. Jeho matka, paní Perchta, mu radila, aby návštěvu odložil na jaro, ale nemohl odolat, aby nepotěšil duši povznášejícím hovorem. A výsledek? Kdyby mu župan na Práchni nevyměnil koně, stěží by se mohl těšit z blízkosti přátel nejmilejších. Bavor se zdvořile usmívá. Také Bohuš ze Švamberka poctívá to štíhlé a vznětlivé urozenstvo milými úsměvy. Na velkopřevora je Švamberg zrovna tak starý, sotva padesátiletý, a to je jím pět let!

Je, stejně jako Vítek, pln ohně, ale svou ohnivost krotí.

Zato Vítkovu bouřlivost nic neusměrňuje. Hned přikročí k tomu hlavnímu, jakmile sluhové odpo-
klonkují. Državy mocných rodů ohrožuje král. A když se ho Bavor odmítavým posunkem pokusí při-

mět k zastřenější řeči, urozený mladík, upiv vína, téměř vybuchne:

„Ano, vím, ty jsi se, pane, s králem sblížil, dokud byl ještě markrabětem moravským, všem na oči staví přízeň k tobě, ještě jako markrabě obdaroval tobě tolik milý rytířský řád, ale věz, pane, že každý silný rod, a tvůj zvlášť, neboť je rozvětven v Čechách i na Moravě, krále popouzí. Až zesílí a pokoří jiné mocné rody, obere i tebe o důstojnost a statky, neboť je zlata a moci náramně chtivý!“

Letmo, úkosem pohlédne Bavor na velkopřevora. „Který král netouží po zlatě a nechce být mocný?“

„Zatím straní pořádku,“ přidá se Švamberk. „Cesty vyčistil od loupežníků, kupci klidně vjíždějí v České království.“

„Nejde o kupce, ale o nás!“ Vítek nevydrží sedět.

„Pánové z Růže stejně jako pánové ze Strakonice jsou mu nepřáteli. Je to král masníků, ševcůků, lučníků, král měst a...“ chtěl dodat:... a kněží a mnichů, ale rozmyslil si to.

„Zatím si vede po právu,“ poznamená s úsměvem Švamberk.

„Právo královské je zvůle!“

Ví o velkopřevorovi, že vposledku se snaží v Čechách posílit řád o bojovné německé rytíře, že opouští špitálský ideál, v čemž se rozchází s pražskými křižovníky od svatého Ducha, kteří tomuto ideálu zůstávají věrní, a že v prospěch křižovníků s červenou hvězdou zasáhl biskup, což jen o málo snížilo Švamberkovu úctu k Janovi III. z Dražic, který od svého dosazení na biskupský stolec ve všem podporuje krále.

Přemysl tuto přichylnost biskupovi štědře oplácí. Nerad tu proto Vítek vidí velkopřevora. Když se král rozvedl s Markétou Babenberskou, zasáhl Řím? Mlčel. A loni zvolený papež Urban IV. vyslal do Prahy preláty na královu svatbu s Kunhutou.

„Nás, pány, tiskne, a to není zvůle? Přeje si snad, abychom mohutněli s ním?“ V krbu praská oheň jako vášně ve Vítkově duši. Z Bavora jiskřičku nevykreše. Netečný, nevšímavý k okolí, pomalý, takový už je. Přesto ten lenošný pán značně rozmnožil rodové zboží, a možná, že si při Vítkově řeči připomíná, jak letošního léta v Písku, kde se naposled setkal s králem, Přemysl dělal, že neslyší, když se mu zmínil o svém úmyslu vybudovat hrazené město na protějším břehu Otavy.

Tak rád by mu Vítek navrhl spojenectví jménem Vítkovců. Kdyby se jejich rody spojily, snad by si sami pod vlastním králem dokázali vládnout. Ale může to vyslovit? „Nepocitujeme zatím útisk,“ usměje se teple pán ze Strakonice.

„Vše, co jsi nám pověděl, zůstane utajeno. Kdybychom útisk pocítili, víme, že tys první volal na poplach.“

Ani nepohněvá hosta, ani se mu ničím nezaváže. Nakolik ovšem ten mladý urozenec mluví ne za sebe, ale za celý svůj rozvětvený rod? Nakolik vážně pomýšlí na vzpouru? To je věc tuze ošidná, padají při ní hlavy; lépe skrýt ji za nezávazné úsměvy a slova. Také Vítkovci mohou kdykoli odpřisáhnout věrnost Přemyslu, to jedině ten ohnivý jinoch se bouří, snad ne ze zlé vůle jako spíše z nerozváženosti.

Zachariáš víc nepotřebuje slyšet.

Jak se vysoukává z klínového otvoru, málem převrhne džbán.

Starochu, než se smrákne, propálí mi tělo v mučírně žhavým železem! Umrtví ho na okamžik strach.

Malinko usrkne vína, aby nabral odvahu. Zatrne mu na jazyku. Teď je jeho chvíle. Dovede si představit, jaký shon panuje v kuchyni. Vzácného hosta je třeba bohatě uhostit.

Do střehu vyburcuje Zachariáše šum na konci chodbičky. To u hlavního vchodu do síně v tichém dohadování chystají pohoštění. Jestlipak Johan pozná džbán? Anebo Jošt? Či dlouhoruký sluha? Musí zmizet z panského domu, než pomine ten spěch. Zvedne džbán a jde. Ne rychle, a ani ne loudavě. Narovná se. Příkrčenec je každému hned podezřelý. Z přítmí vstoupí do slabého světla. Tady je komůrka s měchy vína.

Bleskem ho srazí kruté poznání: u východu z domu zahlédne supí obličej sloužícího řádového bratra, pověřeného dohledem nad kuchyní.

Ten Zachariáše zná. Kolem něho neproklouzne. Hodný opat milevský ho učil myslet. Mysli! příkazuje si. Zná tě a ví, že do domu nepatříš. Ale zase si tím tolik jist být nemůže, protože už dlouho pobýváš v dolním špitálu. I když se tě zeptá, co tu pohledáváš, nejsi pro něho žádný lapka, ale domácí člověk. Vyjde z přítmi.

Uniknu, jestli se hloupě nevyzradím! nabývá znovu klid.

Snad že mu džbán, který vyzvedne do výše ramen, zakryje tvář, snad že sloužící řádový bratr je v okamžiku, kdy ho mívá, zaneprázdněn něčím jiným, pronikne snadno na hradní nádvoří.

Tak snadno, až mu z toho ztuhnou svaly na lýtkách! Lezivý vítr ho však na to tata rozhýbe. Drží se pevně džbánu, jako by to bylo klepadlo u vrat kostela, jež ho může spasit před vražedníky.

V závětrí za panským domem odstrojují koně Vítkova doprovodu. Čeká je oves a teplo stáje. O zeď se opírají nevysoké, dole zašpičatělé štíty znaku růže a štíty střely. Zbrojní si v hradním šenku přitukávají na zdraví.

Jsem zachráněn! Zachráněn! jása to v něm.

Vtom se ze šenku vyvalí obr kopiník. Zahlédne ho dřív, než se Zachariáš může skrýt za výklenek.

„Kampak, mládenečku?“ Rozkročí se ze široka v úzké uličce mezi hradními nádvořími. „Kam tě čerti nesou?“

„Pán mě posílá...“

„Pán? Kde je jaký? Jsme tu jenom my dva!“ skočí po chlapci, ale ten uskočí. „Nikdo ti nepomůže,“ zasvítí mu opile oči. „Tas!“

„Jsi neozbrojen...“

„Tas! Předvedu ti, jak se takovým kloučkům, jako jsi ty, vyráží dýka z ruky! Tas!“

Nastrčí mu džbán s vínem.

„Je panské! Pij!“

Džbán užuž padá, kopiníkovi nezbude, než ho rychle sevřít. Zafuní. Přičichne. Znovu zafuní. Malinko si zavdá. Jestli ho ten holobrádek nešidí. Víno je opravdu silné, neředěné. Dlouhými loky si pročistí hrdlo. Odkášle si. Pak se ohlédně po dárci. Ale kde tomu je konec.

KAPITOLA TŘETÍ

HLEDÁNÍ PÁNA

Promočen na kůži, nalezne Zachariáš úkryt v jeskyni. Po zadku sjel ze skály do obrovské louže, a jak vstával obalen bahnem, zahlédl temnou díru: Úlevně si vydechl: kousek od něho tekla, řeka.

V nízké, hluboké jeskyni se už nocovalo. Svalí se na lože z travin, slámy a roští.

Probudí ho vzdálený štěkot. Psí smečka zřejmě šťve srnu nebo zajíce. Bavor lovecké vášni nepropadl. Kdo ví, jestli se nepřemohl kvůli Vítkovi, aby mu aspoň tak vynahradil včerejší trmácení.

Proč vůbec utíkal? Měl přece v úmyslu přečkat zimu na strakonickém hradu. Kopiník se nejpravděpodobněji spokojil džbánem vína.

Najednou Zachariáš prchá, jako by ho pronásledovali jezdcí.

Přitom byl zachráněn ve chvíli, kdy nezpozorován unikl z panského domu. Obr mu mohl napráskat. Ne proto, že špicoval uši. Pro dýku se mu chystal zpřerážet žebra. Zachariáš si připomene výtku milevského opata: Nevládne svou myslí ten, koho vede strach!

Laj si. Kaj se. Natluč si. Vše marno. Je znovu na útěku. Hodný svatomářský rytíř Prokop marně bu-

de pátrat po příčině jeho zmizení. Co mu chybělo v kuchyni? Co ve špitálu?

Jaký podivný vnitřní neklid z něho dělá poběhlíka? Nemůže pomyslet bez nenávisti na původce všech svých trampot.

Aby si vaz zlámal ten králův odpůrce!

Lání ho nespasí. Musí se rozhodnout, kam jít. Vykoukne z jeskyně a užasne. Slunce se koupe v ka-
lužích na břehu. Otava se modravě čeří. Oteplilo se. Veta je po včerejším sněhu. Nahoře v korunách
borovic se zvucným, hrdelním hlasem ozve krkavec. Léto jako kdyby se vrátilo.

Svleče se a naráz, bez osmělení, si dopřeje mučivé rozkoše; potřebuje si v ledovém proudu ujasnit,
zda chce žít v míru, nebo se znesvářit se světem. Má pevně stavěné svalnaté tělo, není žádný znetvoře-
nec. Povlovně, jak přivyká chladu, znepokojivý pocit z rána mizí. Proto jen, že uspíšil svůj odchod od
křížovníků, má zničenit, znicotnět, znuzovatět? Zobyčejnět? Vždycky se může s prosíkem vrátit k
předobrému milevskému opatovi! Uniká pohodlnému životu, který vede ke zmaru. Nechce znetečnět.
Proto si neznesnadňuje své dny na zemi, aby se, když s ním někdo drobátko smýkne, odevzdal do vůle
osudu! Znízka se vznést vysoko, po tom prahne celou duší.

„Nedám se! Ani dva obři mne neudolají!“

Jen domyslí, jen se najde v jásavém výkřiku, dopadnou Zachariášovi na hlavu jeho špinavé hadry.
Taktak že je neodnese proud.

Kopiník! Vyslídil mne!

Tu žlutou, svrasklou tvář na břehu poznává. To lovec se na něho zeširoka zubí. Prvně ho vidí tak
veselého. I Zachariášovi je dobře, už proto, že lovec je přítel, který se ho neodřekne.

Kde je má dýka? zneklidní náhle.

Leží pokojně v trávě.

„Drží se tě,“ ukáže na ni lovec. „Vracím se do Žichovic.“

„Ostatní se zpozдили?“

„Ne. Leží zahrabáni tam u modlešovických sejpů. Zdolala je zlá nemoc. Skoro v týž den.“

V žluté, nezdravé tváři lovce cukne:

„Nevrátím se tam. V Žichovicích mám chalupu, ženu, syna...“

Odhrne si halenu: na dlouhé kožené šňůře se mu klimbá váček.

„Vzkázal jsem na hrad, že končím. Přijel sám pan Heinrich, písecký mincmistr, asi mu dali vědět,
nebo si chtěl sejpy obhlédnout. Zklamán byl, že málo zlata. Král prý je potěšen – letos dvakrát do Pís-
ku zavítal! – že zlato se u Písku našlo, prý je bude kutat...“

„Král je zlata a moci chtivý,“ zopakuje Zachariáš slova Vítkovce.

„Být mladý, šel bych do Písku,“ stýskne si rýžovník. „Koupím si půdu a tažného koně. Budu hos-
podařit.“

Skončíš jako můj otec, pomyslí si Zachariáš, i on neubráníl újezd děda Ploužina!

Letmo si Zachariáš vybaví před očima vychrtlé modlešovické rýžovníky, kteří sešli ze světa skoro v
týž den a možná i stejně rychle jako Bezprstý. Zlato vraždí, o tom se přesvědčil. Kolik kop grošů asi
lovci vyplatil písecký mincmistr? I on, Zachariáš, dřel v modlešovickém údolí do úmoru, i jemu by
patřil díl, ačkoli cena toho zlata Už poklesla o králův desátek, o díl Bavorův i pana Heinricha...

Nepožádá lovce, aby mu pár grošíků odsypal. Jako dosud, dál se bude protloukat bez peněz. Aspoň
si uchová život. Pová lovci, jak se mu vedlo u křížovníků. O špehýřství pomlčí. Všechno svede na ko-
piníka.

„Musím prchnout. Jinak by mě zabil.“

„Dýka ti nepřináší štěstí. Zbav se jí.“

„Zatím mi slouží!“

Lovec příliš nespěchá do Žichovic. Lepší, volnější část jeho života končí. O krapánek prodloužit
svobodné dny, zvláště když slunce připaluje jako v létě. V jedné tuňce objeví hejno ouklejek. Vychytají

je.

Když je pak opékají nad ohněm spolu s dvěma cejnky, kteří se tam také připletli, blahořečí Zachariáš šťastné náhodě, jež ho opět svedla dohromady s lovcem.

Neboť ten při sobě nosí nejen křesadlo, ale i sůl.

„Jdi do Písku. Tam nesahá moc křížovníků,“ radí mu.

„Neutíkám před křížovníky, spíše u nich hledám ochranu. Doprovodím tě kus cesty. V horaždovic-kém kostele mi jeden bratr pomůže.“

Lovec na něho upře hnědé, u bělma nažloutlé oči.

„Hlas ti zdrsněl za tu dobu, co jsem tě neviděl,“ poznamená suše.

Den pobudou u jeskyně. Pak vyrazí proti proudu Otavy. Krásné počasí ještě trvá, když se jejich cesty před Horažďovicemi rozcházejí.

„Kup si dobrou půdu,“ přeje mu upřímně Zachariáš.

Rýžovník smutně pokývá hlavou. „I tady zlato dochází. Však ani hrad Prácheň neopevňují. Dřevěné hrazení uhnívalo, už když jsem odcházel, i hliněné valy se sesouvaly. Pan Purkart dlí častěji na Zvíkově než tady.“

„Jaký je?“ Několik měsíců roztoulaného života Zachariáše poučilo, že každá novina se může hodit.

„Stěží se s ním sejdeš, k čemu je ti to zapotřebí vědět? Nás, rýžovníků, ubývá jako potočního zlata, koho ochraňovat není, to pak je těžké. Ať se ti daří.“

„Tobě také. A díky za všechno.“

Kolik takových, jako lovec a Bezprstý, vyryje stopu v jeho srdci? Ti dva ho hnětli do tvrdosti. Však už dospívá. Dnes by nevydržel hovět si u nohou milevského opata a sát opojnou vůni z květů vědění; svět venku, plný krutosti a zla, je pestrý, bohatý na nečekané zvraty a dobrodružství.

Otava se vine polí mírná a pokojná. Zachariáš se plouží dál po vyšlapané stezce. Nerad by se střetl se županovými jezdci. Avšak nelhal-li rýžovník, potom stráž hradu Práchně není příliš silná!

Nahlodávána zevnitř, nehroučí se tu moc Přemyslova? Toulá se pan král kdovíkde a on, Zachariáš, zatím netuší, jak mu předá zprávu o hrozícím nebezpečí. S oddaností, jak se na pokorného služebníka sluší, ale ne prost zájmu o své – kdo ho může pozvednout výš než král?

Náhle vytrhne Zachariáše ze zamyšlenosti pohled na čelní stěnu kostela sv. Petra a Pavla. Zezdola, od řeky, mu tam na skále připadá mocná jako hradba. Od dvou stavebníků se dozví, kde najde rytíře sv. Jana.

Hned prvního se zeptá na bratra Theodericha.

„Kdo jsi?“ Bílý osmihranný kříž na červeném pozadí se zlomí v záhybu bílého pláště.

„Jdu od bratra Prokopa ze strakonické komendy...“

Křížovník mu položí dlaň na ústa. „Tady ne!“ šeptne.

Odvede ho ke Skalnímu výstupku. Odtud mají výhled nejen na Otavu, ale i na zalesněný kopec, jež hož vrcholek ohrazují hliněné valy Práchně.

„V ohrožení jsem ho měl vyhledat. Bratr Prokop mi řekl, že mne nenechá bez pomoci.“

„Měl sis pospíšet, ještě včera ráno bys ho zastihl.“ Křížovník je bradatý stejně jako rytíř Prokop, jenom oči mu tak vášnivě neplanou a ani není tak silný a vysoký. „Náš rád je ohrožen ve Svaté zemi. Už nevítáme jako téměř po šest set šedesát let v jeruzalémském kostele Panny Marie unavené křesťanské poutníky, Maria Latina je v moci muslimů, padl i mocný hrad Markat a nyní se nevěřící psi chystají k útoku na Ptolemaidu. A aby Ptolemaidu muslimi nedobyli, musejí naši rytíři opět obléci zbroj.“

Křížovník si povzdychne. A přestože nechce, poví víc.

„Od nás odjeli bratři Theoderich a Prokop a s nimi ještě dva rytíři. Kdyby se velkopřevor nerozkmotřil s pražskými křížovníky, mohl k nim přejít aspoň bratr Prokop, který obzvlášť proslul milosrdnými skutky. Takhle nasedli na koně, připjali si meče a nasadili helmice se znamením kříže. In cru-

ce salus.¹ Místo těchto čtyř bratrů přijedou brzo do Čech čtyři němečtí rytíři k posílení řádu. Taková je vůle velkopřevora.“

„Co bude se mnou?“

„Nemůžu ti pomoci, synu. Žádáš-li něco kromě jídla.“

Naráz přichází Zachariáš o svou jedinou naději. Možná že by ho vzal rytíř Prokop s sebou jako štítonoše. V Ptolemaidě by uzřel velikou sílu rytířstva. Tenhle bázlivec, ač Čech, sotva mu pomůže. V Horažďovicích je přece jen lépe než na pouti do Svaté země, a velkopřevor má uši i oči všude.

„Ten hrad se skrývá jako loupežník,“ ukáže na kopec.

„Pan Purkart z Vimperka, přináleží k mocnému rodu Janoviců, si tu byl postěžovat, že nemá lidi ke zpevnění hradu, že příkopy zarůstají, žernu nezbyvá než modlit se k Bohu v kostelíku sv. Klimenta tam na vrchu. Co jsme mu mohli odpovědět? Stavebníků je málo a ti zdejší jsou z hutě u Strakonic.“

Nasytí Zachariáše, vybaví ho i jídlem na cestu. Purkart z Vimperka je na hradě, měnil přece koně Vítkovi, ale má jít za ním? Na strážných hradech bývají hladomorny! Co když ho župan ve špatné náladě přikáže do ní vhodit? Hrad se rozpadá, král – kdoví proč – necítí potřebu se zde mocí prosazovat, důvodů ke zlosti tisíc a jeden.

Co kdyby vyhledal lovce? I u Žichovic se nacházejí staré sejpy, čerstvého kopečku by si sotvakdo všiml. Lidí je málo, postěžoval si křižovník, a přesto život jedince letní pohoda, rozvažuje se mý krásně u řeky. Druhý den po zešeření spolyká poslední drobty chleba. Natolik šikovný není, aby ulovil rybu. Na východě zaduní hrom a obloha zčerná. S těžkým srdcem se vydá k Práchni.

Děšť ho dostihne u vrat kostelíka sv. Klimenta.

Zabuší na vrata.

„Dopřej pocestnému odpočinek,“ žadoní.

„Kam máš namířeno?“ naliže mu kněz teplého mléka. „Cesta sice sem vede, ale dál nepokračuje.“

„Jdu do osady. Asi jsem si popletl směr.“

Kněz mu ustele v komůrce. Usne hnedličko. Jen proloupne oči, řinčí u jeho lůžka dva zbrojní.

Starší, podle všeho taškář, zašmátrá mu po těle.

„Pojď s námi,“ vyzve mile Zachariáše a zamává mu před očima jeho dýkou.

Správně předvídal rytíř Prokop, že bez ní by se cítil stokrát bezpečnější.

Na hrad je to, co by kamenem dohodil.

Také mne mohlo napadnout, že kněz je s nimi smluvený! vzteká se Zachariáš v duchu.

Vedou ho bez meškání před purkrabího. Je to těžký chlap s obrovským knírem. Zdobný kožený pás, volně svírající šedou suknici, klesá napravo obtížen mečem. Oči má jako rys. Za ním, u okna, stojí kněz.

Ted' se hraje o můj život! bleskne Zachariášovi hlavou.

„Kde jsi přišel k dýce?“ Zaútočí přímo Purkart z Vimperka.

Jen v tom těžkém, hřmotném chlapovi probudit zájem.

„Ve sklepě milevského kláštera. Ležel jsem tam spoutaný. Někdo mi ji hodil.“

Purkart zpozorní. Káže stráž, aby chlapce postrčila do světla. Jeho nazelenalým rysím očím nic neujde. Mládenečkovi teprve raší vousy, světlé chmýříčko pod štíhlým rovným nosem taktak znatelné, světlé vlasy, spadající do čela, zpola zakrývají chytré modré oči.

Tenkoboký mládeneček k pomilování hezký! zarsší to v županových očích. Také je přiměřeně rostlý, žádný řimbaba, možná že se jeho máti zapomněla s nějakým čerstvým pošlechtěncem!

Zachariáš stojí pevně, však očima prosí kněze.

„Respice in me, et miserere mei; quoniam unicus et pauper sum ego,“² šeptají jeho rty.

¹ V kříži je spása.

² Pohled' na mne a smiluj se nade mnou, neboť opuštěn a ztrápen jsem já.

Slova žalmisty s knězem nepohnou, zato pan Purkart zbystří. Sám z latiny zná pár slov, co v kostele pochytil.

Chytrák! usoudí. Chce vzbudit pozornost! Zřejmě by i leccos zajímavého pověděl. Je pln nedočkatosti.

Všechno se stejně časem doví.

„Ke koním!“ ukáže Purkart veliteli stráže na chlapce. „Dýku mu vrať!“

Strážný se Zachariášem neurvale trhne, málem že nevrazí čelem do zdi. Neobalamutil purkrabího. Má asi zhusta co činit s výlupky ještě horšími. Prodlí čásek na Práchni.

„Komu jsi povinen poslušností?“ ptá se ho ten šelma strážný.

Řekne, že je svobodný, a pohorší si. „Hledám teprve pána,“ odpoví po pravdě.

„To se nahleď!“ zašklebí se ten čtverák. „Jak někoho náš pán strčí ke koním, hřebelcuje je navěky!“

„Navěky bych nerad, ale přes zimu...?“

„Co chceš za dýku?“

„Nic,“ vezme ji Zachariáš od něho. „Neslyšels? Hodil ji někdo po mně! S tím házečem dýk si to musím vyřídit!“

Se zrádným premonstrátem se štětičkami černých chloupků na rukách se musí střetnout!

„Zatím se budeš potýkat s hnojem!“ zařehťá se ten dobrák.

Až mě jednou povýší, splatím výsměch i tobě!

Temnotné myšlenky ho opouštějí. Nač se trudit? Nepřetržitě se učí a získává od chvíle, kdy ho osud vrhl v svět. Kdyby už nic, aspoň pošilhává po svobodě. Jednou se jí dobere. Pomešká na hradě. Může mu to být k užítku.

Co ví například o koních? Zhola nic.

Ustájeno je jich na Práchni šestnáct. Po županově odjezdu zbude jich deset. Konírně a tím i devíti zbrojným velí ten šprýmař, přezdívkou Tlamák.

Zachariáše si první dny nevšímá; asi příliš zatoužil po jeho dýce. Svěřil mu na starost hnojiště – nový hnůj musí nejen navézt, ale i pěkně uplácat, aby zabral co nejméně místa.

Tlamák by ho rád pozlobil mlčením, ale mlčet je jediná věc, kterou nesvede.

„Slíbili přijet z podhradí, ale nepřijeli. Snad si nemyslí, že do jara zanesem hnojem hrad?“

Také žumpa přetéká.

Za dva dny nasákne Zachariáš močůvkou tak, že není k rozeznání od ostatních koňáků.

„Zkopu sedláky, jestli nám nevyberou senkruvnu!“ hřímá Tlamák.

„Aspoň bude čím polívat oblehatele!“ zažertuje Zachariáš.

„Kdyby na nás v tu ránu udeřili, asi bychom neměli plné kalhoty strachu!“ zvažní Tlamák. „Senem i ovsem jsme dobře zásobeni. Dva měsíce by nás mohli obléhat a koníčci by nezhubli.“

Tlamák se narodil kousek odtud v Hejně, povahy je svérázné i srázné jako vrchy Radvanky a Pučanky, svírající jeho rodnou osadu; v tom hlubokém příčném údolí hlídkuje nejraději, přestože i tam rýžovníkům už nezlátnou síta.

Z jedné obhlídky se vrátí místo čtyř koní pět. Na pátém, mírném žluťáku, kolébá se důstojně tělnatý čtyřicátník. Něčím je ten pán koňákům podezřelý. Střetli se s ním za Hejnou, napájel žluťáka v Otavě, a hned se ptal, kdeže sídlí nejbližší pán. Znají pouze pana Purkarta z Janovic, odpověděli, načež prohlásil, že je z jeho přízně.

„Stál jsem za zády pana Purkarta, když mu náš milostivý král dával v léno hrad Vimperk. Dobře počítáno tomu bude deset let. Králi bylo tenkrát devatenáct. Mému přímluvci rovněž. A já, kterýž jsem o deset let starší obou, připadal jsem si jako stařec.“

Má lahodný, zvukný hlas. Vůbec není se svou žluťkou srostlý jako voják, který nikam nespěchá, nikde opravdu není doma a všechno kolem jen okukuje.

„Jak dlouho se hodláš zdržet, pane?“ vyzvídá Tlamák.

„Do zítřka, ukáže-li se tu zítra pan Purkart, a do jara, ukáže-li se tu, až roztají ledy.“

Koňákům je stále podezřelejší. Hlásí se k Janovickým z Pajreka, a Pajrek, jak obratem dovodí, je hrad, nebo spíše hrádek na zalesněném chlumu, kousek od Nýrska, tam je jejich rod sezením. Tolik zpráv najednou je spíše poplete, než jim vyjasní, kdo ve skutečnosti je ten, jenž se jim vnutil coby host pana Purkarta.

Uvízne jim v paměti jen jméno hrádku. Neví přesně, zda říkal Pajrek nebo Bejrek, stejně tou šumavskou dálavou neprošli, ale vyložili si to jako Pejrek.

„Jsem skromný z nezbytí, a přiznám se, že je mne všude plno, ne že bych byl všetečka, ale to proto, že sledovat život ve všech jeho podobách nanejvýš povznáší ducha.“

Zachariášovi ten úhledný mluvká padne do oka.

„Život se nejbujněji projevuje v hojnosti,“ prohodí pán z Pajreka. „Co vidíš? Hojnosti pomálu.“

A po chvíli dodá: „Osev rozličných semen téměř úplně zašel, takže lidé nemají dostatek potravy, ani koně a dobytek píce. Také mnoho požárů spálilo letos vsi. To mé oči viděly.“

„Oculi tui videant aequitatem!“¹

„Učeného mezi kobylici najít, toť věru zázrak!“

„Hledá pána,“ poznamená suše Tlamák.

„Slouhovství umrtvuje ducha, proto vydrž bez pána, dokud ti to umožní. Neříkám kdo, ale rozeber si to, než usneš.“

Uloží ho sice v purkraběcím paláci, jak se na hosta pana Purkarta sluší, ale v postranní komůrce, kde kromě několika kožešin nic není.

„Co s tím Pejrkem?“ drbe se ve vlasech Tlamák. „Je-li vskutku ze županova rodu, těžko ho můžeme vyhodit.“

„Stejně by se nedal,“ poznamená Zachariáš.

„Ty kuš!“ okřikne ho Tlamák.

Zanedlouho chrápání pána z Pajreka otřásá drolícím se zdivem. Jeden z manů – unikl lámání v kole jediné proto, že purkrabí nerad utrácí bojeschopné lotry – Pejra prohledá, dlouhými prsty promne každíčkou tkáň jeho obleku a k nemalému zděšení všech odhalí, že se té výmluvné vznešenosti tře ve váčku o sebe devět denárek a že ta věc v koženém vaku, připomínající chyceného králíka, je loutna.

Teď teprve je Tlamák na vážkách. Purkart z Janovic se rád ujímá podivínů. Dobračiska, tichošlápkové a hlupáci se netěší jeho důvěře. Zato s lumpy si rozumí. „Ničeho se nezaleknou!“ říká o nich. Z deseti zbrojných, které na Práchni zanechal, deset uniklo oprátce. Purkrabí se vbrzku nemusí vrátit; kdoví zda svého milce nezatožil spatřit sám pan král.

Přemysl je hned tu, hned onde. Hned na Moravě, hned v Rakousích.

Stejně se však může objevit na hradě už zítra.

„Pan župan ví, co činí, když takové chrání!“ řekne nakonec. „Bude mu možná ten upovídaný pán z Nemanic k užítku!“

Tu noc Zachariáš dlouho nemůže usnout. V konírně, kde má ustláno na slámě, budí ho nepokoj druhého koňáře. Hází sebou, že sna něco vykřikuje, s někým zápasí.

Vyjde na hradby. Kulovitá věž se zapíchla mezi hvězdy; září tak čistě, nezkaleně a jsou jako na dosah.

„Co nechrníš?“ zastaví se u něho hlídka.

„Tamten strašně chrápe.“

„Máme tu teďka dva chrapouny,“ usměje se. „Toho druhého, toho Pejra, těžko Tlamák odklidí ke koním!“

¹ Oči tvé viděly správně!

Na Tlamáka je spolehnutí. Obsadil hradby. Možná spíše ze strachu z Purkarta, který jediný by mohl Prácheň přepadnout. Pánova tlapovitá ruka by spáče rozmáčkla jako komára.

„Snad chrápaly, ne?“ opraví Zachariáš hlídku. „Pán z Pajreka není žádný chrapoun! Patrně županův bratranec! Proto pozor!“

„Co tu pohledáváš, spratku? Mazej odtud!“ rozdurdí se hlídka.

Nikdo Zachariáše nestřeží. Mohl dávno prchnout. Tlamákovi by odpadla starost o jeden krk. Moudrý je purkrabí: do zimy a hladu se neprchá. Přemýšlí o slovech! pána z Pajreka. Vydrž bez pána, dokud ti to umožní. Kdo ho může ustanovit pánem nad sebou samým? Král. Nikdo druhý. Poslušen být jedině králi, nikomu jinému.

Tak jedině je možno udržet si svobodu.

Táhne ho to mezi ty, kdo neotročí. Ne mezi ty, kdo sami nesejí ani nežnou, a přesto žijí v blahobytu. Láká ho boj, ne řehole. Proto tak úporně lpí na dýce. Je mu znamením svobody. Dokud se jí může ohánět, není nevolník. Touží jít po stopách děda Ploužina. V boji za krále si vysloužit poplužní dvůr či právo postavit si tvrz – na to druhé se ani pomyslit neodvažuje.

Probudí ho mráz. Usnul v podsebití.

Otřese se. Něco vzrušivého se včera událo. Nemůže se hned rozpomenout. Pak se usměje. Na hrad zavítal pán z Pajreka, moudrý člověk, a navíc vlastník koně chromáka a splasklého měšce.

„Neustájuj chundeláče u našich rychlých koní!“ křičel na něho včera večer Tlamák, když zjistil, že pán z Pajreka nemá na štědrost.

Zachariáš nasypal žlutce tajně ovsa, ale jen zafrkala.

V konírně se už kolem ní točí Tlamák.

„Dodýchává,“ kopne do ní vztekle. „Aby nám sem nezanesla nějakou nemoc!“

„Těžko by se pak zajíždělo do Hejné!“

Tlamák přisvědčí. „Máš pravdu, chlapče! Škoda by bylo našich koníčků. Pěkně jsme je vykrmili.

Zkus se projet na tomhle sivákovi.“ Ve spěchu, v jakém ho odvažuje, tají se zášť.

„Kněžským jazykem brebentíš, co je to pro tebe? Jsi jistě stejně dobrý jezdec jako řečník.“

Seděl jedině na dobromyslných tahounech, a to ještě jako kluk: slýchal ovšem o jančivých, větřivých koních, jež každého poválí v prachu. Tenhle tříročák už na pohled je zlý. Bije kopyty, pohazuje hřívou a v ohrnutých pyscích mu žlutne vlčí zub.

„Je odpočatý, trochu neklidný ze stání, ale ožije, jak se mu vyhoupneš na hřbet!“ podbízí se mu ten šibal.

Na hradním nádvoří, kam hřebce vyvede, je hned plno čumilů. Snad chybí jen ti na stráži. Čekají, jak se Zachariáš zachová. Navážel se do nich, vyvyšoval se. Ted' ho doběhli. Ted' mu dokáží, že je baba. Z toho, jak se stahují do koutů, pozná, že vlézt na toho zabijáka si troufne jedině Tlamák.

Je to jeho hřebec.

„Podržím ti ho,“ láká Zachariáše.

Probodnu si dýkou srdce, jestli na něho neskočím! Skoč, zbabělce! Skoč! poručí si.

Skočí. Tak nečekaně a tak prudce, že ohromí i Tlamáka, který má co dělat, aby hřebce udržel.

Zachariáš se zachytne hřívy.

„Pust' ho!“

Hřebec se rozběhne prudce jakoby proti věži a v otáčce ho shodí. Ale Zachariáš je hned na nohou a žene se proti tomu sivému oři.

„Zabije tě!“ volá Tlamák, když hřebec se vzepne na zadní.

Ať si! vyrazí Zachariáš proti kopytům.

Hřebec neudeří.

Zalekl se chlapcovy rozhodností nebo Tlamáka, který se k němu vrhl z boku?

„Otoč se!“ poprosí Zachariáš velitele, který chytne hřebce za uzdu. „Pojedu znovu!“

„To stačí! Bohu děkuj za život!“

Nikdy si to nepovědí, ale pobratří se skrze toho ohniváka. Od toho mrazivého rána Zachariáš ví, že Tlamák je jeho přítel.

Pána z Pajreka k jídlu nepozvou. Avšak jeho jemné chřípí zachytne vůni sýrové kaše.

Mírně prokvétající tmavé vlasy má slehlé u levého ucha; zčervenalýma ospalýma očima mžourá po kotlíku.

„Tvoje žlutka chcípá,“ sdělí mu Tlamák.

„Kůň, který se napil vody z Úhlavy, nemůže pojit, a vypadá-li, jako by měl v tu ránu zcepenět, to pouze vychutnává odpočinek, neboť my, Janovičtí, nic neděláme napůl, a tudíž ani naše koně nejsou horší nás.“

„Do večera pojde,“ prohlásí rozhodně Tlamák.

„Můj žaludek, který se včera postil, cítí se jako po ránu!“ zvolá vesele pán z Pajreka. „Mučí mne zdravý hlad. V takové chvíli, jak říká ten starý bijec z rozvětvené rodiny Koců z Dobrše, myslím toho, co má na tváři šrám po seku meče, toho z bystrické tvrze, v takové chvíli není nad vydatnou vojenskou krmi.“

Přivalí si balvan k ohništi a usedne k ostatním.

„Nechci radit, ale sýrová kaše se musí stále míchat, aby se nepřichytla odspoda.“

„Příliš prostá strava pro pána!“ podotkne Tlamák.

„Neodříkám se ani panských jídel, zvláště pak pečeného srnčího hřbetu; neboť pozvání k žranici je třeba vždy přijmout. S tím starým bijcem z Dobrše, o němž jsem se už zmínil, ve znaku má vozové kolo, jsme ve Švihově s pány z rodu Drslaviců tři dny hodovali, až se nám pupky zakulatily jako noční mísy.“

Tlamákovi je pán z Pajreka čím dál podezřelejší, neví, zda udělal dobře, že mu poskytl útulek na Práchni, a svou nevoli těžko krotí. Řekne:

„Ze šumavských hvozdů se sem zatoulal medvěd, pěkně prý zasádlý před zimním spánkem. Asi hledá brloh. Zhlédli ho lidé z Hejné. Večer shodíme mršinu z hradeb k Otavě a políčíme na něj.“

Pán z Pajreka dlouze zívne.

„Sledovali jste někdy medvěda při pronásledování dobytčete? Neběží, nekolíbá se. Přímo pádí. Zprvu bručí, pak zlobně mumlá a ke konci se rozeřve. Vyděšené dobytče skočí třeba do propasti. Tam popadne kořist do předních tlap a odnese ji. Má hroznou sílu.“

„Tuhle mršinu huňáč neodtáhne!“

„Nemusí přijít první noc, a ani ne druhou,“ poznamená pán z Pajreka, „ale až třetí, kdy zaspíte.“

„Co ty si počneš bez koně, pane?“

Nic nepohne pánem z Pajreka, když nasaje vůni sýrové kaše. „Byť opěšalý, rodu Janovických hanbu neudělám. Leč neklame-li mě čich, málo jste omastili kaši. Raději ji odstavte, nebo opravdu přismahne.“

Vrtě se na pleskáči, spořádá celou miskou.

„Jako bys týden nejedl, ne den!“ podiví se Tlamák jeho veliké chuti.

„Sjezdil jsem za mlada kus světa, a proto, moji druzi, s kterými mě spojil u ohniště ranní mrazík, podělím se s vámi o jednu zkušenost: Otálet nad jídlem může jedině ten, kdo ví, co přinese příští chvíle. Ale já, neznalec, raději to nečekané vítám sytý.“

A poprvé na Práchni vytáhne pán z Pajreka loutnu a zapěje:

*„Na vojáky, než hrad pad,
dopadl krutý hlad.
Vy pána hradu oberte
a pak ho klidně sežerte,
dí kníže, a žene je do seče.
Ve vzteku hradu dobyli.
Na knížete se zlobili:
Kořisti není dost*

*a pán je jako kost!
My utkáme se s tebou na meče!
Volá kníže: To je křiku
pro trochu hladu a nepohodlí!
Že sníte tlustého, však jsme se nedohodli!“*

„No! No!“ pohrozí zpěvákovi Tlamák: pánů se není radno dotýkat ani žertem.

Postavení pána z Pajreka je nanejvýš vratké, chtě nechtě je odkázaný na dobrodiní koňáků, ale povznesenost, s jakou čelí jejich neomalenostem, vzbuzuje úctu. Zachariášova náklonnost k němu stoupá. Připadá mu jako paví oko mezi bělásky. Třepetavý, nezachytitelný. Rád by vyzvěděl, kde všude pobýval, zdali cestoval ve službách krále, Tlamák ho však zažene k hnoji.

To dopoledne přikodrcají sedlácké vozy a vyprázdní hnojště. Zachariáš se činí. Tlamákovi neujde, že umí zabrat.

Po poledni vyvede velitel krotkého šedáka na plácek před věž.

„Naskoč! Ne tak tvrdě a zprudka jako na mého hřebce! Kůň se leká plašivých pohybů.“

Přeletí přes hřbet, praští se do lokte, ale podruhé se na šedáka vydrápe.

„Měkčeji! Uvolněněji!“ poučuje ho Tlamák. Zachariáš je učenlivý. Druhý den se odváží na bujného koně a nesletí. Jaký to opojný pocit! Jaká slast! Na tlak stehen a na úder paty do slabin kůň kluše, cválá, zastavuje se, obrací. Ponenáhle, aniž by zatrpkl pro několikerý pokus přiblížit kopyto k jeho zadku, či pro zákeřné hryznutí, získá moc nad tím čtyřnohým přítelem ozbrojenců, jehož divokost a útočnost je nacvičená.

„Až tě blíž pozná, neudeří tě!“ ujišťuje ho Tlamák. „Je veden k tomu, aby najížděl do postavačů, aby bil hlavou i kopyty, je pyšný, zná svou cenu.“

Také mu Tlamák půjčí kopí.

„Voják musí milovat svou zbraň! Chrání ho. Musí ji stále přibrušovat, by lehounce vjížděla do těl pánových nepřátel.“

Přejede palcem po nebezpečně se lesknoucím ostří.

„Zkus! Nechtěl bys, přiznej se, abych ti je někam vrazil zespoda?“

„Ne.“

„Vidíš támhleten suk v kmeni jedle...? Stref se!“

Zachariáš mine cíl.

„Nevložils do hodu všechnu svou nenávisť ke stromu!“

„Jak můžu nenávidět strom?“

„To není strom, ale králův nepřítel. Ten suk je jeho srdce. Hod' znovu! Dej do toho všechnu sílu!“

Hodí a mine.

„Co tě učili v klášterech?“ dobírá si ho Tlamák.

„Milosrdenství.“

„Hlásají milosrdenství, a kde je najdeš? Všude vojsko, tu našeho pana krále, tu nějakého knížete, táhne krajem a kraj je živí, vojsko loupí, smilní, týrá vesničany. Spoušť zůstává v místech, kudy prošlo.“

„Nechci loupit!“

„Táhl jsem s naším panem županem do uherských nížin,“ mile se Tlamák zaškaredí na Zachariáše, „kde potom náš pan král tak mocně zdeptal uherského krále Bélu, a krutostí jsme se cestou navyváděli... Hrůza pomyslet.“

„Jsem mladý, ale ledacos jsem zažil. Strach nemám.“

„Nejde o strach ani o odvalu, oboje je ti nanic, jakmile se tě zmocní ti druzí. Spoutanec nemůže nic. Leda čekat, kdy ho probodnou.“

„Vedli mě v poutech, a žiju!“

„Takhle může mluvit jen nezralé mládí...! Tam, v té bitvě, jsme se brodili v krvi! Milosrdenství! Neznám význam toho slova! Plním, co mi přikáže pán!“

Zachariášovi připadá Tlamák trochu jednoduchý.

„Dovol mi, ať se teď strefím!“ zaprosí.

Tlamák se zasměje.

„Ne. Strefil by ses a otupil mi špici!“

Druhý den mu však nakreslí na prkénko kruh a Zachariáš hned napoprvé zasáhne střed. Pán z Pajreka pozorně sleduje Zachariášovu výuku.

„Ztesá tě dle obrazu svého,“ poušklíbne se.

Zachariáš se mu svěřil se vším, jak už měl ve zvyku, a ovšem vynechal vše o svém špehýřském poslání, zato nepomlčel o zlaté opatské číši.

„Utíkáš, a přitom nevíš, jestli tě někdo honí. To znám. Člověk má naráz opustit ty, s nimiž se sblížil, jestliže, nic nového do budoucna neslibují.“ Pán z Pajreka ztlumí hlas.

„Zdalipak víš, že po staletí vládla Prácheň nad tímto krajem? Kde je soustředěna moc, je soustředěno i bohatství. Zlato, poznals to u rýžovníků, otevírá cestu ke svobodě.“

„Můj dobrý opat milevský...“

„Ať se dožije ve zdraví kmetského věku! Jistě tu je někde část toho bohatství ukryta! Župan přišel, župan odešel. Nepotřebuji mnoho. Do smrti přenášet své znavené, bolavé tělo z místa na místo... Jak panstvo přišlo k tolika zlatu?“

„O tom se přemýšlet nemá!“

„Dobrý učitel, ten tvůj opat milevský! Řekl ti, žeš vyvolený? Ty si od těch dob připadáš kdovíjak výjimečný... Přitom se ubíráš vzhůru po stejné cestě jako tvůj děd Ploužin, podle toho, cos mně vyprávěl. Nezvolil sis ji. Byla ti dána. Neboť jiná cesta vzhůru pro tebe nevede.“

„Chci sloužit jako voják svému králi!“

„Co ti řekl bratr ze Želiva? Sloužíš. Tedy jsi sloužící. Pouze ve výši odměny za službu je rozdíl. Mniši ti můžou nabídnout dobré bydlo, král statek. Může tě pasovat na rytíře. Proto chceš sloužit králi.“

Trochu Zachariášovi svou zatrpklou jízlivostí připomene Bezprstého, jenže vysloužilce byl prostáček, kdežto pán z Pajreka je vychytralý lišák. Těžko se mu někdo dostane pod kůži. Jeho, Zachariáše, prokoukl hned: Po stejné cestě se ubíráš jako tvůj děd Ploužin, řekl.

„Opat milevský byl na mne hodný,“ trvá Zachariáš na svém, „i bratr Prokop!“

„Proč by na tebe opat neměl být hodný? Poctivě jsi mu sloužil. Tolik si tě zase neoblíbil, aby vrátil tvým bratrům újezd. Z tvých bratrů nadělal chudáky!“

„Opat s naším újezdem neměl nic společného!“

„Tak jeho předchůdce! Co na tom? Divíš se, že tvoji bratři klášter nenávidí? Že nemilují ani tebe, který jsi se tak dlouho hřál v opatově přízni? Bratr Prokop byl poctivec. Věřil v poslání řádu. Pomáhal strádajícím: Proto také musel odejít z Čech!“

„Co máš proti mnichům, pane z Pajreka?“

„Je jich tu moc. Neuplyne rok, aby pan král nebo šlechtic nepovolal do Čech nějaký nový řád. Anebo aby nerozhajnil počet už usazených řádů. Mniši přijdou v pokoře. Jsou pilní jako včely. Nejprve postaví komendu, příbytek pro bratry, pak kostel. Tu dostanou vesničku. Tu újezd. Tu jim připadne něčí odkaz. Jsou vděční, pokorní. A najednou, než se rok sejde s rokem, patří jim všechna pole okolo kláštera, blízké statky, všechno.“

Zachariáš mlčí. Pajrekova zmínka o újezdu děda Ploužina se ho dotkla. Mohl opat jeho bratrům újezd vrátit? Ubránili by jej? Je jich tolik na ten kousek půdy!

„Tam se usadili benediktini a cisterciáci, jinde dominikáni a johanité, onde minorité a němečtí rytí-

ři, kus odtud jsou premonstráti a křižovníci, dál pak strážci božího hrobu a templáři... A bohatnou! Na strakonickém hradu se už těžko poznává, zda je mocnější a vlivnější velkopřevor, nebo Bavor II.“

Málem by pro ty bezbožné řeči Zachariáš na pána z Pajreka zanevřel. Druhý den ho však loutnista přátelsky obejmě.

„Mluvila ze mne závist. Milevský opat je dobrý už proto, že tebe si oblíbil. Připadám si jako ta zlatá opatská číše, kterou ti za halenu vložil nepoctivý premonstrát.“

Když do mne někdo ťukne, pěkně zvoním, ale jen zřídka po svém. Je výhodnější přisvojit si cizí lahodné tóny. Nepopouzejí naslouchající, naopak je ujišťují o neměnnosti řádu, který jim přeje.“

„Dneska s námi vyjedeš na hlídku!“ přijde si Tlamák pro Zachariáše.

Vyvedou mu krotkého šedáka, ale i za něho je jim vděčný. Opláchne se v ledové vodě, aby prožehl a byl jaksepatří cílý. Tlamák mu půjčil kožíšek, hřeje se v něm. Pokusí se několikrát přimět šedáka k obratu doleva nebo doprava, ale ten kráčí jen loudavě vpřed. Zlíněl, nevyváděli ho, také není nijak mladý.

Před kostelíkem sv. Klimenta potkají kněze. Tlamák ho uctivě zdraví.

„Nebyls už dlouho na mši! Ani tvoji lidé!“

„Se zimou stoupají násilnosti ve vesnicích, není co jíst. Také medvěd se sem zatoulal...“

„Přijď tuto neděli! Se všemi!“ přerušil ho kněz. „Do kostela máš blíž než do Hejné!“

To Zachariáš ví: Tlamák bojoval v houfci pana Purkarta u Kressenbrunnu přede dvěma roky, tam král zle pocuchal Uhry; sto tisíc bojovníků se tam sešlo na straně králově, jedním z nich byl i Tlamákův bratr. Tatarský šíp mu proklál hrdlo. Tlamák sám z té lité řeže vyvázl živ. Po bratrovi zbyla chalupa v Hejné, žena a syn. Vypomáhá švagrové, snaží se, seč je, až z té převeliké snahy povstaly nepěkné řeči, to proto, že bratrova žena není žádná babice.

„Přijdeme,“ zahučí.

Tohoto kněze nechová Tlamák v přílišné lásce. Stará se o pozemský život svých svěřenců víc než o ten nebeský. Zato pan Purkart na něho nedá dopustit. Zve ho ke stolu.

Mýlí se Zachariáš, domníváli se, že ho kněz nepoznal.

„Ty rovněž přijď!“ zavolá na něho.

Vytáhnou ve čtyřech. Zachariáš na šedáku tři běhounky před sebou stále dohání. Nalevo nechají Horažďovice, jedou po proudu Otavy. Hned si vzpomene na rýžovníka, který se pěkně vyhřívá na zápecí, liška má teď zimní srst, kožíšek zhoustl i kuně.

Přímo v Žichovicích se o tom mordu dovědí.

U stavení, kde k němu došlo, uvážou zbrojní koně ke kůlům a v doprovodu vesničanů vejdou na mlat. U zavěšených cepů leží v krvi otec a syn. V rozepři se ubili. Zachariáš poznává lovcovo vyzáběl, dlouhé tělo. V pravačce svírá sekyru, kterou rozpůlil synovi hlavu. Sám utřžil ran bezpočet. Lovcova žena ani starší syn nevědí, jak k tomu došlo. Našli je ráno mrtvé. Domnívali se, že se někde v noci pozdrželi.

Žena má semknuté rty. O čem přemýšlí? Zda se kněz neodmítne pomodlit nad jejich společným hrobem? Anebo si připomíná tu strašnou podvečerní chvíli?

Rozsekali ho pro tlustý měšec, který se mu houpal na hrudi.

Chtěj nechtěj si Zachariáš připomene tři mlčenlivé dřiče z modlešovického údolí, tak podivně a nečekaně zhylnuli, znovu vidí, jak Bezprstý mrtev klesá u ohniště. Rýžovníka zaskočili tady na mlatu; stačil jednoho ze svých vrahů vzít s sebou do pekel, než klesl. Zřídka pobýval doma, lákala ho odevždy řeka a volnost. Týral je. Najednou se vrátil s plným měšcem, hotov usadit se natrvalo.

Nebyls sedlák, lovče! Neměl ses vracet! Lépe než druzí jsi věděl, že zlato vraždí! pomyslí si Zachariáš.

Tlamák se zeptá jednoho z vesničanů, zda poslali pro kněze. Pak znovu nasednou na koně. Není komu nasadit palečnice. Na Bohu je, aby rozsoudil, kdo z těch dvou je vrah.

Tu noc po první jízdě začne se lovec v chlapcově snu měnit v příšeru. Zčerná, oči, kdysi nažloutlé, světélkují jako vlčí – a sekyru napřahuje. Zachariáš se probudí zpocený. Bojí se znovu usnout, aby se přízrak nevrátil. Když to navštívení přijde i druhou noc, svěří se pánovi z Pajreka.

„Dojista to býval zlotřilec, možná že se do něho vtělil sám ďábel. Hledá čerstvou oběť jako výkupné pro strážce pekelných bran.“

„Jak se mám bránit?“

„Jeden moudrý cisterciák radil mému otci, že je třeba ďábelské potvorstvo znamenat křížem, pak za úpění a stenů zmizí do nenávratna.“

V rozechvění probděl Zachariáš třetí noc. Umořen usne k ránu. Zhoubce se neukáže ani noci následující, čtvrté, taktéž v noci páté před ním lovcův duch nevyvstane.

Šestou noc, před rozbřeskem, probudí ho pán z Pajreka.

„Nelekej se!“ přitiskne chlapce k lůžku. „Dávno minula hodina duchů! Kdo hledá, nalézá. A já našel.“

V prvním zašeření dne vyjdou jakoby k bráně. Počkají, až přejde stráž. Rozespalý Zachariáš posouvá líně nohy, stále o něco zakopává.

„Tady to je!“

„Nic nevidím,“ šeptá Zachariáš.

„Pohled! zborcený vchod! Pozor na zpuchřelá prkna! Zapálím louč, ale až se spustíš dolů. Oheň by nás mohl vyžrout.“

Jak si to představuje? Kam se má Zachariáš spustit? A na čem? Chce se Pejřka zeptat, kde má provaz, a dupne do prken, aby se přesvědčil, nakolik opravdu jsou zpuchřelá.

S rachotem se proboří do tmy.

„Jsi živ?“ slyší nad sebou nejistý hlas pána z Pajreka.

Zachariáš zkouší pohnout údy. Nohy, ruce jsou chválabohu celé, v zádech ho zabolí, jak se pohne.

V otvoru nad ním vzplanou ohně.

„Ozvi se! Co je s tebou?“ Ten rozkazovačný hlas patří Tlamákovi.

Bolest v zádech stoupá. Pořádně se udeřil.

„Ležím tu...“

Spouští se k Zachariášovi po provaze. V záři loučí poznává Tlamáka. Pána z Pajreka. Jednoho ze zbrojných.

„Co tu pohledáváš?“ udeří na něho velitel.

„Procházel jsem se s pánem z Pajreka,“ zalže, „a zničehonic jsem se propadl do země...“

„Procházeli jste se. V noci.“

„Obloha se projasňuje. Nemohl jsem dospat. Já –“

Zachariáš vykřikne. Záře tří loučí osvětila vnitřek krypty. U zdí, se zapuštěnými řetězy, leží kostry. Jejich vřetenní kosti obepínají pouta.

„Pryč! Pryč odtud!“ přikáže jim ostře Tlamák.

Pán z Pajreka je otřesen.

„Takto končí královi opovědníci! Proč se bouřili? Sáhli jim župan jménem krále nebo svým na majetek, chtěl je připravit o jejich práva?“ řekne Zachariášovi. „Hledali jsme zlato a –“

„Ty jsi hledal!“ poopraví ho Zachariáš. „Já jsem králův věrný!“

Tlamák po pánovi z Pajreka zle pokukuje. Neuvěřil Zachariášovi, že se v jitřním polosvitu jen procházeli. Vchod do krypty dá zazdít. Také se přiblížil čas návratu pana Purkarta. Tlamák už nejezdí do Hejné. A poprvé ho kněz v kostelíku sv. Klimenta zahlédne na mši.

Žluták pána z Pajreka opět okřeje. Oves mu dodá lesku i dovádivosti. Toho sena co sežvýká.

Tlamák jeho zmrtvýchvstáním není nadšen. „Kéž by si na jeho mršíně pochutnal medvěd!“

Pán z Pajreka je jiného mínění.

„Osud je spravedlivý. Nikdy tě neobere o všechno. Vždycky zanechá něco, z čeho je možno znovu začít. Kam bych se na jaře poděl bez koně?“

Když se pod Práchní ozve rachot pukajících ker, když se dá na pochod dřenice, když v písťalkách kluků darebů se ohlašuje jaro, vyvede Pajrek žluťáka ze stáje a pokusí se ujet.

Je dostižen a s náramnou rychlostí vsazen k lapkům do věže.

KAPITOLA ČTVRTÁ

VĚRNÍ KRÁLOVI SLUŽEBNÍCI

Král je pán země! Pán nad městy, hrady, tvrzemi, vesnicemi, řády, šlechtici, kněžími, many, životy! Není většího krále nad Přemysla! To z celé duše vyznává pan Purkart, a je v zájmu svého krále obmyslný i dravý jako orlice, již má ve znaku. Nepřítel králův je i jeho lýtý odpůrce, a musí být zničen! Nebezpečně se mu chvěje mocný knír, když pomyslí na ty, kdo by rádi unikli tvrdému královu stisku.

Není jich málo.

Tolik by si přáli, aby Přemysl stejně jako jeho otec, král Václav, se věnoval více lovu než království, aby štědře rozdával půdu a hrady. Jenže mladý král spíše shrabuje panství, než aby jimi mrhal. To mu mají moc za zlé. Nejen rakouští pánové, Habsburk, Uhři. Daleko sveřepější nepřátelé královi jsou mocné rody, zejména zde na jihu.

Tady se zvlášť cítí být svými pány.

Loni na podzim, kdy mladičký Vítek přijel měnit koně na Prácheň, vzpečoval se Purkart mu je vydat, však to měl kousek do Strakonice, kam údajně spěchal, a tu mu ten mladý povýšenec vmetl do tváře, jestli prý nezapomněl, že na jeho místě županoval skoro před osmdesáti lety první Vítek, po němž on nese jméno. Nebyl županem jenom podle jména, ale opravdovým, na celý kraj dozíral.

„Mám víc pacholků na cestu než ty pro celý hrad!“ vysmíval se.

Musel to strpět.

Musel strpět, když na dosah královy trestné moci zvedal Bavor hradby Horažďovic. Když si to knížátko přisvojovalo práva, jež až dosud náležela jemu, županovi, a to bez ptaní, sám od sebe. Jeho rytíři v bílých kápích obsadili domy na rynku, kostel už napůl stojí, a kdože tu v kraji je tak mocný, že si tak zpučně může vést?

Král?

Ne. Rod střely. Od koho tu nadutost odkoukal? Od rodu růže.

Dlel na svém vimperském hradu, zpevňoval hradby, protože člověk nikdy neví, cvičil zbrojné, a tu došla zpráva, že král se chystá do Písku, jak sníh roztaje.

To je dobrá zpráva. Poslal mu ji magister fabricae Hrz, do jehož rukou předloni složil úřad zvíkovského purkrabího, aby sám Prácheň pozvedl; přitom ovšem zpola na Zvíkově setrval, neboť jak on, tak i Hrz bývají přechasto králem pověřováni jinými úkoly, takže vždy jeden velí hradu na soutoku Vltavy s Otavou.

Vyplatí se králi mít tam dva purkrabí. Ztratit Zvíkov, když Prácheň zchází, nemůže si dovolit ani Přemysl. Na cestě z Vimperku všude pociťoval moc Vítkovců. Ovládají celistvé území, vůle králova tam není patřičně prosazována.

„Tady král neporoučí!“ dal se prý v šenku slyšet Vok, bratr Vítkův a Závíše.

Statná vlčata nasadil na králův chřtán pan Budivoj! Ze všech Vítkovců jsou ti se zelenou růží království nejnebezpečnější. Pohubit, vyplnit, zpusťšit je i jejich hrady a města!

Purkart žene bělouše, předjíždí o hodně svůj doprovod. Tu zahlédne sráz nad Otavou a valy, štve

koně do vrchu, zamává knězi, jehož vylákal před kostelík hluk, už padá most a otevírá se brána. Seskočí, pustí volně koně a v běhu zve k sobě Tlamáka.

Kolik je ve věži provinilců? Čtyři? Tři lapkové a nějaký vydařený pán? Lapky předvést! Hned!

„Vy mordýři!“ uhodí na ně Purkart. „Vzali jste život, bude vám odňat! Pověsit!“

„Oni mordovali, ne já!“ brání se třetí, ale župan jen zlostně cukne knírem. „Všechny pověsit! Na tom místě, které neujde zrakům horažďovických usoplenců!“

Až spatří viselce, uvědomí si, kdo tu je ještě pánem!

Značně se purkrabímu uleví, když odsouzené odvedou. „Sem s tím panáčkem,“ káže.

„Je z tvé přízně, tvrdí to aspoň...“ Tlamák má z pána nahnáno. Nasadí ti oprátku na krk a houpeš se! Jestli uvěznil županova opravdového příbuzného.

„Z mé přízně? Sem s tím lhářem!“ Purkart se podobá malinko rozkývanému žulovému viklanu, dlícímu přesto pevně v zemi.

„Jak si říká?“

„Pejrek.“

„Vejrek? Spíše on nežli já bude koukat jako vejř!“ Už se purkrabí usmívá.

„Co otálíš? Přiveď ho!“

„Náhodou, za rozbřesku, propadl se pán z Pajreka s tím chlapcem, který utekl ze Strakonic, do zapomenuté temnice. Zbyly v ní kostry králových nepřátel. Dal jsem ji zazdít.“

„Zaval ji. Jsou mrtvi králové, proti kterým se bouřili, proto pokoj i kostem jejich odpůrců,“ pokývne Purkart. „Přiveď toho mého povedeného bratránka! Pohled na kostry je pro vězně vždy povzbudivý.“

Pán z Pajreka v kobce pohubl, narostl mu tam i tmavý vous. Avšak na živosti mu vězeňské útrapy neubraly.

„Bud' zdrav, pane z Vimperka! Nepoznáváš mě?“

„Ne, nepoznávám,“ měří si ho zkoumavě Purkart. „Jakže si říkáš?“

„Z Pajreka, jednak podle místa, kde jsem uzřel světlo světa, a to místo je jako stvořeno pro hrad, zatím je tam pouhá víska...“

„Táhlé lesnaté návrší, strmě se sklánějící k jihu, znám to tam. Bayereck...“

„Žije tam dost Němců, ovšem mé jméno s tímto koutem šumavské země pouze souznívá. Vyslechni, pane, truchlivý příběh mého narození. Nebohá teta Jana z Janovic Eliška...“

„Lžeš! Ten pán nemá tetu, ba ani přímé potomky nemůže mít. Je zatím pachole.“

„To, že ty nic nevíš o jeho tetě Elišce, zdaleka neznamená, že má nebohá matka nežila! Byla sestrou otce tohoto Jana, tedy tetou! Však ten příběh dobře znal tvůj otec Kunrat, který před tebou býval purkrabím na Zvíkově. Projížděl tenkrát bohatý cizí kupec Janovice, onemocněl a zdržel se. Velitel jeho zbrojného doprovodu Henri Payrek...“

„Podle čeho se zveš? Podle Bayerecku, či podle toho velitele stráže?“

„Donedávna ti říkali pán ze Zvíkova, také někdy z Janovic, teď, slyším, tě oslovují pán z Vimperka – a pořád jsi to ty!“

„Budiž! Pověz tedy rychle, v jakém vztahu je ten ničemník k tetě Jana z Janovic, o které nic nevím, ačkoli o tamějších pánech vím dost!“

„Příkře se vyjadřuješ o mém otci, nebyl ničemník, ale Francouz. Vládl stejně udatně mečem jako ušlechtilým jazykem. Tím chci naznačit, že to uměl se ženami. Kupec se pozdravil a odjel. Samozřejmě i se svým služebnictvem a lučištníky, kterým velel Henri Payrek. V paměti tam chovají, že dokázal napnout luk tak, až praskl. Byl to rytíř. Když pak zjistil můj strýc, že Eliška čeká dítě...“

„To dítětko jsi ty!“

„Já, pane! Není na tom nic ani k pousmání. Ještě v matčině lůně jsem zavinil smrt svého strýce. Zhorka vyjel na svou sestru, do věže ji chtěl zazdít, ale smiloval se nad její krásou. Želbohu skončil dřív, než jsem prvně zaplakal. A pláču bez ustání, neboť jsem způsobil i druhou smrt. Má matka přeži-

la mé narození jenom o den. Očima mě laskala, věděla, nebohá, do jakého krutého světa svého naháčka posílá.“

„Pěkně jsi od té doby vyrostl!“ V rysích očích Purkarta to jiskří. „Nevěřím ti ani slovo! Pitvoříš se tu aby sis zachránil krk! Cožpak tě takhle přikovat řetězy ke zdi? Je to příkladně zdlouhavá smrt! Žrout jsi, znesvěcuješ všechno, tlacháš... Kdože jsi?“

„Pán z Pajreka, jemuž není dovoleno ozdobit svůj štít břevnem vodorovně šachovaným. Neboť mě pohodili. V té vísce Bayerecku mě svěřili ženě, o níž jsem se dlouho domníval, že je moje matka.“

„Jsi dareba, ne pán! Ale což! Veselý kumpán je vždy mezi stolovníky vítaný – že, pane z Pajreka?“

Zatímco purkrabí se dál baví roztodivnými příhodami vězně, stavějí na dohled Horažďovic šibenici. Kněz dal rozhřešení odsouzcům a teď se modlí za spásu jejich duší. Zachariáš lapky pozoruje. Nezdá se, že by je blízká smrt děsila. Vraždili z hladu, kdyby dál žili, nic než hlad by je nečekal. Zhoupnou je náraz, až má Tlamák strach, že šibenice praskne. Jsou lehčí, na kost vyhublí, dřevo sotva zapraská.

„Doloupili, domilovali na tomto světě!“ chechtá se Tlamák.

Kněz v pokoře odchází.

„Neviděl jsem tě dlouho v kostele!“ obrátí se k Zachariášovi.

Knězi vyrážejí černé chloupky na rukou jako tomu zrádnému mnichu z milevského kláštera, snad proto je mu protivný. Také mu páchne z úst.

„Postávám tam vždy za něčími širokými zády.“

„Odstup přistě nepatrně stranou, abych si tě všiml!“ Kněz má hlas ostrý jako meč.

Přes zimu dva strážní střídavě polehávali, a tak Zachariáš častěji vyjížděl. Oblíbil si šimlíka, staral se o něho jako o svého; na jeho hřbetě se neopoždoval za ostatními. Pokládal se za stejně dobrého, ne-li lepšího, než je Tlamák. „Jsi stvořen k velikými činům,“ řekl mu pán z Pajreka dřív, než ho strčili do věže; možná proto, že nechtěl, aby vyprávěl zbrojnošům o zlatě, které hodlal nalézt. „Nedej se nikým přesvědčit, že ne!“ Zachariáš si přál, aby hlídku někdo přepadl a on mohl Tlamákovi předvést, co v něm je. Jenže nikdo je neohrožoval.

Strážili kraj okolo Žichovic a Hejné. Zachariáš poznal Tlamákovu švagrovou, v její chalupě se něco napil kyšky. Vlasy si splétala v dlouhý cop a z očí jí hleděla odevzdanost. Cválali dál údolím, ovšem bez velitele, který se k nim připojil na zpáteční cestě. Někdy, ne často, vdově všichni i vypomohli. V samotné Hejné vyčistili studnu. Tlamák by rád ze žoldu uškrdlil aspoň na dojnici, aby se k švagrové jednou nepřihlídl s prázdnou, ale dvakrát se mu to nedaří. Rád si přihne. Zachariášovi připadá, jako by přes zimu zestrýcovatěl.

I on v ty lenošné zimní dny nabral tuku.

Už aby rozkvetly jabloně!

Župan po návratu si poznovu ověřuje, o kolik hrad zpustl. Jak jiní, dravější, den ze dne umenšují údernou sílu královu. Donekonečna vyspravovat, co tak jako tak časem vezme zaslavé! Ne zbudovat hrad nový, hrozný ve své obrovitosti, ne zestonásobit posádku!

To by pánové střely i růže hned jinou zpívali!

„Jen dočkejte, vbrzku sem vpadne králova moc!“ zahrozí z hradeb pěstí Horažďovicím.

Už si Zachariáš začíná myslet, že na něho purkrabí zapomněl, že ho bere na vědomí jen jako pacholka od koní, když tu jednoho odpůldne, hřebelcuje právě šimlíka, na něho zavolá.

„Jak to bylo s tou dýkou, kterou po tobě někdo hodil v milevském klášteře?“

Nezalekne se. Je tu příležitost a musí ji bezezbytku využít. Purkart je z králových služebníků nejvěrnější, zaslechl to od zbrojných.

„Nehodil ji po mně, ale hodil mi ji bratr ze Želiva. Bez dýky bych se v tom sklepe nedostal z pout.“

„Spoutávají se lotři. Anebo zloději.“

„Nejsem ten ani onen, ale věrný králův služebník!“

Župan nakrabatí čelo. „To tvrdíš ty! Protože tu není nikdo, kdo by ti to dosvědčil, nezbyvá ti, než

mi to dokázat. Prácheň uživí jednoho šaška, ne dva!“

„Pán z Pajreka je rytíř!“

Župan se obrátí a zajde do konírny. Koně musejí být udržováni v neustálé pohotovosti, jiskru v očích musejí mít. A rvavost. Klidný, rozvážný žluťák pána z Pajreka nenalezne v županových očích milost.

„Ať se o něho stará jeho pán!“ přikáže koňákům. A Zachariášovi řekne: „Přesvědčím se, jestli máš statečné srdce!“

„Svěř mi úkol!“

Župan jako by neslyšel. Ale Zachariáš ví, že je vyvolený, že je stvořen k velkým činům. Kdyby o tom sebed méně zapochyboval, musel by si zoufat. Proto je mu tolik blízký milevský opat, proto si přes všechno váží přelétavého pána z Pajreka, že oba v něho věří. Duch děda Ploužina bdí, aby nesešel z vytčené cesty. Ta vede vzhůru. Ví to.

Sníh roztává ve stínu hradeb, když si ho Purkart znovu povšimne.

„Ten mnich ze Želiva, který ti hodil dýku, jednal proti příkazu opata! Ten tě přece dal uvěznit!“ prohodí purkrabí zčistajasna, míjeje ho. „Není to zvláštní? Ba podezřelé?“

„Třeba si nepřál, abych komukoli svěřil to, co mé uši z donucení vyslechly.“

„To by mohl být důvod,“ přikývne župan.

A nechá Zachariáše jít. To jako by ho napínal na skřípec.

„Počítá s tvým strachem,“ utěší chlapce pán z Pajreka. „Věz: času k té hře má méně než ty!“

„O čem tu vedete řeč?“ vpadne mezi ně nečekaně Tlamák.

„Právě říkám: mít zlato neznamena mít všechno, ale téměř všechno. Jednou v Polní na vrchovině, v tamním statku, jsme se se synem pana Jana z Janovic...“

„Zpili – pane z Pajreka?“ Tlamákův vztah k loutnistovi se mění: vždyť našel zalíbení v očích pana Purkarta!

„Kam se chystá župan? Koně mají být připraveni! Zbroj...! Maso došlo!“

„Ve sklepení horažďovických křižovníků visí uzené kýty! Dobré víno se tam chladí!“

Tlamák dlouze pohlédne na Pajrka. „Náš pan župan horažďovické nesnáší. Potěšilo by ho, kdyby jim někdo odpomohl od zásob. Sám se teď s námi živí pohankovou kaší.“

„Tak je tomu vždy zjara,“ přisvědčí pán z Pajreka. „Pohanková přismahlá kaše mi nadýmá břicho!“

Zachariáš až žasne, jak rychle ti dva v lotrovství zkušením najdou společnou řeč.

„Sloužil mnichům. Víš, kde skladují zásoby,“ obrátí se na chlapce přímo Tlamák. „Povedeš nás!“

Hlad svírá Zachariášovi žaludek stejně, jako když chodil po žebrotě s Bezprstým.

„Kde by je skladovali?“ odtuší. „Blízko kuchyně.“

Jakmile župan usne, prověří Tlamák strážce.

„Hlídej moji lidi,“ ubezpečí cestou své dva společníky.

K tvrzi a kostelu, příčinnivě budovaného křižovníky, přimklo se několik kamenných domů, a neobjal-li je dosud nepravidelný pás hradeb s věžemi, pak proto, že ohradit je před zraky králových věrných byla by přece jen přílišná troufalost.

Také se ta bývalá podhradní osada teprve rozrůstá v městečko. Tlamák tu zná každou stezičku. Dlouho po půlnoci stanou před rozestavěným portálem kostela sv. Petra a Pavla.

Měsíc v úplňku vykukuje zpod mraku jako spolulupič.

Zachariáš se snaží rozpomenout, odkud vyšel křižovník, který mu pověděl o odchodu bratra Theodericha.

Tamodtud!

Jako vejce vejci se podobá kuchyň strakonického hradu kuchyni horažďovických křižovníků. Hladovým není nic svaté. Dubové dveře by museli vyrazit kule. Tlamák ohmatává zdivo. Někudy musí k potravinám pronikat čerstvý vzduch. Zvenčí větrací okénko nenajde.

„Hlídej!“ přikáže chlapci Tlamák a přehoupne se s Pajrkem přes zídku spojující kuchyň s obytným domem křížovníků.

Všechno je tu ve stavu zrodu. Hlídkuje vlastně na budoucím dvorku. Budova vpředu ještě nestojí.

Tak snadno by se dovnitř nedostali, kdyby už stála.

Horažďovičtí se protíví králi! My jsme královi vojáci! Proč nám má kručet v břiše a jim ne?

Nemysli! učí ho Tlamák. Plň rozkaz!

Jedno však ví: Dobrého milevského opata by nepotěšilo, kdyby zvěděl, že tu kryje záda svým dvěma novým životním vzorům.

Vtom to tvrdě žuchne za zídkou. Ti dva nejspíš vyrazili mřížku. Zachariáš se přitiskne ke zdi. Dveře mnišského domu se otevrou.

Měsíc se vyloupl z mraků.

„Je tu někdo?“ vyjde křížovník na zlatě osvětlený plácek. Zachariáš nahmátne za zády dýku. Poznává toho opatrného Čecha, jenž ho zásobil jídlem na cestu.

Křížovník dlouho naslouchá do noci.

Musel by projít ke kostelu, aby Zachariáše objevil. Ale nejspíš se domnívá, že ho oklamal sluch.

Vydechne si, když křížovník zajde do domu.

Kolik chybělo a byl ze mne vrah!? Nemohl bych dopustit, aby mne poznal.

Teprve včera sejmuli ty tři lapky ze šibenice a zakopali je.

Tichý hvizd vyruší Zachariáše z úvah. Přiskočí k zídce. Těžký pytel mu dopadne na záda.

Druhý den si župan pochutná na uzené kýtě.

Zato Zachariáš odmítne svůj díl.

„Nemám hlad,“ stáhne se do sebe.

Pán z Pajreka polechtá vousem chlapcovy uši.

„V časech, kdy jsem žil jako nevědomec ve vsi Bayerecku u té dobré ženy, již jsem dlouho nazýval matkou, spřátelil jsem se s Němcem jménem Franz. Vybírali jsme spolu ptačí hnízda. Líto mi bylo píschat. Franz mi řekl: ‚Nevybereme-li je z hnízd my, vyberou je jiní a prodají ptáčníkovi.‘ Když pan král dobude země, ptá se svých nových poddaných, zda se jim on, pan král, líbí? Když premonstráti připravili o újezd tvého děda Ploužina, ptali se ho, zda je mu to příjemné? Přišli si Horažďovičtí stěžovat? Nepřišli. Vědí, že proti některým věcem jsou bezmocní. Jez. Posilni tělo. Však ti síly bude třeba.“

„Už nikdy nebudu krást!“

„Neodříkej se ničeho v životě. Jez! Řekni si: Tentokrát jsme měli štěstí, neokradli nás, naopak, my jsme okradli jiné.“

Zachariáš se podvolí. Jí. Vůně uzené kýty je silnější než jeho vůle.

Trvá týden, než ho – opět nečekaně a náhle – vyzve Purkart, aby ho následoval do paláce.

Nazývá tak staré sídlo prácheňských županů, jež ovšem má do paláce daleko. Je to jednopatrová protáhlá budova, odkud se kdysi vynášela rozhodnutí županátu a kde nyní v přízemku spí pán z Pajreka – Purkart z Vimperka nerad mění rozhodnutí, která se vžila.

Pro dva je v paláci místa ažaž.

Sám obývá rozlehlou nízkou místnost nahoře – z dávné slávy se tu zachoval těžký dubový stůl a několik křesílek. Z okna hledí župan na Horažďovice a do kraje pánů ze Strakonice. Jako by je chtěl mít stále na očích.

Nalije Zachariášovi víno.

„Pij!“ vyzve ho. „A mluv pravdu!“

Mockrát víno ochutnal, ale dosud nikdo před něj nepostavil plnou číši.

„Povím pravdu!“

Lhaní, stejně jako krádež, Zachariášovi zodporní. V hřejivé blízkosti milevského opata nepoznal přetvářku. To až pak, až ho vyslídily oči závistníka. Zamlčel-li něco lovcí nebo jiným, stalo se tak z

opatrnosti z toho, že na leckteré události pohlížel už dospělýma očima.

Rychle se mužní za časů tohoto krále!

Usrkne vína a vypoví všechno pěkně od Adama, přesněji od děda Ploužina a jeho újezdu, o nějž ho připravil klášter, přes sklepení, jímž proletěla dýka, se dobere k rýžovníkům v modlešovickém údolí a svatomářskému rytíři Prokopovi, odtud skrze tajnou chodbu strakonického hradu se dostane k mrtvole v Žichovicích, všechno, všecinko županovi svěří. Náramně se mu uleví. Je mu jako chodci, který doputoval k cíli. Teď je na Purkartovi, aby ho vedl.

V té veliké úlevě je i očekávání. „Stal jsem se špehýřem ne za mrzký peníz, ale z touhy prospět králi Přemyslovi!“

Purkrabí hněvivě pocukává knírem. Sevře pěst, pozvedne ji, ale neudeří do stolu. Ustrne v půli pohybu.

„Kdo všechno o tom ví?“

„Nikdo. Aspoň o tom, co jsem v skrytu vyslechl.“

„Pánovi z Pajreka ses nesvěřil?“ V županových očích zablýskne.

„Neprořekl ses?“

„Líčil jsem mu strasti na cestách, nic víc.“

„Mlč jako doposud!“ Purkart povstane. Málem se dotkne stropu.

„Já to předvídal! To mu koně měním, aby zavčas dorazil k Bavorovi! Klouček! Kdo předem sčítá zisky, obvykle se přepočítá. Královo váhání není projevem slabosti. Prostě napřel svou sílu jiným směrem. Rakouští pánové projednou počkají! Praha! Královna! I Písek! Pěkně v zákoutí, potichouнку, snují tu vzpouru! Stmelit by se chtěli. Jen opatrně! Abyste se nezalkli, hltouni! Silný ochotně uvěří, že někdo druhý se ho leká. Hodina udeřila. Králi, volky nevolky...“

„Nolens volens,“ vpadne Zachariáš do jeho vzrušení. „Takto uhlazeně to říká milevský opat! Můj děd, voják, to vyslovoval naplno: šlápnout do kravince!“

„Řeč tvého děda je rovná!“

„Chci se rvát se životem jako on!“

„Vyprázdni číši, ať vidím, žes muž! Budeš se rvát! Potřebuji takové, jako jsi ty!“

Purkart přistoupí k oknu: dodaleka se táhne panství Bavorů.

„Strach by z nich šel, kdyby ještě zesílili. A žebůh mnoho do toho nechybí,“ stýskne si. „Král je nejen srdnatý, nejen smělý! Ví nejlépe, jak se ničí spiknutí. Sám je vedl, i potíral.“

Myslí na to, jak se Přemysl vzepřel otci, a to byl jen o něco málo starší než Zachariáš!

Musí překazit spojení pánů z Růže a Střely!

„Ty mlč!“ vyzve župan hocha. „Vyber si rychlého koně. Pečuj o měj, aby, až přijde ta chvíle, tě donesl k Přemyslovi!“

Malinko se Zachariášovi motá hlava, nejen po vínu. Uzří krále! Župan ho zařadí mezi své jezdce! Koně si dávno vybral. Strakáče. Bije kolem sebe, zuby cení, ale jeho si oblíbil. Podstrkuje mu oves.

„Co ti chtěl župan?“ zastaví ho venku pán z Pajreka.

V týdnu po jejich nájezdu do Horažďovic oholil si vous a přistříhl vlasy nad ušima; vpředu mu prosvítá pleš: Je tu jediný holý mezi bradatci. V suknici, kterou zřejmě vytáhl Purkart z nějaké truhly a daroval mu ji, vyhlíží nemůžně; nadouvá se mu u ramenou a je i dost dlouhá, stále si ji musí podkasávat. Neuvázal si provaz kolem beder. Trapič jeho, purkrabí, který ho tak pěkně vyšaškoval, nedaroval mu už přepásání.

„Co mlčíš, opate milevský!?“ dobírá si chlapce.

Pán z Pajreka zdomácněl na hradě, tam s něčím pomůže, tomu něco přidrží, půl pán, půl sluha, většinou však plká s knězem nebo lelkuje na hradbách. Léto ho láká do dálek, rád by se Purkartovi klidil z očí, jenom neví, jak to zaonačit, aby si ho nerozhněval. Purkrabí přivykl jeho společnosti. Když v čase jídla někde otálí, pošle pro něho.

Výpad proti milevskému opatovi se Zachariáše dotkne.

„Nedokážeš na mnichovi najít vlákénko krásy!“

„Vlákénko krásy! Najdu ti jí třeba vřetenem! Pan Vok z Rožmberka, milec našeho pana krále, dej mu Bůh sladké odpočinutí, neboť, kdyby žil, přátelství by vládlo mezi Vítkovci a Jeho Milostí, tedy tento pán, ve věcech království tak rozumný, byl ještě rozumnější v záležitostech vlastních. Nejvíce se staral, aby i v posmrtném životě si žil jako velmož. Proto ve Vyšším Brodě usadil cisterciáky. Zachariáš, to jsou nějací stavitelé! A všechno z kamene! Jako ostrovy v moři se zvedají do výše jejich kláštery! Já pro ně lámal kámen. Jako vězeň.“

„Ty, pane?“

„Osudy člověka jsou křivolaké. Obvinili mě, neprávem, a abych pravdu řekl, nevím už ani z čeho. Potrestali mě tvrdě, leč spravedlivě.“

„To říkáš ty?“

„Ne. Oni. Ale vyjde to nastejně. Protože Bůh je spravedlivý, stalo se v těch časech, že tři cisterciáci se zapomněli, chytli se poběhlic, přihýbali si z korbelů. Pan Vok byl v mravech přísný, a ač představený řádu tvrdil, že hříšníci náležejí pod jeho soud, zavřel je Rožmberk přes zimu do věže. Nemysli si, že nám pán dopřál v zimě lenošení! Kdepak! Vedl si úsporně. Stráž řekla: „Pytel jemného husího peří každý třetí den odevzdáš, jinak ti jich vyplatím dvacet na holý zadek! Seděl jsem s těmi hříšnými cisterciáky. Dobírám si těch hříšníků: užívali jste si, užívali! Oni hlavy skloněné a derou a derou a derou. První zimní den jsem prospal, i druhý. Třetí den koukám na ten svůj hubený pytel. Dvacet ran! Držels je někdy?“

„Ne.“

„Ani já ne. Díky těm hříšníkům. Nadráli jemného husího peří ne tři, ale čtyři pytle. Pokud jsme se dělali ve věži, drali, a já jim vyprávěl o hříšných svodech světa. Docela nám to spolu šlo.“

„Pustili tě pak?“

„Dodnes by mě nepustili! Utekl jsem. Ve věži buď pracuješ, nebo bloumáš. Na pozorování tam toho moc není. Zato všechno si prohlédneš důkladně, důkladně o všem i pouvažuješ. Vždy za kohoutího kokrhání nás v železných okovech vodili k lomu. Tam nás rozpojili a hlídali v kruhu. Před odchodem nás spočítali, spojili nás řetězy a odvedli. Občas vězeň ochořel. Tenkrát jsem se hrozně rozkašlal, div se mi plíce neroztrhly. Lež! povídá mi velitel stráže. Odečetl mne, takže vedli do lomu jedenáct vězňů. Ovšem já se chytře mezi ně vloudil. Jedenáct nebo dvanáct, co stráž po tom? V řetězech má vězňů jedenáct a hotovo! V lomu jsem kámen nelámal, ale zalezl do pukliny ve skále. Když pak těch jedenáct vězňů, jakmile slunce vystoupilo co nejvýš, vedli nazpět, utekl jsem do hlubokých lesů.“

„Cesty člověka jsou opravdu křivolaké, zvlášť ty tvoje!“

„Co ti chtěl pán?“

„Hostí mě tu stejně jako tebe, pane z Pajreka! Chtěl vědět, kdo jsem. Pověděl jsem mu to.“

„A kdo jsi?“

Ted' je králův služebník, voják, koňák, nicka všem k službám.

Zatím. Zítra možná...

„Kdo jsi? To je to, oč tu běží,“ odpoví si sám pán z Pajreka. „Je velký pán a pán malý. Velký si platí šaška, aby ho obveseloval, malý lapí blázna. Blázen i šašek rozhánějí chmury na čelech pánů. Sami trpí v nesvobodě.“

„Tady nejsi vězněm.“

„Když nasednu na žluťáka, spustí most? Nejsem vězněm, říkáš, přesto nemůžu pryč! Co tedy jsem? Zajatec? Blázen? Šašek? Co jsem?“

„Jsi županův host! Jsi z přízně!“ odpoví mu zvesela Zachariáš.

Dnes je chlapcův velký den, nedá si ho zkazit od nikoho. V konírně se přitulí k strakáči. Koníčku můj! Brzo vyrazíme!

Časně ráno opustí pán z Vimperku hrad s pěti jízdními. Nikdo neví, kam odjel. Také to nikoho nezajímá. Zvlášť ne Tlamáka, který nyní, kdy se na Práchni usadil župan, nemůže často zajíždět do Hejné. Župan se přizene kvečer. Na nikoho nepromluví.

„Dnes mne ke stolu nepozval, budu o hladu!“ posteskně si pán z Pajreka.

Co stoluje s pánem, vojenská kaše pro něho nevybude.

Druhý den vyjede župan nanovo. Zachariáš Purkarta chápe: musí přesně vědět, jak si na tom král v kraji stojí –

Třetí ráno ho probudí strážný.

„Sedlej strakáče! Jedeš s purkrabím!“

U věže připínají jezdci k sedlům kožené vaky. Také Zachariášovi jeden hodí s kouskem uzeného a chlebem. Tlamák podrží županovi bělouše.

Ten poposkočí pod tou tíhou. „Hotovi?“ rozhlíží se Purkart. „Nečekej nás dnes! A ani zítra!“ skloní se k veliteli stráže.

Dutě duní kopyta na dřevěném padacím mostě.

Z přítmi vystupuje obrys kostelíka sv. Klimenta.

Sbohem, Práchni! Sbohem, pane z Pajreka! zalyká se štěstím.

Jede v řadě, ale ne na konci. Strakáč z bujnosti vyráží do stran. Houfec se drží Otavy. Ztrácí ji a znovu nalézá. Řeka sílí přítoky. Zachariáš uhodne, kam župan tentokrát míří. Obloukem se vyhnou Strakonícím. Nenarazí na Bavorovy strážné, ani na křižovníky. Možná že ještě nedojeli němečtí řádoví rytíři, stejně jako rytíř Prokop se jistě se svými druhy nepřepřel k Ptolemaidě. Orlice na županově praporci se dravě ohlíží po kořisti. Vysoko, vysoko v hřejivém slunci trylkuje skřivan.

Zachariáš se neodvážá zclonit si oči a vyhledat ho na stříbřité obloze. Má co dělat, aby nesletěl ze strakáče. Tak dlouhou cestu dosud nepodnikl, a navíc v takové rychlosti. V duchu blahořečí Tlamákov, že ho vycepoval. Pán z Vimperka nedopřeje oddych bělouši. Vystátí, dobře živení koně se ženou vpřed jako víchr.

Náhle a nečekaně se před nimi zvednou hradby a věže Zvíkova. Z nebeského stříbření jakoby po strmých skalách, na nichž se hrad zvedá, snášel oslnivý proud světla. Je to pouhé mámení, Zachariáš napůl osleplý z té záře mne si oči. Pak je rozevře dokořán. Jako temný balvan uprostřed vod mu připadají Strakonice, jako útočiště loupeživé tlupy drolicí se valy Práchně, to však, co se tady zhlíží v řekách, jež se bratří, je velebnost sama i trestný meč v ruce krále.

Závrat' ho jímá z té výšky.

Po Vltavě pluje loďka. Drží se v proudu, asi ji rybář zatěžkal. Na obloze, v tom stříbření, plachtí káně myšilov. A do ticha, provázeného šumem vod, zaduní roh. To pán z Vimperka o sobě dává vědět.

„Ha! Ha! Ha!“ razí si jezdci cestu vzhůru.

K bráně je přijde uvítat sám purkrabí Hrz.

„Čekám tě, čekám pane z Vimperka, dočkat se nemůžu!“

„Nedobré zprávy nesu králi,“ stačí Purkart zašeptat Hrzovi do ucha.

Tady si přízeň krále Václava vysloužil županův otec Kunrat. Pán z Vimperka tu zná každý kout. Na soutok Otavy s Vltavou hledíval zasněně jako jinoch. Tam dole chodívala jeho první láska. Potom však, co zmužněl a nechal si narůst knír, dlouho tu byl prvním purkrabím, pán ze Zvíkova si říkal, jak mu to na Práchni připomněl odložený syn Elišky z Janovic, a dosud tu je druhým purkrabím, ovšem zdrží se tu vždy jen krátce, a přes zimu bytuje ve Vimperku. Ne bez rozechvění se Purkart vrací do míst, kde rostl a sílil. Nejednou tu jako rozjívenc sledoval prudkého, vznětlivého krále Václava. Lítému vzteku propadl vládce to ráno před čtrnácti lety, kdy mu biskup Mikuláš zvěstoval, že mu jeho syn odporuje.

„Do věže!“ ukázal na zsináleho Rožmberka, kterého ani římské svěcení neochránilo od té potupy. S biskupem se král později srovnal, zato krutá smrt ostatních odpadlíků Purkarta poučila, že zrada se

neodpouští.

„I u nás je neveselo,“ řekne Hrz. „Naše druhé dítě, syn, se narodilo mrtvé. Prvorozenec se nedožil roku života. Bude mi asi opustit tento svět bez potomků.“

Purkartova žena na jejich lenním hradě povila tuto zimu syna Zdika. A ten je zdrav.

„Proč hned myslit na nejhorší? Jste mladí! Však bude dobře.“

„Raději na stavbu, kamkoli, jenom se vyhnout těm hořeplným očím,“ stýská si Hrz. „Chudák purkraběnka! To věru velký žal.“ Zachariáš se postará o strakáče. Velitel Purkartovy stráže ho zvysoka přehlíží. Není sice přespočetný, ale jako by nepatřil do županova stálého strážného doprovodu.

Potuluje se hradními prostory. Zvíkov tu stojí odpradáva, aspoň se to říká, a každý si vypomáhá přídavným jménem, aby vystihl, jaký strašný hrad to je. Nedobytný, pevný, nepřístupný, hrozivý. Teď se k němu pojí nový přívlastek. Nádheryplný. Na věži, jíž se začíná říkat Hlízová, těžko co vylepšit, zato panské sídlo magister fabricae Hrz vyvádí do krásy. Těž miní na jižní straně posílit hrad hláskou; vyústí ji do břitu, jako to viděl ve Strakonících, jenže do mnohem ostřejšího, aby každého zašla chuť na útok.

O tom se mluví mezi kameníky ze zdejší hutě. Obsadili nádvoří hradu. Jedni dotesávají kvádry, jiní jako by si hráli se soklíky a prstenci. Zachariáš k svému podivu zahlédne cisterciáka, který něco vyměřuje na žulové hlavici. Prý je tu mnichů povícero, magister fabricae Hrz jim přeje. Ti Burgund'ani, došli sem z Vyššího Brodu už před drahnou dobou s tichým svolením králova maršálka Voka z Rožmberka, jsou zdatní stavebníci. Jak by jim tedy Hrz nepřál. Láskyplně ho oslovují Hirzo.

Hrzova vysoká, štíhlá postava se po chvíli mihne mezi navršeninami otesané žuly; všímavým modrým očím, plným úsměvného pochopení, nic neunikne – sebenepatrnější nedbalost, jež pozdrží pravidelný tlukot kladiv a jiskření dlát. Tu pak zvážní. Nespěchavě, s rozmyslem vyřeší potíže. Není hluchý jako Purkart, zato jazyk má přiosťřený; šlehne jím jako kopřivou. Sebevědomí mu podpírá veliká znalost stavebnického umění, nabyl ji v Burgundsku a v Bavorsku; v tamějších cisterciáckých hutích ho vytesali a vyhladili v mistra. Nejenže se dorozumí po burgundsku a německu, ovládá i v češtině slova, jež pochyť od kameníků! Jsou uším pánů nesrozumitelná. Jinak jeho řeč je ano a ne.

„Vždycky pochopíš, co na tobě chce!“ řekl o něm jeden kameník.

Nyní je magister fabricae Hrz zaujat dvěma královými úkoly: dostavět Zvíkov a písecký hrad.

Zachariáš se s ním střetne hned druhý den. „Hleďme, Dýka!“

Dvěma slovy Hrz naznačí, že si nejen pamatuje na chlapcův výstup s obrovitým kopiníkem ve Strakonících, ale že mu Purkart pověděl i o jeho dalších osudech. „Ještě ji mám!“ obnaží zbraň.

„Jednou se ti může hodit. Kdo vyhledává dobrodružství, ten musí spoléhat výhradně na sebe.“

„Nevyhýbám se mu.“

„Kdo se šetří, změkne,“ přisvědčí zvíkovský purkrabí. „Dal jsem příkaz, aby tě branní nestavěli. Léto se už hlásí. Osvěž se ve vodě. Sil ti bude co nevidět notně zapotřebí.“

Je to projev veliké důvěry obou purkrabí. Možná že si uvědomují, že nemá ke komu utéct, ale i přesto je tím potěšen. Poznal už, že na hradě může být současně hostem i vězněm.

Jak se asi na Práchni vede pánovi z Pajreka? Obratem se přesvědčí, zda ho branní zastaví. Pokynou mu jen, už ho znají. Je volný.

Volný leda jako příští králův služebník! opraví se v duchu.

Po zadku sjede z kopce podél hradeb, které prudce se skalami spadají dolů k soutoku. Obrátí se k Otavě, v níž pradleny máchají bílé prádlo. Na nahých ramenou jim jako diamanty září krůpěje vody.

„Světlovlásku, kampak jdeš?“ volá na něho nejmladší z nich, takový smíšek.

Má odpovědět? Má se zastavit? Namísto toho zčervená až po krk. Milevský opat ho nabádal, aby nikdy nezhřešil pohledem na ženskou nahotu, ale nedbá opatova nabádání, nesložil přece slib čistoty. Dívky ho poutaly, ocital se však v jejich blízkosti zřídka. Vždy byly řádně zahalené.

Pradleny přestanou máchat a pasou se na něm očima. „Hej, počkej!“ volá na něho znovu ta mladá.

„Kam tolik spěcháš? Vezmi mě s sebou! Neutíkej!“

„Je němý!“ vykřikne druhá. „Chudák! Tak mladý!“ přidá se třetí. Jejich smích ho pálí v zádech jako oheň. Proč jsem si s nimi nepopovídal? vzteká se na sebe. Kdyby je tak napadl divočák a já jim mohl dokázat, jaký jsem smělec. Ale ten, kde by se tu vzal? Tady se nade všemi klene modravý královský mír. Šum řek provází chraplavý zpěv rákosníka. Tady jsou královi služebníci bezpečni i před černou. Proto také tu paní s dívčinou, hovějící si na břehu, střeží jediný zbrojný.

Je tu purkraběnka? Ale ta, jak ví, děti nemá. Zachariáš chce skupinku obejít, ale paní na něho zavolá. Ne troufale jako prادلena. Ptá se, jde-li na hrad. Otázka mu připadá zpozdlíla, vidí přece, že jde od hradu. Podle výslovnosti pozná Němku.

„Jdu odtamtud,“ přistoupí blíž.

Měštka v dlouhé vyšíváné vrchní sukni je dozajista příslušnicí nějakého známějšího rodu, jinak by jí purkrabí nedal stráž. Buclaté paže se jí taktak vejdu do úzkých rukávů spodní sukne; kulatá dobromyslná brada spočívá v narůžovělém podbradku. Je vůbec celá růžovoučká, měkká a poddajná. Bezbrannost a náznak příští tělnatosti vyzařuje i z její dcery, jež je jí velmi podobná. I sukni má ta hezulka modrou jako její matka, i vyšívání stejné, jen o něco drobnější.

„Jsi družiník pána z Vimperka. Pozorovali jsme vás oknem, když jste přijeli. Jsme tu týden. Nevrátili jsme se do Písku, chtěli jsme potěšit purkraběnku v jejím žalu, ale nikoho nepřijímá.“

Hovoří tak, jako by Zachariáš byl do všeho, co jí tíží, zcela zasvěcen; byl by poslední, kdo by jí to vymlouval.

„Kráľův dohlížitel nad stavbami, pan Hrz, bývá často naším hostem, zdržuje se teď v Písku hodně, a i přes to, že mu pan král kázal postavit nejen hrad, ale i most, dohlédl na stavbu našeho domu, který je v městě největší.“

Odvažuje-li se ta bezelstná žena, jejíž hlas líně a sytě plyne jako voda Otavy, srovnávat purkrabího Hrže s jejím mužem, pak ten měšťan musí být někdo velevýznamný. Zná jediného píseckého mocipána. Když odpočíval po útěku ze Strakonice v jeskyni, zmínil se o něm lovec.

Zaútočí. „Pan mincmistr je také na Zvíkově?“

Nezmate ji, jen potěší, a i to si nejspíše namlouvá.

„Byl. A zase odjel. Staví se tu pro nás. Je pořád někde. My bychom se nejraději vrátili do Písku. Jenom po velkém prošení jsem se odhodlala sem jet. Pan purkrabí si od toho moc sliboval. Já i paní purkraběnka jsme totiž z Bavorska, dokonce z jednoho kraje. Žel, zavírá se i přede mnou.“

Úsměv na krevnatých rtech jí zplání.

„Dcery jsem vzala s sebou, aby se přiučila mravům hradních paní, teď vše zbytečno. Má matka se zatím v Písku stará o pozdní pýchu našeho rodu. Tolik si muž přál syna, modlil se, postil, kněze zlatem obdaroval, a přišel nový Heinrich, až když se stáří ohlásilo.“

„I pánovi z Vimperka se narodil syn.“

„V Písku syn, tam syn – a tady? Aby z toho převelikého žalu nedoznala paní purkraběnka újmu na zdraví.“

Naslouchá povídavé měštce – stráž se netečně opírá o kmen dubu – a poočku přitom sleduje její dceru. Má daleko do těch hihňalek. Jak by si ji ty pusaté holky dobíraly. Je víc němá nežli on. Zlatisté vlasy jí napůl zakrývají oblá ramena a v několika pramíncích se u krku dotýkají zlaté spony v podobě hada.

Z jeho šupinaté hlavičky vyraží dvojklanný jazýček.

„Krásný šperk,“ prohodí.

„To pan Heinrich dceři přivezl až z Vlach, když tam zboží provázel,“ odpoví hbitě měštka.

Dívka ho pozoruje mírnýma, blankytně modrýma očima.

Je z toho nesvůj.

„Musím jít,“ hlesne.

Nezdržují ho. Unikly sem do ticha před stavebním ruchem na Zvíkově i v Písku. Zachariáš se snaží jít vzpřímeně a volně. Zakrátko ho skryje houští. O kus dál se svleče a vklouzne do chladné vody. Rok předtím, než opustil milevský klášter, naučil se plavat. Opat říkal, že cestou do Prémontré musí přebrodit mnoho řek.

Teď Zachariášovi začíná rašit vous, tělo mu zhrublo, zmužnělo, je samý sval. Chlad postupuje k nohám. Plave zvolna podél kořenů vrb jako vydra. Vyplaší hejno potápek. Napnou černé krátké krky a s tichoučkým *bíbit bíbit* odplují.

Obrátí se na záda. Slunce se míhá ve větvoví mocných dubů. Myslí na nahá ramena pradlen. Na tklivý úsměv mincmistrovy dcery. Pochválil jí sponu, proč také něco neřekla?

Ponoří se a zašmátrá po kamenitém dnu. Oblázek, který vyloví, podobá se velkému odchlíplému uchu. Hodí jím po potápkách, ale nestrefí se. Nakrátko se ho zmocní opuštěnost. Nemá nikoho. Rodinu ztratil odchodem do služeb klášterníků. Naštěstí si znenáviděl lehký život. V žaludku mu leckdy zaškrouchá, ale neznuzačí, dokud budou na Zvíkově a Práchni purkrabovat Hrz a Purkart, v králových službách si užije taškařin i všelikého harcování.

Nedám se! Nedám! slibuje si v duchu.

Vtom se Zachariášova levá noha o něco zachytí a je stahován do hloubky. Máchá rukama, zmítá sebou, ale i pravá mu uvízne v sítu nebo v kořenech vrb a nemůže ji vyškubnout.

Naloká se vody, ani o pomoc volat nemůže. Klesá ve víru ke dnu.

Už si myslí, že je po něm, když tu ho někdo vytáhne za vlasy nad hladinu. Zmatenýma, vyplašenýma očima hledí do směřící se tváře obrovitého vousáče.

„Vylekal ses? Podplaval jsem tě jako vodník! No, seber se! Jsi podruhé křtěný, sice v nesvěcené, přesto v dobré otavské vodě! No! No!“ zatáhne ho obr ke břehu. „No!“ plácne několikrát chlapce. „Seber se! To nic! Kdo přijel na Zvíkov? Jeho Milost pan král?“

„Ne. Pan Purkart z Vimperka...“

„Purkart!“ Vodnímu muži zarsší v očích. „Prvním rokem, když tu na Zvíkově purkraboval, dosadil proti právu mého mladšího bratra na přívoz! Já s jeho houfcem válčil s Uhry!“

„Vrať se k němu! Vezme tě!“

„Spoustu lidu jsem pomordoval! Nepozvednu meč proti nikomu! To jsem slíbil! Chci vrátit přívoz!“

„Není větší cti než bojovat za krále Přemysla!“

„Že ty ses toho v jeho jméně už tolik nabojoval! Je po vojně a k nové se teprve chystáme. Nemá jen přátelé král Přemysl,“ zafrká zlostně vousáč. „Jsi z Purkartova houfce? Zdalipak Tlamák žije? Žije!? Toho se ptej! Hlavy jsme stínali! Ženy za copy vláčeli! Stavení pálili! I úrodu na polích! Ptej se ho, poví ti. Vojna z tebe udělá zvíře.“

Mrskne sebou do výše jako štika, ostře sjede do vln a vynoří se teprve v půli řeky. „Vyřídí pánovi z

Vimperka, že Olbřím tu čeká na své právo!“

Až se naskytne příležitost, musím se župana na toho siláka zeptat! umiňuje si Zachariáš cestou na hrad.

V bráně Zvíkova na něho volají: „Dýko, ptal se purkrabí, kde vězíš!“

Dýko! Žertovná Hrzova přezdívka se ujala. Nezlobí se proto. Zdaleka není nactiutrhačská jako jiné.

„Už jdu!“ rozběhne se.

Pána z Vimperka najde Zachariáš u hradní věže. Cukne mu v kníru, jak chlapce spatří.

„Ráno vyrážíme! Připrav se!“ Opatrně, jako rozmyslný pán, odváže váček od pasu. „Tumáš!“ hodí mu jej.

Promne hebkou kůži v dlani. Stříbrňáků je tam jistě i na koně.

„Koně si nekupuj,“ řekne Purkart, jako by uhádl Zachariášovu myšlenku. „Strakáč je odteďka tvůj! I oblečení jezdce dostaneš, mečík i luk s toulcem a šípy, vším tě tady vybaví. Šetři. Nerozhazuj. Jednou se ti stříbrňáky hodí.“

Poklekne, ale Purkart ho rychle postaví na nohy.

„Zatím jsi v mých službách,“ řekne s důrazem na *zatím*. „Král co nevidět navštíví Písek. To víme. Zprávy, které mu přineseme, musejí být přesné. Na dohady Přemysl nedá. Víme, co zamýšlí Vítkovec. Víme o váhání Bavorově. Co milevský opat? Co ten? Ne, klášter se zalekne. Avšak i tam Vítek rozdíl sít. Neulevil velkou rybu, nějaký znamenitý erb? Nekolísá někdo z mocných ve věrnosti králi? Zít-ra vyrazíme do Milevska! Pozvu se k panu opatovi. Doprovodíš mne. Jak by tě nepoznal, svého protežence, a jistě tě uloží k spánku zvlášť.“

„Mám tam stále svou komůrku...“

„Chápeš, Zachariáši Dýko?“ usměje se župan. „Chápeš?“

Chápe. Purkart nastrojil krutou léčku. Běda tomu, kdo do ní upadne. V kole zlámané hnáty Ctibora ze Stochova, královského sudího za Václava, varují ty, kteří by se chtěli vkládat mezi krále a jeho právo. Z vůle Přemysla jim bude jako prstu, který uvízl mezi dveřmi.

„Chápeš?“ poplácá ho po rameni Purkart. „Přijde si popovídat. Vypovíš mu tu svou pohádku, tolik důvěřivců jsi zmátl, i on v ni musí uvěřit. A že jedeme s poselstvím krále. Kam, to nevíš. Na tobě je, aby na oplátku za tvou důvěru rozvázal jazyk. Zda se netřepetá zlatá ryba ve Vítkově síti, musíme vědět. Koho ten ztřeštěnec ještě poctil návštěvou. Kde uspěl. Chápeš, co je tvým úkolem?“

„Chápu.“

Nerad by, aby prst opata uvízl v sevření, vždy byl na něho hodný a otcovsky vlídný, ale uvízne-li, slitování čekat nemůže. Do nenávratna se propadl světlovlasý Zachariášek, chtivý vědění a snící o cestě do Prémontré. Z tepla poznání ho odhodili jako kost psovi mezi dareby. Má i svůj maličký nevyrovnaný účet s klášterem. Bohdá se dozví, jak si žije jeho osočovatel. Do Milevska se vrací Dýka, a zdali milosrdenství zná ostří, vede-li je tvrdá ruka muže?

„Jdi. Připrav se.“

V hradní zbrojnici Zachariáše opravdu skvostně vybaví. Ten tam je otrhanec s děrami u pat. Nejvíc ho potěší drátěná kroužková košile. Její tíha, již nestačil přivyknout, skýtá mu sladký pocit vlastnictví.

Co mu doposavad říkalo pane?

Ani sám sobě nepatřil. Teď má koně, mečík, kopí, jehož hrot se nebezpečně špičatí, jak vyšel zpod úderů kovářů; jediné štít je dost těžký a odřený, ale zbrojír mu slíbil, že mu ho později vymění za nový. Zdaleka ještě není otrkaný válečník, jemuž u sedla se pohupuje meč se zdobeným jílcem a záštitou z rabuňku či jiná vzácnost.

Chce se zatepla ukázat svému strakoši, jemu prvnímu se touží předvést jako branec, aby si ho oči- chal, také si chce k sedlu připnout štít. Kráčí se mu nelehko s výzbrojí, a tu spatří zlatovlásku, s jejíž matkou se dal do řeči. On, Zachariáš, je starší nejvýš o tři roky, ale jak zkušený, jak dospělý si připadá. Zblízka se utvrdí ve svém dohadu: není jí víc než čtrnáct.

Zřejmě se její matka někde omeškala.

„Už zpátky? I já se vrátil!“ postaví se hřmotně proti ní. „Skvěle jsem si zaplavál. Voda je u hladiny prohrátá.“

Na Olbřima si v tu chvíli nevzpomene.

Dívka se usmívá, ale neřekne nic. Nepoznává ho. Vůbec se tomu nediví. Ještě ráno by sám sebe také nepoznal.

„Jsem Zachariáš. Řečený Dýka. Setkali jsme se tam dole u řeky. Čekáte na paní mincmistrovou?“

Milý, opravdový je její úsměv, i oči má dobré, veselé.

„Jsem ve veliké milosti u pána z Vimperka. Zítra vyrážíme do...“ Z radosti by rozbubnoval to tajné, na čem se s Purkartem smluvil. „Tohle všechno je odteďka mé!“ dotkne se něžně zbroje.

Dívka mlčí, usmívá se.

„Všechno tohle jsem dostal,“ opakuje zmateně. Jen tahlecta je má..., vytáhne Zachariáš ze západří dýku. „Podle ní mi i říkají. Je bez pouzdra.“

Dívčina tvář se rozzáří. Hledí jako očarovaná na dýku v jeho rozevřené dlani.

„Neušila bys mi je?“ vyhrkne. „Z kousku kůže, víš? Nic zdobného, jen aby dýka nebyla obnažená.“

Zalekne se své drzosti. Je to dcera mincmistrova, a to musí být pořádný hrabal ten Heinrich. Jeho měšec nabobtnal i zlatem modlešovických rýžovníků. Co je on? Zbrojnoš. A že je něčím víc, vědí zatím tři lidé.

„Musím ke strakáči, čeká mě...“, vycouvá Zachariáš směrem ke konírnám.

Tam je jeho skutečné místo!

„Naparoval jsem se nepěkně, můj koníčku!“ otírá čelo o strakáčovu hřívu. „Dceru nejbohatšího píseckého měšťana poprosím, aby mi ušila pouzdro na dýku!“

Tu jím projede blesk poznání.

Je Němka! Nerozumí po česku. Proto se jen usmívala.

Vyhřebelcuje svého čtyřnohého přítele, hřívu pročísně, pískem vydrhne kopyta, zítra na strakáči musí každý poznat, že má svědomitého pána, dá mu obrok a ulehne na roztřepený otýpek slámy. Povříšlo si stočí pod hlavu. Než upadne v bezesný spánek, zjeví se před ním modré důvěřivé oči mincmistrovy dcery...

Vzhůru do Milevska!

Už nerejtaří na konci jako ocásek, teď se strakáčův pysk otírá o zadek Purkartova bělouše, ba mnohdy jedou těsně vedle sebe. Opustili Zvíkov za rozbřesku. Z polí stoupá mlha. Slunce jí prodírá, ale jakoby marně. Z koní seskočí až ve Veselíčku, to už jsou na zboží premonstrátů, odtud je to kousek do kláštera.

„Koně si malinko odpočinou, i my!“ zdůvodní to Purkart. „Také musíme uschnout“

„Pane, mám ti vyřídit od Olbřima, vodního muže, že čeká pod Zvíkovem na své právo!“ řekne Zachariáš.

„Olbřím? Můj nejlepší bijec! Zachtělo se mu přívozu! Lidi na Vltavě převáží jeho bratr. Má ženu. Tři děti. Až se s Olbřímem znovu setkáš, vyříd' mu, že mu poskytnu jediné právo: bít se znovu v mém houfci!“

„Zanevřel na vojnu...“

„Bůh s ním!“ zvedne Purkart paži na znamení, že se o Olbřímovi dále bavit nehodlá.

Slunce září na modravé obloze a po mlze není ani památky.

Tady to Zachariáš zná. Za vsí se modrají lesy. V nich jako hošík jednou zabloudil s matkou. Kdyby žila, vyhledal by ji. Ale na jejich újezd nezajde. Odtrhl se odtud srdcem.

Osadníci si je poočku prohlížejí, nejeví bázeň. Možná, je skoro jisté, že vyslali jízdního posla k mnichům.

Osmělí se ještě jednou a zeptá se purkrabího, který natáhl své dlouhé pevné nohy na trám u zvonice,

co ví o písecké mincovně.

„Proč tě to zajímá?“

Purkart pokaždé zbystří, kdykoli někdo projeví o něco nepatřičný zájem; hned se snaží dopátrat, co za otázkou vězí. Nerad se dává zaskočit.

Zachariáš odtuší co nejlhostejněji: „Neslyšel jsem, že by se v Písku razilo ze zlata.“

„Razí mince z příbramského stříbra, které se nakupuje za zdejší zlato. Mincíř přitom nepřijde zkrátka. Jak cenný kov mění víckrát pána, vždy ho ždíbek ubude.“ Purkart nemá rád měšťany, ty neurozenice, ty hamižníky, kteří tyjí z královny dobroty. „O zlatém píseckém mincovnictví snil král Václav, povolal sem Heinricha až z Francie od řeky Maasy.“

„Heinrich není Němec?“

„Je. I není. S Němci v Písku nedrží, ostatně je jich tam hrstka. Naučil se česky. To on měl uskutečnit Václavův sen. Jenže tenkrát jako nyní se potočního zlata nedostává. Přemysl přejal otcův sen, hýčká nadále Heinricha, a ten mu radí kutat v okolí Písku, zlata že tam habaděj, otvírat havírky že třeba, povolal odjinud zkušené havíře. Ten mincíř je i zlatoústý. A král mu naslouchá.“

„Šťastný člověk!“ popíchne ho. „I syn, dědic, se mu narodil.“

„Zato dceru má němou! Tu kdyby ozlatil od hlavy k patě, nepromluví!“ zúží se nebezpečně Purkartovy rysí oči. „Dost o něm! Odpočali jsme si. Jedeme.“

Míní purkrabího zasáhnout v jeho samolibosti a sám je zasažen.

Němá! Je němá! Němá! vydupávají kopyta koní.

Za Veselíčkem to vezmou po ostředku pole.

A já si myslil, že je povýšená!

Proto ty buličí oči! Ta nebeská modř v nich! Proto ten tklivý úsměv! Vyvádějí ji k řece v doprovodu strážce. Jak Heinrich musí milovat svou dceru, že ji odvezl až na Zvíkov! A že po jízdách za zlatem se zmožen vrací na hrad.

To si jen namlouváš! snaží se znovu chladně uvažovat.

Sama mincmistrová řekla, že přijela utěšit purkraběnku v žalu. Proč jí nevěřit? Nesmí se oslabovat smutným osudem té dívky. Má poslání.

Přestože se milevský klášter nezmenšil od jeho útěku, naopak se mu zdá, jako by se rozrostl do šířky, v jeho srdci zmaličtěl. Zamlada se věže kláštera špičatily až do nebe v naději, že se znovu rozevře jako před sv. Norbertem. Teď ví, že klášter je jedním z mnoha v království, a zdaleka ne nejvlivnějším.

Něco jímavého se vkrádá do jeho pohledu.

Odtud vzešel. Ta rovina s lesy v pozadí v něm utkvěla natrvalo. Vysoko vlá praporec pána z Vimperka. Zachariášovi je jako Davidovi po vítězství nad Goliášem, když se rozvírá brána, kterou ho kdysi Němec vlekl spoutaného za koněm.

Podle shonu, který všude vládne, pozná, že z Veselíčka vyslali posla, a v proudu je slavnostní uvítání králova milce. V ústřety jim cupitá sám opat. Ztloustl i pobledl od doby, co Zachariáš nekleká u jeho nohou.

„Můžeme u tebe přenocovat? Z příkazu Jeho Milosti cestujeme a zdržel nás lijavec,“ obejmě ho Purkart.

„Vítej, pane! Tady nesprchlo. Spíše hrozí sucho.“

Zachariáš pustí strakáče, jehož popadne za uzdu nejbližší zbrojný, a staví se za Purkarta, jak má přikázáno. Počíná si s přirozeností, již jako kuchtík odkoukal od pánů.

Tady zná každé zákoutí, každý úkryt.

Ohlíží se po mniších. Hledá nabubřence s prsty porostlými černými chloupky a jeho slídívý pohled neujde mnichu ze Želiva. Zachariáš se usměje, ale bylinkář úsměv neopětuje. Ten dobřák ho nepoznal.

Zato v opatových očích, když se s ním Zachariáš střetne, jako by se mihlo poznání. Pak zchladnou. Někoho mu připomněl. Ale koho? Jistě ne toho nevděčného zvědavce, který uždiboval z pečinky.

„Jste uondaní. Uvítáte malý odpočinek před jídlem,“ řekne opat.

Úslužný mnich každého zavede do prostorné komory s lůžkem – stojí uprostřed na vyřezávaných sloupcích, pevné a rozložitě. Slaměná podložka, překrytá plátnem, je neslehlá, zřídka tu někdo spává. Roh u okna zabírá lavice, nad ní je připevněn misník, ale v něm pouze číška. A u dveří džbán.

Prohlíží si své dočasné obydlí s pýchou. Prvně v životě hostuje jako pán! Sem premonstráti neuvedou ledaskoho! Zachariáš se posadí na

lavici, usrkává lahodnou studniční vodu a okénkem hledí na rajský dvůr.

Ten spěch venku, to pobíhání sem a tam je i kvůli němu.

Natáhne se, aby si ulevil. Dosud spával po lesích, v chajdách, u pece v kuchyni a v konírnách. Rozespálý vycházel do mrazu. Sněhem třel tvář, aby ožila. Netouží klesnout zpět, ale drát se výš. Zlého okusil ažaž. Chce se projednou dát opojit i dráždivými nápoji pokušení.

Rytíři Prokope, je loď, na níž se plavíš do Ptolemaidy, dostatečně pevná? Nehorši se. Člun mého života, dosud bezpečně kotví v zátoce, je stržen do bludných vírů.

Hraje se ne o kostky, ale o hrdla.

A je němá! Némá! sklouzne mu z oka nemužná slza.

Třese s ním někdo? Premonstrát u jeho lůžka se usmívá. Usnul. Je třeba se posilnit. Zvony na věžích baziliky ostře vyzvánějí. Na lavici položili mísu s vodou. Vedle úhledně složili plátýnko.

Omyje se, otře a jde za bílým hábitem. Je prostřeno v jídelně, kde hostili Vítkovce. Purkart se právě naklání k hostiteli, když vejde.

Opat je malý, kulatý a úsměvný, prácheňský župan je mračný, stále jakoby nasupený hranatec.

„Můj dobrý průvodce Zachariáš Dýka,“ představí župan chlapce.

Opat se ukloní a vyzve Zachariáše, aby se s nimi posilnil. Je čas, kdy zvěř vyvádí mladé, hluboce se proto omlouvá za postní jídlo. Pstruzi polití máslem jsou potoční i raci v trojřadu, uvaření v pivě, a spolu s nimi tři kapříci upečení na roštu mají jednu velikou přednost: Zvláště pro ně je odchytli a čerstvá ryba je chutná.

Hodí se dobře k vínu, které léta zrál v chladných sklepeních kláštera. Víno a učenost jsou odpradáвна spřízněni jako voda a ryba; jeden bez druhého jsou takřka nemyslitelní, vykládá opat, a aby je povzbudil k jídlu, umně oddělí kostřičku pstroužátka a s chutí se do něho zakousne.

Také župan se jednoho chytí: pstrouže je jenom o něco delší než jeho knír.

Zachariáš si vezme dílek oplatkového chleba a neméně zručně jako opat odkostí rybku. Netrápí se tím, zda ho jeho bývalý ochránce poznává či ne. Jí. A jí s chutí a hodně. Málokdy se mu daří najíst se

dosyta.

Zorána, zvláčená, zaseta jsou pole, stýskne si opat, ale on osobně – ach! ach! S náramnou pílí by se vrhl do vypsání dějů zdejšího opatství, ke slovu, u něhož Jarloch skončil, připojil by své, ale božího vnuknutí se mu nedostává; ví, co by psát měl, ale neví jak. Ach! Ach! Ta úmorná cesta do Prémontré! Kdyby milého druha k sobě měl, jako má pan župan, ve dvou by jim na tom svízelném putování bylo hej.

Ne, nemohl ho nepoznat, věděl to.

„Perirat, et inventus est!“ vzdychne opat.

Byl ztracen, a jest znovu nalezen! Slova z Lukášova evangelia Zachariáše nenechávají na pochybách.

„V záležitostech Jeho Milosti jsme projeli řádný kus kraje a konečně se vracíme na Prácheň,“ řekne Purkart, jemuž uniklo jejich tiché dorozumění.

„Kéž by Jeho Milost zavítala i k nám!“ zadoufá opat.

„Víš o vás,“ přikývne župan. „A s láskou o vás hovoří.“

„Náš řád kromě Boha, kapituly v Prémontré a krále Přemysla jiného pána neuznává!“

Zpupně zní, to, co opat říká, ale je to pravda. V království teď vládou mniši. A města. Král bez ustání někde bojuje, bez ustání objíždí země, jež připojil k Čechám a Moravě. Pro jeho záštitu se opevňují Písek, a Žatec, a Olomouc, a Kolín, a Klatovy, a Louny, a Tachov, a Mělník, a Hradec Králové a jiná města, lid k pokoře a úctě k pánům vedou kněží v Bernarticích, Radomyšli, Zdouni, Bělčicích, co ves, to kostel, učenost i moc sbírají porůznu rozesteté kláštery.

Mocnější nad hrady jsou nyní města, to Purkart poznává, a nade vše mocná je církev svatá.

„Král o tobě ví!“ ujistí znovu svého hostitele.

Rozhovor pak sklouzne do obyčejností – Purkart by rád přesvědčil krále, aby znovuvybudoval Prácheň, a opata – ach! ach! – loupne v kříži, v kloubech mu praská, života v něm už maloučko jako ohně na dohasínající svíci. Proberou u vína to i ono, než se s přeplněnými žaludky odeberou na kutě. Což Purkart, ten může lenošně zažívat. Zato Zachariáš, ocitnuv se o samotě, v nedočkavosti si u okna okusuje nehty.

Pokud nepohlédl do dobrotivých očí svého ochránce, byl, v zájmu krále a pána z Vimperka, ochoten dopustit se na něm zrady, ale teď váhá; pro něho opat vyžadoval vždy jen dobro, a také je ve své ospalosti dost mazaný, aby ho prohlédl. Vždy se objeví něco, s čím nepočítal. Přecenil se. Nedokáže zatím jako Purkart chladnokrevně obětovat každého, kdo mu zbraňuje v postupu vpřed. Nebylo mu lépe, když sbíral s bratrem ze Želiva léčivky na stráních nebo když s bratrem Prokopem ošetřoval rány chudáků?

Neslyšně se otevřou dveře.

„Zachariášku, tys to?“

„Já.“

„Oplakal jsem tě co mrtvého! Ty jsi živ! Živ! Jaké je z tebe chlapisko, jako dub...“

V pokleku líbá opatovu bílou, hnědými skvrnkami posetou ruku.

„Jeden mnich odtud, došlý sem z kláštera v Litomyšli, spolčil se ještě s dvěma nehodnými bratry, a ti proradníci dobře si všimli, že, jsa starý, chyb se dopouštím, i prohřešků, že vína si přihnu více než zdrávo. Spikli se proti mně. Ale řád je silný a kapitula v Prémontré ví, kdo je věrný stáde.“

„To ten s chomáčky černých chloupků na prstech...“

„Chlupáč!“ přikývne opat. „Když se žalobou neuspěl, připravil mě zlovolně o mé jediné potěšení, o tebe! Doufal jsem, že se skryješ u svých bratrů, a až ti tři dozrají k pádu, že pro tebe pošlu. Bratr ze Želiva tě na Ploužinově újezdě nenašel. Dal jsem po tobě pátrat, ale marně. Ten podlec a ti dva hanebníci teď v Teplé rozjímají o svých špatnostech.“

Svěří se mu se vším, i s tím, čím ho pověřil Purkart.

„Nemám důvod šetřit Vítkovce, ani ty, kdo se vzpěčují koruně. Syn Budivojův hodlal navštívit Bavora ze Strakonice a Dluhomila z Budčtic. Tomu druhému je hrozně třeba peněz, nedávno koupil ves od Držislava, který ji dostal darem od krále Václava. Budčtice Dluhomil má, a navíc prázdné váčky. Zchudl. Vítek se tu stavěl jednou a jiná jména nevyslovil.“

Do noci rozprávějí.

„Škoda že nás osud rozvedl. Nikdy jsem tě nepřestal milovat, synu. Tady ten měsíc je plný zlatých florénů. Nejsou klášterní, ale mé. Schovej si pečlivě to zlato a před nikým o něm nemluv. Jednou se ti hodí. My dva se vidíme naposled.“

Zachariáš propláče zbytek noci. Ráno si omyje oči, aby na něm župan nic nepoznal. Toho zajímá jedině.

„Řekl jména?“ ptá se, jen projedou bránou milevského kláštera.

„Do Strakonice se Vítek tenkrát chystal a také za Dluhomilem z Budčtic. Toho si chtěl koupit.“

„Tak Budčtický!“ Z rysích Purkartových očí vyšlehují blesky. „Skoro na dosah Práchně! Zlata se mu zachtělo! Psovi zrádnému!“

Vltavu přebrodí u Červené a Otavu nad Pískem. V Radomyšli napojí koně a před setměním minou Malý Bor. Tam v lese, na zboží strakonických křižovníků, nachystají smolné louče.

Župan se Zachariášovi svěří se svými úvahami:

„Napadlo mne, jestli si milevský opat skrze nás nechce vyrovnat s Budčtickým nějaký dloužek! Pak jsem tuto myšlenku zavrhl. Kdo odmítne štedrou dlaň? Budčtický sotva. Vítek si ho nevyvolil náhodně. Zradě je třeba předcházet. Připravíme Vítku o jednoho spojence.“

Obezřetně jako vlci se po půlnoci přiblíží k Budčticím. Ohně vzplanou v Zachariášově ruce. Purkart zavyje. Tryskem projedou kolem tvrze Budčtického. Hořící louče zasvěští vzduchem. Když pak v poli zastaví koně, aby se ohlédlí, ostroučké jazýčky plamenů oblizují hladkou větrnou oblohu.

KAPITOLA PÁTÁ

TVŮJ MAJESTÁT, KRÁLI

Purkrabí Hrz musí šimlu nutit do cvalu. Zlíněla ve stáji. Potřebuje být sám se svými trudnými myšlenkami. Purkraběnka ulehla. Nejí, nepije, jen pláče. Je kost a kůže. S těžkým srdcem ji zanechal na Zvíkově. Co naplat? Král je v Písku očekáván každý den a výstavba města, ač prudce postupuje kupředu, přece jen nemusí Přemysla uspokojit. Zaslechl, že panovník se má tentokrát s celým dvorem usadit v Písku nadlouho. Uvítal by, kdyby přijel jako obvykle s menší skupinou svých věrných; víc pak myslí na práci než na hon.

Aspoň že překlenul řeku bytelný a dostatečně široký kamenný most, odolný vůči dřenicím. Takže obrana Pražské brány zesílí, a navíc si Jeho Milost po vstupu do předmostní brány může prohlédnout skoro už dostavěný hrad, zrcadlící se v Otavě.

Skoro!

Stačí málo, aby se Přemysl zachmuřil. Svěřil-li stavbu mostu a hradu jeho huti, nemůže čekat, že odvede práci halabala. Rok Hrz potřebuje, rok klidu, aby dokončil dílo. Dopřeje mu král jeden jediný klidný rok? Dávno ještě nedostavěl Zvíkov a už ho hnal do Písku! Kam ho od rozdělané práce odvolá letos? K tomu purkrabství na Zvíkově! Neodmítal výnosný úřad, dokud tam stavěl. Ale teď? Také Purkart je hned tu, hned onde – sémě odporu vzrůstá. Všechny nepřátele koruny prácheňský župan neohlídá. Naštěstí se ví, odkud vane nepříznivý vítr. Aspoň že Přemysl platí. Je to veliká vzácnost u králů, posedlých stavitelstvím. Díky tomu má Hrz k ruce nejlepší kameníky, nejlepší huťáře – a se svými

cisterciáky je schopen dokázat i nemožné: uspokojit tak náročného, tak věci znalého krále.

Zachariáš nevidí rád, když se purkrabí vzdaluje od svého doprovodu: Purkart mu svěřil dva jezdce. Prvně v životě velí, byť dvěma opilcům. Včera se zpili do němoty, a ještě teď chrní v sedlech. Na krotkých koníčcích, pohroužení do sebe, kolébají se dva cisterciáci. Ty dva magister fabricae bere všude s sebou. Na voze sedí dost nepohodlně paní mincmistrová s dcerou. Pohodlnější vůz na hradě písecký mincíř nesehnal. Všechny povozy vozí kámen z lomů. Tělnatý, nadutý Heinrich, jenž sesedl z koně, aby trochu rozveselil dcerku, která je od rána nějaká zaražená, s nenávistí se zavrtá očima do úzkých protáhlých zad králova stavitele. Žádal kdysi toho hrdopýška o dohled nad stavbou svého domu na rynku a ten hubeňour mu s přezíravostí až nemírou dal najevo, že je pro měšťany nedostupný. Copak on je nějaký řezník nebo pláteník? Purkart mu také ne dost šetrně naznačil, že Zvíkov není ještě natolik silný, aby mohl před zneuctěním uchránit mincmistrovu rodinu. Stejně se Heinrich chystal do Písku, ale těm dvěma královým namyšlencům jejich chování nezapomene. Kdo se jen otře o zlato, má moc. Bez přispění penězoměnců král věže zlatem a stříbrem nenaplní. Toho si je Přemysl vědom. Však král je dobrý počtář. To on, Heinrich, provázel sud plný stříbrňáků, za něž si Jeho Milost zajistil věrnost vévody Jindřicha Bavorského.

Dva královi milci se pohromadě jakžtakž snesou, tři ne.

Heinrich by dal polovinu svého jmění tomu, kdo by rozvázal dceřin jazyk. Neunikly mu podbízivé pohledy, jež vrhá na mladého světlovlasého velitele stráže. Máš-li všechno kromě jediného, pak, zdaleka nemáš všechno. Měl by být šťastný, rod píseckých mincířů nevymře po meči, ale šťastný není. Jeho kamenná nehybná hlava, sedící pevně na tlustém krátkém krku, ta hlava se studeně modrýma počtářskými očima, úzkými tvrdými rty a tupou, neústupnou bradou, nachyluje se ke straně po té boží ráně. Kdyby dcera v pokoji žila s tím vojákem, koupil by jí ho. Dům by jim postavil. V královu přízeň by zetě postrčil. Ale tihle kmáni ženy tloučou. Heinricha děsí představa milovaného dítěte, zahnaného do kouta něčí knutou.

„Bojím se, aby nás nepřepadli,“ vzdychá jeho žena.

Není chytrá, bůhví že ne, ani krásná, ale syna mincíři dala. A ta chytrá hezká Němka pana purkrabího už dvakrát přišla o dítě.

„Za tohoto krále loupeživým rytířům nekvete živnost! Věší je!“

„Co nám do toho, že naše vrahy král zvěší, když my živi nebudeme! Došlo na Zvíkov, že Budětice vypálili. Co když ti neznaboží jsou někde v křoviskách ukryti?“

Dcera visí očima na mladém veliteli. Musí to být smělec, když mu Purkart i Hrz důvěřují. Vzpomene si, oč ho před několika dny požádala. Dokáže hbitě číst prosby z jejích úst.

O kousek kůže poprosila. O docela maličký, ukázala mu, jak velký. Obstará jí ne odstřížek, ale celou vydělanou jelení kůži.

„Jsme na dosah Zvíkova i Písku. Netroufnou si.“

„Co když troufnou? Nás můžou zamordovat! Mne! Tvou ženu! I tvou dceru! Že tu není co loupit? Všechno že jsi obezřetně poslal napřed? To mě má utěšit? Ti lotrasové Budětické také neoloupili! Ach! Hořet v plamenech ne nepodobným těch pekelných!“

Nemluví německy, ač by mohli. V jazyku, který Heinrichovi přijali za svůj, vychovávají i děti. Něco o tom Zachariáš zaslechl: ti, jež opustili, nezachovali se k nim správně. O něco Heinricha obrali. Nezná se proto k nim. Mincíř přisedne na koně, aby unikl ženiným nářkům. Po chvíli se připojí k veliteli strážného doprovodu. Musí se dopátrat, co k němu dceru poutá.

„Kde ty ses vzal na Zvíkově? Dost si všímám lidí, tebe jsem mezi zbrojnými nezahlédl. Jsi dost nápadný svými světlými vlasy.“

„Jsem z Práchně. Předtím jsem prosíval písek u Modlešovic. Tam jsem o vás slyšel.“ Směle, až přídrzle si jinoch vede.

„Vyplatilo se ti to?“ přimhouří mincíř chladné modré oči.

„Vyplatilo. Jsem bohatší o jednu zkušenost. Rýžovnictví je pro rýžovníka zhoubu.“

Chytré odpovídá. „Ke mně do služby bys nechtěl? Jsem mistr nad zlatem. Nežil by sis u mne špatně.“

„Střežit zlato je lákavé. Až moc. Quis custodiet ipsos custodes?“ Zachariášův osvědčený způsob, jak zmást tazatele, opět zabral. „*Kdo hlídá samy strážce?*“ přeloží latinskou větu počestlému Němci. „Jsi mocný, vím, být sám sebou, být svobodný, může splnit jenom ten nejmocnější.“ Tudy Zachariáš putoval s Bezprstým, a tamhle je to místo, kde se rozdvojili. Tenkrát se Písku vyhnul. Někdy je lépe něco obejít, něco přehlédnout. Vyhýbá se teď dívčíným pohledům, obchází je, přehlíží jejich vřelost. Heinrich je mocný, Přemysl je mocnější. Purkart jeho, Zachariáše, posílá do Písku, aby mu byl k ruce, až přijede král. Všechno je teprve před ním. Jen neprohlopit. Dožene Hrze.

Jak je asi u srdce zvíkovskému purkrabímu, když hledí na Písek. Snad jen Jihlava ho předčí. Tolik let tu pokorně jeho kameníci skládají otesané kvádry v neprostupné zdi, o něž by se rozrazilo útočné hordy. Tolik let, a stále je Písek nehotový. Jedno přání Hrz má: I horní město Jihlavu musí překonat v kráse.

Zachariáš z výše nevnímá nedodělky; pro něho, vojáka, je to obrovská nakupenina kamene, svévolně a vzdorně vložená jako překážka do údolí. Šedobíle se vlní vysoké, baštami se obličejí hradby, blížeji k nim až trojitě; zubatí se v hlubokých příkopech. Od strany jižní, z níž zpozvolna sestupují, je město nejzranitelnější. Za mohutnou Týnskou věží se zvedá kulatá věž hradu, kousek nalevo věž Putimská a věž kostela Narození Panny Marie a kdesi vzadu, odtud neviděna, střeží most přes Otavu Pražská brána.

„Jaká to síla!“ zvolá obdivně.

Magister fabricae se v sedle nakloní, jako by chtěl zachytit tlukot kladiv a vrzot sochorů na písčném hradě; je duší už tam, u svých kameníků, i oba cisterciáci ožijí: hlehle, co jejich Hirzo svede. Uvolní uzdy koním. Holalá, už se Heinrich dočkat nemůže, až se o zlato bude přít s královským notářem, i oba zbrojní kopnou koně do slabin, v městě je čeká půlák piva, ale ječivý hlas mincmistrové přiměje splašence zkrotle přibrzdit. Vrahounům je chtějí nechat napospas? „Ty, muži! Ty, muži!“ týrá schlíplého mincíře.

Jediný Zachariáš nezpomalí. Strakáč, tuše stáj, uvolněně klusá po svažující se lesní stinné cestě. Obraz města, který na kopci spatřil ve výseku, má stále před očima. Hluk za ním slábne, mincovníkovu ženu zřejmě ukonejšili.

Zastav se! Jsi Purkartovi odpovědný za bezpečnost všech!

Mocí ho to žene vpřed. Co dosud poznal? Temné chodby strakonického hradu. Konírny Práchně a Zvíkova. Ó, jak maličký je klášter v Milevsku! Jak nepatrné jsou Horažďovice! Tady, v Písku, už zdálky je cítit blízkost krále. Les je náhle jakoby utnut, ukrácen o vykácené stromy; to aby zvětšili rozhled obránců Týnské brány, jež se před ním zvedá proti stříbřitě modrému nebi.

Nevyjde z přítmí. Kochá se ostatně nedlouho pohledem na tu obrovitou věž, již jediné zakované perutě hradeb brání v odletu; příměr by potěšil milovaného milevského opata, ten přechoasto dumal o vznášení se k rozevírajícímu se nebi. Splnil včera opatův příkaz, aby jeho dar bezpečně ukryl. V proláklíně nepřístupné skály pod Zvíkovem, zakryt větrovým a listím, odpočívá vedle stříbrného váčku i zlatý. Hrz ho dojde první.

„Jedme!“ vybídne ho, málo se staraje o zlatníkovu rodinu.

A ujel by Zachariášovi, kdyby i on nemusel dávat pozor, aby si kůň nezpřerážel nohy o pařezy.

Jednou zem zpřevrátí a kořeny z ní vyberou, aby tu žnec mohl kosit oves pro bujné koně, a že jednou tomu tak bude, to magister fabricae ví, jednou pokryjí kamením i všechny uličky města – zatím drobná drť zpevnila krátký úsek od Pražské brány k padacímu mostu hradu. Nedobře by působilo, kdyby král uvízl v bahně! Hledět do budoucna učí se Zachariáš od stavitele, ačkoli rád věci sám i bez nich dožene dílo ke zdařilému konci. Jen vystavět dobré základy, učí Hrz. Pevná dlažba přichází vždy

naposled.

V Týnské bráně poznávají dlouhou, útlou postavu zvíkovského purkrabího. Než branní spustí padací most, dokodrcá i povoz se ženami.

Nesnadno se prodírají na koních úzkými uličkami, přestože se Heinrich hned za věží odpojil; tady nebyl přítěží, ale jedním z nej přednějších měšťanů. Těch lidiček všude! Toho poletování sem tam, i postávání – kdože to přijíždí? Pan Hrz, králův stavitel, provázen stráží. Uklánějí se. Zdraví. Je vítán jako každý, kdo se sluní v králově přízni. Zachariáš se trochu přiživuje na Hrzově věhlasu; neslouží nějakým změkčilcům, kteří v pitkách promrhávají život.

I když, přísámbůh, vzduch tu nevoní jako v lese, v bezvětrí se mísí lidský pot s koňským a štiplavý pach kobylic s nakyslostí splašek.

Dost to v Písku smrdí, to si Zachariáš musí přiznat. Trochu volnosti si dopřejí až na čtverhranném nádvoří hradu. Zachariáše zarazí arkádová chodba: je tatáž jako na Zvíkově a stejně nedostavěná. I kameníků je tu víc než zbrojných. Že do toho neladu zavede Hrz pořádek, to bezpochyby těší hradního pána, z Bechyně sem přeloženého župana, i písaře, který se tu zastavil. Hrad hostí i vznešenější prosebníky; ti zpozďáleči přihlížejí, zda nepřijel někdo z královny družiny. Nejhlasitěji po Jeho Milosti volá Dluhomil z Budětic. Provází ho mladičský syn Bohuslav a kněz, který vytržen křikem ze spánku sledoval od portálu kostela sv. Petra a Pavla jezdce zmaru, jak ověňují tvrz Budětických smolnými věnci. Shořela do základů, taktak vyvedli dobytek z plamenů. Zatímco cisterciáci jako příčinlivé bílé myšky zmizí mezi žulovými sloupy, Hrz stačí upokojit zvědavost jak hradníka a písaře, tak i prosebníků a souběžně zajistit pro Zachariáše a jeho dva vojáky ubytování.

Županovi se nedostává zbrojných: a tak trojici zařadí mezi své.

Obstarají koně, naperou si břicha sýry a chlebem, a než se svalí do stínu, aby si po cestě drobet zdřímli, vyprázdňují po žejdlíku piva. Zbrojní se jen tak městem toulají nesmějí, zvláště ne teď, kdy je očekáván král – dopravá až příliš sluchu stížnostem měšťanů.

Sotva Zachariáš zachrupne, už s ním lomcují. Přepadli Putim. Kdo? To posel, který tu zprávu přivezl, přesně neví. Táhnou ti zlotřilci od Drahonic a je jich jako prachu. Župan celý zjezátl. „Teď! Kdy se blíží král! Rozežehťte ty zloduchy! Zlapejte jejich vůdce! Kůži z těch zlosynů sedřu! Na koně!“

Nejvíce ho rozlítí, že táhnou od Drahonic, jež Přemysl před devíti lety upsal městu; to jako naschvál, jemu natruc, aby nepokoj koldokola roznítí, aby král jeho, župana, znectil

„Bijte je! Bijte!“ provází jezdce řevem. „Bodejte! Sekejte! Nikoho neživte!“

Strakáč si málo odpočal, i koně jeho dvou zbrojných, a tak od Putimské brány se opoždějí. Mrzí ho to. Nerad by přišel o svou první řez. Ještě méně rád by v očích velitele vyhlížel jako zlompírko. Netouží přiřadit do Putimi, až bude po všem, aby mu ten hranáč velitel mohl vyčíst, že má slabošství za berlu. Hradní, ten zlostník, by o tom nesmlčel před Purkartem: a to raději smrt.

Naštěstí, jak se dostanou z dohledu hradů, dá ten raskobylka zastavit. Jedno je řev toho vznětlivce župana a jedno jejich krky, to spojeno, si protiřečí. Je třeba přikrást se k Putimi odzadu, neboť nejen Putimští, ale i ti ozbrojenci o nich vědí a jistě je někde v ořeší očekávají.

Před županem je ten ramenáč jako kat, jinak je to ovšem velký opatrník; v čase, kdy se pořád někde válčí, nezbyvá, než si vlastní hlavu šetřit. Není jich jako prachu a bohdá nebude: proto s rozmyslem.

Uhnou z putimské cesty, přebrodí Blanici, sešikují se a s rámusem vjedou do vsi. Z tvrze, k níž je jako vlaštovčí hnízdo přilepen kostelík, na ně volají, že drancovníci už odtáhli a že raději jim neotevřou, aby nedoznali škodu.

„Copak mě nepoznáváte?“ křičí velitel.

Poznávají ho. Ale do žaludku mu nevidí. Třeba je zrovna tak prázdný jako těch, co se obrátili zpátky k Drahonicím.

„Jsme královi vojáci!“ vzteká se velitel. „Jsme z Písku!“

To vědí. Vždyť pro ně sami vzkázali. Ale rovněž je známo, že se sbírá vojsko k nové válce s Uhry,

kteří po výprasku u Kressenbrunnu před třemi roky se dožadují odvety. A vojsko, ať české, ať cizí, živo je ze země, přes níž se valí jako velká voda.

„Vy hrdinové! Otevřte, nebo na vás poženem útokem!“

Nerad velitel slyší, když se někdo nectně otírá o královy vojáky. Před devíti lety se v Prusích pod Přemyslem vyznamenal, v kruté bitvě u Rudova sám pobil spoustu nepřátel, a je mu jedno, koho se letos král chystá mocí trestat, zato nedůvěra Putimských ho žere.

Avšak županův rozkaz je jednoznačný, proto obrátí koně k Drahonicím. V té mírně zvlněné krajině brzo spatří roztáhlý šedý zástup. Ten se do sebe stáhne jako had, jakmile zvětrí jezdce. Než Písečtí dojedou, zaujme obranný kruh.

Chlapi s holemi chrání ženy a děti uprostřed. Není jich více než sto, jsou bědní, otrhaní, šediví. Nejsou žádní raubíři, ale robotníci od Myšence, kudy táhl oddíl králova vojska. Obilí jim pobrali, pole zpustošili, dobytek vyvedli z chlévů, dočista je ožebračili. Vypravili se k Písku s prosbou ke králi, ovšem Putimští se k nim nepřidali, tam vojsko nerabovalo, a tak, zastrašení, s beznadějí v duši se vracejí.

Vede je kněz z kostela sv. Jiljí v Heřmani.

„Nikomus jsme nic nevzali, v hrdlo lžou ti žalobníci, jen o vrácení svého jsme chtěli prosit Jeho Milost,“ staví se v čelo.

Není proč rubat a vraždit ty Bohem opuštěné. Velitel je tomu rád. Zbytečně by klacky zpřerážely koním nohy.

„Půjdeš s námi! A ty!“ ukáže velitel na statného sedláka, který se drží kněze. „Vy se s pokojem vraťte!“

Sedlák se ohlíží. Nejspíše po ženě. Netěší ho, že byl vybrán. Ví předobře, co vojáci svedou, ale důvěra v kněze v něm vítězí.

„Povězte panu králi o naší bídě! Jaké útrapy nám způsobuje vojsko! Nemlčte!“ dožadují se prosebníci.

„Vraťte se!“ vybídne je kněz.

Zachariáš čeká, že ho zástup poslechne. Kněz je beránek boží, také sedlák ani na pohled není žádný vyvrhel, oba sklopí hlavy a vykročí k jezcům. Zástup se znovu roztáhne, zapěje zbožnou píseň a v prašnu se vrací k Myšenci.

„Pražský biskup, který krále do Písku nezřídka provází, asi ti nepoděkuje za hlasitý nářek tvých svěřenců,“ dlouhne velitel kněze dřevcem kopí. „Šlapej! Šlapej! Písecký župan tě očekává!“

„Přišli jsme prosit...“

„Župan vám to oběma spočte! Prosit! Poslouchat máte! Šlapejte!“

Zachariáš pocítí obdiv k Heřmanským. Sám poznal, jak nesnadné je dovolat se práva. Král, nanejvýš spravedlivý a milostivý, dlí stále v daleku. Purkart stěžovatele z lidu zavíral nakrátko do věže. Aby si odvykli stěžovat. Hlad byl, je a bude. To způsobují úkazové nebeští. Když před čtyřmi roky veliké světlo vyšlo v čase prvního nočního bdění a jako by po zemi šlo, uhodila tvrdá zima a z toho pak pošla dražota a hlad. Nespady snad loni v půli Českého království tříhranné kroupy a na dobytku a stromoví nenadělaly škod? Div pak, že z těch krup, jež po sedm dní neroztály, povodeň zvedla Otavu a bídu mezi lid roznesla? Jak milevský opat, tak i Purkart příčiny bídy prostého lidu dovedou vysvětlit. Prostředek si ledacos představuje, co pravda není. Tak třeba ti putimští opatrníci. Král dozajista ztrestá zpupného uherského krále Štěpána, ne však letos, to jednak že ho už před třemi roky spolu s jeho otcem Bélou porazil na válečném poli, a jednak že královna Kunhuta by ve druhém roce jejich svatého manželství těžko nesla, kdyby její královský manžel měl znovu bojovat proti království, z něhož do Čech přišla. Tak a nejinak tomu je. Zachariáš věří Purkartovi, je blízek králi, vidí do toho.

A konečně: voják nedopřává sluchu těm, kteří tvrdí, že všechno je jinak. Když Purkart řekne, že bídu lidu zavinily kroupy, tak ji také zavinily, a dost! Přes tu velkou vojáckou rozhodnost, do níž se Za-

chariáš teprve vžívá, jeho srdce dosud neokoralo.

„Slez!“ přikáže svému jezdci. „Ty si sedni!“ vyzve kněze.

„Bůh ti to oplatí! Ušlý jsem až běda!“

„Do Písku je to dálka, a moji se můžou na koni střídat!“

Zachariáš chtěl přiostrit hlas, aby ho velitel nevinil ze změkčilosti k těm dvěma, ale divně vypísl; už myslil, že mu konečně hlas ty zpropadené kousky přestal vyvádět. Hned piští, hned bručí.

„Mohl šlapat!“ přitočí se velitel k zadku Zachariášova strakáče. „V chládku se nasedí dost a dost!“

O takových dobrácích, jako je tento, říkával Tlamák: „Nelehko je dobrému křesťanu ještě víc zkřesťanštit! To se spíše stane lotrem!“ Zdalipak teď častěji Tlamák v okolí Hejné harcuje, když pán z Vimperka purkrabství obhospodařuje na Zvíkově?

V myšlenkách na čackého prácheňského druha projede Putimskou bránou.

Kněz v uličkách Písku probouzí zvědavost.

„Kouká jako kačer!“ zvolá jakýsi výrostek, ale něčí pádná ruka ho plácne: není v městě zvykem pošklebovat se knězi.

Náhoda tomu chce, že u dominikánského kláštera, kudy projíždějí, rozmlouvá děkan s dvěma dominikány.

Ti se ve výstavnosti svého kláštera pustili v bohubilé soupeření s Hrzem: a daří se jim.

Děkan se nasupí, zahlédnuv kněze uprostřed jezdců. Už Putimskou bránou prošel heřmanský farář na svých.

„Cože provedl?“ vyjde doprostředka.

Velitel stráže zastaví koně. „Opověděl nepřátelství králi. Štval lid!“

Je to lež. Lež. Zachariáš přece na vlastní uši slyšel a na vlastní oči viděl, jak tomu opravdu bylo. Nejraději by se veliteli přede všemi postavil, vyzval ho k boji jako toho obrovitého kopiníka ve Strakoncích, jenže tenkrát jednal za sebe, nyní je to jiné. Cokoli učiní, to jako by činil sám pán z Vimperka. Tak mu to Purkart řekl.

Když však chce velitel totéž povědět županovi, předejde ho.

„S prosíkem táhli za panem králem. Nebouřili se. Ani Putimským neškodili. Hlad ten lid sužuje, a vojsko! Vojsko je obralo. V pokoji vyslali tyhle dva mluvčí.“

Župan je vcelku spokojen; jeden nebo dva prosebníci navíc, to hradní kuchyň ani nepozná. Stejně musí živit tolik hladovců! Loupeživý rytíř by byl daleko horší. Toho by král o hlavu ukrátil.

„Zažeňte je k ostatním!“ mávne nad tím.

„Reptali proti panu králi!“ ozve se velitel, ale župan slyší jen to, co chce.

„Jsi ty troufalec!“ udeří na Zachariáše v konírně ten rabiák. „Kdo jsi, že mluvíš, nejsa tázán? Ty třasořitko! U mne se poslouchá! To propříště!“

Hádat se s hrubcem je jako pytle vody prolévat mlýnem, mouky nenameleš. „Příště se zařídím podle tvých rad,“ ustoupí.

Jde se přesvědčit, zda knězi dali chléb.

Dali, ale jeho společníku ne. „Je na hladovění zvyklý,“ řekli. Kněz se s Heřmanským o skývu rozdělil, jak jinak, a Zachariáše uvítá jako svého osvoboditele.

„Mluvit se županem velitel, ve věži jsme!“ vzdá mu dík.

„Ten někde vskrytu teď trunčí,“ usměje se Zachariáš. „Kdo velel drancovníkům?“

Tak rád by uslyšel, že to byl někdo z králových nepřátel, někdo z rodu Růže nebo Střely, ale nic neví, ten žlučivý, zatrpklý šedivec s vyhaslými očima, v nichž se zrcadlí bída jeho oveček.

„Nevytáhli praporec. Ve spěchu všechno brali. Za tohoto krále je všude plno bezpráví.“

Jistě to vojsko lid v okolí Heřmane a Drahonice zle tisklo, přesto se nesluší, aby nepatrný kněžík káral Jeho Milost.

„Patrně přeháníš!“ odtáhne se od něho Zachariáš.

Druhý den promrhá v hádkách s velitelem. Sen mu prosvětlí mincmistrova dcera. Sklání se nad ním. Mlčí. Jen očima ho hladí. Třetího dne probudí Zachariáše hlazol. To přibyl královský posel. Jeho Milost už vyrazil, k Písku.

Lekne se, že ho magister fabricae vyšle za Purkartem na Zvíkov, ale ten ve spěchu dohlíží na úpravy komnat, aby vše bylo nachystané, jak to má Přemysl v oblibě. Není marnivějšího krále nad něj. Také mladičká paní králová musí v Písku najít klid a pohodu, aby svého královského chotě mohla dál oslňovat svou proslulou krásou. Až na Zvíkov mezi koňare se donesly ty drby: zatím je na tom královna Kunhuta stejně jako nebohá Markéta Babenberská, která králi nedala dědice, a proto ji zavrhl. A že král na neplodnosti uherské princezny nenese vinu, šeptali si koňari, dosvědčit by mohly všechny dvorní dámy zavržené královny, nejvíce pak Anežka z Kuenringu, s níž má pan král tři děti. Jen aby královna Kunhuta neskončila v klášteře jako její předchůdkyně. „Je velký milovník žen, ach jo, ach jo, ten náš pan král!“ pokyvovali s obdivem pačesatými hlavami.

Zachariáš naslouchal koňarům, ale nevěřil jim. Nic jim není svaté. Chlubí se, že pánům i prelátům vidí pod podolky. Nedá si vzít svou lásku ke králi. Měnlivý je Přemysl. A především je hrdý. To sotva sedmnáctiletý, ukovaný na rozkaz krále Václava za nohu ke sloupu, snil na Přimdě o příští své velikosti. I mstivý je. Jen co dosedl po otcově smrti na český trůn, Boreše z Oseka, otcova stoupence a svého karatele, dal uvrhnout do nejhlubšího vězení na Pražském hradě.

Na hradním nádvoří se řadí místní veličiny, do jejichž oddaných tváří bude králi milé pohlédnout. Tlustý, potící se soudce se halí do přísnosti. Králův komorník, taková tyčka, v duchu pátrá, co zanedbal. I písař zpřísněl. Lovčí ještě naposled běží srovnat psí smečku, v níž teď pohromadě poštěkávají, pokňukávají ohaři, barváři, slídiči, honiči, přinášeči. Loni ji král obohatil o několik pijavek, osvědčených pronásledovatelů černé zvěře, i o dva statné vlkodavy, kteří v psírně žijí odděleně – jsou tu spíše pro okrasu, než aby doráželi na vlky.

Nejneklidnější ze všech je magister fabricae, který s obavou hledí na čerstvě dostavěnou palácovou budovu. V přízemí i v patře obíhá žebrově zaklenutý ochoz; něco na způsob klášterní křížové cesty. Není tam nic, co by rozptylovalo královu pozornost, známo je, že se rád při přemýšlení prochází.

Je příbytek opravdu velkolepý? „Aby to naši sílu značilo!“ Tak to Přemysl řekl.

Dostavil se zlatník Heinrich, ze všech nejvíce si dal načas; třasopírko komorník mu vykazuje místo vzadu vedle sebe, ale tvrdá hlava peněžníka se vmáčkne do průrvy mezi čelné královny služebníky.

Župan vybral Zachariáše v dvacetičlenný zbrojní oddíl, jež Jeho Milosti vyjíždí vstříc k Miroticím. Snad se tak stalo na popud králova stavitele. Zrovna včera Hrz Zachariáše vybídl, aby se věnoval největšímu ze všech umění. Přijal by ho do hutě.

„Jsem voják!“ vymluvil se.

Je voják! Králův voják!

Zvonivě se odrážejí podkovy od kamení, kůň za koněm postupují vpřed, po čtyřech vjedou na most z kamene a předmostní brána, na níž povlávají královny praporce, vypustí je do prostoru.

Protíná jej prastará kupecká stezka, vytečkovaná vesnicemi a hrady jako šňůra uzlíky; není vždy pohodlná, ale je dostatečně znatelná a bezpečná, zcela pod ochranou královny moci.

Písek je jedním ne z nepatrných uzlů na té stezce.

Župan na těžkém koni harcuje vpředu. Jako by sedlu odvykl. Zblahobytněl, ztučněl a zpanštěl v králově milosti, mnoho z jeho vojácké minulosti se v něm neudrželo.

Zachariáš hledí do jeho zad a vzpomíná si na dávný rozhovor s dobrým milevským opatem o vyvolenosti. Jako bílý jelen mezi hnědými si tenkrát připadal. Ted', kdy pozbývá svou vnějškovou odlišnost, kdy mu raší vousy a za rok dva bude chlap jako Purkart nebo Hrz, pátrá v sobě po tom výjimečném, co tenkrát pociťoval. Odkud vzešel? Z malého újezdu, který dostal děd Ploužin darem. Čím byl? Sluhou.

Tedy sprostým. Jako ti bédni od Myšence.

Prosit, žadonit, škemrat – znamená předem se vydat někomu na milost. A co když ten někdo není

dobrý? Ne. Vyvolenec je každý, kdo se v životě nedá. V to Zachariáš věří. K tomu dospěl. Je-li známkou výjimečnosti to, že harcuje vstříc králi, jehož si srdcem vyvolil jako pána, pak právem patří mezi ty nemnohé, kteří se nedají uvláčet osudem. Je bojovník. Vše ostatní je podružné. Strakáč je dobrý kůň. Zachariáš mu přivyká. Stejně rychle jako všemu, čím ho překvapil včerejšek. Nezaklekne se ani úskočnosti zítřka.

Radost ho svírá v něžném objetí.

Vyjedou do volného pole. Před nimi se jako zlatostříbrné vlání rozloží královský průvod. Ten v čele, ve zlatém brnění, je Přemysl.

Otakar, z boží milosti král český, markrabě moravský, vévoda rakouský a štyrský... Ne. V latině to zní mnohem zvučněji.

Ottagarus, dei gratia Rex Boemiae, Marchio Moraviae, Dux Austrie, Styriae, Carinthie, et Carnio-
lae, Dominus Marchiae, Egrae, Portus Naonis etc, opakuje si Zachariáš pro sebe králův titul.

Bůh, jeho bůh se k němu blíží ve zlaté zbroji.

To už zdraví župan krále. Dvacet zbrojných se smísí se záplavou praporců, koní a povozů. V nej-
přednějším, zlatě zdobeném, sedí za závěsy královna. Mezi pány, kteří obklopují krále, je i pán z Vim-
perka. Zpráva o blízkosti Přemysla dorazila také na Zvíkov. Purkart jede po jeho pravici, kde vždy
rajtoval maršálek Českého království, pan Vok z Rožmberka. Loni, začátkem června, zemřel ve Štýr-
sku; po tom, co jeho tělo uložili do krypty cisterciáckého kláštera ve Vyšším Brodě, dumali mnozí, kdo
zabere tučný důchod králova maršálka.

„Král svou bezpečnost nemůže svěřit ledaskomu!“ Z těch slov pana Purkarta usoudil Zachariáš, že
by maršálkovství neodmítl.

Od pánů se svou prostotou odlišuje pražský biskup, který cválá o hodně vzadu, provázen dvěma
podjáhny na hnědácích. Kření se, jízda mu nedělá dobře, ale nerad opouští panovníka, stejně jako Pře-
mysl ho nerad vystavuje cizím vlivům.

Zrádný je moci chtivý Řím.

Zachariáše strhl proud koní a povozů hodně daleko, než se však na praporcích Písku výhrůžně
vzprímí dvouocasý lev, přiblíží se o dost k pánovi z Vimperka. Tak se prodere v úzký kruh okolo ze-
měpána a je přítomen jeho uvítání.

Poprvé vidí svůj vzor zblízka. Poté, co sesedne z bělouše, se ukáže, že Přemysl je skoro o hlavu
menší než jeho stavitel Hrz a že je v tváři, již překrývá černý vous, hodně snědý; postavy je ušlechtilé,
štíhlé v bocích a rozšiřující se k statným ramenům! O tomto srdnatém a moudrém muži je po Evropě
známo, že vyniká jemnými mravy, že je stálý a v hovoru přímý, rozvážná mysl že u něho nekrátí buj-
nou veselost, kterou umí dát najevo, a že je mužem slibů, jimž vždy dostojí. Raději volí slova potěšují-
cí než trpkosti plná a ta, jež hanebně znějí. Královi nepřátelé rovněž vědí, že tento prozíravý vládce,
nad obyčej svého věku výmluvný, nejednou například vyplenil Bavorsko, tamější lid pozabíjel a jejich
dobytek přikázal odehnat, a vědí, že řeku Moravu před třemi roky naplnil mrtvými Uhry tak, že po
nich s vozy a těžkou jízdou přešel jako po mostě při pronásledování krále Bély, jehož vnučku pak pojal
za manželku.

Na každého Přemysl mile pohlédne. Na lovčího, komorníka, župana, sudího, ke každému něco mi-
lého prohodí, dá znát, že ho poznává, ale jen dva ho smějí doprovodit do jeho komnat.

„Opět jsme v našem milém Písku, abychom si odpočali, a duše naše vidí, že jste nesložili ruce v
klín, ale obdařili nás touto krásou.“

Také je to magister fabricae Hrz, jenž se staví po jeho bok, a druhý je Purkart. Král však ještě vyčká
příjezdu královny a biskupa. Jakmile se za těmi pěti zavrou dveře paláce, běží každý za tím svým. Ne-
jistý čas nastává pro služební duchy. Kdo ví, co napadne Jeho Milost. A běda, není-li hned po ruce to,
po čem zatoužila.

Veliký trestatel teď dlí na píseckém hradě!

Zachariáš chvíli sleduje ustarané služebnické tváře, už předem stažené do pokory; než vést takovýto trubčí život a skončit jako přesloužilce v maštali nebo jako Bezprstý, to raději vsadit všechno na jednu naději.

„Tady jsi! Přitíráš se k panstvu? Župana jsi předjel, to ti nezůstane dlužen!“

„Ručím za život pána z Vimperka!“ odbude velitele stráže.

„Odkdypak? To si zvíkovský hradní vybral ochránce! Zúplna ses vymkl dozoru! Jsi chytrák! Mít pokdy, ty pohůnečku, rozmáchl bych tě na zdi jako štěnici!“

„Máš povíce starostí, starej se tedy a mne vynech! Tvůj hňupí mozek ví jedine, že truňk poutiši žal, ale nemá ponětí o tom, co člověka vžene do plamenů!“

„Usmažíš se v nich! A hňup jsi ty!“

Rozejdou se v pokoji: otevřeně si pověděli, co si jeden o druhém myslí. Zachariášovi se přičí trmácivý, zlundračilý život prostého žoldnéře. Teprve když mu Purkart svěřil dva jezdce, zvážil sílu svého hlasu.

Mohl by se projít městem, obhlédnout honosný dům zlatníka Heinricha, jehož král k sobě pozval na zítřek, ale něco mu napovídá, aby se z hradu nevzdaloval. Také sotva se trošinku omyje a upraví, volají ho k panu králi. Neunikají mu obdivné pohledy služebnictva. Přestože ví, že pro něho neposlal král, ale Purkart. Ale komorník řekl: Jeho Milost.

Přemysl neodkladné záležitosti řeší okamžitě. A tak, ještě v cestovním, chce vědět, jak si stojí jeho věc tu v kraji. Zachariáš nečeká dlouho.

Padne před králem na kolena, jak se sluší, a slyší Purkartův šepot:

„Zachariáš Dýka! Ministeriál! Tobě nadmíru věrný!“

Jsem ministeriál! Sluha! Nesvobodný člověk! A s tvou pomocí, králi, tvůj příští rytíř pohlédne Zachariáš zpříma do králových očí.

Jsou modře chladné a stejně necitelné jako oči Heinrichovy; jako by král v duchu odhadoval, na kolik ho i tato malá věrnost přijde. Nepohne se v křesle. Také mladička královna v modrém svrchním rouchu, které objímá její útlé tělo, sedí po králově pravici bez hnutí. A obtloustlý biskup po levici podřimuje.

„Ach, ano!“ vzdychne jako ze spánku.

Opravdu dlouhé cestování Jan III. z Dražic těžko snáší, tu aby se vláčel do Říma, tu do Písku, tu aby kláštery i biskupská panství objížděl a zjišťoval, zda církev není zkracována na důchodech; a na ty dbá víc než jeho předchůdce Mikuláš Růže, jenž proslul jako lakomství nepřítel.

U dřevěného pulpitu se hrbí písař, oči vykulené, uši našpičatělé, se schránkou čistých svitků za sebou.

„Pověz Jeho Milosti, co jsi nechtě vyslechl na strakonickém hradu i co ti svěřil milevský opat,“ vyzevze Hrz Zachariáše.

Přemysl si nepotrpí na okolky, a proto k věci! Přesto Zachariáš nevypustí nic, co mu může prospět.

Když domluví a král dlouho mlčí, osmělí se Purkart. Zde, na jihu, je rozpínavostí Vítkovců králův majestát ohrožen, nic menšího se nepřipravuje než odtržení těch držav, a proto je nutno neprodleně vyzvednout zdi Práchně.

„Dál na tom zbořenisku zahálet věru nesmíš!“ zazáří úsměv na širokých rtech Přemysla. „Odynějška jsi nejvyšší královský purkrabí! Tak jsme rozhodli cestou sem. Jeden hrad, byť sebesilnější, ten přival nezastaví. My chováme jinačí úmysly. Ale popořádku! Piš, písaři. Dluhomilu z Budčtic plnou škodu, kterou doznal od škůdců, uhradí královská pokladna, neboť nejsme příznivci bezpráví. A že oceňujeme jeho věrnost, povolujeme jemu i synovi, aby nás v Písku provázel.“ Král se živě otočí k Janovi III. z Dražic. „Kněže biskupe, nespi! Francouzský král Ludvík, náš přítel, obdaroval nás trnem z Kristovy mučednické koruny a my pro tu svatou památku důstojnou schrán hledáme. I oblíbili jsme si vhodné místo poblíž Krumlova u řeky Vltavy...“

V samotném středu panství Vítkovců! proletí Zachariášovi hlavou.

„Panu Budivojovi se to nebude zamlouvat,“ podotkne tiše Purkart, „a ani jeho synům!“

„My rozhodujeme, co se komu v tomto království má či nemá zamlouvat! S tím mocným pánem vedeme nepatrný spor. Loni jsme lovili v místech, kde se říčka Malše vlévá do Vltavy, a pronásledující zajíčka vlétli jsme na koni do mlází. A tu, vida, zajíček leží v tenatech. I povolali jsme toho pána a ptali se ho, jak je možné, že ten zajíček tak hanebně skončil, aniž se dal uštvat našimi psy. Pan Budivoj suše odtušil, že stojí na svém. Avšak my míníme, že všechno, co je v této zemi, náleží nám. Proto v těchto místech zbudujeme město nám milé a nám věrné, ale aby ani pan Budivoj nepřišel zkrátka, jméno to město může nést po něm. Aby i on tam navěky stál.“

Král je v dobré náladě, ačkoli vše, co tu vyhláší, životu nebezpečné je Vítkovcům. Už to Purkart uznává. Prácheň by přívalu neodolala. Zato podaří-li se Přemyslu Otakarovi II. rozdrobit panství těch vzpurníků, připravit je o jejich spolčence...

„Aby tvé nové město mělo pevné hradby, o to jde,“ přisvědčí králi.

„Nové město u Malše nám postavíš ty, můj Hrzi, ale napřed tě pověříme stavbou kláštera, do kterého, tobě pro radost, povoláme cisterciáky z dolnorakouského Steilingenkreuzu.“

„Já ještě, Tvoje Milosti, nestačil dostavět zdejší hrad a Zvíkov!“

„Teď tvůj um potřebujeme tam, můj milý Hrzi! Vystavíš pro nás kostel, který bude největší, jaký v našich zemích kdy někdo spatřil. Jméno kláštera bude Svatá Trnová Koruna.“ Král se odmlčí. Pak povstane, aby setkání s milci ukončil. „Ještě uvažujeme o jiných opatřeních, kterými bychom naši moc zde na jihu posílili.“

Zachariáš odkráčí pozpátku s ostatními. Drobátko ho mrzí, že Jeho Milost sice všechno pozorně vyslechla, ale nevyznamenala ho jediným přívětivým slovem. *Ministeriál!* Snaživec! To pro všechny je, ničím jiným. Čím by také pro ně měl být? Nejvyšší purkrabí Purkart se teď opájí svou novou hodností, a magister fabricae Hrz si před očima staví ten obrovský kostel, jehož stavbou ho pověřil král, a v duchu si chystá řeč k rakouským cisterciákům ze Svatého kříže, řeč o stavitelské pobožnosti. „Nám dílo vyvést do krásy sotva bude dopřáno, přesto jej musíme třeba z posledních sil hnát do výše!“ Proč by se jím měli ti dva obírat? Splnil úkol a může jít.

Na nádvoří hradu se Zachariáš střetne s píseckým županem.

„Jeho Milost je dobré nálady?“ vyzvídá.

Zmýlil se velitel stráže, ten zpocený tlustýoch ho sotva pokárá za to, že ho předjel. Král jeho, Zachariáše, hned přijal, kdežto župana odkázal napotom.

„Až bujaré!“ obšťastní ho úsměvem. „O tobě nemluvil v dobrém ani ve zlém.“

„Zvěř jsme šetřili pro Jeho Milost! Srnců, zajíců, divočáků nepočítaně! Co škod nadělá ta zvěř! Ach jo!“ otre si župan čelo. „I hodnosti prý náš pan král štědře rozdává...“

„Pána z Vimperka jmenoval nejvyšším purkrabím království a koho jmenuje nejvyšším maršálkem, není dosud známo.“

„Ach jo!“ vzdychne župan ve vědomí vlastní nepatrnosti.

Hle, tyran, před kterým se v Písku všichni třesou, a takhle maličký je u špičatých botek krále. Je-li pánem nade všemi Přemysl, pak ministeriál může znamenat na stupnici moci víc nežli župan. A opačně: vyškrábe-li se na nejvyšší možnou příčku, v jeho případě na župana, může na té stupnici znamenat míň nežli houževnatec, který se drápe nahoru. To poznání Zachariáše ohromí.

Už tím, že ho vyslechl, povýšil ho král v očích zdejšího mocipána. Ale on, protože ještě županem není, nemá důvod se hrbit. Král, sám smělec, upřednostňuje zdravé mladíky. Jsou mu potřební. Proto nepoklonkovat. Zvednout hlavu. Vždyť prokázal Jeho Milosti platné služby. Budiž oslavena sofistika¹, jejímiž záludnými uličkami ho kdysi provázel dobrý milevský opat! Je teprve žáček sofista, ale příčin-

¹ sofistika – záměrný způsob vyvozování klamných myšlenkových závěrů

livý. Nalhat si musí to, co se časem stane pravdou. V duchu se musí cítit být tím, kým se později má stát.

Nádvoří hradu se vyčistilo. Také župan někam odspěchá. Pouze strážé v bráně si o něčem vykládají. Zachariáš se opře zády o žulový kvádr, který teprve někam bude vložen. Ve čtverhranu tmavnoucího nebe proletí hejno hlučných rorýsů.

Jsem jeden z vyvolených! ujistí se.

Vtom v horním, žebrově zaklenutém ochozu spatří krále. Kráci ztěžklým, starostmi obtíženým krokem podél okraje. Rorýsí skřek ho také vyrušil. V komnatě, přes den prohřáté letním sluncem, čeká na Jeho Milost Kunhuta. Dá mu králevice. Je si tím jista. Proč tedy král otálí v ochozu? Rozvažuje, jak rozkmotřit Vítkovce s pánem ze Strakonice? Nebo ho tíží svědomí, že svolil, aby jeho milovaná Anežka z Kuenringu načas opustila dědičné země a usadila se ve Štýrském Hradci? Kdyby zrovna při něm nestála Kunhuta, nesvolil by, aby se jeho láska usídlila tak blízko Uher. Ale to natruc. Hněvá se. Zapomíná paní z Kuenringu, že on je král, a král bez zákonného dědice je jako strašpytel na trůnu; už za jeho živobytí se dělí o jeho úděl. Jejich syn Mikuláš by jako vládce neobstál, třeba by ho uznal i papež. Sám král má co dělat, aby udržel pohromadě země, které připojil k české koruně. Ještě jich přibude. Ted', kdy úspěšně probíhají jednání s patriciátem aquilejským, nechybí opravdu mnoho, aby se říše Přemyslovců dotkla břehů Adrie.

Zachariáš ho dlouho pozoruje. Snad jednou vztáhne Přemysl chtivou ruku i na území svatoštěpánské koruny. Pak by nebylo mocnějšího panovníka v Evropě a titul římského krále a císaře ho nemůže minout.

Je nebezpečné vstupovat do snů králů. Naštěstí ruka, jež se dotkne Zachariášova ramene, náleží Janu III. z Dražic.

„Mluvil jsi směle před Jeho Milostí,“ odvede ho biskup stranou. „Chová-li tě v přízni milevský opat, jsi dobrý. Mně nemáš co svěřit?“

„Píseční zjímali kněze...“

„Jen poskytl heřmanskému faráři útulek! Vol rozvážněji slova...! Už mi bylo hlášeno.“

„To, Tvoje biskupská Milosti, ti sotva asi pověděli, že oloupili ty chudáky, které farář vedl...“

„Pověděli! Přikázal jsem, aby kněze i toho sedláka propustili. Vojsko loupí. Jednou možná sám Přemysl vydá příkaz, aby aspoň české země šetřilo, ale zatím je pro něho vojsko vším a ničím je neomezí.“

Věru že je biskup stoupenec králův. Nejen proto, že bez Přemyslova vlivu by nikdy syn Jiřího z Dražic, scholasticus pražského kostela, neusedl na biskupský stolec. I pro neutuchající královu přízeň. Zboží církevní bohabojně narůstá, uloupené statky byly církvi vráceny a Přemysl dal na svůj náklad zbudovat na Pražském hradě novou kapli, již on příští rok vysvětlí. Věru že biskup přeje tak přejícnému králi. Však že z této země vzešel, trpí s ní, je-li sužována. Našel v sobě odvahu, a ne v narážkách jako jiní, opatrnější, ale rovnou krále upozornil, že sice papežská kurie uvítala, když zdvihl kříž proti pohanským Prusům a ohněm a mečem tam šířil křesťanství, ovšem jakmile došel k té hoře, na jejímž vrcholku kázal vystavět hrad, jemuž po něm říkají Kralovec, zachmuřila se papežská kurie, neboť vytyčila, že by Litvu rád uzmul. Tím by oslabil řád německých rytířů. Z toho měl Přemysl vycítit nezáměr římské kurie o své další výboje. On, pražský biskup, při něm vytrvá, to však nestačí proti papeži. Chytře připojovat k Čechám tu něčí malé knížectví, tu něčí dědictví, tu město, tu kus Slezska nebo Lužice, a papež by mu žehnal. Ted' však Přemysl dorůstá do takové síly, že ohrožuje samotnou papežskou kurii! Král ho okřikl, aby ztichl a staral se o svěřenou mu duchovní správu, ne o světské panování.

Zachariáš namítne: „Svoboda těch dvou, kněze a sedláka, nic nenapraví! Dál budou hladovět!“

„Kdo? Ti od Heřmaně? Chudoba je úděl boží.“ Biskup se pousměje. „Láskyplný náš pan král ve zlaté zbroji! Miluješ ho? Víím, že ho miluješ. Služ mu věrně, synu.“

Drahomíra z Budčic: „O přikoj, kde se ti dalo, až šlych, mluven až posleha nad tom starym zku-
ženci, a tobě škodu uhradí! Abys k Jeho Milosti vzhlížel jako ke svému jedinému pánu a zachránci!“

V radostném vytržení obejmě Budětický syna Bohuslava a provolá tuřím hlasem: „Ať dlouho živ je náš pan král!“

Už schází po schodišti ve zlatém brnění, snědý, statný, třicetiletý, jen s lehkým purpurovým pláštěm přes záda a se sobolí čapkou. Za ním cupitá písař. Tři stočených svitků se ujímá podjáhen, provázející biskupa. V kulaté, měsíčkovité tváři Jana III. z Dražic hnízdí milý, nic neslibující úsměv. S králem k ránu upekli sladké těstíčko s náplní jedu. Písař ospale mžourá: za kuropění psal podle králova diktátu.

„Ať žije král!“ hlaholí to nádvořím.

Přemysl se ukazovákem dotkne rtů, aby dav ztišil; nesluší se rušit spánek královny. Pokyne Dluhomilovi z Budčic, aby přistoupil.

„Slyšeli jsme, jaké škody jsi doznal od našich nepřátel!“ Král má sytý, rázný, vojácký hlas. „A nápravu jsme zjednali!“

Zpuchřelé dřevo budětické tvrze drželo taktak pohromadě, v prázdných komorách hospodařily myši – a nyní, všem posměváčkům navzdory, ji stříbro z královny pokladny vyzvedne z popela v nové kráse a pevnosti. Zlíbal, zaslinil by samou vděčností královny špičaté botky, kdyby ho čísi pevná ruka neodhodila stranou; král lezouny mezi Čechy těžko snáší, ba hnusí se mu.

Také má Dluhomil co dělat, aby se prodral k synovi, jenž střeží koně; ne, nedá se setřást, on, králův věrný.

Kam vlastně jedou? Tam, kam ukáže král. Přemysl v doprovodu nejvyššího purkrabího vycválá hradní bránou první. Kolik čumilů se shromáždilo na krátké dlážděné cestě k Pražské bráně.

Znají Přemyslovu válečnou zbroj, tu ze železa, ale tato je jim bližší, zlatě, svátečně paprskuje. Pyšně zvedá král černý vous, kyná Píseckým. Hlavy si můžou ukroutit, aby zahlédli královnu. Celá je prý světlounká, jako by ani Uherka nebyla, tvrdili ti, kteří ji včera koutkem oka zahlédli. Čelenku jí zdobí sedmnáct diamantů zářivě jiskrných jako jejích sedmnáct jar. Avšak doprovod Jeho Milosti se ježí kópiemi.

„A vida! Pan biskup!“ spěšně poklekají.

Zprvu se Zachariáš domnívá, že se král chce osobně přesvědčit o úpadku rýžovnické osady kus proti proudu Otavy, ale když ji minou a po stezce stoupají do kopců, blesk poznání ho osvítlí. Král chce překvapit pána ze Strakonic. Trysk. Hořící louče sviští vzduchem. Vytí. Plameny. Střízlivý mozek brzo tuto domněnku zavrhně. Na útok je jich málo. Vyhýbali by se vsím. Vyčkali by někde v lese příchodu noci. A nekolíbal by se s nimi v sedle biskup, kvůli němuž král co chvíli zastaví a rozhlíží se po krajině.

V rovině, do níž sestoupí, zapadne Purkartův kůň předníma nohama do bažiny. Z kestřanského statku už kvapí sedlák, aby je vyvedl. Kraj je tu neúrodný, samá mokrota, stěžuje si. Tu a tam prosné políčko, jinak pastviny. A bílé a růžově kvetoucí hloží.

Statky jsou ve skutečnosti tři a největší se rozkládá na mírném návrší. Zachariáš nemůže od něho odtrhnout oči. Jako vejce vejci se podobá újezdu děda Ploužina. Stavení jsou kvůli mokřinám k sobě stěsnána, až se překrývají. Snadno by se spojila v jeden. Naráz pocítí náklonnost k tomuto koutku nehostinné země.

Zasadit tu vrby a olše, aby odvodnily půdu. Zorat ji a zobracet a hmoždit se na ní, dokud by neze-sládl.

Voják i sedlák je v Zachariášovi stále přítomen.

Král nespěchá, zato zpráva o jeho blízkosti letí před ním rychlostí divokých kachen. Na hradě Střela právě pan Bavor obhlíží hluboký, čerstvě vykopaný příkop a oceňuje strmost a nepřístupnost nové rodové pevnosti. Zimu prochuravěl. Nechtělo se mu jíst a dost zhubl. Docela mu štíhlost svědčí. Klidně přijme zprávu o králově přítomnosti na jeho panství.

Král zpupník.

Do Strakonic je to vlastně jen z kopečka. Tam velkopřevora oblékají spěšně dva němečtí johanitští rytíři, jeho srdci blízcí, jimiž zde nahradil Řeky. Pancíř, který mu upínají, zdobí erb Švamberský, stříbrná labuť se zlatým zobákem a nohama na červeném štítě, pod nímž se bělá osmihranný maltézský kříž. Pancíř mu dovezli z Němce před týdnem, stál hrůzu peněz, a on se v něm chystal na další, toho léta už třetí objížděku křížovnických komend a vlastních statků. Připevní si bílý plášť a nasadí na podélnou, značně oplešatělou hlavu bílý klobouk se zlatou páskou.

Nádhera Přemyslova dvora ho dávno láká. Jenže tady, ve Strakonicích, vládne starobylá prostota, již přivykl i pán hradu; podněcovali ji v něm velkopřevorů Volfger a Hugo, ten poslední byl vskutku asketa; ale kdo o něco podobného stojí dnes, kdy král jí ze zlatých mís? Vnitřně je Švamberský namyšlený a pánovitý, i když tady navenek staví pokoru. Přemysla poznal před devíti lety, to když papež Innocentius IV. jeho tetě Anežce, abatyši od sv. Kláry, poslal darem ostatky svatých. V pražském klášteře bratří menších sv. Františka s ním pohovořil, a tehdejší moravský markrabě ho oslnil výmluvností.

Koho chce král nyní lapit na hezká slovíčka? Pána ze Strakonic. Po tom, co se Vítkovci neukazují na jeho dvoře, potřebuje někoho odtud k sobě připoutat. On, rytíř, s rytířským králem se dorozumí. Potvrdí-li řádu bohatá Bavorova darování, pak jistě.

Zaslechne Bavora. Nasadí utrápenou tvář. „Kdyby Jeho Milost pomýšlela na mord, nedávala by tak okázale o sobě vědět!“

Bavorem zalomcuje hněv. Věru že jeho otec, a zvláště matka, udělali pro řád hodně, i on křížovníkům přeje, ale když po smrti dobrotivého Huga vsadili galerus na hlavu Švamberskému, tu netušil, co opravdový rytíř svede. Zrušení dolního špitálu zabránil, s vypuzením Řeků však souhlasil, protože Švamberský na něho šel podvodně, ve Svaté zemi že jich je více třeba, tvrdil, ale Němci, jež přitáhli místo nich, Bavorovi nevoní. Ostatně zná jen česky.

Švamberský ví, jak ho dohrát. „Nebojím se Jeho Milosti,“ odpoví pevně. „Přiblížil se čas hlavního jídla. Vydal jsem příkazy.“

„Trubači na hradbách ať hlaholí. A Jeho Milosti s veškerou okázalostí vyjít vstříc.“

Přesně tak to chtěl Bavor říci. Velkopřevor ho předešel. No nešť! Strakonický pán je líný, ale ne tupý. Dosud mlčky snášel, aby mu ten nadutec do všeho mluvil, bylo to i pohodlné. Moravská panství rodu už přešla na řád, rovněž tady jde těžko rozpoznat, kde končí moc řádu a začíná jeho. Mýlí se velkopřevor, má-li ho za hlupáka. S hněvem do něho vstupuje síla.

Král rytíř.

Tady na jihu mu teče do bot. Je otázka, kdo koho víc potřebuje. On Přemysla. Nebo král jeho.

Kde se jen Jeho Milost zdržuje? Chasa u kuchyně do sebe strká v předtuše ryčné veselice. Zbrojnoši potěškávají zašpičatělé štíty se znakem opeřené střely. Osmihranné bílé kříže v červeném poli se vlní na bílých pláštích svatomářských rytířů. Konečně se v očích hlásného na tmavé věži zazlatí zbroj králova. V jáсотu trub a píšťal přivádějí pánova soumara, ale ten, k údivu velkopřevora, který ho provází, přikazuje odvést toho těžkopádného myšáka a přivést tříročáka šeré barvy, kterého mu loni při návštěvě Blatné daroval jeho strýc Vyšemír.

Kůň pod jeho váhou povyskočí. Cukne dozadu, shodit by ho chtěl, ale pán ze Strakonic je dobrý jezdec. Už ho krotí, už ho pořádá, už se ta kavalkáda hýbe kupředu.

Velkopřevorové odcházejí, pomyslí si. Bedřich ho křtil. Mladota ho brával na zájezdy do komend v Rakousích. Duřata ho zasvětil do tajů řádu i světa. Petr ze Strážnice ho měl k tomu, aby se oženil. Jsou mrtvi. Odešli. I tenhle Švamberk odejde. Co trvá, je jednota svatomářských rytířů a Bavorů. Prolíná jím ta síla bílých plášťů. Teprve za rytíři cválají jeho ozbrojenci. Tak je to správné. Tak to má být. Tady. Na Moravě. V Rakousích. Všude, kam dosahuje moc velkopřevora, ve veliké úctě jsou Bavorové. Jestli král má hrady, i oni je mají, jestli král zakládá města, i on si počíná stejně. A jako zvedne své hradby Přemysl v Polsku, opevní se kus odtud Horažďovice.

Přemysl zabuší patami do slabin bělouše, žene se vpřed, nejvyšší purkrabí zvedne obrovskou pracku v železné rukavici, zpomaluje jezdce, také svatomářští rytíři zastavují, aby Bavor mohl sám uvítat Jeho Milost.

Sám? Kdo se nestáhne do uctivé vzdálenosti, je Švamberk.

„Došla nám zpráva, že dlíš ve Strakonících, a tak jsme prudce zatoužili po tvé blízkosti,“ přitočí král bělouše k Bavorovu sedáku.

Vladařům vadí nablýskaný pancíř se znakem Švamberků.

„Velkopřevore, tvůj bratr Ratmír se předloni v Prešpurku veselil tak na naší svatbě, až ho královna poctila svým obdivným pohledem, ale od té doby jako by se nám vyhybal.“

Švamberk se potěšeně usměje: „Je rozverný. To proto, že je mladý. Potěší ho, že si Tvoje Milost na něho vzpomněla.“

Mladý? Král počítá. Švamberkovi je okolo padesáti a jeho bratru Ratmírovi o deset méně. Je tedy Ratmír starý jako Bavor, který je zase o deset let starší nežli on, král.

„Jeho biskupská Milost nás provází!“ obdaří velkopřevora úsměvem.

Jestli Švamberk někoho nesnáší, tedy mdlého, věčně ospalého Jana III. z Dražic. Umiňoval si, že se nedá vehnat do role přihlížitele. Jenže biskup, byť ne zvlášť urozený, je pořád biskup.

Zachariášovi jakoby nechtě ujede strakáč. Dostane se hned za kněze. K zbrojným se nevrátí. Odzadu toho není moc vidět. Biskupa zdobí pouze velký zlatý kříž, král mu ho daroval zrovna před rokem, jím jedině se odlišuje od svých podjáhňů.

Církev má mohutnět a bohatnout, a ne Jan III. z Dražic. To on vyznává. Švamberk hledá slova, kterými by si ho naklonil. Ale rozvaha s rytířstvím se snáší stejně těžko jako vytrvalost s ukvapeností. Přestože se Švamberk snaží, nedokáže se ho zeptat na nic poutavějšího, než jak probíhala cesta.

„Ve všech kloubech mi vrže,“ stýskne si Jeho biskupská Milost.

Zatím král s velmožem ujeli o dost svému doprovodu. Znepokojený Purkart vyzve očima Zachariáše, aby ho provázel. Nejvyšší purkrabí jednak z obavy, aby nevypadl z vysoké hry a také pro královu

bezpečnost, se odváží dojet ty dva vpředu.

Jednání díky králi nezačalo nejšťastněji. Přemysl se nedokázal přemoci, aby Bavorovi jemně nevytkl, že ho stále nemoci zdržují, aby mu vojenskou silou byl nápomocen. A ta síla je značná. Načež ho Bavor chladně ujistil, že se díky léčebnému umu svých křižovníků zcela uzdravil. Jistě král mínil jmenovat ho nejvyšším maršálkem, jenže puzen velmožovým chladem zmíní se jen letmo o svém váhání, komu svěřit dohled nad královskými koňmi a nad královou ozbrojenou družinou. Volí opis namísto přímé nabídky, a Bavor, získávaje nečekaně vrch, ho až potměšile ujistí, že do volby nejvyššího maršálka nemůže mluvit. To je věc krále, vždyť jde o jeho koně a o jeho bezpečnost. Dvě pýchy se srazí a Purkartovi se zdá, že možná ani bránou hradu neprojdou. Přemysl se však přemůže. Široký, přátelský úsměv opět ozáří jeho snědou tvář, lišácky mu zacuká v černém vousu.

„Po ránu býváme přecasto zmoženi, uvědomujeme si hrubě svou tělesnost, ačkoli jinak

jsme zdraví. Neznají tvoji křižovníci lék proti únavě?“

Bavor pohotově opáčí, že jemu se jako lék proti lenosti osvědčila sladká chlazená vína, jež doporučují svatomáříští rytíři, přišli z Kréty. Tolik nezatěžují hlavu a zažíváním procházejí svižně. Odvolávají se přitom na samotného Hippokrata, který ovšem ranní doušky nedoporučuje těm, kdo mají potíže se žlučí. V těch vzbuzují nadýmání.

„Na dvoře našeho pana otce, krále Václava, pil dost ještě před svítáním Boreš z Oseka, takový žlučovitý pán, a pouštěl větry!“

Žertovný králův tón Bavora vůbec nerozveselí; připomínat poctivce, který na svévolný rozkaz Jeho Milosti uhnul ve vězení, nezdá se mu dvakrát vhodné, ale vydražďovat Přemysla by mohlo vést k nedopatření, jež by se později nelehko urovnávala.

„Sladké bílé víno je zdravější než těžké červené,“ prohodí.

Purkart, potěšen, že se králi podařilo vyhnout se rozkolu, opozdí se, aby mohl dát Zachariášovi příkazy.

„Znáš to ve Strakonicích, víš, za kým jít, chceš-li se něco dozvědět. Prostý lid ví o každém šustnutí. Vyzvěď, jestli podruhé přijel Vítkovec, vůbec kdo z pánů tu hostoval, nezvěštil-li se o hodně počet branných.“

Být tu tak rytíř Prokop! zalituje Zachariáš.

Nelkej nad živým! uklidnil by ho pán z Pajreka. A chop se příležitosti!

Jako by odtud neutekl před necelým rokem, ale před půl stoletím. Tolik vyspěl. Řádový sloužící bratr, pověřený dohledem nad kuchyní, mine ho bez povšimnutí; a co se ho nahonil. Kuchtík, s kterým se poškorpil, zramenatěl, ale dál pouze vypomáhá. Co chybělo, aby Zachariáš skončil stejně? Na malém ohni něco cmudí Johan. V panském domě mu tenkrát uzmul džbán s vínem. Vypne hrud'. Všude je teď plno královských. V splašeném neklidu kdo si všimne jednoho z nich, který se zatoulal až k peci?

Hádal správně: dřepí tam ten tlustý pitvorný staroch.

„Přišel ses přesvědčit, jestli jsem naživu?“ pozná ho.

Celý se jako by sesedl. Je to hrouda zašedlého masa a na ní laločnatá, zbytnělá tvář.

„Doprovázím Jeho Milost...“

„Přiharcoval pan biskup i pan král! Bude žranice!“ rozchichotá se staroch.

„Ten hromotluk, ten obrovitý kopiník, je tu ještě?“

„Bojíš se?“

„Nebojím se ani čerta!“

„Nebudeš dlouho žít!“ zvážní. „Zakuchli ho. Také se nikoho nebál. Kvůli děvečce mu pustili žilou. Co tebe žene do smrti?“

„Zvědavost.“

„Co chceš vědět?“ V nebožákových poloslepých očích dohasíná plamínek.

„Koho tu hostili přes zimu?“

„Nikoho. Pánovi bylo zle. Rytířstvo se staralo, aby řádu hojně upisoval statky. Šeptá se, že upsal mnoho. S jarem se přihnal Vítkovec, ale hostina se nechystala, pán ještě churavěl. Velkopřevor se u jeho lůžka střídal s převorem a rytíři. Chvála bohu, pozdravil se pán.“

„Nikdo sem opravdu nezajel?“

„Nikdo, pro koho by se chystala hostina.“

Zakrátko ho vynesou bradou vzhůru. Nehodí se přát mu dlouhé žití.

„Budu na tebe vzpomínat,“ stiskne mu Zachariáš nehybnou ruku.

Žít se má naplno. Co poznal staroch v přišetí kuchyně? Svět, kde vládne trysk a dýka, zloba a radost, převelice se mu zmenšil. Raději rychlou smrtí sejít jako Bezprstý nebo lovec ze Žichovic nežli v teple poznenáhle tlít, zanikat.

Nezajímá Zachariáše, co za života ten nebožák vyzkusil, co ran schytl, co ho uhnětl v tu beztvárovou hmotu, je mladý a sebejistý a navíc se vyzná; než dojde k panskému domu, doslechne se, že biskup se usídlil v konventu a králi že vyhradili tu nejlepší místnost v panském domě. A že se v nevelké komoře, k ní přilepené, usadil nejvyšší purkrabí; tou komorou musí projít každý, kdo chce k Jeho Milosti.

„Vítkovci se činí,“ usekne Purkart, jakmile Zachariáše vyslechne. „Proto je Bavor nepoddajný!“

Tentokrát Purkart králi nerozumí. Je ochoten řádu stvrdit dary, které upsali Bavorové za panování jeho otce, krále Václava, a nechce ani slyšet o nejčerstvějších darovacích listinách. Jan III. z Dražic právě zpracovává navztekaného velkopřevora. Smrt velmožova se nekonala a král se teď bere za jeho právo. Ale proč? Proč? Biskupa asi zasvětil do svých úmyslů, jinak by se ten opatrník nevrhl podruhé do utkání se Švamberkem. Šušká se cosi o podvodech, o vydírání. Vyrvat velkopřevorovi až z jícnu to tučné sousto, to zajisté je věc nesnadná.

Jakýsi opilec tu před časem vykřikoval, že je prý taková muška, která do brouka nasadí vajíčka a larvy, jež se z vajíček vylíhnou, vyjí brouka až po krovky. Brouk že je Bavor a larvy křižovníci. Po výsledku ho napjali na skřípec, aby vyzradil, kdo mu vnukl tak bohapusté myšlenky. Zdechl na mučidlech dřív, než si na někoho mohl vzpomenout.

Také kdosi, ne král, rozhlásil, že se ke Strakonicím stahuje vojsko. Bavorovi, toho jména druhému, při té zprávě prý vyrazil ledový pot na čele. Aby z leknutí, chudák, neupadl znovu do nemoci. A Švamberk prý měkne. Ne žádá, ale poníženě prosí Jeho Milost, aby řádu stvrdila darovací listiny, jež velmož podepsal předtím, než se chystal odejít mezi předky.

Chvílemi se zdá, že předběžná jednání, to vzájemné oťukávání, probíhají zdárně, chvílemi to zase vypadá na otevřenou roztržku.

Přese všechno se chystá přenáramná hostina. Spižírny hradu vydávají své poklady. Rozladit krále se nikdo neodváží, i když ten s pány jedná vyzývavěji než jeho otec.

„Budeš stát za mnou. Jakmile by se někdo pokusil napadnout Jeho Milost, na můj pokyn přivedeš naše branné. A pobijeme královy nepřátele.“

Purkartovy obavy se zdají přehnané, ale není zodpovědný za Přemyslův život? Dostal-li se Zachari-

áš tady ve Strakonících až na doslech Bavora a Vítkovce, proč by se nějaký Vítkův potvorník nepokusil z nějakého koutu vražedně napadnout Jeho Milost?

Už to tu bylo.

A ne jednou.

„Měj oči otevřené! Znáš dost lidí odtud,“ nabádá Zachariáš Purkart. „Takový vyvrhel se často prozradí nějak předem. A nebude zdejší.“

Ve zdánlivém poklidu, jako ta pečená selátka na obrovských stříbrných mísách, číhají královi ozbrojenci na sebenepatrnější projev nepřátelství. Už přichází v doprovodu velkopřevora kulatoučký a usměvavý biskup. Hlavou dosahuje taktak ke znaku Švamberků na pancíři svého průvodce. Dluhomil z Budětic se synem spolu s vladykou ze Štěkně, vzdáleným bratrancem Bavorovým, postávají skromně u konce stolu. Převor s několika vybranými rytíři řádu utvoří kroužek pro sebe. Nejvyšší purkrabí zašilhá po Janu III. z Dražic, rád by s ním probral ten nejistý stav, ale do kněžských smíření se nechce míchat.

Konečně vejde král, provázen Bavořem. Oba hýjí úsměvy. Jenom nejvyšší purkrabí zachytí letmé dorozumívání mezi Bavořem a pánem ze Švamberka. Velmož zkrátka zakroutí hlavou. Král v ničem neustoupil.

V tichu se čeká, s čím Jeho Milost přijde. Znenáhle stoupá napětí a král je svým okolkováním ještě zvyšuje.

Náhle se Přemysl chopí číše.

„Jeho biskupská Milost cestou do písku zatoužil setkat se s velkopřevorem řádu strakonických svatomářských rytířů, a tu se nám zastesklo po našem milém pánovi ze Strakonice. Neboť jsme ho dlouho neviděli a doslechli jsme se, že překonal vážnou nemoc. Naše srdce zajásalo, když jsme ho zastihli uzdraveného. Je sloupec naší síly v tomto bohabojném kraji.“ Král upije vína, vyschlo mu. „Na znamení naší veliké přízně, a také proto, aby tato naše síla zde ještě pevněji se uchytila, rozhodli jsme se pána ze Strakonice pozvednout až k sobě.“

Zachariáš na chvíli zapomene na svůj hlavní úkol být uchem i okem nejvyššího purkrabího, jeho ostražitost utlumí slavnostní okamžik, který všem odtud navždy utkví v paměti. Velký poslušník králův, obdarovanec Dluhomil z Budětic, už otvírá ústa, aby naplno mohl provolat slávu. Jan III. z Dražic hledí pod stůl; upletl toto předivo, jímž ke královskému dvoru pevně upoutá Bavora. Také poražený velkopřevor je spokojen. Nemálo z velmožových darů musel vrátit, přesto nepřišel zkrátka, a navíc se včera večer Přemysl nečekaně rozpomněl na jejich setkání před lety v pražském klášteře bratří menších sv. Františka. Nahlas a vřelými slovy hovořil král o jeho prozíravosti.

Také nyní Jeho Milost v houstnoucím tichu zesílí svůj rázný, vojácký hlas.

„Naši dceru Anežku, která je ještě dítě, tu s naším milým panem Bavořem sezdat jsme se rozhodli. Až naše milá dcera doroste do let. A přejeme si, aby slavné zasnuby konaly se ještě toto léto na našem píseckém sídle.“

Odhozené křeslo rachotí. To Bavor povstává. Oči mu žhnou. Těžce, jako kus ulomené skály, vrhá se králi k nohám.

KAPITOLA ŠESTÁ

NAPŘÍČ PANSTVÍM ZELENÉ RŮŽE

Jen co se vyspí z kocoviny, jen co si polije krk vědrem studené vody, aby ožil, už volá král nejvyššího purkrabího k sobě. Zachariáš Purkarta provází. Slyšení se zúčastní pražský biskup, velkopřevor a Bavor II. Co včera bylo slavnostně zapito, dnes musí být uvedeno v skutek. Na slavnosti se podrobnos-

ti neprohovořovaly. Leccos se ale vědělo. Bavor přijme úřad nejvyššího maršálka, teprve až se zcela uzdraví, tak to bylo zdůvodněno. Zato purkrabství na Zvíkově ho nemine, ba Zvíkov, jak se zdá, začas mu připadne jako věnné zboží.

Je třeba začít myslet v rozměrech Přemyslovy říše, ne v omezeném prostoru malého koutku země, z níž povstal. Člověk ztrácí, aby získal. Tak a nejinak nyní smýšlí nejvyšší purkrabí. Mocnější, trvanlivější hráz nežli je Prácheň, postavil král do cesty rozvratníkům.

Jeho Milost se vyspal do smavé blahovůle.

„Můj milý Purkarte, těžký, významný úkol tě čeká,“ obejmě ho král. „Dva listy jsme v Písku dali vyhotovit. V prvním se přikazuje rakouským pánům, aby neprodleně a v naprostém bezpečí dopravili paní Anežku z Kuenringu spolu s nejmladší dcerkou na vyhrazený hrad. V druhém pak vybízíme paní Anežku, aby ti vydala naši prostřední dceru. Mladičkou Anežku doprovodíte do Písku, kde se s ní potěší naše srdce a kde bude zaslíbena pánu ze Strakonic.“

„Jde o bezpečnost princezny, a nepřátelé královi nespí, jak víme. Proto jedeš ty,“ pronese tiše biskup.

„Nejvyššího purkrabího by měli provázet rytíři našeho řádu!“ dodá hned velkopřevor.

„Jeho biskupská Milost připomněl královy nepřátele,“ ohradí se Purkart. „Proč vzbuzovat jejich pozornost? Stačí oddíl věrných lidí. Cennější by pro nás byly listy pro převory tamějších řádových klášterů,“ rozežene mračno na Švamberkově čele.

„Nesmíme ztrácet čas,“ podpoří ho biskup.

Rozkročen stojí Zachariáš u nízkého vchodu. V rozlehlé síni, sklenuté křížovými klenbami, jež vprostřed spadají na pilíř, v křesílkách u krbu je rozsazeno panstvo. Obrysy těch čtyř se mu vytrácejí v pološeru, dovnitř vniká málo světla. Zato od ozvučných stěn se zřetelně odráží sebetišší slovo. O tom se přesvědčil, když skryt za truhlou, jež maskuje tajný východ, vyslechl Vítkovce. To jsou ty proměny života, jež ho lákají; včera vtěsnán v malém výklenku jako špehýř, dnes téměř důvěrník samotného krále.

„A kudy?“ chce vědět Jeho Milost.

„První noc bychom přespali na Hluboké, věnném hradu naší paní královny, a dál bychom pokračovali na Rožmberk a Linec.“

„Skrze panství Vítkovců?“ poleká se Bavor.

„S princeznou bychom se vraceli přes Vídeň a Znojmo.“

Opojně zní Bavorovi ta *princezna*. Správně by měl Purkart říci: S dcerou našeho pana krále. Anežka povstala z pobočního lože Přemyslova, král ji však nezapírá, jako nezapírá syna Mikuláše, který, dokud Kunhuta neporadí dědice, má stále jakés takés vyhlídky na český trůn. Skrze Anežku splyne Bavorova krev s krví Přemyslovců, prastarého vládnoucího českého rodu, a proto v přítomnosti krále, a zvláště ve Strakoncích a na údělech Bavorů, je a bude to *princezna*.

Král váží tu cestu, kterou zvolil nejvyšší purkrabí. Je plna nebezpečností a nástrah, ale spěje rovnou k cíli. Musí v Písku projednat záležitosti ohledně zlatých dolů. Zítra ho čeká Heinrich. Zdaleka to není snadné. A ani levné. Bohužel, na zlatě stojí věrnost leckterých pánů a spojenců. S přibývajícím zlatem stoupá, s ubývajícím klesá. Také by si rád zalovil. A potěšil se s Kunhutou. Chladně zvážil okolnosti, jak zabránit rozpínavosti Vítkovců, a obětoval dceru.

Co od něho mohou více žádat? „Kolik s sebou vezmeš lidí?“ ptá se až příkře.

„Ty zbylé z Práchně.“

Zní to jako rozsudek nad starou královskou pevností, ale předznamenává to i nové vztahy mezi Bavorem a králem.

„Jed! Do měsíce, déle ne, tě očekáváme i s naší dcerou v Písku!“

Purkarta a Zachariáše provázejí pouze ti dva zbrojní u píseckého hradu. Zato na třech soumarech vezou listy pro pány rakouské a štyrské a pro převory křížovníků, zlatý měšec od krále na výdaje a

druhý, ne hubenější, od strakonického pána, to pro případ, že by některého z nich bylo třeba vykoupit. Vezou i zbraně, uzené maso, chléb.

A to Bavor II. přikazuje Horažďovickým, aby je poctivě dozásobili. Na Práchni zůstalo třicet jízdních, z toho způsobilých taktak dvacet, těch deset bude muset vyplatit; a ti, co s nimi vyjedou k Šumavě, dost spotřebují. Za všechno musí Purkart platit. A kdoví, zda je královský příkaz pánovi z Krumlova, aby jim byl nápomocen, ochrání natolik, aby se v šumavských hvozdech záhadně neztratili. Také by je mohli zavést do Bavor, tam po nich ani pes neštěkne. Jenomže pánové z Růže se prozatím necítí tak silní, aby se otevřeně vzepřeli králi. Spíše je ponechají osudu.

Purkarta tíží zodpovědnost, již na jeho bedra vložil král.

„Ze všeho sejde, jestli královu dceru včas nedovezeme do Písku, sejde z dohod, ze spojenectví, kraj okolo Strakonice se naplno otevře Vítkovcům!“

Před nimi se už zvedají Horažďovice.

„To teď nemůže potřebovat náš pan král,“ projevuje nejvyšší purkrabí dál své obavy. „Někteří rakouští pánové reptají, nezamlouvá se jim Přemyslova tvrdá ruka, Uhři dorážejí, vzpamatovali se už po výprasku u Kressenbrunnu, z Bavor hrozí. Kdo je silný, má i hodně nepřátel. Chraň bůh, aby se nám nebo princezně něco stalo. To si zapamatuj, Zachariáš Dýko: kdybych na cestě zhynul, pak mě si nevšímej, ale Anežku doprav ke králi. Rytířství tě nemine.“

A když Zachariáš, který jede za ním, hned neodpoví, naléhá: „Slyšíš mě?“

„Slyším. A poslechnu.“

Jenom to ne! Purkart je mu jako otec, a děsí ho představa, že by mu někde na Šumavě musel vykopat hrob a jet sám do Štýrska.

„Než si dám po puse s těmi zbohatlými prachatickými chrapouny, zajedu dřív do Písku. Ty jed' na Prácheň! Ulož náklad!“

Moudře si Purkart počíná. Člověk nikam nemá vstupovat neohlášen, přinejmenším se vyhne překvapivým zjištěním. Zachariáš nenajde Tlamáka na hradě, také pán z Pajreka je pryč. Zbrojní Zachariášovi zpupně odsekávají.

„Co ty nám, mládenečku, tady kážeš? Co se vyvyšuješ? Kopicčky hnoje narůstají, mazej je sesbírat a uplácat pěkně na jednu hromadu!“

Zachariáš mlčky skládá náklady do županova paláce.

„Počkej, očicháme si tě!“ dorážejí na něho koňáři. „Nepáchneš po močůvce, ale po čertvíčem!“

Naštěstí zvěst o blízkosti pána z Vimperka dospěje i do Hejné. Polonahý, ale čiperný Tlamák je na to tata zpátky.

„Kde je župan?“ uhodí na Zachariáše.

„Buď rád, že tu ještě není. Zažeh ty čmeláky! Nejvyšší purkrabí se na ně jinak zle rozkatí!“

Není třeba Tlamákovy pobídky. Koňáři se sami spěšně rozcházejí.

„Je na cestě k Písku. Vráť se zakrátko, a čeká nás dlouhá pouť do Štýrska...! Kde je pán z Pajreka?“

„Pajreka drží Horažďovičtí!“

Vypoví Zachariášovi, co se zběhlo: jen odjel se županem, dostali nezřízenou chuť na uzené. On, Pajrek a ještě jeden se opět po půlnoci vypravili ke kuchyni horažďovických křižovníků. Jenže je přepadli ze zálohy a pomalého Pajreka lapili.

„Neodvedli ho pod stráž do Strakonice?“

„Tam teď na Horažďovické nemají čas. Král je prý v Písku.“

„Jeho Milost je ve Strakonici. Chytli pana z Pajreka s lupem?“

„Udeřili na nás dřív, než jsme se mohli vloupat do spíže.“

„Jak chtějí pánovi z Pajreka dokázat, že má něco společného s nějakou krádeží? Nechytli ho při činu. Vlastně ho přepadli. Drží ho proti právu.“

„Nevíme, co Pajrek doznal.“

„Nesmíme ho v tom nechat. Nejvyšší purkrabí by se ho mohl zříci. Prostě odmítne handrkovat se s Horažďovickými!“ Zachariáš ví jedno: přátelé se v nouzi neopouštějí. Šzil se s Práchni, sblížil se s Purkartem, Tlamákem a pánem z Pajreka.

„Co víme? Víme, že Strakonice by teď nelibě nesly, kdyby se na jejich panství ubližovalo královským. Dojde-li k rozepři, nedopřejí z úcty ke králi sluchu žalobcům. Jako oni zajali proti právu pána z Pajreka, jelikož ho nedopadli při lupu, můžeme my zajmout kteréhokoli z nich a obvinít ho z čehokoli.“

„Co navrhuješ, je nebezpečné!“

„Těžko bude ten Horažďovický dokazovat, že se ničeho nedopustil! Stačíme na to tří. Já. Ty. A ten, který s tebou unikl.“

Nečekají na noc. Purkart se z Písku může brzo vrátit. Tlamák vezme ne jednoho, ale čtyři jezdce. A volného koně pro pána z Pajreka.

„Aby pocítili sílu,“ řekne.

Cestou zatouží Zachariáš vyprávět Tlamákovi o svém setkání s Olbřímem, ale nesmí rozptylovat jeho pozornost. Hlídá se, aby jeho v myšlení ne tak pružný druh nepostřehl, že k Horažďovicím je vede on. Tlamák zdaleka není hlupák.

„Ty velíš! Tohle je na mne příliš složité. Vyjde-li to, spojí nás společná radost, nevyjde-li, stihne nás společný trest.“

Na plošinu před rozestavěným kostelem vjedou zprudka jako nájezdníci, zbroj řinčí, koně se vzpínají, a než z dobrého bydla ztloustlý pekař stačí někam zalézt, je lapen.

„Co jsem provedl?“ nařiká.

„Pana krále jsi tupil! Časy beztrestnosti minuly! ještě jsme tu!“

Stane se, jak Zachariáš předvídal. Rozruch před kostelem přiláká Horažďovické.

„Proč ho jímáte? Co udělal? Stěžovat si budeme panu Bavorovi ze Strakonic! To je zvůle!“

„Stěžujte si, a trest vás nemine! Pan Bavor hostí na strakonickém hradě Jeho Milost! A ji provází Jeho biskupská Milost!“ dodá Zachariáš spatřiv křížovníky. „Tento člověk se nectným slovem dotkl cti pana krále!“

Jakmile se objeví křížovníci, Horažďovičtí zmlknou. Do volného kruhu vkročí křížovník, který loni vybavil Zachariáše na cestu k Práchni.

„Při vzpomínce na bratra Prokopa, který tě měl rád, pane, při vzpomínce na bratra Theodericha, který by ti poskytl ochranu v tvé tísní, kdyby ho Bůh nepověřil vyšším úkolem, pověz mi, proč jsi sem s jezdci tak svévolně vpadl a nepřátelství nám projevuješ?“

„Ty dva, které jmenuješ, jsou mi stále blízcí,“ odvětl Zachariáš. „Ale tento muž tupil krále, a král Přemysl je nyní vítaným hostem pana Bavora, a já jsem voják, plnící rozkaz! Proto tohoto muže v pou- tech přivleču do Strakonic.“

„Znám ho dobře. Je nevinný.“

„Pak ho tak dobře neznáš. Provinil se. Tupit vzácného hosta pan Bavor nesvolí! Hlava mu sletí dřív, než otevře ústa! Je vinen asi tak jako pán z Pajreka, kterého jste vy zjímali. Jistě právem. Jako my tohoto muže.“ Křížovník už rozumí. „Hraješ si s ohněm!“ pronese tiše.

„Naše slovo proti vašemu slovu!“ odpoví mu stejně tiše Zachariáš. „A král je milým hostem pána ze Strakonic!“

Křížovník se vrátí ke svým. Byť by sebevíc dumali, nic nevydumají. Královští je doběhli. Když je puštěn vylekaný pekař a pán z Pajreka se vyhoupne do sedla, Zachariáš zvolá k Horažďovickým: „Nestřetli jsme se! Nic se nestalo! O ničem nevíme!“ Pán z Pajreka se sotva udržel na koni. „Dopřávali mi skromně spánku. Tu jeden, tu druhý do mne strčil a ptal se, kdože jsem. Běda mi! Přízeň pána z Janovic jsem zapřel! Jiné, ještě vyšší, jsem se chytl. Spát. Spát. To chci.“

Zachránili ho právě včas. Neboť Purkart nezastihl Hrze v Písku. Magister fabricae už vyrazil ke Krumlovu. Vyměnil koně, vrací se nejvyšší purkrabí na Prácheň. Ale dřív se staví v Horažďovicích.

Vztahy Horažďovických k Práchni v posledních letech ochladly, to jak stoupal vliv Bavora a s ním i domy budoucího města; blízký královský hrad se jim stal trnem v oku. List však, jímž se nejvyšší purkrabí vykáže, podepsali svorně pán ze Strakonic s velkopřevorem. Svět se obrací naruby, co včera bylo černé, dnes je bílé. Přesto by se s Purkartem dohadovali – nechovali ho v obzvláštní lásce – avšak svatomářský rytíř, rázný Němec, přijel včas ze Strakonic a vtrhl do hádky jako vichr. Podpořil Purkartovy nehorázné požadavky. A rytíř to vytmavil těm zabeďněncům: Bavor II., jejich pán, je odtěďka podpůrným sloupem krále. Načež Horažďovičtí obrátí. Jsou-li odnynějška s nejvyšším purkrabím bratři, je třeba srovnat se po bratrsku; hajtry, co na hradě zbudou, připadnou jim, současně si odtamtud můžou odnést všechno, co odseknou nebo odervou.

Vlastně to ani není tak špatný obchod, ba dá se říci, že je to obchod výtečný.

„Ať dlouho živ je Přemysl Otakar, král český!“ provolají po několika korbelech piva, jež při té hádanci vyzunkli.

Purkartovi zbývá den na přípravu k cestě. Jen vjede do brány hradu, hlásí mu Tlamák, že ve věži uhnívá jeden lapka.

„Propustit,“ zapráská Purkart mocným knírem. „Zbrojné seřad! Ve zbroji! Koně vyved' na plácek před županství! Všechny! Končí lenošné dny!“

Vletí jako vichřice do paláce a v něm, na vydřeném medvědí kůži, chrápe syn nebohé Elišky z Janovic a francouzského dobrodruha Henriho Payreka. „Chrápeš?“ kopne do něho.

„Tak uvolněně a sytě se v létě spí v chládku!“ zvedne se ospalec na lokty. „Věř, pane z Vimperka, můj ochránce, že nic se spánku nevyrovná. Kdyby ještě někdo hrál na loutnu, pak by možná ustaly i mé bolesti v kloubech, v tom se dovolávám Platóna...“

„Koho se dovoláš, až tě strčím do věže?“

„V létě i tam je ráj, zato v zimě... brrr!“ otře se pán z Pajreka. „Usedneš tu v županství natrvalo?“

„Neříkals, že jsi na Šumavě jako doma? Tam někde leží ten Bayreck, ta ves, podle níž se zoveš.“

„Můj otec, mocný bavorský pán Carl von Peyraeck, jehož sestru Elizabeth pojal za choť sám říšský kurfiřt, z nebes shlíží na svého nehodného syna, vyhnaného nepřejícníky do siré ciziny.“

Dokáže-li někdo rozehnat hněv nejvyššího purkrabího, pak je to pán z Pajreka.

„Či jsi vlastně syn? Elišky z Janovic, nebo bavorského pána Carla von Peyraecka?“ směje se.

„Ať jsem, či jsem, co na tom sejde? Tobě, pochybovači, nemůžu dokázat to ani ono. Můj měšec je splasklý. Té skutečnosti se přidržuji.“

„Provedeš mě Šumavou!“

„Má žlutka pošla.“

„Daruji ti koně! Lepšího...! Vstávej, lenochu! Do Štýrska nás vede králova vůle!“

Radost pána z Pajreka nezná mezí.

„Není to sen?“ štípně se do tváře. „Vyjdu z téhle zatuchlosti, čeká mě rychlá jízda? Mně sudičky věštily nad kolébkou bohatý život! Zdálo se mi vposledku, že lhaly!“

Kde je prasídko rodu, z něhož vykvetl tento divný šlechtic? V Bavorsku, nebo v šumavských hvozdech? Jedno je nad pochybnost: krev jeho otce nestačila zlínět, když ho počínal, ta vždy prudce koluje v žilách levobočků.

Koho prvního obejmě ten lenošný pán? Ne Purkarta, který spěchá seřvat zbrojné. „Tebe jsem si zamíloval, můj učený i učenlivý synu!“ přitiskne pán z Pajreka na svou hrud Zachariáše. „Neboj! Víím, co jsi pro mne udělal! A jsem ti vděčný. Jenže v kloubech mi vrže. Stárnu.“

Mnich ze Želiva, který zná snad všechny léčivky, které rostou na stráních i u vody, vždy říkal, že na bolesti v kloubech je účinné mírně si je pošlehávat výhonky mladých kopřiv. O účinku hudby.

„Co ví zaslepený bylinkář o Pythagorovi, který věřil, že hudba pomáhá v člověku vytvářet vnitřní

souhru? A že Aristoteles uznával přínos hry na loutnu při zklidňování rozvášněného člověka? Vzdělance najdeš leda v klášterech, tam bys leccos pochytil, ale jinak se střetáváš s tupci.“

Pán z Vimperka zadrhává, když čte nahlas, a vědom si toho, nechte ani potichu. Přesto se sluní v milosti krále. Je synem někoho. Ty můžeš nejvýš založit rod. Teprve tvůj syn se může vyšvihnout výš. Ty ne. Ty seschneš při tom kladení základů! Ha! Ha! Mne neučili mniši, ale dostal jsem se ke knihám, které pro své bibliotéky opisují

„Kdo jsi?“

„Jsem nehodný syn mocného bavorského pána Carla von Peyraecka, neslyšel jsi? Pojd', podíváme se, na čí hřbet dopadne kamenná pracka prácheňského župana!“

„Už ne župana, ale nejvyššího purkrabího!“

„Takový je svět!“ podrbe se Pajrek na chlupatých prsou. „Kde je místo, které ještě pro sebe neza-
brali? Tlač se! Strkej! Marno! Už tam jsou!“

Purkart ho nešetrně zburcoval! pomyslí si.

Zachariášův svět jsou zbrojní a koně a štíty a meče a hrotitá kopí. A pán z Vimperka, který na plácku před županským palácem prohlíží sebranku. Tupě na něho chlapi civí. Dočista tu bez něho zplesnivěli a zlumpačili. A co horšího: vykrmili se jako vepři. Koně mají speklé hřívky a některým vyrazí i boláky.

„Chásko darebná! Žrouti líní! Vy ničemníci!“ soptí nejvyšší purkrabí. „Do večera tu budu mít vojáky, ne raubíře! Ty táhni pryč! Ty také! Tuhle remundu odved'! Zbujněli jste! Vy šklebilové! Šilháte do stran, pohekáváte, ale to vám pravím – kňučet budete po úmorných jízdách, sotva doklopýtáte k chroští a do rána o sobě nebudete vědět!“

Ze zbrojných vyřadí chromáky a kašlavce, žijící na Práchni víceméně z milosti, z koní si ponechá tříročáky. Přestože každého propuštěnce kromě malého výslužného obdaruje koněm, zbude dost herek i na čihavce u kostelíka sv. Klimenta, Ti se nemůžou dočkat odchodu královských.

Jako supové číhají, nedočkavě chtějí vrhnout se na mršinu. Nejsmutnější je kněz. Jak se teď, u brány kdysi hrozivého hradu, srovná s Horažďovickými? Stál příliš pevně při pánovi z Vimperka! Na někom si noví královi věrní musí zchladit žábu. Zato Tlamák, jemuž otrnulo, huláká jako na lesy. „Do koníren! A hřebelcovat! Srst koní bude svítit!“

Pán z Pajreka pro vraníka, který mu připadl, zapomene na včerejší strasti. Tiskne se k němu, poplácává ho, postroj si vybírá. Z převeliké radosti vytáhne z koženého pouzdra loutnu a vyloudí nápěv písničky.

*Nebojte se, káže král,
jed'te v širý kraj,
ten se pouze smělcem zve,
kdo vyslechne tu báj
o krásné panně nevěstě
a přivede ji k nám přes pohoří,
jež na cestě
překonat musí sám.*

Večer pak, poslední večer na Práchni, sejdou se královští u korbele piva. Králi Purkart svěřil, že vyjedou směrem na Hlubokou. Tajně přitom doufal, že stráví aspoň noc ve Vimperku u ženy a potěší se synkem. Ted', kdy směr jejich putování nemůže ponechat náhodě, rozhodne se – po poradě s pánem z Pajreka a Tlamákem –, že se Hluboké vyhnou a prvně přenocují na příštím staveništi kláštera Svatá Trnová Koruna. Pak objedou Krumlov a někde za Vyším Brodem překročí hranice Českého království.

Jenže rychlý posel ze Strakoníc pozmění jejich plány; u kastelána v Netolicích si mají vyzvednout Bavorův list pro krumlovského pána.

Nejvyšší purkrabí si zlostně odfrkne: „Namouvěru by ho nepotěšilo, kdyby nás pobili!“

Velmož předpokládal, že se budou chtít vyhnout Strakonícím, proto za místo setkání určil Netolice, jež jako by otvíraly cestu k modravým kopcům Šumavy. Důvěrně pak Purkart Zachariášovi svěřil: „Ten list nám chyběl! Pan Budivoj neví, co král s Bavorem dojednali. Neodvážil se roztrpčit Bavora!“

„A krále!“

„Pobratřenec je mu bližší než král!“ ušklíbne se pán z Vimperka. „Na kutě! Čeká nás daleká cesta!“

Pán z Pajreka se neodloučí od svého vraníka. „Já přísahal, že se tam nikdy nevrátím,“ svěřil se Zachariášovi. „Avšak posměváček život se s tebou rád podělí o hořké. Když ve vsi Bayerecku mi zevšedněl svět, dopustil jsem se neplechy, a bylo mi pykat. Tehdy mne vzal k sobě Jeronymus, písař pana Voka z Rožmberka, abych mu zpříjemňoval dny stáří. Sbíral vše, co kde napsáno, i mne vedl k obdivné lásce ke všemu psanému. Držel jsem se ho, dokud se mu dařilo. Dva roky poté, co se mne ujal, ochrnul. Namísto abych mu sloužil, utekl jsem.“

„Jistě je mrtev,“ utěší ho.

„Ve mně je až příliš živ. S každým člověkem, kterého zradíš, ubude z kousku dobra, které je do tebe vloženo.“

Touto poslední nocí na Práchni končí něco i v Zachariášově životě. Uvědomuje si to. Zatímco na zříceninách se jen zřídka zvedne nový hrad, člověk se obnovuje neustále, mění se k lepšímu nebo k horšímu; sem připutoval jako vyplašený utečenec a odjíždí jako zkušený harcovník.

Za úsvitu se naposled skřípavě spustí padací most a zvědavci u kostelíka sv. Klimenta krátce sledují ozbrojence, propadající se po jednom v žlutavé mlze.

Zachariáš cválá hned za nejvyšším purkrabím. Nový těžký meč mu plandá u boku, překryt napůl novým štítem, o mnoho lehčím, než byl ten zvíkovský. Také modravě lesklá přilba mu pěkně sedne. Všichni se vylepšili. Co nepobrali, to ve zbrojnici zpřelámali či ztupili, aby se z hradních zbytků nevyzbrojili lapkové.

Mlha se rozplyne dřív, než projedou Liběticemi.

Odtud, kdyby se pustili proti proudu Volyňky, dospěli by pod hrad Vimperk, ale přebrodí říčku a zamíří k Netolicím.

Ty se jim poněkud zvláště představí: uprostřed polí na nevysokém táhlém výstupu několik statků a domů vytvořilo kruhovou jednolitou stěnu, z jejíhož středu vykukuje věž kostela sv. Václava.

Z ní těžko může něco pozorovateli ujít ve vůkolní kopcovité krajině, takže v případě ohrožení se obránci rychle srotí; tentokrát je však dolní brána, již těsně projede povoz, přátelsky otevřená a před ní je vítají osmihranné bílé kříže na červeném poli, vzdouvající se na bílých pláštích křížovníků.

„K d'asu! Snad nás nemají provázet?“

Purkart těžko snáší svatomářské rytíře, to jsou mu milejší cisterciáci, které nad jiné vynáší magister fabricae Hrz, ti rádi staví své kláštery na skalnatých opuštěných ostrovech v moři, připadají mu jako orlové, kdežto u těchto se rytířská čest těžko snáší s povinností dlouho se sklánět nad nemohoucími. Jsou to rytíři, a rytíř je vždy bojovník, jenže meč do zbožné ruky nepatří.

Brána Netolic je sice otevřená, projede jí však pouze nejvyšší purkrabí v doprovodu Zachariáše a křížovníků. Věc je zapeklitá: Netoličtí si pospíšili ujistit Jeho Milost o své oddanosti, a zbytku Netolicích, co neodjeli do Strakoníc, je přítomnost zbrojných, byť by se tvářili přátelsky, dost proti srsti.

Na cizozemské kupce by se smáli, ti, – scházejíce z kopců, cinkají stříbrem, ale co kouká z jezdců? Vlastně svolí k jejich ležení u zdí Netolic teprve, když strakonický převor pro ně nakoupí pivo, sýry a chleba.

Ostatně převor se překonává ve zdvořilosti k nejvyššímu purkrabímu: v listu, který mu předá, píše Bavor o Anežce z Kuenringu, již vojáci mají provázet do Čech, a aby byl Budivoj královskému dopro-

vodu nápomocen. Samozřejmě má krumlovský pán nabyt dojmu, že jedou pro odvrženou královu milostnici, a ne pro její dceru.

List lže i nelže.

„Jeho biskupská Milost ten list pro vás vyprosila,“ dodá převor.

Ať už Jan III. z Dražic nebo velkopřevor přiměli Bavora ke hře se slovy, listu si Purkart nadmíru cení; nerad by zcepeněl v kobce krumlovské věže.

„Vyříd' biskupovi můj dík,“ rozloučí se s převorem křižovníků.

Kulaťoučký kastelán mu ukáže jeho komůrku.

„Včera jsem nemohl doufat, že se vyspím na měkkém,“ usměje se Purkart. „Poohlédni se po našich. Pak se vrať,“ obrátí se k Zachariášovi.

Před kastelánovým příbytkem pokvokává slepice.

„Sedí na vejcích?“ zeptá se Zachariáš kastelána, který vyjde s ním.

„Dvakrát jsem ji máčel ve studené vodě, a pořád kvoká! Ráno časně odjízďte?“

Uklidní ho. „Časně. Proč věž stojí tak daleko od kostela?“

„Protože to původně byla hláska. Všem na tom místě překáží, asi ji zbourají.“

Ta věž, která patří i nepatří ke kostelu, připomene mu pána z Pajreka. Také stojí nějak mimo.

Zachariášův starší přítel je otrávený.

„Jednou jsi pro něho pán, podruhé ne,“ pohudrává. „Na koho je spoleh? Na pány? U nohou koně jako pochop abych ležel!“

Netoličtí jim zapověděli rozdělat oheň.

„Rána jsou chladná,“ vzteká se Tlamák.

Ještě tuhle poslední velkou jízdu chce ten silák prodělat s pánem z Vimperka, král je jistě po návratu bohatě odmění, možná i pán ze Strakonic se dá vidět, ne s holýma rukama by pak začal hospodařit na bratrově usedlosti v Hejné. Pod oknem presbytáře kostela sv. Filipa a Jakuba přísahal své milé, že při ní po návratu už setrvá.

Tlamák rozdělil stráže. „Nocuji raději na volných, předem vyhlédnutých prostranstvích,“ řekne Zachariášovi. „Tady nás můžou podřezat ti uvnitř i ti zvenčí.“

„Zlezl jsem tu každý kopec, každým údolím projel bezpočtukrát, jsem doma pod Rožmberkem jako v Prachaticích či ve vsi jménem Bayereck, potřebný jsem panu nejvyššímu purkrabímu jako málokdo, ale teď pro něho nejsem dost dobrý,“ ukládá se Pajrek k spánku u nohou svého vraníka.

Zachariáš dělá, že neslyší. Jeho strakáč spolu s Purkartovým běloušem se hřejí ve stáji, i po ošatce ovsu dostali. Tak to ve světě chodí.

„Vše je v pořádku,“ ohlásí pánovi z Vimperka a zachruje se do kožešiny u nohou jeho postele.

„Na koně! Na koně!“

Zachariáš vyskočí. Komůrka je prázdná. Vyhlédne oknem: Tlamák sedlá bělouše pánovi z Vimperka.

Venku stačí taktak ponořit hlavu do studené vody ve vědýrku.

„Zaspals?“ chechtá se Tlamák.

Zachmuřený kastelán je mlčky pozoruje. Netolice jsou jako kvočna, která se právě snesla z kurníku. Stával tu dřevěný hrad, ale shořel. V análech je psáno, že v něm kníže Bořivoj ukrýval císaře Jindřicha IV. před synem. Co je to platno? Ne vítat Přemysla jeli Netoličtí do Strakonic, ale co nejponíženeji prosit, aby je nedával do područí cisterciákům, jež povolal ke stavbě kláštera Svatá Trnová Koruna. S nepořízenou se prosebníci vrátí. Jeho Milost je už takový: do Rakous na zlost Rakušanům vysílá české hejtmany a do Čech na zlost Čechům rakouské mnichy. Těm i oněm pak nezbyvá, než aby se jako cizozemci drželi pevně jeho moci. Cizí na své půdě nikdo nemá rád. Kastelán té královské mazanosti na chuť přijít nemůže. Je zdejší. Ale co zmůže? Zbývá jen sejít k rybníku Mnichu a lkát tam nad ohořelými trámy hradu dávných Netoliců.

Nečekaně hbitým pohybem popadne kastelán kvočnu a zprudka ji ponoří do vědýrka se studenou vodou.

„Přejde tě kvokání,“ uleví si.

Obrovitý Purkart s mečem po boku obhlíží šedavou oblohu.

„Včera k večeru zpurpurovatěla. Mělo by být větrno, a spíše hezky,“ obrátí se ke kastelánovi.

Tlustý, bohabojně vyhlížející castellano de Netolic, jak si postaru dává říkat, ač hradu tu není, znechuceně opáčí: „Vítr od Hořic přináší většinou déšť.“

„Nemůžeme tu déle prodlévat. Kdoví co nás čeká v kopcích? Hej, ty, bude pršet?“

Ve zlosti zachází Purkart s pánem z Pajreka jako s nějakým robotníkem, ale jinaký nebude; tento vzdálený, a navíc podezřelý příbuzný ho někdy dokáže svou bohorovností jaksepatří dohřát.

Ted' Pajrek hryže dokrojek. „Bude!“ odpoví rozhodně.

„Neztrácejme tedy čas! Třeba do lijáku, jenom si nevysloužit hněv Jeho Milosti!“

Dříve než opravdu dosedne ve svůj úřad, musí bezpečně dopravit malou Anežku do Písku. Krutě se mylí ten tlust'och, jestli si myslí, že Přemysl Otakar II. dá něco na prosby Netolických. Králův příští zeť je napřed strčí do věže, aby jim spadly hřebínky, a pak je dá vymrskat.

Tlamák Purkartovi přidrží bělouše. „Rozvinout praporce!“ vyšvihne se nejvyšší purkrabí do sedla.

Odted'ka je Vítkovci budou mít stále na očích a je nezbytně nutné, aby věděli, kdo projíždí jejich državami.

Pán z Pajreka září. Na nespravedlnosti včerejška hbitě zapomíná. Bez něho Purkart zabloudí. Vesele, dovádívě se mu u pasu pohupuje vak s loutnou.

„Mám zazpívat na cestu?“

Nejvyšší purkrabí hněvivě svraští husté tmavé obočí.

„Jed' první! A zanech žertů!“ přikáže mu.

Znenáhla stoupají pole do svahů. Ale lesy jako temná hrozba už před nimi vyvstávají. Krátká přeprška královské popožené. Ohlížejí se po černém mraku, který obkračuje vrchy. Zrychlují. Nakrátko vjedou do slunečna. Pán z Pajreka se drží staré stezky. Tu se nanovo rozplácnou kapky na šíjích koní. Dál! Dál! Pod plachtu té černé záplavy. Tu a tam zaržá kůň, třesknou o sebe štíty. Znovu zamrholí. Měli by se spěšně vrátit do Netolic. Mocný Purkartův knír sebou vpředu zlostně cuká. Ten neobráť. Vytrvale se žene za tím povídálkem s loutnou. Je to osamocenec v samém středu lidí. Ne vrtkavý v přízni, ne kolísavý ve věrnosti. Sloup králův.

Kdyby všichni od Purkarta odpadli, já ne!

Zachariáš prudce, vášnivě vnímá strach zbrojných. Lekají se zlých skřítků, lesních divoženek, vlků a medvědů. Vyslechli nejednu strašidelnou historku. Pocházejí z nížin a pahorkatin, kde světlým lesem jen projedeš. Jejich odvaha je v houfu, kam jeden se hne, hnou se i oni. Jeho však učil Bezprstý nebát se temna houštin ani nocí u vyvrácených kmenů. „V létě se ti vlk i medvěd vyhne, všude je nadbytek potravy. Střetnout se můžeš leda s jezevcem,“ tvrdíval.

Zkušený lovec ze Žichovic říkával s oblibou: „Les odvážnému vždy poskytne útulek.“

Zaburácí nad nimi. Zbrojní pokukují jeden po druhém. Do pekla se nikomu nechce. A jeho, Zachariáše, pamatují, jak zubožený přitáhl na Prácheň. Zpánovatěl v jejich očích. Namíste by ho srazili, kdyby je strach nadržel na uzdě.

Pěst, již jsou poslušní, už zvedá Tlamák. „Nezpožd'ovat se! Klusem! Jed', mrcho!“ zacloumá neurvale s opozdilem.

V rokli před nimi se pění bystřina.

Na čele se dohadují.

„Vpřed! Vpřed!“ ožene se Purkart po pánovi z Pajreka, který projeví obavu, že je proud strhne.

„Vím tu o jedné převíslé skále. Pod ní se skryjeme.“

Konečně Purkart, odkázaný na průvodce, svolí. Koně to pohání do sucha. Ale dva vedle sebe jet

nemohou. Skaliska na lesnatých stráních se rychle zamlžují, viditelnost se zmenšuje. Koruny smrků se naklánějí v poryvech větru.

Na návrat do Netolic je pozdě. Rázem se sešikují. Krátké zaváhání houfu zdolal strach o život.

Jsou vděční pánovi z Pajreka: právě včas se i s koňmi stěsnali pod mohutný skalní příkrov. Neboť nad nimi se roztrhne samo nebe. Přívaly vod rozběsní bystřinu. To jako by se příroda, poslušná Vítkovců, bránila vstupu královských. Stříbřité čúřečky pramínků jim stékají za krky. Otrásají se. Ale bouře se přesune jinam stejně spěšně jako propukla. Slunce projasní oblohu.

Zachariáš je uchvácen náhlou proměnou. Mnich ze Želiva, který ho naučil vnímat ojedinelé, potěšil by se pohledem na žlutá kvítka pryskyřníku, objevil by i modrý květ mléčivce, užasl by nad šíří buku, který na planince u rachotící bystřiny jako by jí bránil v postupu.

Objedou ho.

Bouře je stmelila. Usmívají se. Ne na tu krásu, která jim uniká, na stonožku pohupující se na listě jakoby ověnceném kapkami, na trs fialově modrých zvonkovitých kvítků horečku, ty sprosté nepotkalo štěstí, aby je na počátku jejich pouti životem cvičil v myšlení milevský opat a do kouzel přírody jim dával nahlédnout svatomářský rytíř Prokop, jsou to drsní vojáci, avšak jedno je jim vlastní: uznávají převahu silnějšího. Proto se úporně derou do kopců za pánem z Vimperka, proto se podřizují Tlamákovu tuřímu hlasu.

I já jsem poslušný toho řvouna, jenomže mne navíc žene kupředu touha zavděčit se králi!

Zbožstil si Přemysla Otakara II. To zostřílo Zachariášovu vůli i odolnost. Neboť je-li pan král bez chyb a jeho rozhodnutí nezvratitelná, pak on, Zachariáš, ať v jeho jméně jedná jakkoli, jedná vždy v souladu se zájmy koruny, a tudíž jediné správně. „Přímočaré myšlení ti usnadní život,“ poučil ho kdysi dobrý milevský opat.

Pozoruje pána z Pajreka, který se co chvíli zahledí do lesů a jakoby naslouchá.

„Sledují nás?“ dojede Zachariáš jeho vraníka.

„Dávno o nás vědí. Znají to tu. Ze skalních proláklín a z průseků nás pozorují. Tamten je drží,“ ukáže na králův praporec, který se třepetá před praporcem pána z Vimperka. „Kus odtud, za hradbou dubů, je sluj, z níž nás rožmberští lučištníci vykouřili. Po tom, co jsem utekl od Jeronýma, chytl jsem se dvou lumpů, kteří přepadávali pocestné. Ale pocestných, jak vidíš, táhne tudy málo, jediného jsme od rána nezahlédli, a tak jsme brali, kde se dalo.“

„Proč se mi s tím svěřuješ?“

Předjeli o kus nejvyššího purkrabího, který popohání opozdilce.

„Pravda je pouze to, co ty sám na pravdu povýšíš,“ usměje se pán z Pajreka na Zachariáše. „Abych ti příběh toho nezvedence dopověděl: Než stačil někoho zamordovat, vykouřili ho, jak už jsem na počátku uvedl, z té sluje, kterou zprava míjíme. Potom lámal kámen pro mnichy.“

„Tedy ty!?“

„Ne. Ztotožnil jsem se s tím nebožákem jen proto, abych tě pro příběh získal!“

Vyjedou na skalní cestu, kde se před nimi otevře pohled do krajiny; koldokola jen modravé kopce a kopce. Všude lesy. Většinou smrkové, ale i jedlí je tu dost. Občas se ukáže i javor. A klen. Po živáčkovi ani památka. Jedině párek káňat v křivkách hlídkuje nad údolím. Tu se Zachariášovi zazdá, jako by se v koruně mohutného smrku skrýval zvěd, ale to jen zraněný výr tu našel útočiště. Ve vyškubaném peří na hrudi se mu černá zaslá krev.

Dole narazí znovu na bystřinu. V malých vodopádech si klestí cestu do nížiny, a je to Tlamák, který si první všimne pstruhů. Utáboří se nakrátko a rozdělají oheň.

„Hlídky rozestavit!“ připomene Purkart Tlamákovi, jehož rybářská vášeň žene do proudu.

„Škoda že je po tahu lososů!“ posteskně si pán z Pajreka.

Vtom se jeden opozdívší se velký kus vymrští nad vodopádek, a hned druhý, třetí. To od moře táhne hejno, jež zdržela nějaká překážka.

Tlamák je pod skalní stěnou chytá v letu a odhazuje na břeh.

Zachariáš, který snáší uschlé větve, neodolá a v úžasu pozoruje jeho střelhité výpady proti rybám. Ty se bezhlavě znovu a znovu pokoušejí vymrstit se tak vysoko, aby dopadly na placaté kameny a v čeřící se vodě dál se třepetaly proti proudu. Jenže tam je lapají další dva.

U tůňky lososa vykuchají, zbaví ho vnitřností a šupin, osekají mu ploutve, utnou hlavičku, omyjí ho, opatrně prosolí, neboť soli si vezou málo, a konečně ho nabodnou na zašpičatělý lískový prut.

Jeden prut s lososem už visí na vidlicích.

„Nos dříví! Nos!“ pobídne Zachariáše voják, starající se o ohniště. Purkart sedí na kopce mechu s mečem pokojně odpočívajícím na klíně.

„Jak máme daleko k Vltavě?“ zeptá se pána z Pajreka, který se uvelebil o kousek níž.

„Nacházíme se v jedné rovině s Kletí, to je támhle ten vrch,“ ukáže pán z Pajreka před sebe. „Podél bystřiny se k řece dostaneme dřív, než sestoupí slunce.“

Nejvyšší purkrabí dá přednost bílému masu pstruha kamenáče před růžovým lososa. Všechny tři, co ulovili, spořádá, však nejsou velcí. A protože zdaleka není syt, je chlap jako hora, dá si i lososí plátek, který šikovně odpojí od kostičky.

Také pán z Pajreka lososa napřed odkostí.

Zato Zachariáš nedokáže zbavit rybu ostrých kůstek. Rozdrolí se mu. Lososů nad ohništěm kvapem ubývá, žroutů je moc, zakousne se proto rychle do narůžovělého masíčka a plive kolem sebe a prská jako vojáci.

Nejvíce lososů spořádá Tlamák.

„To je žrádylko!“ pochvaluje si.

„Zdejší čeled’ v době tahu si vymínuje, že jim smí být předkládán pouze dvakrát za týden!“ podotkne pán z Pajreka.

„Zmlsaná chamrad’! Já bych ji... Na koně!“ zvedne se prudce Purkart. „Nebo snad tu někdo hodlá strávit noc?“

Zalijí ohniště a znovu do sedel.

Vskutku nedlouho před smráknutím dostihnou břehu Vltavy v ohybu, kde jen několik narychlo sbí-
tých dřevěných domků značí místo, kde král vložil na magistra fabricae Hrze povinnost zbudovat
vznešený stánek pro trn z koruny Ježíše Krista.

Vítá je vřískot.

To zřejmě žebrák, aby vyšulil almužnu, vnikl, kam neměl, a dostává na pamětnou. Je to povzbudivá
podívaná. V očích bradatých zbrojných – jiskří výsměch. Kolikrát oni takhle dostali na zadek. Zvlášť
Tlamák ocení, jak svižně se biřic ohání holí.

Smích provází nebožákovy chlupaté, křivé nohy ve zdvižené suknici.

Už k nim pílí vytáhlý, usměvavý Hrz.

„To je jeden z těch nahnaných sem z Plané. Velice bohatě nadala Jeho Milost klášter. Vesničané se
ošívají. Teď nemůžou pánuobu ujídat darmo z mísy. Činit se musejí.“

Tři dny před cisterciáky ze Svatého Kříže z Dolních Rakous doputoval sem Hrz s pěti biřici. Stlouk-
li ze smrkových kmenů těch pár chajd. To mu umožnilo poslat pro lidi z darovaných vesnic. S tím je
svízel. Robotit na svatém díle se těm usoplencům nechce. Přitom stavba kláštera vnese do kraje život.
A pohyb. Musí nejen najít bohaté lomy na dobrý kámen, ale vyučít i řadu kameníků. I řemesla si při-
jdou na své.

Kde nic, tu nic. Mermomocí aby je tahal od vyhrátých pelechů a ženušek.

Hrz napřed uloží královské a potom provede pána z Vimperka a Zachariáše po příštím staveništi.

„Klášter bude ze tří stran chránit řeka, vpředu hradby a několik bran. Kostel bude tak velký, jaký v
Čechách ještě nemáme. To nebude Corona Spinea, dokonce ani ne Corona Sancta, ale přímo Corona
Aurea.“

„Zlatá koruna!“ Zachariáš sdílí stavitelovo vytržení.

Hrz snad vidí před svýma zasněnýma očima nejen ten obrovský kostel, ale i cisterciáky, procházejí-
cí se ambitem okolo čtvercové rajské zahrady a ulevující zraku od modlitebních knih pohledem arká-
dami do zeleně. Na Zvíkově zanechal v slzách purkraběnku. Vzpamatovala se už ze smrti synáčka? Za
den se stavitel tak znaví, že nemá čas se tím trápit.

Purkarta tíží světské záležitosti.

„Vítkovci se ukázali?“

„Na skalní placičce na druhé straně Vltavy se náhle zjevil mladý Vítek z krumlovského hradu, a
kdože nás sem zval, křičel přes řeku, a my, že všechno je královo. Včera po poledni přijel znovu, pro-
vázal ho syn pana Petra Voka z Rožmberka.“

„Tedy ne ve šlépějích svého otce, který zemřel jako věrný králův! Červená růže rožmberská se vine
k zelené z Krumlova! Drží při sobě!“

„Nepokřikovali, jen se dívali, co my. My se právě sytili. Hrachovou kaší, čím jiným.“

„Vezu Bavorův list pro krumlovského pána, ale nevím, bude-li mi co platný.“

„Vyšší Brod je osazen cisterciáky z Wilheringu, tam to znám, je to v Horních Rakousích. Bezpečně
tě převedou přes hranice království.“

„Tady Němci, tam Němci...“

„Za mnichy se táhnou němečtí osadníci,“ přitakne Hrz. „Jeho Milost se na ně může více spolehnout
než na české pány. Navíc jsou to zdatní řemeslníci. A jaká jsou u nás řemesla? V Písku hovořil král i o
Budějovicích, o té osadě u soutoku Vltavy a Malše. Teď Budějovice patří pánu Čěčovi a král mu za ně
a za hrad Hluboká nabízí zboží velešínské. Čěčovi se k Jičínu nechce, ke všemu ho proti králi popichu-
jí Vítkovci, z nichž Budivoj měl založit tu podlouhlou osadu s kostelíkem sv. Prokopa. Až pana Čěče
král zdolá, mám Jeho Milosti na tom místě zbudovat město, které by dál oklestilo moc Vítkovců. Měs-
to! Já ani nedostavím klášter, jako jsem nedostavěl písecký hrad, a Jeho Milost mě požene k Budějovi-
cím.“

Nikdy se Purkart nedružil s těmi, kdo Přemyslu Otakaru II. vyčítali, že víc na cizí než na své myslí, a ulevil-li si nyní, pak to byl krátký povzdech, který vzápětí potlačila nenávist k Vítkovcům; pomýšlejí, jak vyměnit dvůr českého krále za římský. A to je zrada.

„Jeho Milost je netrpělivý,“ podotkne pouze, jako by sám sebe chtěl vyplísnit za nevhodnou zmínku o Němcích.

„I nejvýsostnější, vpravdě královské vzněty krotí rozumem,“ přikývne Hrz.

Pokročit ve výtce se oba přední královi milci neodvážejí, ta směřuje k pochybnostem a ty rodí nevíru. Neochvějně setrvávat při Jeho Milosti je třeba, ne si brousit jazyk o zlomyslnosti.

Ještě někdo se touží vnořit do soumraku u řeky.

„Hle, jeden neužitečný Němec,“ zaútočí Purkart na pána z Pajreka.

Hrz slíbil nejvyššímu purkrabímu cisterciáka, který ho, aniž se střetne s hrady Krumlovem a Rožmberkem, dovede do Vyššího Brodu, a vyšebrodští mnichové ho doprovodí do Rakous. V mžiku Purkart zapomene na Pajrekovy zásluhy.

„Němec nemusí být jenom nedobrota a špatnost, nicméně já, ač cítěním Čech, nejsem Čechem ani tak málo, že by to šlo sfouknout z dlaně.“

„Co nebohá Eliška z Janovic?“ vpadne mu Purkart do řeči.

Lišácký úsměv zahraje na loutnistově tváři.

„V té bohaté zemi bavorské, která se nectně otírá o našeho pana krále, takže ji asi brzo zpustoší, na místě zvaném Peyersfeld jsem byl kýmsi odložen. Jediná památka na mé rodiče je loutna. Ležela vedle novorozeňátka, zabaleného v drahých látkách.“

„Takže jsi nalezenec!“ odfrkne pohrdavě Purkart.

„Schovanka francouzského hraběte de Peyraec, která se mě ujala, svěčila mi jako pacholeti, že ve skutečnosti jsem spatřil světlo světa v bavorské tvrzi Bayerneck. A že má máti pocházela ze slavného rodu. Neodvážuji se tvrdit, že to ona mne pohodila, aby mne pak mohla šťastně nalézt.“

„Hrabě de Peyraec je tvým otcem?“

„Aby si to nikdo nemohl myslit, neboť ta dobrá duše, která se mě ujala, si nezaslouží, aby byla spojována s tak nepěknými představami, říkal jsem si Baeryaec, což mi umožnilo, abych, jsa svěžího ducha, prošel mnoha zeměmi, skryt v plášti potulného pěvce.“

„Tuláka! Co kdybych tě tu ponechal? Tahal bys kámen na stavbu!“

„Dobrých služeb pána z Pajreka bys zapomněl?“ Zachariášovi se hněvivě chvěje hlas: provedl je bezpečně hustými lesy až sem a odměnou mu má být výsměch?

Nejvyšší purkrabí zlostně mrskne knírem.

„Udělá, co přikáže!“

Smířlivě zasáhne Hrz: „Dokrvava by si tento muž, který si říká Bayraec, rozedřel prsty o ostré hrany a nikdy by už nerozezněl struny! To by se nelíbilo pánubohu.“

Jak ze srdce upřímně se Zachariáš smál tomu bitému z Plané, teď navečer žertýřství pána z Vimperka v něm správně neodeznívá; ať jakýkoli, je pán z Pajreka dobrý služebník, a když se vposlouchá do výpadu zdejší vrchnosti, vposled aby si kladl otázku, zda i s ním jednou nebude zacházeno jako s otrá-pou. Koneckonců i jeho prospěšnost vzala zaslou, drahý čas už není okem a uchem krále v državách možných nepřátel, a neodkopne-li ho ten obrovitý zaostalec, který sám prohlašuje, že v písmu se jen slabě vyzná, vyzná-li se v něm vůbec?

Omluví se na nevyspalost.

U jednoho dřevěného domku zachřesti kamínky a kostky na dřevěné desce. Vrhacíbníci po něm vrh-nou zvědavé pohledy, pak se věnují hře.

Je zatěžko si to přiznat: Jako se Purkart zbavil přestárлых zbrojných na Práchni, setrese ze svých zad i jeho, až se mu znelíbí.

Jen nezbázlivět! Pak by mi zbyly k potěše jen vrhacíby! Jako těm bezejmenným tady! Musím, mu-

sím nahoru!

Zbývá mu dál se tvářit jako nepostradatelný. Pro něho jedinec skrze pána z Vimperka vede strmá cesta vzhůru.

Svalí se u strakáče a zaboří obličej do hřívky.

„Nedám se! Nedám!“ vyještě.

Vtom se zpod vraníkova břicha vyvalí Pajrek.

„Nedej se, Zachariášku!“ zaškaredí se. „Slyšels? Lomem mi pan nejvyšší purkrabí hrozil! Jako bych si už dříve nezakrval ruce od ostrých kamenů! Králův stavitel se tak opravdově diví, že těm nahnaným z Plané se nechce robotit na božím díle! Mne také vypláceli, abych ve svém údělu našel zalíbení! Pryč! Pryč! Co nejdál odtud!“

„Skryješ se tu?“

„A kde? Na Krumlově? Na Rožmberku? Žije snad Jeronymus, který by mě vzal k sobě...? Lituješ mě hodně?“ zeptá se nečekaně.

„Zůstaň, jaký jsi byl, abych si tě mohl nadále vážit!“

Pán z Pajreka se hrdě napřímí.

„Vymyslíl jsem si zkazku, v touze zalíbit se ti, neboť je mým přáním všem být milý a příjemný. Několikrát jsi mi pomohl. Vděčnost je závazek, a mně se jakýkoli závazek protiví! Písař pana Petra Voka z Rožmberka se nejmenoval Jeronym! Nikdy jsem nebyl vězněm!“

„Kdo tedy jsi?“

„Jsem, co jsem, a pán z Vimperka, ani ty na mém postavení nic nezměníte.“

Ráno se Zachariáš probudí svěží a ve skvělé náladě. Z beznaděje včerejšího podvečera se v něm nic neuchytlo. Chladivá voda Vltavy mu rozproudí krev.

Hnusná, na patro se lepící hrachová kaše! Nemastná a jakoby zatuchlá! Ale cpe se jí nejvyšší purkrabí i magister fabricae Hrz, pán z Pajreka i zbrojní, cisterciáci i včerejší sedláčci z Plané a odjinud. Je horká, zahřívá žaludek.

Opět je pošmurno. Je vidět nejbližší vrchy, ty za nimi se ztrácejí v řasnaté mlze.

„Vítkovci dnes nevyjedou, už si nás prohlédli,“ utěší stavitel Purkarta.

Mrňavoučký, k jedné straně jakoby sražený cisterciák, který je provází, přebrodí na statném siváku Vltavu jako první. Zachariáš se ohlédne po Hrzovi, který pevně rozkročen na dlouhých nohách stojí na vyvýšenince malinko nahrben, jako by už na jeho bedrech spočívala tíha kláštera. Strakáč si mezi vyčeněnými žlutými zuby koní poctivě rází cestu vpřed, ale Tlamák na Zachariáše houkne, aby jel jako poslední.

Má právo mu přikazovat? Asi má.

„Musíme držet pohromadě, slyšíš?“

„Slyším,“ dá se mu Zachariáš do podřízenosti.

Purkart nikomu nic neodpouští. Po jeho boku teď rajtuje pán z Pajreka, za kterého se bral. Zachariáš je opětovně smutným ocáskem, kmitajícím se na konci houfu. Cítí na žebrech ostří dýky, již si k hrudi přivázal dvěma provázky. Připomíná mu jeho pády i vzestupy. Dobrý milevský opat by ho ukonejšil: „Sklon hlavu, ale neuhni z vytčené cesty!“ Kdo chce prorazit, musí něco vydržet. Střízlivýma očima musí hledět na svět. Zodpovídá za to, že se houf neroztáhne. Kdo za něco zodpovídá, je přinejmenším podvelitel.

„Kopni do slabin tu hajtru pod sebou!“ křikne do zad vojákovi.

Prodírají se lesem. Málokdy vyjedou na lučinu. Místy se kopyta koní propadají do rašelinišť. V splašenosti zadupávají bělavé chomáčky suchopýru a žluté paličky ostřice. Ale bílý plášť mrňavoučkého cisterciáka je vždy bezpečně převede přes nebezpečí.

Strakáč sklouzne zadkem do jakési prohlubně, ale zachytí se o osamělý pokroucený kmen tmavě zelené kleče a vskočí zase na pevnou stezku. Jen zajedou do lesa, spatří Zachariáš květ věsenky.

Má sto chutí si stvol s mnoha nachovými květy utrhnout, prohlédnout si zblízka žlutavé tyčinky, když tu mu někdo zezadu zadrhne provazem hrdlo.

KAPITOLA SEDMÁ

V HLADOMORNĚ

Zachariáš sklouzne nehlučně do mechu a poplašený strakáč dožene houf. Vítkovci! To je opravdu konec! letí mu hlavou. Vzepře se, ale nedostává se mu vzduchu. A tím i sil.

Tu mu škrtič dopřeje vydechnutí. Jen aby se nezalkl. Zaslzené oči poulí na střízlíka, který si ho vstoje chmurně měří. Pak ten, jehož nevidí, znovu utáhne provaz. Rozhodli se ho zřejmě navícekrát udusit. Koutkem úst mu stéká slina. Vlečou ho nízkým porostem. U potoka na únosce čekají koně. Svážou lehce Zachariáše a střízlík si ho přehodí přes sedlo.

Ten zmetek z něho vytřese duši.

Shodí ho do trávy na paloučku. U oka zalechtá Zachariáše velký žlutý květ kamzičníku. Zůstane ležet, nezvedne se. Mnich ze Želiva ten květ kdysi kreslil jako slunce s paprsky; spatřil jej kdysi na rouskové straně.

Snad ze všeho dokáže ohrožený člověk čerpat odvalu k žití.

Ten veselý květ, tak blízko jeho oka, mu na okamžik vrátí vidinu ztraceného ticha milevského kláštera. Neučili ho, aby trpělivě snášel příkoří? Aby se dokázal spokojit s málem? Opět dýchá. Opět vnímá krásu. Při vši smůle mu toho k životu dost zbývá.

„Kdo jsi?“

Jak by Zachariáš nepoznal mladého zarytce z Krumlova. Slyšel nedávno, že jeho bratra Záviše poslal Budivoj jako purkrabího na jejich hrad Falkenštejn.

Promne si oči, jako by se probíral ze sna. Pak zprudka vyskočí.

„Přináším ti pozdrav od milevského opata, také pan Bavor, pán ze Strakonic, a velkopřevor křižovníků tě dávají pozdravovat, a nesmím zapomenout na Dluhomila z Budětic, kterému pro přízeň k tobě nedávno vypálili království tvrz.“

Rozehrává nebezpečnou hru. Často den nepřechká člověk, který toho hodně ví. Jenže Zachariáše může zachránit jedině drzý útok.

„Kdo jsi?“ ptá se znovu Vítek, ale ne tak příkře jako prve.

Kolikrát mu asi tuto otázku položí? Pán z Pajreka přežívá jedině proto, že se dokáže halit do tajemna. Jenomže z tohoto zpupného mladého šlechtice se nakonec nevyklube ochránce jako ze svatomářského rytíře Prokopa, jako z pána z Vimperka.

„Jsem dobrý služebník těch, kteří si tě váží,“ odpoví co nejzdvořileji.

„Co tedy pohledáváš u královských?“

Zachariáš včas zvaží odpověď: musí se shodovat s listem pana Bavora.

„Jeho Milost posílá pro vzácnou paní Anežku z Kuenringu...“

Vítek nepatří k rozvážlivcům, prchlivost ho oslepuje.

„Pro královu milostnici!“ nenechá Zachariáše domluvit. „Všechny dvorní dámy Babenberkovny navštěvoval! Stará královna mu trpěla smilství, a stejně ji odkopl! Má nová královna Kunhuta dost hezkých dívek u sebe?“

„O tom nic nevím.“ Musí vypovědět připravenou pohádku. „U milevských premonstrátů jsem pronikl do záhad čtení i písma, a opat mě pak svěřil do péče pana Bavora a svatomářských rytířů, u nichž jsem pronikl do tajemství léčivých rostlin.“

Vítka chlubilstvím neošálí stejně jako loni Purkarta na Práchni.

„Zbroj máš jako branný!“ usekne.

Neuvěřil mu zcela, přesto pokyne nejbližšímu kominíku, aby sesedl a dal Zachariášovi koně. Meč i ostatní zbraně mu odebrali, houpají se u sedla jednoho z jezdců, a prohledali ho zběžně, to proto, že šlechtice zaujal. Stále cítí u žeber ostří dýky.

„Jeho Milost, který je teď hostem pana Bavora, projevil obavy o zdraví paní z Kuenringu, a pan Bavor, aby Jeho Milosti projevil úctu, rozšířil o několik zbrojných počet těch, kteří se pro ni vydali.“

„Kdo královské vede?“

„Pan Purkart z Vimperka.“

„Prácheňský župan? Ještě ten zlostník cuká vztekle knírem?“

„Ještě, Ještě,“ přisvědčí Zachariáš živě.

„Co pohledává pan král na strakonickém hradu?“

„Bytuje v Písku. A objíždí okolní panstvo.“

Zprávy z královského dvora sem do lesních pustin pronikají až zadlouho a Vítek by bezpochyby užasl, kdo teď, po Rožmberkovi, má být nejvyšším maršálkem, a kdo už je nejvyšším purkrabím.

Vítkovci se sice stáhli z královské blízkosti, zřikají se úřadů, to však naprosto neznamená, že by svého velkého odpůrce pustili ze zřetele.

Naopak!

Žijí jím urputněji a vášnivěji nežli kdy předtím, žhavěji nežli sama Jeho Milost žije jimi.

„A panstvo – jak to vítá Přemysla?“

Kterépak panstvo? Zachariáš z předhůří zná jediné Bavora. Přitom ví, co Vítek chce slyšet. Nebylo by nemožné vlísat se v jeho přízeň; zavilá nenávist ke králi umrtvuje šlechticovu soudnost, navíc vede k přeceňování sebe samého a tím k zeslábnutí. Na tu nenávistnou strunu by zahrál. Bohužel se mu nedostává času. Po skrytých úbočích kopců se ubírá Purkart k Vyššímu Brodu. Má dorazit nejvyšší purkrabí Českého království do Štýrska bez něho?

„Panstvo?“ staví se hloupým. „Pan král přikvačil do Strakonic tak nečekaně a zhurta, že trvalo drahý čas, než se nosilo na stůl.“

„Nečekaně a zhurta?“

„Provází ho pár jezdců. Proto také pan Bavor rozšířil o několik zbrojných doprovod pro paní z Kuenringu.“

Stezka je dost široká. Nebe je pod mrakem, ale k bouři se neschyluje. Jedou klusem. Pouze šemík vzadu, který nese dva kopínky, se opožďuje. Náhle se před nimi zvedne na vysoké podlouhlé skále hrad Krumlov. Pod ním zprudka pádí Vltava. Řeka se několikrát otočí, než odšumí do lesního příšeří, z něhož vyšla. Vyhladovět by musel Přemysl Otakar II. pány zelené růže, chtěl-li by je dostat z tohoto orlího hnízda; a na dosah je síla pánů růže červené, zlaté a modré.

Oslabí Vítkovce může, ne zdeptat.

Minou hrad a po stezce, vinoucí se podél Vltavy, klusají dál. Zprvu se Zachariáš dohaduje, že pan Budivoj nebo paní Perchta by zadržení králova člověka neschválili a přiměli by syna, aby jej propustil. Pak pochopí: i kdyby tomu tak bylo, jemu to sotva pomůže. Je v moci Vítka. Horšího, nenávistnějšího pána si představit nedovede.

Ten kořist pro nic za nic nepustí.

Po očku šlechtice zkoumá: je statný, ramenatý, tmavě modré oči hledí pánovitě vpřed; jeho starší bratr Záviš je útlejší a jemnější, i když rovněž pořádný rváč. Ta tvrdá brada stále jakoby vysunutá, to zkrabatělé čelo, očekávající ránu. Vypadá starší, než je. Záviš je uhlazenější i úhořovitější, aspoň pán z Pajreka to tvrdí, ne takový bijan jako tenhle zarputilec.

Stezka stoupá do skal, zužuje se, jedou po jednom. Zachytily se tu nízké, husté břízky, a v ohybu, zdálky pěkně viditelném, spadají jako vodopád šlahouny keříkovité vrby. Tlamák mu na Práchni před-

váděl výskok do sedla, zkusil to a natloukl si. Teď se o to musí znovu pokusit. Toliko výskokem dosáhne vrbových proutků.

Kopiníci znetečněli. Kolik dní harcují sem a tam? Zpola klímají. Od té doby, co ruka krále se položila na území Vítkovců, nedopřává jim Budivojův syn oddychu. Tomu se posunulo chránítka z ramene, onomu sedí přilba nakřivo. A to aby mluvili o štěstí, že neprší.

Skoč! Skoč! přikazuje si Zachariáš, jak se blíží k vrbě.

Pod nim v černé prohlubni ve vířivých proudech proniká řeka mezi vyčnívajícími kameny ke Krumlovu. Před Vyším Brodem, dál proti proudu, ční nad Vltavou ještě jeden hrad. Pán z Pajreka mu vyprávěl o tamější hladomorně; popisoval ji tak podrobně, jako by v ní čásek pobyl. I o mučidlech, která ve sklepení u věže střeží chlupatec v kůži vlka.

Jistojistě si vymýšlel.

A co když ne?

Strach dodá Zachariášovi sílu. Patou dopadne na zadek vyděšeného koně, který se vzepne, a kopyty div nesrazí Vítka. To už se zachytil několika vrbových proutů. Noha, naleznuvši důlek, nadhodí ho výš. Přitáhne se k zvrásněnému kmeni vrby a stane na rozvíklém balvanu u jejího kořene. Ve chvíli, kdy se balvan zaražený pouze v hlíně uvolní, drápe se až na sám vrcholek. Než se přehoupne, pohlédne dolů. Kopiníky a lučištníky nevidí, zřejmě se i s koňmi tisknou ke skále, jedině hřebec, jehož zasáhl zřítivší se balvan, zmítá se ve větvích klenu pod srázovitou stezkou.

Kam, kam teď? Dál proti proudu Vltavy stojí nejen Vyší Brod, ale i hrad Rožmberk. Zbrojní se znakem červené růže se nad ním neslitují, ubijí ho nebo předají Vítkovi. Vznášivým pohybem dokončí výstup. Přeběhne písčitou planinku k nízkému smrku, za nímž houstne les. Krátce naslouchá. Od stezky se několikrát ozve bolestné zaržání. Jinak ticho. Unikl krumlovské hotovosti. Chce se mu smát, ale z hrdla se vydere vzlyk. Kam se podít? Zpět k Hrzovi a přidržet se ho, nebo se prodírat kupředu lesní hlubinou? Nemá velký náskok. Jenže koňmo ho Vítek těžko v kopcích dostihne.

Tu v houštině napravo někdo mrzutě zafuní a zamumlá.

Můj ty bože! strne Zachariáš úlekem, když se na planinku vykolébá obrovitý hnědý huňáč.

To není mladý divočák, kterému se postavil v modlešovickém údolí. Mladému volkovi srazí medvěd vaz a odnese ho. Dva huňáčci se u šelmy batolí. Asi zaslechla nárek hřebce. Dostala se k Zachariášovi příliš blízko, ucítí ho.

Sevre dýku. Do srdce, do srdce tu nestvůru musím bodnout! Jinak mě potrhá!

Medvědice doširoka rozevře mord a zařve. Zachytlá jeho pach. Také se po něm otočí. Nemá význam utíkat, dostihla by ho. Možná že odběhne, nevydráždí-li ji. Zadržuje dech. Medvědí samice zařve znovu, slaběji a jakoby usmířeně. Pach hřebce je lákavější.

Zrovna se odvrací, když jí první šíp projede krkem. Medvědice se vztyčí na zadní. Druhý šíp jí vystřelí oko. Zvučí tětivy luků. Kácí se obryně, naposled zapiští medvíďátka.

Než se může Zachariáš znovu vnořit do lesa, vyrazí mu Vítek dýku.

„Hřebce mi zaplatíš!“ Tvář mladého vznešence se nenávisť kření „Kdo jsi? Pravdu!“

Záleží na tom, kdo je poražený? Sbohem, krásná, lehká, ostrá dýko s bronzovými kroužky na kožené rukojeti. Sbohem, tichá, nemá dcero píseckého mincmistra. Sbohem, pane králi. Dosloužil, dožil. V tomto vlhkém a nehostinném lese ho zahrabou společně s mršinami. Který šťastlivec najde po letech jeho zlatý měsíc ve skále pod Zvíkovem?

„Mlčíš? V ohni rozvážeš!“

Zprvu přiváží Zachariáše k mladému smrku, u něhož ho zastihla medvědice. Zbrojní si počínají zručně při stahování kůží. Ovšem napřed zabitému kusu odsekají tlapy. Také hřebce vyprostí z větví klenu, vytáhnou ho na provazech; kupodivu kromě několika oděrek a řezů přežil pád v pořádku. To zřejmě pohne Vítka k smířlivosti. Anebo si svým zajatcem není zcela jist. Káže odvést hřebce zpátky na Krumlov a Zachariáše přivázat na hřbet koně, jehož mu předtím musel postoupit zbrojný; srolují ho

společně s medvědími tlapami, zakrvácenými rolemi kůží a pásy medvědího sádla, které, vyškvařené, rozetřeno na hrudi, pomáhá proti kašli.

Do ramene se Zachariášovi vřezává provaz, také ho uvolněný řemen u sedla bije do hlavy, ale bolest nevyvolává beznaděj; kajícíník v něm, který ho před chvílí, uvázaného u smrku, tak divně rozteskní, je zatlačován rozumem do nebytí. Dokud Vítek neví, kdo je, nemůže zmařit jeho život. Nic by se nedozvěděl z toho, co ho zajímá. Teprve teď, kdy předvedl, že není jen tak ledaskdo, získal pro Vítkovce cenu. K čemu by mu byl obyčejný zbrojný?

Vzpruhy dopřeje Zachariášovi až brod. Zmáčí se celý, takže osvěžen se přiblíží k vysoké skále, na níž ční hrad. Zvláště ho přitahuje vysoká věž, a když projedou bránou a nádvořím, kde Vítko uvítá mladý Rožmberk, pátrá očima po divém muži ve vlčí kůži. Ale prodlévá tam jen několik zbrojnošů a střelců.

Lhal pán z Pajreka?

Nelhal. U nízkého vchodu do věže mešká rozložitě, zemité chlapisko, jemuž z očí žhne rozžhavené železo; těžké, dlouhé ruce mu bezvládně visí podél protáhlého trupu až ke krátkým, svalnatým nohám. Celý je porostlý černými chlupy. Vlčí kůži má obtočenou kolem boků, jinak na sobě nic nemá.

V tváři je červený, jako by právě vyšel z výhně.

Zachariáš dopadne na záda, jak uvolní vázání, ale v mžiku je na nohou; kůň, zbaven zátěže, začne vyhazovat.

„Líbí se ti?“ ukáže Vítek na chlupatce. Rožmberk, čímsi rozveselen, nakáže divousovi, aby se jinocha chopil.

Ten ho napřed zbaví pout. Je volný, ale sevření té paže by stěží odolal i Tlamák. Chlupatec s ním smýkne do tmavé věžové komory jako s kusem dřeva. Šlechtici usednou na hrubou lavici. Voják za nimi přibouchne těžké dveře a hned je uvnitř horko. Nad malým ohništěm se na rožni neopéká maso, nýbrž hroty kopí. Od stropu na vyvrácených ramenou visí človíček.

„Pověz, kdo s tebou vraždil!“ A když uvázaný mlčí, rozkáže Rožmberk mučitel: „Polechtej ho!“

Žhavý hrot už hloubí díрку do mužova boku. Mučený příšerně zavýje.

„Dost! Jméno toho druhého lotra!“

„Sám jsem zabil...“ vyrazí ze sebe trýzněný.

Ani začazená díra ve druhém boku nerozváže jazyk zuboženci.

Po třetím pálení mu bezvládně poklesne hlava.

„Do tmy s ním!“ zuří Rožmberk.

Chlupatec spustí muže, rozváže ho a vychrstne na něho proud vody z vědra. Pak odsune plochý kámen u ohniště a zmučeného shodí do tmavého otvoru.

Dutě to žuchne.

Po celý čas si Zachariáš uvědomoval, že ho Vítek bedlivě sleduje. Dva sedláčci utloukli německého osadníka. Druhý vrah utekl. Vítkovi se moc nehodilo, že Rožmberka zastihl při výslechu v mučírňě. Teď královský ví, co ho čeká. Jenomže Zachariáš není sedláček, který je a pak zmizí a nic se neděje. Zná mnohá tajemství krumlovského pána. Rozhodne se pokračovat v odvážné hře. Ani okem nemrkl, když ten muž se kroutil a skučel.

„Povíš, kdo jsi, nebo chceš vykloubit paže?“

Klidně a svěže odpoví: „Jsem Zachariáš Dýka, služebník pána z Vimperka i tvůj.“

„Odekdy věrný služebník prchá před svým pánem?“

Chlupatec obrací kleštěmi železa na rožni jako holá tělíčka veverek. S kluky jich jednou Zachariáš u dědova újezdu šest srazil a opekl si je. Masíčko sládlu na jazyku. Zakručí mu v břiše. Nacpat se znovu aspoň hrachovou kaší.

„Nakrátko se mi zazdalo, jako by tvoji lučištníci neměli se mnou ty nejlepší úmysly.“

„Jazyk máš ohebný, ale dvakrát po sobě mě neošálíš! Chceš zhebnout jako nebožák s vyhřezlými

střevy? Mluv! A pamatuj: při první lži tě dám pálit!“

Kdyby ho chtěl dát mučit, nehrozil by mu tím. Vítkovci se ho sice zmocnili na této straně Šumavy, ale svévolí vůči králi se zatím vyvarovávají; jen se ježí, jen hromadí v sobě hněv.

„Loni, skoro v týž čas, jsi milevskému opatovi chválil bouillabaisu, tu rybí polévku, a pochutnal sis i na skopové pečince.“

„Tys ten naslouchač za závěsem!“

„Opat mě tam ukrýval, ne abych naslouchal, ale abych mu byl po ruce, kdyby ho někdo napadl. Při každé návštěvě jsem tam stával s dýkou. Vyznal jsi mi ji tam u toho smrku, k němuž mě pak přivázali.“

Vítek mu zcela nevěří, ale už váhá.

„Ten premonstrát s prsty posetými černými chloupky, který mě zpoza závěsu vytáhl, usiloval ne o mé bezžítí, nýbrž o opatství. Teď dožívá v klášteře Teplé. Přepočel se. Opat mě pro jistotu poslal do Strakonic, kde jsem u hodného svatomářského rytíře Prokopa využíval svých znalostí léčivých rostlin a vypomáhal při léčbě nemocných.“

„To byl Řek?“

„Krétan. A opravdový křesťan.“

„Loni na sklonku léta se odebral se svými druhy bránit Svatou zem, na niž muslimové zle dorážejí, a milevský opat je mrtev, nový od minulého týdne je ustanoven, takže ten ani onen ti nemůže dosvědčit to, co říkáš.“

Upřímné slzy vtrhnou Zachariášovi do očí.

„Ztratil jsem otce.“

„Ztratil jsi svědka. To je horší.“

„Jeden mi zbyl.“

„Kdo?“

„Ty, pane. Nejen vím, čím ses posilňoval v Milevsku, ale i co ti nabídli na strakonickém hradě, když jsi tam v loňském podzimním nečase dorazil. Loupanými ředkvičkami tě hostili.“

„Dobře. Byl jsi dobrým sluhou milevského opata. Ale proč bys měl být i mým?“

„Nepatřil snad milevský opat k tvým přátelům? Není tvým přítelem pán ze Strakonic? Proč bych měl být nepřítelem přátel svých pánů?“

Je to řečný chytrák, Vítek to tuší, ne zplesnivělec, který všude jen podlézá; ostatně jemu je chvastoun milejší, i když obvykle ten, kdo se ohání dýkou, mívá dřevěný jazyk. Tenhle si vede jako napůl pán.

„Chceš i mně dobře sloužit?“

„Po opatově smrti, o níž jsi mi pověděl, mi nezbyvá než se přidržet pána ze Strakonic.“

Vítek si nemůže dovolit pohněvat Bavora II., a zároveň za tou chytráckou odpovědí tuší léčku. Nectně si s ním ten světlovlásek zahrává.

Než mu však hněvem znachovatí tvář, přiblíží se sluha a něco šeptne pánu z Rožmberka.

„Pečeně je hotová!“

Nesluší se kvůli nicotnému Zachariášovi Dýkovi zkoušet hlad hostitelův.

„V jámě změkneš!“ pokyne Vítek chlupáči.

Zlotvor odvalí kámen, ale nepokusí se ho srazit; naučil se už rozpoznávat, koho opět vytáhne, a koho ne.

Zachariáše to povzbudí. „Ať panstvu chutná!“ skočí dolů.

Otvor jako měsíc v úplňku žlutě září, vzápětí ho půl ubude, aby nakonec zhasl i srpek světla.

Osleplý z náhlé tmy šmátrá kolem. Kamenné stěny jsou vlhké. Smrdutý puch ho nutí ke zvracení. Někde tu leží zmučený ubožák. Neozývá se. Možná že je po něm. Dotkne se nějaké prašiviny. Otřese se.

Na Práchni zbyly kostry po králových odpůrcích, nenajde jednou, až zdivo Rožmberka zvětrá a rozdrolí se, jiný hledač pokladů jeho tělesné pozůstatky?

Tu těsně u něho zasténá nebožák.

„Žiješ?“ skloní se Zachariáš k němu.

Oči pozvolna přivykají tmě. Rozeznává obrysy. Kromě nich tam nic není. Ani otýpka slámy. Ani kámen, na který by si mohl sednout.

„Asi žiju, když mluvím,“ vyhekne muž. „Kdo ty jsi?“

„Králov voják“

„Mučili tě?“

„Ne. Sotva si troufnou.“

„Troufnou si všechno.“

Sedláčci si tu žili jakžtakž, dokud pan Vok z Rožmberka sem nepozval cisterciáky z Rakous. Orné půdy je tu málo. Všude les. Mniši sami na starousedlíky neměli zpočátku čas, stavěli klášter s převelikou pílí a spěchem, leč jenom dostavěli a stačili slavně ve svých zdech uložit ostatky svého ochránce, přitáhli za nimi další Němci. Jeden se usadil blízko, a dotíral. Chránil ho Rožmberk. Když sahal i po zbytku, který sedlákově zůstal, roztal Němci hlavu sekyrou.

„Utekl jsem do skal, abych žil jako poustevník, ale chytli mě.“

Silně krvácí, života je v něm pomalu. Ale Zachariáš sám poznal starce, který přežil dvojí mučení. Člověk vydrží hodně.

Tenhle však je v koncích.

„Chceš někomu něco vzkázat?“

Umírat ve vědomí dobré pomsty, kdy lupiče jsme vyslali před námi do pekel, nemusí být tak těžké, aspoň Zachariáš si to myslí.

„Ne.“

„Nemáš ženu? Děti?“

Muž se odvrátí.

„Najdu tvé blízké a povím jim, žes nic nevyzradil.“

Už při vyslovení slibu ví, že jej nesplní. Předpokládá, že se z tmy dostane. A že v lesní divočině najde neznámé vydědence. Kolik času by si to vyžádalo? Věřil by mu? Dostihl by kdy vůbec pána z Vimperka?

„Nechceš? Nedůvěřuješ mi?“

Muž mlčí.

Je třeba litovat toho, kdo se vzepřel svému pánovi? ozve se v Zachariášovi voják.

Doba je tvrdá, buď sedíš na koni, nebo třeš bídu, nic uprostřed; netouží se znesvářeti se světem, ale žít s ním ve shodě. Nejeden služebník pana Jiřího z Milevska si zbudoval tvrz u své vesničky. Děd Ploužin dopadl špatně, ale jiní, bojovnější a sveřepější, se zavedli jako páni.

Přesto by rád nějak toho ubožáka potěšil, když se však dotkne jeho paže, sesune se. Je mrtev. V děsu vyskočí a bezděčně se vrhne vpřed. Odře si čelo o kámen. Odtud není úniku.

Milevský opat, mně vždy nakloněný, už není mezi živými! bleskne mu hlavou.

Kdo mu zůstal? Pán z Vimperka? Ten ho uznává, pokud je mu k potřebě. Rytíř Prokop je daleko. Magister fabricae Hrz po tom, co odmítl vstoupit do jeho hutě, pozbyl o něj zájem. Neví o nikom. A přesto: o kolik je silnější, než když v teple lehával u opatových nohou. O kolik je zkušenější, než když posledněkrát sčítal své zisky i ztráty.

Zesílil i touto dvojí smrtí.

Ze strašné dálky se vynořuje jeho matka v bílém hávu, odzadu jakoby prozářená, běží po svěže zelené louce, štíhlá a vysoká, a oči má jen pro něho, svého světlovlasého Zachariáška, a zdáli vystupují jeho černovlasí bratři, řimbabové, cení na něho zuby, krutě dorážejí, a děd Ploužin, seschlý a shrbený

stařec, ho kostnatýma rukama vine k sobě, ty krátké výjevy, navracející se ze strašné dálky, v něm vyvolávají stesk. Do Milevska se nevrátí. Stará rána se při každém úderu znovu rozevívá. Kde je jeho místo spočinutí, bezpečného návratu? Vystane před ním kopcovitá krajina okolo kestranských statků. V králově doprovodu na cestě do Strakonice si ji naráz vryl do srdce.

Vtom se u sedlákovy mrtvoly něco zahemží.

Krasy!

Rázem se Zachariáš vrátí do přítomnosti. Opatrně se sehne a šmátrá po kamenném dně. Nic než mokrota a mazlavé bláto. Uhněte kuličku a mrští ji po temném stínu. Krasy zapiští, ale neuteče. Co zmůže s holýma rukama? V ohrožení po něm může skočit a zle ho pokousat. Mít tak dýku! Nedokáže nečinně přihlížet, jak krasy, zdivočelé krví, ohryzají toho chudáka.

Najít tak klacek! Umlátil by je.

Sune se k mrtvole podél slizkých stěn. Těžko se mu dýchá, ale zatuchlý vzduch ho už nenutí k zvracení. Pranic nedbá na to, zda si potrhá halenku. Musí se dostat za mrtvého. Poslouží mu jako štít proti těm tvorům temna. Nejinak by si na jeho místě počínal Tlamák. Mrtvý ještě neztuhl. Skoro se poleká, jak je lehounký. Popadne ho v podpaždí a rozežene se jím.

„Táhněte pryč, potvory!“ uleví si.

Stáhly se. Ale slyší jejich tenký pískot. Odněkud z příkrovu tmy je sledují. Záhy vylezou, aby ukojily šířavý hlad.

Také netrvá dlouho a zašustí znovu. Tentokrát se nedají odehnat hned napoprvé. Jedna se do nebožtíka zakousne a musí jej pořádně rozhýbat, než ji setřese. Jako by krys přibýlo. Zprvu očíhávaly mrtvé tělo dvě, nejvýš tři. Ted' se jich vyrojilo pět nebo šest.

„Zadavte se! Neřádi!“ vydechne úlevně.

Avšak úlevy mu dlouho nedopřejí. Jejich tenký pískot jako by zval k děsné hostině všechny jejich družky v hradním podzemí. Soustředěnému třetímu útoku neodolá. Odskočí v okamžiku, kdy po něm statný samec sekne hlodáky. Udělal pro mrtvého, co mohl. Jsou silnější a ve velké převaze a zbytečně by se vyčerpal v marném boji.

Nasycené už nejsou tolik nebezpečné. Do zítřka má od nich pokoj. Vposláz aby byl vděčen osudu, že jim sám neposloužil za potravu.

Ponechají-li ho tu tři čtyři dny, zeslábně a neubrání se jim. Co když ho z té smrduté díry nevytáhnou vůbec? Co poznal? Co si vyzkoušel? Trochu si pojezdil na koni. Několikrát se ohnal dýkou. I strachu si užil. To je asi všechno. Skončí v rozpuku život Zachariáška, snaživého kuchtíka z milevského kláštera.

Kdo o něm ví? Komu na něm záleží? Kdo přinutí mocné Vítkovce, aby ho osvobodili? Král? Král dlí v Písku. Má své lovčí, psí smečku, srnce a černou zvěř. Co je mu do jednoho nepatrného služebníka?

Hrouť se všechno, v co začínal věřit. Kde je dobrý milevský opat, aby ho povzbudil: „Nezoufejte! Zítra si oblečeme putovní roucha a vydáme se do Prémontré!“

Usne s myšlenkou na toho hodného člověka. A proloupne se ze spánku skoro naráz. Hlomož nad

ním působí drhnutí kamene o kámen. Nezdá se mu to? Skutečně odsouvají poklop?

„Hej, ty! Chytni se!“ spadne dolů provaz.

Ať se mu to zdá, nebo je to skutečnost, šplhá do světla. Něčí pevné ruce se ho chopí. Udeří se při posledním vzmachu paže. Cítí bolest, není to sen.

„Žiju!? Jsem na svobodě!?“ ptá se i neptá chlupace.

Nemluva ukáže na hromádku jeho věcí. Na hrubé lavici leží jeho zbroj. I dýka s bronzovými kroužky na kožené rukojeti tam je.

„Ten mučený zemřel,“ řekne. „Měl bys ho vytáhnout.“

„Co tobě po tom?“

Žije! Co by chtěl víc? A je den. Strávil v díře noc.

Vklouzne do zbroje a chlupacec ho vyvede na nádvoří. Je pusté. Nikde Vítkovec, nikde Rožmberk.

Brána zeje dokořán.

„Běž!“ strčí do Zachariáše svalnatec.

Dvakrát ho pobízet nemusí. Nevedlo by se mu pod pány zelené, ani červené růže. Nejisté je štěstí bojovníka. Jemu teď přeje. Král je silný. Vysvobodil svého služebníka.

Za ním se zvedá věž, kdesi dole hučí Vltava. Neotočí se.

V ohybu cesty sedí na vraníku tělnatý čtyřicátník a na jeho vždy holé tváři teď raší vous. U sedla se mu houpe loutna v koženém vaku. A za uzdu drží strakáče.

„Pane z Pajreka! Ty!“ letí mu vstříc.

„Je odpudivý, a až nechutný ten, kdo opouští přátele v tísní. Sám na to pak doplácí. Tíží ho nejen svědomí, ale přátelé jen tak nejsou k mání! Nejsou plevel, který je všude. Rožmberský písař Jeronymus se mi tuto noc zjevil ve snu a řekl mi: Držet máme při sobě, ne se vzájemně zrazovat a potírat!“

Lahodný, znivý zpěvákův hlas dohasne na Zachariášově rameni.

„Páchneš jako tchoř! Jako záprtek smrdíš! Fuj!“ odstrčí jinocha. „Čím jsi to nasákl?“

„Smrtí.“

„Dejž Bože, ať ta nás dlouho mine! Umírat se má na slunečné stráni za brukotu čmeláků, kdy po nebeské klenbě vznešeně krouží orel. Po posledním vydechnutí odnese naši duši v ráj.“

„Jsi pohan,“ lekne se Zachariáš.

„Především jsem tvůj přítel!“

Slunce se loupe na obloze. Zachariáš polaská strakáče.

„I ty zůstáváš při mně!“ vykřikne do hřívý všechnu svou radost ze znovunabyté svobody.

Sjedou k řece.

Hrozivě, mlčenlivě se nad nimi vypíná Rožmberk. Necítí se dvakrát dobře, dokud ho mají na očích. Dál, proti proudu Vltavy. Jakmile se dostanou z přímého dosahu hradu, uvážou koně u osiky, shodí ze sebe zbroj a nazí se ponoří do proudivé vody.

Chlad je probodává tisíci jehličkami. Ale ustupuje, jakmile se mu nepoddávají. Nakonec zbude svěžest těl a jasnost v hlavách.

Zachariáš vymáchá i svou chudou výbavu a rozvěsí ji kus po kuse po větvích. Čichá k pažím, zda správně voní. Také pán z Pajreka se důkladně očistí.

„K tvé záchraně přispělo několik náhod, z nichž jedna vyloudila druhou a druhá pak přivolala třetí.“

Hned jak projel pán z Vimperka bránou kláštera ve Vyšším Brodě, sháněl se po Zachariáši Dýkovi, snad aby mu byl k ruce jako panoš, jenomže jako poslední projel bránou strakáč. Zachmuřené Purkartovo čelo brzo rozjasnila pohostinnost cisterciáků. Jedině pánovi z Pajreka Zachariáš chyběl. Měl mu přece splatit dluh z Práchně! Šel za nejvyšším purkrabím a navrhl mu, že ho půjde hledat. Ten však nechtěl ztratit druhého muže. Jenže Pajrek se nedal odbýt. Hádal správně, že se Zachariáše zmocnili Vítkovci. Připomněl pánovi list Bavora II., pro který vážili cestu do Netolic. Ve Vyšším Brodě k ničemmu nebyl. Po dlouhém váhání mu Purkart list vydal. To byla první náhoda, která jim pomohla. Druhá,

ještě větší, byla, že zastihl na Krumlově pana Budivoje. O zajetí královského vojáka nevěděl. Přesto, díky dopisu Bavora II., rozhodl se věc přешetřit, aby pán z Pajreka mohl o jeho ochotě zpravit strakonického pána. Třetí, ta největší náhoda, napomohla k záchraně Zachariáše nejvíce. Zbrojný v té chvíli přivedl na hrad poraněného hřebce. Ten vousáč věděl o zajetí králova vojáka. Ač nerad, nezbylo krumlovskému pánovi než přikázat synovi, aby vězně propustil.

„Tak nastolena je spravedlnost, a že přimět tu vznešenou paní, aby konala, co jí přísluší, bývá obvykle značně těžké.“

„Díky ti, tisíceré díky, pane. Nezlob se, že jsem tě nazval pohanem pro toho orla na nebeské klenbě.“

„I toho tu občas vídat!“ usměje se pán z Pajreka. „Jinak tu jen sovy a výřečkové, jen datlové a žluvy poletují. Za tuhé zimy občas tu zahlédneš i jíkavce.“

„Kdo opravdu jsi, pane?“

Janovickému zajiskří zlomyslně oči. „Kdo jsem? Na vrchovině u chuděnické tvrze usadil se žid Pyret, což v hebrejštině znamená Pobožný, a ten měl krásnou dceru Eržiku. Chránil své židy král Václav, stejně jako je dál chrání jeho moudrý syn Přemysl, černookou Eržiku však před chlípným zrakem pána neochránil. Vyhnal ji otec, posypav si hlavu popelem na znamení zármutku, někam ke Klatovům utekla, chuděrka, to je kousek od Chudenic. Dala mi život a zemřela. Zbyl jsem sám, já loudal. A loudalství mých předků po matce mě pohánělo z kouta do kouta Šumavy. Jsem doma pod Rohanovským vrchem, jako pod Strážným, Plechým nebo Kletí.“

Pán z Pajreka přivře oči, jako by se mu do nich chtěly vedrat slzy.

„Můj táta je pán, můj bratr je pán, jenom já jsem pořád jen loudavec uloudaný!“

„To je pravda?“

„Pouhý smysluplný příběh,“ rozevře doširoka oči pán z Pajreka. „Či smyšlenka. Jak si přeješ. Neboť nejsi povolán, abys mi kladl otázky, z kterých jsem pak celý pošpatnělý.“

„Odpusť, pane.“

„Na koně! Nemůžeme prolajdačit den! Nejvyšší purkrabí už jistě opustil Vyšší Brod! Musíme ho dostihnout!“

V sedle přepadne pána z Pajreka veliká radost z hezkého dne, rozkládajícího se majetnický nad zákrutinami řeky, pozacloní si oči, aby změřil sílu slunce, pak vytáhne z koženého pouzdra loutnu a vydá nádherný zpěv.

*My vydali se v dál
pro princezničku krásnou,
ať oči spíš nám zhasnou
než nesplnit, co král
nám slavně přikázal,
po té strastné pouti
slávou budem slouti,
král důvěru nám dal.*

KAPITOLA OSMÁ

V SLASTNÉ NEČINNOSTI

Pán z Pajreka a Zachariáš dostihnou nejvyššího purkrabího až ve Štýrském Hradci. Ovšem napřed

musejí za Lincem přebrodit Dunaj. Pak se krátce přidržují řeky Enže. Ubírají se od jednoho cisterciáckého kláštera ke druhému. Všude o nich vědí. Všude čeká jejich koně píce a je dobré jídlo. Purkarta sice potěší příjezd dvou věrných králových služebníků, ale starosti mu nedovolí, ani vyslechnout jejich příběhy.

„Taktak stačím rozmotávat všechny zádrhele,“ postěžuje si.

Ne že by štyrští páni odmítli vyplnit příkaz svého vévody, hned se chystají doprovodit na Moravu paní z Kuenringu; potíží je v tom, že drahá paní se jednak neusadila přímo ve Štýrském Hradci a jednak že nehodlá neprodleně se podrobit přání svého nevěrného druha. Přitom její postavení je více než na pováženou. Dokud ji král vyznamenával přízní, chovali se tu k ní téměř jako k paní vévodkyni. Syna Mikuláše odvedl Jeho Milost do Prahy a zaučoval ho do umění vládnout. Navíc paní z Kuenringu brali jako matku příštího svého vévody. Svatbou Přemysla s Kunhutou Mikulášova naděje na získání vévodství klesla na nulu. Jak se ke králově odložené milostnici teď mají štyrští páni chovat? K čemu jim je? Uvítali nejvyššího purkrabího Českého království s náramnou okázalostí. Přijel jim vytrhnout trn z paty.

Také ta vzácná paní poznala, že déle trucovat nemůže. I ona uvítá s útěchou příjezd českého pána. Vlastně do Štýrska ujela ze žalu. Král je nevďěčník. Syna jí odlákal, teď poslal pro malou Anežku. Pro její nejhodnější dítě. Zbude jí jen nejmladší dcerka. Ta jedině ji bude dál vázat s Přemyslem. Nechtěla králi dělat potíže, a přesto mu je dělala. Uznává, že Jeho Milost musí především zajistit pro své země zákonného dědice a toho mu může dát jedině Kunhuta, a přesto paní ujela na malý hrádek proti proudu řeky Mury. Štyrští páni ujišťují Purkarta, že tento malý truc drahou paní brzo přejde a že vzhledem k její roztomilosti jí ho musejí dopřát.

„Jak dlouho se chce vzpouzet?“ vzteká se pán z Vimperka. „Ale ať se vzpouzí! Zdejší panstvo má času nadbyt! Dceru mi však vydat musí! Každý den, který tu zbůhdarma prohýříme, nám na cestě do Čech bude chybět!“

Ovšem pro štyrské pány se nyní, kdy odjezd krásné paní je nabíledni, stává otázkou cti co nejdéle ji zdržovat. Značná je králova síla, odtud se rozpřahuje až k Jaderskému moři a moře opravdu chybí jeho říši, proto jedná s arcibiskupstvím v Aquiletě, proto jedná s měšťany v Pordenone a jinde. Široko daleko proslul Přemysl svou mocí, avšak proslulejší je svou láskou k paní z Kuenringu; jí žily po léta sousední vladařské dvory i Svatý otec v Římě.

Tohle je pouhopouhá dohra.

„Královu dceru Anežku musí ještě toto léto zastihnout v Písku!“

Purkart štyrským pánům neřekne: *poboční dceru*. Třeba poboční, třeba napůl dítě, je černou věží na veliké politické šachovnici svého slavného otce. Teď s ní posouvá, aby zabránil útoku bílého jezdce Vítkovců na své postavení.

Tak to vidí i štyrští páni. „Jed' za paní z Kuenringu a přemluv ji!“ radí Purkartovi.

Za jasného rána opustí český houf Štýrský Hradec a vyjede směrem k Salcburku, kde Mura pramení. Nebrzo se jim zjeví hrádek, na který se vzácná paní uchýlila. Zachariáš, který spolu s pánem z Pajreka jede hned za nejvyšším purkrabím, je rád, že se neženou vpřed hlava nehlava. O dva zbrojné přišli kousek za Štýrem. Marně je napájel Tlamák kořalkou, aby z jejich útrob vyhnal d'ábla. Řid'oučkou stolicí tak urputně hnojili tamější zem, až je ta běhavka sklátila. Ty dvě smrti přičítal Purkart spěchu. Nemohl si dovolit ještě ztenčit branný doprovod.

Proto nepobodává bílého hřebce. Štýrané úsměvy zdraví praporec svého vévody. Tady na jihu také připaluje více slunce. Na vinicích dozrávají hrozny. Všechno je tu jiné než v Čechách: kroje, řeč i šumnozvučná Mura.

Vzdáleně připomíná Zachariášovi svým poklidným tokem Otavu.

Všude vládne klid. Odzvoněno je loupeživým rytířům za tohoto vévody. Tvrdě se s nimi dokázal vypořádat.

Hrádek patří manželovi jedné z dvorních dam nebohé Babenberkovny. Pod ochrannými křídly stárnoucí, hodné královny, již Přemysl poslal zemřít do kláštera, rozkvetlo přátelství dvou žen.

Vtom jejich štyrský průvodce ukáže na kruhové hradby na skalním výstupku spadajícím ostře do Mury, jež v tom místě je samý zákrut, takže hradbám skýtá přirozenou ochranu. Kdysi strážný hrad se změnil v lovčí potom, co obchodní stezka, jež tudy vedla, odklonila se jiným směrem.

Zaslechnou dusot koní a hlahol trub. Domácí pán, zpraven o blízkosti hostů, vyjíždí jim se svou družinou vstříc. Halí se v bodrou dobromyslnost. O jeho ženě se šušká, že byla důvěrnou vévodovou přítelkyní ještě předtím, než se Přemysl zahleděl do paní z Kuenringu. Domácímu pánovi jaksepatří tyto zjevné pomluvy hýbají žlučí. Zchudl totiž a kraj okolo hrádku je vše, co mu zbylo z kdysi rozlehlého panství. Proto se přitírá k Habsburkovi, k tomu lakotnému a stejně chudému Přemyslovi odpůrci; ten, dostav se k moci, mohl by ho obdarovat statky, které zamlada promrhal.

Habsburk sliby nešetří. Navenek však není Přemyslova věrnějšího stoupence nad pána hrádku. Zde Ego Rex nutí všechny do střehu; nic nezanedbat z povinné úcty, ničím nezavdat příčinu k nedůvěře.

Jen co se pán přiblíží na doslech, už se ptá po zdraví Jeho Milosti.

„Náš pan král zdravím hýří,“ ujistí ho Purkart. Tentokrát Zachariáš neskončí v konírně. Jeho strakáče se ujme Tlamák. Také vraníka pána z Pajreka odvede. Nejvyšší purkrabí potřebuje mít u sebe své věrné, aby mohl čelit štyrským pánům; mimoto se dost špatně vyjadřuje po německu, na řeči je tupý. Zato Zachariáš, bystrá hlava, brebentí už od Štyru cisterciáckou němčinou, kterou z nouze prokládá latinskými slůvky.

Co však si právě v místním nářečí svěřují štyřští paní, to nerozluští; nejspíše je pomlouvají. Ví od Purkarta, že jak v Rakousích, tak i tady dost nesnášejí rozhodné české hejtmany dosazované do úřadů vévodou.

Zachariáš se obdivuje mocnému dechu dvou trubačů na cimbuří.

To už z panského domu na nádvoří hrádku vycházejí dvě paní. Nemůže nepoznat paní z Kuenringu: zdobí ji její proslulý krátký účes, překrývající jí čelo. Světle modré spodní roucho se otírá o kamennou zídku, zeštíhluje ji, také přimykavé rukávy zdůrazňují její útlost, které nemůže dodat oblosti ani hrubší, temně modré svrchní roucho. Vědomě jako by se připodobňovala mnišce. Oči má modré jako jarní nebe.

Hovoří česky, s výrazným německým přízvukem. Laškovně to zní uším Čechů. Nadmíru je potěšena, že může konečně u svých přátel uvítat někoho z dědičného království jejího pána. Jako odložená, jako zrazená si tu připadala. Je to pěstěná paní, která si potrpí na lichotky, a zároveň až dětsky bezbranná a nezáludná. Její přítelkyně vedle ní zaniká.

Hřmotný Purkart, zvyklý velet rotě lotrásků, a ne bavit bývalé dvorní dámy královny Markéty, po župansku rázně vyklopí důvod svého příjezdu: v průvodu štyrských pánů se hned odebere na určené místo, a jemu, Purkartovi, vydá bez průtahů dceru Anežku, aby ji mohl bezpečně dopravit k Jeho Milosti.

Nato odpoví paní z Kuenringu, že králova prosba ji zaskočila, nemůže se zničehonic sebrat a odjet, urazila by hostitele, také dcera Anežka je od rána bolavá, střídavě ji oblévá horkost a chlad, a samozřejmě že se králi podvolí, avšak ne hned a ne bez průtahů. Nemají sbaleno. „Kam byste spěchaly? Chybí ti něco, tobě a malé Anežce?“ šveholí její přítelkyně.

Cuká hněvně knírem pán z Vimperka: zase vytáčky jako ve Štyrském Hradci. „Jsem zvyklý plnit královu vůli hned a bez průtahů!“ zavrčí.

„Dozajista,“ zasáhne smířlivě obojaký pán hrádku. „Nepřijeli jste přece z tak velké dálky proto, abyste se otočili a hnali se nazpět!“

Čechům nezbude než se podrobit.

Když pak Purkart osamí s pánem z Pajreka a Zachariášem, zahudruje: „Jsou samé úsměvy, samá láska k panu vévodovi, samá obřadnost, a vskrytu jsou dvojací a licoměrní, na kobytku se jim nedosta-

neš. Jeden kryje druhého. Co může vzejít z takové pošlosti? Jsme vítanými hosty!“

Pán z Pajreka správně hádá, že právě v těchto drobných vádách se odrážejí poměry v rozrůstající se Přemyslově říši; jeden druhému nevěří a každý hrabe na svém písečku.

„Našinec si vydechne, když i ten nejvzácnější host ukáže paty,“ podotkne Janovický. „Není ždibek pravdy v nářcích českých nespokojenců, že nové a nové země, které pan král k sobě připoutává, oslabují jeho dědičný úděl? Kam plyne české zlato? České stříbro?“

Purkart se zachmuří. „Nejsme tu proto, abychom Jeho Milost znectívali, nýbrž abychom hned a bez průtahů dopravili princeznu do Písku!“

„Nesmíš urazit své hostitele! Těší se z přítomnosti tvé i tvých vojáků! Odpočívej krapánek, pane z Vimperka! Nic jiného ti nezbyvá,“ prohodí žertovně pán z Pajreka. „Na to se podíváme!“

Při hostině, kterou pro ně uspořádá pán hrádku, prohlásí paní z Kuenringu, že vypravit se beze spěchu by jí trvalo měsíc, kvůli svému pánovi svůj pobyt zde zkrátí na týden, ale ať nejvyšší purkrabí nedoufá, že to stihne do tří dnů.

Jenže Purkart se už našel.

„Proč bys odtud tolik spěchala, vzácná paní? Pobud' u svých přátel měsíc i déle. Avšak princeznu vyprav do zítřka na cestu!“

„Už zítra se mám rozloučit se svým dítětem?“ V nitru je paní z Kuenringu potěšena, že její milé Anežce vybral král za ženicha velmože, jenž svým bohatstvím a vlivem může soupeřit nejen s Vítkovci, ale s kterýmkoli zdejším knížátkem. Rychlejší než čeští poslové jsou johanité. Den před nimi dorazil na hrádek převor blízké komendy, provázen dvěma rytíři řádu, a vysvětlil něžné paní, jak veliké cti se její dceři dostává, bude-li, až dospěje, sezdána s váženým ochráncem svatomářských rytířů.

„Ne nadlouho, vzácná paní. Vráti se opět k tobě.“

„Na několik krátkých let.“

„Jeho Milost pro ni zajistil postavení, jaké je jí důstojno!“ zvymluvní Purkart.

Trpké je vědět, že se nesmí zúčastnit zasnub své dcery, že ji, matku, na píseckém hradě zastoupí mladičká choť králova, jejíž ještě nenarozený syn v budoucnu jistě zastíní jejího Mikuláše.

Hostitel pošle pro děti.

Zachariáš právě urve pořádné sousto z pečínky, když Přemyslovy poboční dcery přivádí chůva. Mladší je čtyřletý diblík, zato starší, Anežka, blíží se už kráse své matky. Zdělila její velké modré oči i zlatý vlas. Zdraví se způsobně s hosty. Děvčátka jsou spíše skromná než výbojná, a to jim získává přízeň. Táž bezbrannost jako u jejich matky otevírá jim srdce hostů.

Také oči Čechů jihnou.

Anežčin milý, opravdový úsměv připomene Zachariášovi dceru píseckého mincmistra, i oči má jako Heinrichův miláček veselý a dobrý. Mladší královu dceru usadí vedle matky, starší vyhradí místo vedle pána z Vimperka. Teď má Zachariáš Anežku přímo před sebou. Chuť na pečínku ho přešla. Hostitelka hlasitě vykládá něco po německu, a proto nezaslechne, co Purkart Anežce říká. Odpovídá mu tiše, takže mu její slova odváňají, to však postřehne, že hovoří stejně mazlivou češtinou jako paní z Kuenringu.

Ta po očku sleduje, jak si Anežka vede. Její srdce okřává pozorností, kterou dceři prokazují poslové. Výlučně ji oslovují *princezno*.

„Die Prinzessin!“ opakuje si v rodné řeči pro sebe.

Snad že Zachariáš upírá na královu dceru tak úporně zrak, všimne si ho. Nakrátko se jejich oči střetnou. Je zvědava na krajany svého slavného otce. Něčím jí Purkartův společník upoutá. Jeho rozhodná tvář svědčí o houževnatosti, také cestou osmáhl a je dost nápadný svými světlými vlasy, a navíc je z Čechů daleko nejmladší.

Kdo jsi, že už zasedáš s rádci mého otce? zneklidní.

Vyrůstala ve světě vysoké politiky a velké lásky svých rodičů. Odmala se střetávala se světaznalými lidmi. Vyspívala až překotně. Ani nemůže být, jako dcera vévody a krále, skromná a nevýbojná, tím si

je Zachariáš jist, a ozdobila-li se jako výrazným šperkem skromností a nevýbojností, tedy proto, že tím nikoho nepopudí.

Oplatí jí tvrdým pohledem. – Jsem králův služebník, ne tvůj!

Tu Zachariáše nečekaně osloví Purkart. Zda by dokázal vrátit princezně zdraví, aby pokud možno už zítra vyrazila do Čech, nejpozději však pozítří; a hostitelům těžkopádnou němčinou svého chráněnce doporučí. Léčit se učil u moudrých premonstrátů a svatomářských rytířů.

Zatímco se pán hrádku podivuje, jakého učeného mládence vzali s sebou, nakloní se Purkart k pánovi z Pajreka.

„Drobet princeznu šimrá v krku,“ sdělí Janovický Zachariášovi šeptmo Purkartův vzkaz.

Nic není pro Zachariáše snazšího a vítanějšího než se projevit po svém. Však také dumal nad pečínkou, pronikavě vonící po šalvěji, jak upoutat pozornost děvčátka. A dokázat jí, že opravdu není jen prostý sluha. Sotva tu kdo umí latinsky, proto si dovolí malou drzost.

„Quae est ista, quae progreditur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata?“¹

Dokončí malé vyznání princezně dřív, než ztichnou hodovníci, překvapení jeho zvučným hlasem: a o to mu šlo.

„Vidím, že se zdržuješ jídla, princezno. Odříkáš se chutné pečínky. Také se malinko potíš. A v krku tě škrábe. Ať spaří několik sušených šalvějových listů. A až voda s listy trochu vychladne, vypiješ ji. Večer pomine horkost a začneš se těšit na cestu.“

Purkart pyšně obhlíží své sousedy: pádnou a včasnou řečí ten mladý houževnatec podepřel jeho snažení. Něčí ochotné nohy cupkají, aby včas mohly princezně donést lektvar. Štýrský pán, provázející české poselstvo, vyličí Zachariášovi obratem své potíže. Nepříjemný tlak mu svírá hrud', je to jako pálení žáhy, a srdce mu bije až v hrdle. Štíří ho to. Radost ze života mu to bere.

Mladý ranhojič pánovi doporučí, aby několik plátků z květů šafránu a muškátu spolu s kostivalem zvaným též volský jazyk ponechal stát dlouhý čas ve víně a to pak zcedil a vypil. Sevření hrudi povolí a srdce pokluše dál vesele jako vranka.

„Kostival?“ podiví se pán.

Teď je právě čas, kdy kvete na vlhkých lukách a březích vod. Má bohaté nafialovělé květy, které se v chomáčcích překlánějí. A šafrán kvete okolo svatého Václava, českého světce, cestou sem zahlédl šafránice, úzká políčka šafránu, vysazuje se k podzimku, většinou po hrachu, ovšem dobytku je nebezpečný, hyne po něm.

Zatímco Zachariášův lehce vznícený hlas skýtá radu za radou, o něž se s ním štědře podělil mnich ze Želiva, spaří pro princeznu šalvějový čaj.

Po celou tu dobu ho Anežka pozorně sledovala.

Usrkne z misky.

„Brrr! Je odporný!“ přivře oči. „Přesvědč mě, učený pane, že je pro mé zdraví nezbytný.“

„Je nedobrý, vím, ale účinný, princezno.“ Poodejdou k oknu, kde stojí pulpit. S nimi je chůva, jež drží tu horkou misku. „Určitě ti pomůže. Ostatně příště ti lektvar může kuchař osladit medem.“

Anežka se nad tou hořkostí otřese, sledována pobavenými zraky hodovníků.

„Napiš mi, pane, ten latinský verš, který jsi řekl,“ požádá ho nečekaně.

Zachariáš namočí brk do kalamáře s duběnkovým inkoustem a hbitě verš vychrlí na odstřížek pergamenu.

„Pročpak nad některými slovy děláš znamínka?“ podiví se upřímně.

„Dobrý milevský opat, když mi latinu vtloukal do hlavy, chtěl, aby zněla po kněžsku zvonivě, a

¹ „Kdo jest ona, která vychází jako vystávající ranní červánek, krásná jako měsíc, jasná jako slunce, hrozná jako spouštěcí vojenský tábor?“

značil mi proto přízvuky.“

Anežka, upíjejíc hořký lektvar, tiše mu verš překládá.

„Kdo jest ona, která vychází jako vystávající ranní červánek, krásná jako měsíc, jasná jako slunce, hrozná jako spořádaný vojenský tábor?“

Skloní hlavu. „Odpusť, princezno.“

„Nemám ti co odpouštět. Cítím se lépe. Opravdu. A neoslovuj mě princezno. Říkej mi obyčejně panno. To je blíž pravdě.“

„Blíž k pravdě má jistě i tvoje latina.“

„Páter Dominicus mě v ní cvičil, můj otec, král, si přeje, abych ovládala jazyky. Ted' se ten dobrý páter bude věnovat mé sestřičce. Chudák, vyzkusí si. Býval hned nahněvaný, jak jsem neuměla.“

Miska je prázdná a chuva ji odnáší. Zachariáš doprovodí Anežku k jejímu místu a tiše se stáhne do pozadí. Je tu cizincem a tomu obvykle bývá dovoleno více než domácímu člověku, taktéž ve znalostech léčivek tu nemá soupeře, přesto závčas rozpozná konec výstupu. A přestože se Purkart tváří na nejvyšší milostivě, ví, že prohloupil. Předváděl se před Anežkou jako šašek. Všem na oči stavěl svou rozšafnost. Pohořel i se svou nejučinnější zbraní.

Začátečnický zlovyk, označovat si přízvuky čárkami, vytýkal mu i opat. Je rád, když může v doprovodu nejvyššího purkrabího odejít.

Na chodbě k jejich dvěma komůrkám, které jim vyhradili, Purkart zvažní.

„Pozitíří musí být princezna zdravá!“

„Bude,“ ujistí ho Zachariáš.

„Dej Bůh!“ dodá Purkart a zavře se v zadní komůrce.

Z přední, kde se pán z Pajreka natáhl na jednu ze dvou medvědích kožešin, je vidět na Muru. Kdyby vytáhl proti proudu a projel arcibiskupstvím salcburským, setkal by se možná s hrabětem Rudolfem. Za Habsburkem ho to netáhne. Zato po proudu Mury by se dostal do Uher, Slavonie, Chorvatska. Svět se Zachariášovi rozšiřuje. Teprve u tohoto okna chápe rozlehlost říše Přemysla Otakara II. A on, nicka, se nevhodně dvořil Anežce, která je napůl Přemyslovna. Však mu uštědřila dloubanec.

Nedá mu to. Musí se pánovi z Pajreka světit.

„Vedl jsem si jako hlupec, rozvykládal jsem se, mlel jsem páté přes deváté.“

Pajrek slastně zavrtá své zakulacující se tělo do hřejivé příkrývky. Jako věčný tulák si nadevše váží tepla.

„Vedl sis znamenitě, Zachariášku! Splnil jsi Purkartovo očekávání. O zdraví, zvláště o tom svém, si každý rád pohovoří. Také jsi otupil ostří mezi námi a paní z Kuenringu. Jsi pohledný, poutáš na sebe pozornost.“

„V očích princezny jsem jelimánek.“

„Z nezbytí nás Purkart přizval k hostině, jsme vetřelci, u koní bychom měli chrápat jako Tlamák, a zatím jsme si naprali břicha pečínkou, dobrého vína se napili, na měkkém se vyhajáme. Ty jsi navíc zaujal princeznu! Co chceš víc? Považ! Dcera našeho pana krále si tě všimla! Nikdy jí už nebude připadat divné, že sedáš s urozenými.“

Pán z Pajreka se do něho zahryzává jako hladová myš do sýra.

„Sám ses přesvědčil, co znamenáš pro pána z Vimperka. Kdyby záleželo na něm, uhnul bys v rožmberské hladomorně.“ Janovický se odmlčí. „Každý prý máme svou hvězdu. Ta tvoje, zdá se, šťastně je vložena do nebeské báně! Dokázal ses znovu Purkartovi vnutit. Znovu jsi mu užitečný, šťastlivce! Je čestný, zmíní se o tobě před Jeho Milostí. Netvař se, aspoň přede mnou, že o to ti nejde. Jde! A nezažlívám ti to. Dereš se k slunci. Ale je tu někdo, kdo ti v Písku může prospět daleko víc. Děkuji osudu, jestli ti umožní získat přízeň malé Anežky.“

Uvážlivý hlas rozumu je třeba uposlechnout. Na rozdíl od svých vesnických vrstevníků Zachariáš ví přesně, co chce. Dlouhá jízda na ohnivém koni, dávný chlapecký sen, dnes ho neuspokojí. Žádá od

života víc, nejen chvilkové povyražení.

„Budu na to pamatovat,“ ulehne na druhou medvědí kůži.

Zažité vzrušení odhání spánek. „Quae est ista, kde jest ona,“ vyrazí tiše přízvuky, „quea progréditur quasi auróra consurgens, která vychází jako vystávající ranní červánek, pulchra ut luna, krásná jako měsíc, electa ut sol, jasná jako slunce, terribilis ut castrorum ácies ordináta? hrozná jako spořádaný vojenský tábor?“

Nechtě se tím veršem dotkl něčeho ozvučného v princezně. Získal si ji. Možná právě pro ta pomocná znamínka nad latinskými slůvky. Pán z Pajreka se nemýlí: je zrozen ve šťastném znamení.

Musí v to věřit.

V pozdním ránu, kdy se pán z Vimperka potká s paní z Kuenringu, dozví se, že dcera štyrského vévody a českého krále Přemysla se cítí o mnoho lépe než na včerejší podvečerní hostině.

„Našemu panu králi se už ani nemoc neprotiví,“ podotkne trpce vzácná paní.

Vrátil svěžest do Anežčiných líček šalvějový čaj, nebo jí líčka zružověla ve svěžím ránu? Kdo to uhádne? Je jako proměněná.

„Chci se projet!“ vysloví své první přání.

Oblékla se do rozkošného loveckého úboru, je celý z měkké kůže; podobá se v něm štíhlému zbrojnoši, zjemnělému ovšem a parádivému.

Nikdo menší než nejvyšší purkrabí Českého království se skloní, aby jí pomohl do sedla. Sedí jako muž. A Purkart kyne Zachariášovi a dvěma zbrojným, aby se už řadili jako její doprovod.

Od nynějška se Češi od Anežky nevzdálí na krok.

„Měsíc jsem nejezdila, to ta má nemoc, ale nespadnu, jak se zdá,“ krotí ušlechtilého stříbrohřívého plnokrevníka, dar svého otce. „Postůj! No tak, postůj,“ hovoří ke koni onou mazlivou češtinou, jež okouzluje její nové průvodce.

Paní z Kuenringu starostlivě sleduje dceru. Anežka je až nerozvážně smělá stejně jako její bratr Mikuláš, obě starší děti se zvedly po otci, třetí, které se k ní vine, je usedlejší a prostší po ní. Také štyrští hostitelé vévodovu dceru pozorují; možná dost, že je mrzí její okatá přítulnost k Čechům; sotva poselstvo dorazilo, jen po česku si Anežka vede a neskrývá radost z odjezdu.

Matka jí rozumí: po tolika městech a hradech, kde za ta léta krátce nebo déle pobývali, přibližující se roztoulanému českému králi, ráda by její dcerka vychutnala pocit domova. Nezná kout české země, jež je jí osudem přiřčen. Je zvědavá, plna napětí.

Navíc je Anežka prvně ve středu pozornosti. Prvně není pouze něčím, co se převáží z místa na místo. Vyloupává se do krásy. Trochu marnivá a ješitná po otci, tancuje na svém stříbrohříváku před očima panstva.

„Drž se! Jed' opatrně!“ Nabádavý hlas paní z Kuenringu zanikne v dusotu koní.

Anežka plnokrevníka nemírní, je s ním jakoby srostlá. Nezapomněla nic z rad, kterými ji častoval otec. Tehdy se ovšem jen natrásala na širokém hřbetě pokojné šimly, a Přemysl ji provázel na statném koni. Osvědčila se už tenkrát jako dobrá jezdkyň. Však jí otec slíbil poslat ohniváka. Zdálo se, že na slib zapomněl, když tu letos zjara jí poslal právě tohoto stříbrohříváka. Je v něm oheň i síla, i vytrvalost.

Ohlédne se. Zachariáš na strakáči se o hodně opoždí, i ti dva zbrojní. Zastaví se u dubu rozsocháče. Sleduje-li je z hradeb ten vznešený český pán, pak se za to, že jim ujela, může milý latiník rozžehnat se svým postavením po jeho boku. Neslitovnost druhých ji často provázela. To si nepřejí. Bůhví proč je jí plavovlasý mládenec od první chvíle příjemný. Snad že první ji tím latinským veršem z pološera vyvedl do světla, a všichni od včerejšího večera hledí jen a jen na ni. Je šťastna. Je středem světa. Otded'ka a navždy. Neboť je dcera vévody a krále. A on je svět.

„Pulchra ut luna! Electa ut sol!“ opakuje si.

Srpen, měsíc seče, ujímá se právě vlády. Dozlátlé obilí je místy pokosené. Po vzdálené cestě, zna-

čené topoly, drkotají na povoze děvčata. Sedlák seká opratěmi, koníčci se dávají v klus. Jakýsi bosonohý randabas uhání po mezi, upaluje stále rychleji a rychleji, jako by někoho honil, a ne a ne ho dohnat. Nebe je bez mráček, lenošná Mura v míru odplouvá k Drávě.

Zachariáš Anežku dojede.

„Máš rychlonohého koně, princezno.“

„Žádala jsem tě, abys mě tak neoslovoval!“

Vzpomene si, kde prvně ji tak nazvali – ano, na strakonickém hradě to bylo.

„Pro nás jsi princezna!“ trvá na svém. „Nevydali bychom se do takové dálky pro obyčejnou pannu!“

„Dobře, ale neříkej mi tak pořád. A ne teď.“

Zachariáš utrhne z chomáčku, kterých je na keři s dlouhými silnými pruty požehnaně, několik černý bobulek a nasype si je do úst.

„Nejsou jedovaté?“

„Kdepak! To je černý bez a to, co koušu, jsou bezinky. Ochutnej je. U nás dozrávají v půli září.“

„Nechutnají nejhůř.“

„Mnich ze Želiva, můj učitel, říkával: Před heřmánkem smekni, před černým bezem klekni. Kdo jí tyhle černé kuličky, málokdy zakašle. Také do něho vjede život. A v zádech ho nebolí.“

„Jeď me!“ pobídne ho. „Už se těším na Čechy.“

„Není tu hezky?“

„Je. Až moc. Jenže jsme tu hosty. V posledních dvou letech pobýváme stále u někoho.“

Je otevřená a přímá. Neboť tak se Anežka rozhodla: byl první, kdo jí veřejně dal najevo svůj obdiv. A to z upřímnosti srdce, jak aspoň doufá. Na pouti do Čech se neobejde bez důvěrníka. S kým si bude moci popovídat? S pánem z Vimperka? S vojáky? Její volba byla nejen správná, ale i jediné možná.

„Chci ti věřit!“ obdaruje ho otevřeným a přímým pohledem.

„Nezklamuj mě!“ ujistí ji okamžitě.

Podoba s dcerou píseckého mincmistra je pouze vnějšková, Anežka není nesložitá a v jádru dobrá, jako ta nemá z Písku; ačkoli o dost mladší, je dcera paní z Kuenringu mnohem zkušenější a vyzrálejší, však musela čelit přetvářce a lichotkám.

Tu se ho Anežka zeptá: „Jaký je pán ze Strakonice?“

Co jí má povědět? Že Bavor II. je o deset let starší nežli její otec? Vidí strakonického pána, jak se vrhá k nohám Jeho Milosti. Křesla se kácí. Je těžký, záživný, neohebný. Jako kus skály. Zatímco on nebude mládnout, bude ona teprve dospívat. Neradostné, trpké živoření vedle stárnoucího tlustocha ji čeká.

„Je mocný,“ odpoví vyhýbavě. „Patří mu panství v Čechách i na Moravě. Tam, kde budete žít, patří mu téměř všechno. Jeho hrad leží v rovině na soutoku řek, je vysoký a tmavý, hrozivě strmý, a když někam pán ze Strakonice jede, provázejí ho svatomářští rytíři. Přímo na hradě mají komendu. Pečují o duši strakonického pána a budou pečovat i o spásu tvé duše.“

„Pověděli mi, že je mocný.“ Nerozumí jí? Nebo jí nechce rozumět? Chce znát pravdu, ať je jakákoli. „Ale ty pána znáš!“

„Já jeho, ne on mne.“

„Tak jaký je?“ napoví mu. „Je vysoký? Statný?“

„Vysoký i statný, také starší než ty je, ale to musí být, protože mladík by neudržel tak rozlehlé panství pohromadě. Je zbožný. To je.“

„I já jsem dobrá dcera církve svaté.“

„Navíc teď pán ze Strakonice bude věrně stát při tvém otci.“

„Nestál při něm?“

„Ne že by nestál, ale od chvíle, kdy mu budeš v Písku přislíbena, bude při něm stát pevněji.“

Takový je úděl princezen: obětují se pro zájmy koruny, a není-li po ruce vznešený nápadník, končí

jako převorky v klášterech. Nevzpomínal snad rytíř Prokop s dojetím nebožky Angely Přemyslovny, neslouží snad dosud věrně Bohu na Větším Městě pražském u sv. Kláry dcera Přemysla Otakara I. Anežka? Co je lepší, žít jako všemocná paní, anebo obléci roucho karmelitek nebo klaristek?

Svoboda! odpoví si bez zaváhání Zachariáš.

Jak ale může být svobodná Anežka, když ji obrali o možnost volby? Je svobodnější než ona. Může na svém strakáči ujet. Neví sice, co by tím získal, ale může. Nikdo po něm ani nevzdechne. Co může poboční dcera Přemysla Otakara II.? Nic.

„Je moc starý?“ vydechne.

„Zatím se o něm nedá říci, že je starý...“

„Poslechnu otce ve všem,“ pochopí Anežka a uklidní stříbrohříváka, který prudce vyrazí vpřed. „Že není hloupý, ani zlý?“

I kdyby Bavor II. byl hloupý a zlý, mohl by jí to povědět?

„Je dobrý,“ ujistí ji chvatně. „Spíše je rozvážný a uzavřený do sebe. Je poslední svého rodu. I když vzdálených příbuzných má přehršel. Pana krále chová ve veliké úctě.“

„Tedy z něho má strach?“ opáčí živě.

„Není bázlivec. Ani na bázlivce nevypadá.“

„Někdy se otce bojím. Na mne nikdy přísný nebyl, ani na matku. Zato s mým bratrem Mikulášem občas jedná příkře. To když hned není po jeho vůli. Od jiných vím, že dovede být nemilosrdný.“

„Kdo touží po měkkém, poddajném králi? Je krutý k těm, kdo zemi zaneřádí. Vyvrhele zkracuje o hlavy. K tvému příštímú choti, princezno, chová se obezřetně, tedy ho uznává. Přeje si jistě, aby rod Bavorů vzkvétal. Jinak by nás pro tebe nevyslal.“

Dává si pozor, aby neproblebtl nějakou neuváženost a bystrá Anežka to vytuší. Nezlobí se, že jí Zachariáš zcela nedůvěřuje. Znají se krátce. Usychá po upřímnosti druhých, a dosud se s upřímností nese-tkala. Ani matka k ní nebývá vždy upřímná. Říká tomu: mít ohledy. U druhých to označuje správným slovem: faleš. Zachariáše musí zbavit strachu, že ho stihne trest, bude-li k ní upřímný příliš.

„Můj otec, král, mě dává mocnému pánovi!“ řekne vážně a po celou jejich zpětnou jízdu se na svého budoucího chotě nezeptá.

Boží vůli se nesmí vzpírat. To ji učili.

Obrátí koně. Projížděka se dost protáhla. Pan z Vimperka, jak je spatří, úlevně si vydechne.

„Ptala se tě princezna na strakonického pána?“ zašeptá, jen co stačí Zachariáše odtáhnout kousek stranou.

„Řekl jsem, že je to mocný pán a zvlášť milý srdci Jeho Milosti.“

„Správná řeč!“ přivře Purkart souhlasně oči.

Čí jsem služebník? Králův, nebo Bavora II.? Kdo je mi bližší? Purkart, nebo Anežka?

Ti čtyři jsou něčím navzájem spoutáni, a přesto netvoří jednotu. Může být dobrým služebníkem jednoho a bez závazků ke třem zbývajícím, může sloužit i všem čtyřem, aniž by prvního ztrácel pro druhého. Tak velký sofista není, aby si dokázal zdůvodnit, že je pro něho výhodnější být zadobře se všemi; přidrží-li se čtyř, je pravděpodobné, že vždy jeden jeho podporovatel zůstane naživu, i kdyby se znesvářili a chtěli se pozabíjet. Ovšem zvolil-li by si toho pravého, který by příkře stoupal k výšinám, vyšvihl by se naráz. Kde je však psáno, že ten pravý je Přemysl? U Jeho Milosti bude pouze jedním z četných čekatelů na milostivý pokyn. Dobrý milevský opat by mu poradil, koho se držet a na koho se jen usmívat. Zbývá pán z Pajreka, s nímž tuto otázku může otevřeně probrat. Chystá se jít za ním, když mu zastoupí cestu Tlamák.

Srší hněvem.

„Rosteš nám přímo před očima, Zachariáši Dýko! To, jak jsi mi pánovitě hodil otěž, věru tě šlechtí! Krátkou máš paměť! Loni na Práchni ses neudržel ani na krotkém šedáku!“

Zachariáš jel, celý vzrušen, po boku princezny, v zorném úhlu Purkartova slídívého zraku, v myslí

se obíral všelijakými úvahami, jak si má všimnout, komu co háže? Tady, ve Štýrsku, je vždy někdo, kdo se chopí otěží. Přehlédli velitele stráže, i když, pravda, přehlédnout to lamželezo, tu vojáckou hratost, toho pootavského řvouna, jde těžko. Ale přehlédli ho, jsa vzrušen a pln té síly, jež ho vynáší vzhůru.

„Neviděl jsem tě,“ zpokorní.

„Příště povyskočím, abys mě viděl!“ vrčí Tlamák. „Brzo jsi zpanštěl! Tak neviděl! Mívals dobrý zrak! Zpychl jsi! Tak je to!“

„Křivdíš mi.“

„Ať táhnou k čertu ti, kdo se odříkají přátel!“

Nikdo si jich nevšímá, všichni se točí okolo Anežky. Jízda jí prospěla. Zrůžověla. Paní z Kuenringu hledá zaslzenýma, dojatýma očima dceřina zachránce. Léčitele chorých.

„V posledních dnech byla netečná, zamlklá, tesklivá, jako neduživá, a jen jste přijeli, okřála, zase ji vábí svět.“

„Těší se do Čech,“ odpoví Zachariáš vzácné paní.

„Setkám se s ní někdy?“ posteskně si paní z Kuenringu.

„Než napadne sníh, vrátí se k vám.“

„Kéž by!“

Anežka je už součástí té velké královské hry a není zcela jisté, zda Bavor II. nepožádá krále, aby ji usadil poblíž jeho panství. Vyhoví Jeho Milost svému příštím zeti? Jistěže. Paní z Kuenringu zbudou krásné vzpomínky. Vtom ji odvolá hostitelka a Zachariáš se ohlíží po Tlamákovi. Ale kde tomu je konec.

Na nádvoří hrádku zůstali výhradně ti, kdo mají právo žít na výsluní. Zbytek se propadl v konírnách a v kuchyni. Donedávna tam vespod bylo i Zachariášovo místo. Tak hravě se tam může znovu octnout. Zčistajasna se znelíbí nejvyššímu purkrabímu, a je po výsadách. Nejisté, nepevné je jeho posavení, dočasně se uchytil mezi panstvem, a má se jen proto, aby nepohněval toho neurvalce, zřící všeho, čeho dosáhl? Má se dobrovolně čachtat v kobylicích a moči? Meč má vyměnit za hřebelec? Aby na něho mohl kdekdo pořvát? Neúmyslně velitele stráže přehlédli. Proto ho ještě nemusel tak znectít. Závídí mu. Tlamáka Purkart k panskému stolu nezve.

Copak můžu za něčí neprůbojnost?

Pana z Pajreka zastihne v jejich komůrce. A uvědomí si: byl to Janovický, který se pro něho vrátil na Rožmberk, ne Tlamák!

„Purkart je u našeho hostitele. Zítra časně ráno vyrážíme,“ ukáže Pajrek na otevřené dveře ložničky. „Pořádáme hostinu na oplátku. Sáhli jsme hluboko do měšce. Jsme tu v zastoupení pana krále a musíme se předvést. Joj hola! Těžko se pán z Vimperku loučí se zlatem! Co nám po tom? Nacpeme se pečenými husami!“

„Jsem sytý.“

„Mockrát jsem hladověl, proto nikdy neodmítnu pozvání k jídlu. K čemu ti duch, když tělo zmírá? Hromad' sílu, budeš ji potřebovat.“

Zachariáš nedokáže zapudit myšlenky na Tlamáka. Vyčítat mu, že ho neosvobodil z hladomorny, je nesmysl. Velitele zbrojného houfu nemohl přece Purkart vyslat do neznáma.

„Přihodilo se ti někdy, pane, že z velké radosti, která ti oblažovala srdce i mysl, obestřely tě jako po úderu blesku chmury?“

„Stává se mi to denně. Radost je ti vždy pouze propůjčena. Uvědomíš si, kdo jsi a odkud jsi vyšel, kam jdeš a kam bys rád došel. Cíl je v nedohlednu. Jde na mne skleslost, jak na to pomyslím.“

„Byla tu radost a není. A je pryč nadobro.“

Svěří se pánovi z Pajreka. Neshoda s Tlamákem ho mrzí. Má ho rád. Hloupost a závist pronásledují Zachariáše odmala. Vymaňuje se z malosti, v níž ostatní jsou nuceni žít. Ale proto ještě nezrazuje staré

přátele.

Pán z Pajreka vyslechne do konce jeho stesky.

„Tlamák je čestný chlap,“ řekne. „Říkám to přesto, že mě na Práchni s náramným potěšením zavřel do věže! Uznává za pána jedině svého purkrabího! Ostatní je třeba buď pověsit, nebo probodnout. Správný názor pro nižšího velitele. Také na něho pán z Vimperka spoléhá. Tlamák tě nejen zacvičoval jako jezdce a vojáka, nejen tě ochránil před brannými, kteří ti nikdy nepřišli na chuť, ale ve Vyšším Brodě, kdy nejvyšší purkrabí tvé zmizení odbyl mávnutím – počítal se ztrátou několika mužů a je sice nemilé, že do léčky jsi upadl zrovna ty, nicméně že se bez Zachariáše Dýky obejde, tu mě Tlamák podepřel a sám chtěl pro tebe jet.“

„To mi nepověděl! I ty jsi o tom mlčel!“

„Takoví jako on se nehlásí o odměnu.“

„Jak mám odčinit křivdu, které jsem se na něm dopustil?“

„Nevnucuj se mu. Pohrdal by tebou. Prospět mu také sotva můžeš. Až ty dosáhneš toho, po čem bažíš, dávno nebude mezi živými.“

„Proč by nežil?“

„Náš pan král je převeliký válečník, před třemi roky v utkání s uherským králem Bélou pobil hodně přes dvacet tisíc jeho bojovníků. Kolik král Béla pomordoval našich, o tom se nemluví. Také sotvakoho zajímá, kolik našich padne v příští bitvě, neboť Uhři prahnou oplatit porážku Přemyslovi. Kunhuta, ač Bélova vnučka, tomu střetnutí nezabrání.“

„Přece jenom nemusí zabít právě jeho!“

„Je jedním z tisíců, které král povede v útok. Nepadne-li Tlamák v příští bitvě, padne později. Odvášní umírají první. Netoužím být proboden. Proto nejsem voják.“

„Pak nemůžeš dosáhnout úspěchu!“

Nezřídká se Zachariášovi stává, že s pánem z Pajreka, ač je mu blízký, nemůže ve všem souhlasit. Je něco vzrušivějšího než být královým vojákem? Proč hned myslet na smrt? Teprve od chvíle, kdy si připjal meč k pasu a nasadil helmici, nepřipadal si jako bídňý mezi bídňými.

„Úspěch ti musí něco dát, zbytečně strádat se nikomu nechce,“ stáhne Janovický posměšně koutky úst. „V úsměvu pana krále se pro tebe skrývá lán úrodné půdy.“

„Vím ne o zvlášť úrodném, zato vábivém koutku země,“ přizná Zachariáš.

„Mně nad úspěch je milejší volnost. Než jsem nasedl na žluťáka a ujel z míst, kde se mi dobře vedlo, abych krátce nato byl lapen prácheňskou hlídkou a mohl tak poznat tebe, hrála mne blahá spokojenost. Jel jsem si kdovíkam. Přesněji nejel jsem nikam. Sám sobě jsem byl pánem. Zapěl jsem při zvuku loutny prostým lidem a něco teplého do žaludku se vždycky našlo. Na Práchni mi bylo jako ptáku v kleci. Proto jsem se pokusil ujet, ale Tlamák mě dostihl.“

„To nechápu.“

„Miluji změnu. Ta jediná tě nese na křídlech dobrodružství. Také si mne vždy někdo snažil podřídit. Nebaví mne žít na lepším a nebýt přitom svým pánem. Netoužím žít v dostatku. Včera křížaly, dnes pečená husa.“

Opravdu to Zachariáš nechápe. Podřídit se člověk musí. Zvlášť voják. A jen svobodný žije v dostatku.

„Křížalami se cpou chudáci. Páni husami.“

„Poděkuj mnichům za to, že tě naučili ctít vrchnost. Usnadnili ti život. Jinak máš pravdu. Pečená husa je lepší než sušená, svrasklá jablka! Proto si pospěšme, ať na nás nějaké to husí stehno vybude!“

KAPITOLA DEVÁTÁ

NEPRAVÝ SOKOLNÍK

Na tácech zlátnou prsíčka kachniček a toulavých hus a koroptve s tetřívky se k sobě tisknou v bázni před mlsně se rozevírajícími pusami žroutů. Ti se vnořují žádostivýma očima do toho posledního houfování vodního i polního ptactva, nasávají vzdutými nozdrami nasládlou vůni pečených jablek, jimiž jsou zlatý koráb i namodralé kocábky obloženy.

Světlé štyrské víno, nespěchavě a příjemně rozpalující mysl, stéká z měchů čůrečky do misek.

Pij, bratře? Pij! A navěky dobří! Navěky přátelé!

Tuším hlasem provolává pán hrádku slávu štyrskému vévodovi. A hlasem, jež škobrtá dojetím, děkuje za pohostinství nejvyšší purkrabí Českého království.

Zachariáš uchvátí křepelku, ani nezapěťpeněží, a je po ní. Ohlíží se, co by ještě snědl, a tu k němu přiletí husí prsíčka. To pán z Pajreka, sedící blíž k štyrským pánům, zmocnil se dvou pořádných kusů a podělil se s druhem. Po mastném vousu mu stéká do hněda vyškvařené husí sádlo. Také pán z Vimperka svítí mastnotou od nosu k bradě.

Vtom Zachariáše upoutají hostitelčina vypoulená kukadla, v nichž se zračí námaha, s jakou zdolává chrupavého biskupa.

Jí jako nezavřená, napadne ho.

Zato paní z Kuenringu vloží opatrně do něžných úst tu drobínek růžového masíčka, tu špetičku jater, tu trošičku pečeného jablka. Také Anežka si tu a tam něčeho zohne.

Vnímá jejich smutek z rozloučení. Loučí se nadlouho, možná navždy. Ještě včera by s nimi soucítil. Jenomže od střetnutí s Tlamákem vidí všechno jakoby jinýma očima. Vojákům navařili i dnes večer hrách.

A jedvaže opustí štyrské vévodství, Purkart se k němu nebude znát. Vyléčil princeznu z nachlazení a pobavil panstvo svým léčebným umem. Přesto není víc než ostatní z družiny. Je pouhý voják. Jak by ho nesevěřela ve svých drápech úzkost? Husí prsíčka mu tuhnou v ústech! Pán z Pajreka si ho dobíral pro jeho touhu po půdě. Ale kdo jiný mu ji může dát než Jeho Milost? Kdo nevlastní půdu, je man. Zlato skryté pod Zvíkovem mu nestačí na vykoupení keštránských statků.

Od zítřejšího rána bude zase ocáskem za houfem bojovníků! Tlamák mě dopředu nepustí.

„Jez! Jez!“ pobízí ho pán z Pajreka. „Zítra budou křížaly!“

„I to přežiji!“ usměje se Zachariáš trpce. Přežít první úder, o to jde. Nedat se zlomit. Vydržet. Zná se natolik, aby věděl, že udělá všechno, aby se vyškřábal nahoru. Kolikrát ho srazili, tolikrát se zvedl. Je dobré vědět, co ho čeká. A být připraven.

„Cpu se, div neprasknu,“ volá na Pajreka. „Cpu se pro dny příští!“

Zmožení jídlem chystají se čeští poslové brzo na kutě. „Zítra časně vyrážíme,“ upozorní Purkart paní z Kuenringu.

„Dcera je nachystána. Přesvědč se raději, pane, zda jsem na nic nezapomněla.“

Čtyři soumaři by těžko pobrali Anežčinu výbavu. Purkart hněvivě cuká knírem. Už tak se tu zdržel nekřesťanský dlouho, teď aby se vlácel přes hory a doly s nákladem titěrnůstek.

Nato se vzácná paní rozpláče. Má se snad králova dcera před svým příštím manželem ukazovat po všechny dny zasnub v jediných šatech?

Pán hrádku se osvědčí jako dobrý prostředník. Výpravu rozdělí na dvě části. Prvá, pod Purkartovým vedením, opustí údolí řeky Mury časné ráno. Druhá pak o den později vyjede za nimi s princezninými zavazadly. Hostitel požádá o čtyři zbrojné. Náklad se rozroste o štyrské zboží a štyřští pání dodají průvodce.

Co zbývá Purkartovi? Vyčlení, ač nerad, ze ztenčeného houfu čtyři muže; o šest méně, připočte-li dva mrtvé od Štýru, ráno jich naskakuje do sedel. A kdovíco je čeká. Zachariáš spal málo, a přesto je svěží. Přidrží se Purkarta, jako by se to samo sebou rozumělo. A hledí si princezny. Je pobledlá z ponocování a ranního chladu. Oka nezamhouřila. Paní z Kuenringu si může oči vyplakat.

„Jedeme! Jedeme!“ halasí Purkart.

„Anežko! Vzpomínej!“ volá za dcerou paní z Kuenringu.

Praporec českého krále na ostrém kopí se sklání, aby první jezdec mohl projet branou. Také praporec nejvyššího purkrabího jde níž. Bílý Purkartův hřebec se tlačí zleva na princeznina stříbrohříváka. Vraník pana z Pajreka si hledá místo zprava. Ježatící se kopí houfu brzo pohltní nízká mlha, stoupající od řeky, Zachariáš se přilepí na ty tři před ním. Nedám se setřást! umiňuje si.

Tlamák si Zachariáše nevšímá. Malinko se za prvními čtyřmi opozdí se svými vojáky. Směřují k Vídni, rozhodnutí v Pittensku uhnout k Linci, aby snázeji přebrodivili Dunaj. Hranice Českého království překročí buď u Znojma, nebo u Vitorazu. Tak se Purkart rozhodl po zdržení ve Štýrsku.

Postupují v chvatu jako houfec slídilů. To Purkart v slepém hněvu je pohání. Tlačí ho u pupku, celý jako by zatvrdl, jako by se mu v žaludku kámen vzpříčil. Přejedl se včera večer a přejedl se i den předtím.

„Vpřed! Vpřed!“ bodá vztekle hřebce. Než se nad ně vyhrabe slunce, Anežka se na stříbrohříváku začne naklánět ke straně. Zprvu ji nenápadně podpírá pán z Pajreka, potom, co je na to upozorněn Purkart, houf zastaví. Sesednou na rozlehlé pláni se vzdáleným stavením. Koldokola je obklopuje starý dubový les. „Zatmívá se mi před očima!“ Anežka jako by prosila pána z Vimperka o odpuštění.

Je malá, sahá mu taktak nad pás. „Odpočiň si, děvenko!“ řekne klidně. Ta *děvenka* jí vyloudí úsměv na ochablých rtech. „Jen chvilenu, docela malou chvilenu, a zase pojedu!“ Purkart odvede stranou Zachariáše.

„Co je jí?,“ vyzvídá tiše. „Je nemocná? Ujistils mne, že se pozdravila!“

„Je zesláblá po dlouhé nemoci. Měla by odpočívat.“ Purkarta se opět zmocňuje hněv. Tenhle mladý houževnatec se dokáže udělat nepostradatelným. Nemůže mu nepřiznat jisté dobré vlastnosti. Není strašpytel, a i když je výřečný, mluvkva není. Také v léčbě se vyzná. Jistě by mu poradil, co se zatvrdlým břichem. Ale nezeptá se ho. „Ručíš mi za její zdraví!“

„Ty dáváš v sázku víc!“ vzedme se v Zachariášovi pýcha. „Uženeš-li ji, může zemřít,“ pohlédne zpřímá do Purkartových rysích očí. „U takového děvčátka smrt přichází kvapem.“

Purkarta zalije horkost. Vjet do Písku se zprávou o Anežčině smrti se rovná jeho konci. Druhá Přemyslova dcera je ještě robátko, ta Bavorovi II. nemůže být zaslíbena. Všechno vyjednávačské umění Jeho biskupské Milosti by vyšlo vniveč.

Kdoví, zda by se pán ze Strakonice pak proti králi nespojil s Vítkovci – „Co radíš?“ zpokorní.

„Vyspat se musí. A najíst. Loučení s matkou ji roztesknilo. Potřebuje stále s někým mluvit.“

„Ten někdo jsi ty!“

„Musí mít vedle sebe někoho, kdo jí rozumí. Je sama mezi tolika vojáky. Pokus se ji rozptýlit ty, pane.“

Je to chytrák, Purkart to ví, ale chytrák užitečný. Dobré služby mu prokázal v Čechách i tu, ve Štýrsku.

„Ať je po tvém!“ přimhouří výhružně oči. „Na první větev tě pověsím, jestli –“ Nedořekne.

„Koně dát pást! Zalehnout do stínu!“ zařve na Tlamáka, který je zpovzdáleči pozoruje.

Anežku uloží na stanový dílec pod krajní dub, pod nímž slunce slabounce postříkalo měkoučkou, nepatrnými bílými kvítky posetou mechovou trávou.

„Odpočiň si, princezno,“ vybídne ji Zachariáš. „Nejlepší vůbec by bylo, kdybys usnula.“

„Oči se mi klíží, sotva držím víčka,“ přizná. „Poodstup kousek. Ale zdržuj se nablízku.“

„Nemusíš se ničeho bát.“

„Ale já se ničeho nebojím. Opravdu,“ uléhajíc chabě se brání.

Zachariáše obestře zvláštní ticho starého dubového lesa, hovícího si v slunném bezvětrí. Na blan-kytně modrém nebi se nepohybuje tečka káněte nebo ostříže. Jen koně se popásají ve vysoké trávě. A přece, zaposlouchá-li se, uslyší vrzot kobylky i brukot čmeláka. Na větvi, podoben útlé baňce, je přilepen vosinec; právě z něho zadečky napřed vylézají vosy. Naštěstí se usadily dost daleko od spící Anežky. Tlamák prohlíží kopyta koním.

„V soutoku Otavy s Vltavou, přímo pod Zvíkovem, žije vodní muž,“ přišourá se k němu Zachariáš. „Olbřím si říká. Zná tě.“

Tlamák se vpije do mladíkových očí. „Olbřím? Nosíval na válečných pochodech dvouruční meč na rameni, v boji šaršounem přetínal z boku kopí nepřátel jako třísky. Šípy se mu vyhýbaly. Po boji pak, u ohniště, sníval o přívozu na Vltavě.“

„Přes řeku tam převáží jeho bratr. Olbřím bloudí kolem. Asi to nemá v hlavě docela v pořádku.“

„Nesnášel ke konci pohled na krev.“

„Moc nepřátel pobil?“

„Z těch o rozum nepřišel. Z těch ne. To jednou jsme v noci přepadli ves. Ženy i děti jsme povraždili. Vedli jsme si jako divá zvěř. Od té děsné noci to šlo s Olbřímem z kopce. Utekl. Ted', po tak dlouhé době, o něm prvně slyším. Je to zběh.“

„Pán z Vimperku by ho vzal do družiny, kdyby chtěl. Ale nechce.“

„Není to voják!“ odpoví tvrdě Tlamák. „Nemá už mezi námi co pohledávat.“

Olbřím mu měl otevřít velitelovo srdce. Zmýlil se. Pánovi z Pajreka připadá, že má v sobě příliš poslušnosti, Tlamákovi se zase zdá, že je jí zcela prost. „Co proti mně máš?“ vyhrkne.

„Nejsi můj voják. Anebo jsi, ale jako bys nebyl. Vymykáš se. Jdi tedy svou cestou a k mým bran-ným se už nedruž!“

„Chci zůstat tvým přítelem!“

„Voják nemá přátele, jen druhy v boji. My dva jsme spolu v žádném boji nebyli. Jak bys tedy mohl být mým druhem?“

Tu něco vzbudí pozornost hlídky. Už se napřimuje Purkart. Tlamák si zaclání oči, aby lépe viděl. Od vzdáleného stavení se blíží jezdec. Jeho bílý kůň hnědě otečkovaný se ztrácí mezi kartáčky bojínku a ovsíře. Dva pěší, běžící za zadkem mušáka, dlouho není vidět.

Zachariáš si povšimne sokola, sedícího pevně na polovztyčeném jezdcově zápěstí. Dravce na hrudi zdobí překrásné červené vlnky. Zobák mu vyčuhuje z čepičky, překrývající nejen oči, ale i ozobí a li-cousy.

Purkart se už vyhoupl do sedla bělouše, aby byl ve stejné výšce jako sokolník.

Jsou poslové štyrského vévody a českého krále. On je zeman, ten statek v dáli je jeho i okolní loviš-tě. Zve české pány k lovu na zajíce.

„Ještě není čas honitby,“ namítne Purkart. Ví tu i o lišce. Cestou sem zahlédli její rezavou oháňku. Vypudili by ji z doupěte a zkusili, zda si s ní sokol poradí.

„S liškou?“ Purkart není příznivcem sokolnictví. „Srazí ještě tak bažanta. I zajíc se mu někdy po-staví.“

Sokolníkův neklidný mušák má na břicho táhlou rýhu po párácích divokého prasete. Sám sokolník je pěkně zryhovaný na tváři. Možná zeman a možná jeden z dosud nevyhubených loupežných rytířů. Jeho dva holomci rovněž nevyhlízejí dvakrát mile.

„Nedůvěřuješ mému skvělému sokolu,“ pousměje se jezdec. „Ale vidím, že provázíš dámu. Přijmi pro ni zaječici. I když ještě není její čas.“

Jeden z pacholků hodí před Purkartova koně dorostlou ramlici. Stačila ještě vypiplat z nejhoršího své březňáčky, než se jí zaryly do kůže sokolí spáry.

Jako se rychle vynořil sokolník z vysoké trávy, stejně rychle v ní zmizí.

„Mordýř je to, ne zeman,“ uzavře Purkart svůj soud o něm.

Vzápětí na sokolníka zapomenou. Víc je znepokojuje princezna. Slunce už směřuje k západu a pořád vyspává. Dávno je stažena zaječice, vyvrhnuta a naražena na kůl, jímž pak otáčeli nad ohništěm. Stydne její chutné maso

„Jestli Anežka znovu chytila nemoc...“

„Probudí se do veselosti,“ ujistí Zachariáš nejvyššího purkrabího. „Spánek posiluje. Dopřej jí ho.“

Anežka se vytrhne ze spánku plna čilosti a odpočatá. Spořádá hřbet zaječice a Purkart, těše se z její chuti, vyjasňuje čelo. Sám se na maso nemůže ani podívat.

Zato pán z Pajreka a Tlamák jsou hladoví a v záviděníhodné rychlosti ohryzají zaječí stehna.

„Na koně! Na koně!“ pobízí je netrpělivě nejvyšší purkrabí.

„Jsem jako znovuzrozená, všechna tíha ze mne spadla,“ raduje se Anežka.

Tentokrát vydrží tak dlouho, dokud neprojedou dubovým lesem a nezačnou stoupat do vrchoviny. Před nimi vyvstanou skaliska a modravé kopce. Jimi musí projet. Anežka by vydržela jet svěže až do smráknutí, kdyby se náhle nezvedl vítr a nad vrchy se neobjevil temný příkrov mračen.

Vítr je k nim žene. Neustále mění svou podobu, aby zakrátko splynula s nekonečnou černavou. Ta proniká všude.

Ukrýt se někde! A honem! Pán z Pajreka ukazuje na nedalekou ostrou skálu. Jen k ní dojedou, jen najdou suchý vyvýšený kout pro princeznu, šlehne po nich krátké zapršení.

Za mračnem se žene plískanice. Pořádná chlístačka. Poznali ji na Šumavě. Tady to nebude jiné. Však také dřív, než se usadí pod skálou, řádně se rozprší.

Zachariáš utáboří princeznu v hluboké úzké puklině.

„Pro dnešek je konec,“ zastaví se u nich Purkart. „Všechno se spiklo proti nám! Přenocujeme! Tlamák rozestaví stráž, ty dbej o zdraví princezny! Pamatuj na zítřek!“

Děšť šlehá trávu. Zem nestačí vsakovat vodu. Říne se v proudech kamsi mezi kamení. Anežka pozoruje to boží dopuštění širokýma, udivenýma očima. Vždy ji chovali v teplém ústraní. Nanejvýš z

okna hledívala na takovou spoušť.

Teď jí chladná voda šplíchá u nohou.

„Ulož se opět k spánku. Však ti ho třeba,“ vyzve ji Zachariáš. „Kdyby se strhla bouře, vyčasilo by se. Takhle hned tak nedoprší.“

„Neusnu. Dovol mi chvíli se dívat.“ Chlad ji rozechvěje. V zavazadlech, které vypraví za nimi, jsou i její teplé pláště.

„Prochladneš,“ řekne a překryje ji svým.

„Něco vydržím.“

„Vydržela bys, kdybys nebyla po nemoci. Musíš se šetřit.“

Zničehonic se Zachariáše zeptá, zda ho v Čechách neočekává nevěsta. A zachruje se celá do jeho pláště.

„Jistě se jí stýská,“ řekne Anežka, když hned neodpoví.

„Žádná mě v Čechách nečeká.“

Ani Heinrichova dcera ne! dodá v duchu. Co jsem pro ni?

„U vás se mládenci brzo nežení?“

„Žení. Jenže já jsem sám. Nemám nikoho.“

„Jak to, že nemáš?“

„Ujali se mě premonstráti. Dobrý milevský opat mi byl otcem. Je mrtev. Proto jsem sám. Sloužím panu králi jako voják.“

Moji bratři nejsou! uzavře se. Jako není děd Ploužin! Jako už není náš újezd!

„Nejvyšší purkrabí s tebou nejedná jako se sprostým. Dobře jsem si toho všimla.“

„To kvůli tobě. Ručím mu za tvé zdraví.“

„Můj otec tě nezná?“

„Vyslovili před ním jednou mé jméno. Jistě je zapomněl. Vysloví před ním tolik jmen. Proč by si měl zapamatovat právě Zachariáše Dýku?“

„Je mi líto...“

„Mne je ti líto?“ ztvrdne Zachariášovi hlas.

„Že můj otec pro jiná jména tvé zapomněl! Toho je mi líto! Ale to napravím!“

„Pokus se usnout. Každá chvilka, kterou neprospíš, zítra ti bude chybět.“

„Jen jestli usnu.“

„Máš co dospávat. Spi. Ať se ti zdá o krásných dnech, které jsou před tebou.“

Není potměšilý. Už pro slib, který mu dala, přeje jí štěstí. Tlamák by řekl, že slib na ní vymámil. Pán z Pajreka by se světáckým úsměvem prohodil, že darmo nemrhá časem. Podezírají ho neprávem z vypočítavosti. Je oddán Anežce, dceři svého panovníka. Je oddán Přemyslovcům. Bude-li povznesen, tedy jedině, aby jim mohl lépe sloužit. Neboť, zůstav nepatrným, jak by jim mohl být dál prospěšný? Nezmohutní-li, nevynikne. A přesto: kdyby před princeznou pomlčel o tom, že je sám, že milevský opat, jeho jediný ochránce, je mrtev, neměla by Anežka důvod vyřknout svůj slib. Jaký by měl být, aby se všem zavděčil? Pozbyl Tlamákovu přátelství zejména pro svou touhu po vzestupu, a uspíší-li něco jeho vzestup, vyčítá si, že pochybil, že se měl držet při zemi. Sami by ho přišlápli ti, kdo mu radí, aby se držel zkrátka. Aby se pak už nikdy nemohl povznést.

Z úvah ho vytrhne zbrojný. Tlamák pro Zachariáše poslal. Nahlédne, zda Anežka spí. Usnula, zatímco si drásal duši.

Děšť se zklidnil. „Bude lejt až do rána,“ zahučí voják.

Navarili jáhlovou kaši. Tlamák uřízne kus špeku a podá jej Zachariášovi. Také pán z Pajreka si opětovně nacpává břich.

„Princezna nemá hlad?“

„Ne. Spí.“

„To je dobře,“ nabere si Janovický hubatkou kaši z kotlíku. „Moc dobře pro ni.“

„Ráno budeme všichni chrchlat!“ Tlamák otráveně pohlédne do soumravné, jakoby v mlze potopené krajiny, v níž tu a tam vystupuje strom nebo skalka. „Zatracený déšť!“

Pán z Pajreka spolkne sousto a v chytrých očích se mu zažehnou rozpustilé ohýnky. Svede jíst s pány i s many a všude být doma. Zato Zachariáš se nad jahelnou kaší ošklíbá. Vlastně nemá hlad. Ráno ji stejně znovu navaří, jáhel vezou za sedly několik pytlíků, o nic nepřijde.

„Nechutná?“ strelí po něm Tlamák výsměšnými očima.

„Drhne o patro,“ odloží Zachariáš hubatku.

„Pečínka to není,“ připustí velitel stráže.

„Ted'ka už jen, abychom šťastně dorazili do Čech!“ dodá starý voják a pán z Pajreka, chopiv se loutny, ve zpěvném verši za něj dokončí:

*„V tu zemi, kde jsme domovem,
my vrátíme se nahonem,
abychom mohli v pláči pokleknout
a království svou úctu vzdát!
Mateřídoušku v dlani rozemnout!
Snad nemusím vás dlouze zvat
v domov váš, kde pan král, náš pán,
na bujné hostiny je zván.“*

„Tak! Tak!“ přikývne Purkart. A už jako svrchovaný pán tvrdě k Tlamákovi: „Rozestav hlídky! Pro nás je Přemysl více král než pro Štýřany vévoda! To měj na paměti!“

Nejvyšší purkrabí si jde najít svůj kout ke spánku.

Třebaže je Tlamák poslušný vykonavatel jeho příkazů, přece jen mu krátí spánek rozvažování nad výsadami, jichž užívají jak Pajrek, tak i Zachariáš Dýka. Oba byli prachem u jeho bot na Práchni! Jednoho zavřel do věže, druhého pracně naučil udržet se na klusajícím koni. Na ty dva, tak naráz vyrostlé, Purkart neřve rozkazy, ale jedná s nimi jako rovný s rovnými. Jeden se vlísává v přízeň vznešeného děvčátka, které se nevyzná v ošidnostech světa, druhý umí zabrnkat na loutnu. Jeho, Tlamáka, nepozval Purkart k panskému stolu, ač na to měl větší právo než Pajrek a Dýka! Na něho štěká rozkazy.

Pochopil, že se s ním chce Zachariáš udobřit. Ale ani vzpomínka na dobrého druha Olbřima nepřiměje Tlamáka, aby mu jakkoli vyšel vstříc.

„Ty půjdeš první na hlídku,“ ukáže na starého vojáka, který dal průchod svým citům. „A ty půjdeš s ním!“ zavrtá ukazovák do Zachariáše.

Už už chce Zachariáš tomu svalnatci odseknout, že pán z Vimperka výslovně stanovil, že má dbát o princeznino zdraví, tudíž že jí má být stále nablízku, že i princezna vyslovila přání, aby se od ní příliš nevzdaloval. Ale nenabízí mu Tlamák tím, že ho staví na roveň prostým vojákům, ruku k smíru?

Potlačí v sobě pýchu a přikývne, že slyší. Naposled si ověří, že Anežka je přikryta. Uspokojen se vrátí k starému vojákovi, který se, skryt za štítem, uvelebí v dešti na oblém vrcholku skalky, odkud je výhled k lesu.

Kopí a roh, na který by zadul v případě nebezpečí, položil si voják do klína.

„Jdi na opačnou stranu!“ přikáže Zachariášovi Tlamák.

Najde si vhodné místo. Tlamák chvíli u něho otálí. Hledá snad mírná slova, jež by obnovila jejich přátelství?

Jen houkne: „Přivedu včas vystřídání!“

Déšť tiše opleskává kámen.

Krátce Zachariáš posedí, pak se zvedne a obejde svůj úsek. Štěstí že se na Práchni zbavil těžkého

zvíkovského štítu. Ten, co má, je lehký. Jenomže v dešti brzo ztěžkne. I kopí. Věru ho Tlamák nemusel stavět. Dokázal si, že je pořád ještě někdo. Měl by se tím spokojit. Váží si velitele stráže. Má ho po svém i rád.

Dotkne se vrubů na mufloním rohu. Ve Štýrském Hradci krátce poté, co dostihl nejvyššího purkra-bího, jej za stříbrňák odkoupil od jakéhosi pastevce. Má náustek a jeho dutý zvuk se nese bojovně do dálky.

Zatroubit tak na něj. Vzburcovat tábor.

Z temna lesů se někdo ozve. Ztuhne v napětí. Ku vik. Ku vik. Ku vik. To je puštík! uleví se mu.

Děšť mu stéká za záda. Otřese se. – Blbec Tlamák! narůstá v něm hněv.

Dojde ke koním. Stojí odsedlaní a překryti plachtami u kamenné stěny. Strakáč slabounce zaržá. Poznal svého pána.

„Neboj! I tahle noc skončí!“ popleská ho Zachariáš po šíji.

Suchých míst je poskrovnu. Překryti plachtami chrní vojáci po dvou, po třech pohromadě. Zahřívají se navzájem.

Jako kluk se jednou v dešti vydal k říčce Smutné a zpod kamenů vytahoval raky. Nejednou ho štípili nebo zase on je zmrzačil, utrl jim klepeta nebo tykadla. Nezalekl se. Půl pytle jich nalovil, taktak se s nimi dovláčel do půli cesty. Pak je nechal rozběhnout po trávě. Byly to samé velké kusy. Když viděl, jak se rozprchávají, sesbíral je a ploužil se dál k Milevsku. Starší bratři mu úlovek ukradli a prodali jej premonstrátům.

Děšť ho skličuje.

Kam spěje? Chce se tak vzdálit Tlamákovi, aby se s ním už nikdy nemohl sblížit? Slouží věrně panu králi, pánovi z Vimperka a Anežce, ale ví snad Tlamák o jiné cestě, jak získat půdu? Sám by možná nepostupoval jinak, kdyby si troufl! Nemá na to. Proto zapškl.

Tu se puštík ozve znovu. Docela blízko zazní jeho ku vik, ku vik, ku vik. Zachariáš napne sluch. Rýžovník z modlešovického údolí i Bezprstý ho učili řeči ptáků. Oba jsou na pravdě boží, zavraždění pro lákavé zvonivé zlato, jejich učenlivý žák však bdí v tuto deštivou noc.

Pořádný kus cesty uletěl ten puštík!

Vyčkej! Určitě se ozve potřetí! poradil by mu lovec.

Pevně uchopí kopí. Na Práchni s ním házel jedině do terče. Dokáže vložit velkou sílu do hodu. I to s ním nacvičil Tlamák. Jenom ne předčasně vyplašit škodnou!

Tu se slabounké ku vik, ku vik, ku vik ohlásí z druhé strany ležení.

Současně jako by tam někdo zasténal.

Neváhá. Přiloží mufloní roh k ústům a dlouze zaduje. Pak mu bleskne hlavou: – Koně! Braň koně!

Zachariáš doběhne ke skále v okamžiku, kdy po stráni sbíhají dva stíny. V rozběhu, vší silou vrhne po tom prvním kopí.

Útočník bezhlesně padne.

Avšak než stačí z krčního důlku mrtvého vyrvat vrženou zbraň, druhý útočník ho předejde a už proti němu napřahuje jeho vlastní kopí. Železo třeskne o štít. Muž couvne ke skále a znovu vyrazí. Meč je Zachariášovi k ničemu. Naštěstí kopí sjede po kožené výztuži. Muž nemá kam ustoupit. Za ním je skála. A koně. Oboří se na něho, ale útočník je silnější a vyrazí mu meč i štít. Přitom lupiči praskne dřevec. V ruce se mu zatřpytí mečík.

Jen o chloupek mine ostří Zachariáše. Musí se dostat k dýce za drátěnou košilí. Běльмо pravého mužova oka je jako kvítek na liščí ohánce. Levé mu překrývá páska. Skokem se Zachariáš dostane za jeho záda. Muž se znovu ožene mečíkem a mine ho. Bojují o čas. Kdo má koně, je vítěz. Třetím výpadem zažene Zachariáše až ke stráni.

Už se jednooký chystá dlouhými skoky dorazit ke koním, když tu Zachariáš uvolní dýku ze sevření u žeber a se zařváním jako rys po něm zezadu skočí a svalí ho.

Prořízl by mu tepnu, ale třesk zbraní a volání jeho vztyčenou ruku pozdrží.

To stačí, aby doběhl pán z Vimperka.

Sotva chlapa svázou, volá pán z Pajreka, že unesli princeznu. V shonu a ruchu na ni dočista zapomněli. Chvatně zjišťují, co se před chvílí zběhlo. Zřejmě je z lesa špehovali. Věděli přesně, kde spí princezna, i kde uvázali koně.

Starý voják usnul. To jim nečekaně usnadnilo přepad. Podřízli spáče a bez obtíží se zmocnili malé Anežky. Zato na druhé straně neuspěli. A to, že ke skále šli dva, potvrdí dohad nejvyššího purkrabího: je jich málo a chybí jim koně.

Jsou to zoufalci. Jedině při ztrátě soudnosti může někdo provést něco takového. Štýrští páni únosce rozsápají, jen aby se zavděčili vévodovi. Žádný pán je neukryje na svém hradě. Ujet by mohli leda do Uher. Přestože kumáni v posledním čase opět podnikají nájezdy do Přemyslových zemí, Anežku by uherský král vydal, je přece z přízně, a únosce by zvěšel. Zbývá jim jediné: ujet někam daleko, ukrýt se u neznabohů a žádat vysoké výkupné.

„Ať ti poví, kterým směrem unikají!“ ukáže Purkart Tlamákovi na zajatce. „Stiskni ho! Ať mluví!“

Velitel stráže poklekne k jednookému, trhem mu ovolní břicho a zvolna mu začne špicí mečíku otáčet v pupíku.

„Kde se skrýváte?“

Muž si prokousne spodní ret. Ale mlčí. Tlamák přitlačí.

Zachariáš si vzpomene na umučeného z rožmberské hladomorny; běda tomu, kdo upadne v moc svých nepřátel.

„V Ďáblově rokli. Tam... ve skalách... ve směru vaší cesty...“ vydechne týraný.

„Kolik je vás?“

„Osm nás bylo...“

„Koní... Kolik máte koní?“ dotírá na něho nejvyšší purkrabí.

„Jednoho...“

„Mušáka! Hnědě tečkovaného!“ vykřikne Purkart. „Sokolník...! Uvidíme! Skonči to!“ přikáže ostře Tlamákovi.

Muž sebou prudce škubne, když mu mečik projede srdcem. Jsou k němu milostivi. Štýrští páni by ho lámali v kole.

„Vezmi si vojáka, a za nimi“ přikáže Purkart veliteli stráže. „Neztrácej čas! Nemohli ujet daleko! Zachraň princeznu! Pospěš si!“

Tlamák si dlouho nevybírá: rovnou ukáže na Zachariáše.

„Ten!“ A je na koni. „Doženeme je, pane! Bůh s nimi!“

Zachariáš si opět upevnil dýku na staré místo, zvedl svůj meč i štít, ověřil si, zda luk a toulec visí u sedla, a z náhradní zbroje, kterou s sebou vezli, vzal si nové kopí.

Ví dobře, proč si Tlamák vybral právě jeho.

Neosvobodí-li Anežku, zeptá se Purkart velitele stráže, na čí rozkaz se Zachariáš octl u koní, když měl střežit princeznu. Purkarta to nebude zajímat, osvobodí-li ji.

„Jedu s tebou proto, abych nemohl mluvit?“ zaútočí Zachariáš přímo.

To od Tlamáka nečekal. „Doženeme sokolníka. A budeme s ním jednat po právu!“

Kdo to asi je? Loupežný rytíř, jemuž král přikázal zbořit hrádek? Nebo zapuzený pán od vévodova dvora? Na každý pád pořádný rváč. A skvělý jezdec. Navíc tu zná každou pěšinku.

Nejspíše očekával větší odpor ze strany, kde hlídkoval starý voják. Šest jich tam dotíralo. Třeba ani nemínili Anežku unést, chtěli předstíraným přepadem odlákat pozornost Čechů od koní. Vzácným lupem popudili proti sobě samu smrt. Jdou teď po nich nelítostně. Kdyby sokolník ukořistil koně, získal by smělostí v boji zpět vévodovu přízeň. Přemysl nezkoumá, kdo vsazuje skvělé zabijáky do sedel. Potřebuje je. Teď je štvancem.

Dlouho jedou mlčky. Pak Tlamák prohodí do čvachtavého pleskotu kopyt: „Dobře žes ty střežil koně. Mohl jsi lupiče vyřídit. Postavit tam toho ochrápance, stihla by nás potupa pána z Vimperka. Koně mu dosud nikdo neukradl.“

To jako by četl Zachariášovy myšlenky. „Bez koní bychom byli štyrským pánům leda pro smích!“ zdůrazní Tlamák.

Obdobně uvažuje i Purkart. Možná dost, že velitel stráže si namouvěru náležitě počínal. Koně poslal střežit toho, komu nejvíc důvěřoval. Kdyby si Zachariáš zdříml, jistě by i jeho ti padouši podřízli.

Je šťastný, že s ním Tlamák opět mluví.

„Hravě jsi rozvázal jazyk tomu chlápku, a že byl jak hora!“ zalichotí veliteli stráže. „To na Rožmberku takový hubenour vydržel pálení a neprozradil nikoho.“

„Nemůžeš vědět, co bys učinil, kdyby ti někdo ostrým mečíkem kroutil v pupíku. Touha po kořisti svedla tu tlupu dohromady, nic je k sobě nepoutá. Věděl, že jako lupič koní smrti neujde, a chtěl to mít za sebou.“

„Ty na jeho místě bys mlčel!“

„Kdyby šlo o tajemství pána z Vimperka, nevyrazili by ze mne slovo!“ ukončí Tlamák rázně rozhovor.

Kde je člověk, kvůli němuž bych přestál mučení? pátrá v sobě Zachariáš.

Děd Ploužin? Odebral se k Pánu. Dobrý milevský opat? Už také není mezi živými. Kdo? Kdo tedy? Namoutěduši k nikomu nepocítuje lásku ani přítulnost? Je chladné, vypočítavé a vražedné jako dýka jeho srdce?

Ne zbůhdarma přišel ke svému přízvisku! Jeho dýka je opravdu k službě každému, kdo si ho najme? V čem se odlišuje od toho lumpa, kterého poslal k d'asu? Toho si také falešný sokolník koupil buď za stříbro, nebo za slib. Tlamák si pouze přál, aby zposlušněl, a probudil v Zachariášovi něco, o čem ten věrný bijec nejvyššího purkrabího nemá potuchy.

Byl vůbec kdy šťastný? Snad tenkrát, když premonstráti z dolnobavorského Windbergu navštívili Milevsko, a jeho, mladíčka, přizval opat k učené disputaci. Blýskl se latinou. Za odměnu pak hosty provázal na jejich statky v horním Pootaví. Hleděli si ho, miláčka milevského opata, a on se předváděl.

Snad tehdy byl beze zbytku šťastný.

„Kam se tolik ženeš?“ zarazí ho Tlamák. „Můžou nám vpadnout do zad!“

V silném závanu větru se ohlásí první zašeření dne. Z protrhaných mračen přestane kapat. Zato z větví stromů se co chvíli na ně snese sprška. V předsvitu vyvstávají obrysy skal.

Předjitřní čas jim umožní zrychlit. Jedou poslepu. Tudy snad loupežníci mohli unikat. Také tu vede jediná schůdná cesta.

Nenadále kus před nimi zakuviká puštík.

Zachariáš zašeptá: „To jsou oni! Volají k sobě ty dva!“

„Odpověz jim!“ Tlamák nasadí šíp na třetivou luku.

„Ku vik. Ku vik. Ku vik.“

Vzápětí mu puštík odpoví. Hnízdí blízko a ve směru jejich jízdy. Blížeji, než se prve zdálo. Probo-dený nelhal.

„Nepočkáme na naše?“ zaváhá Tlamák.

„Pochopí, proč jsme zastavili, a ujedou!“

Tlamák přikývne. Jedou krokem. V šerosvitu by přes všechnu obezřetnost ty dva přehlédli. Sokolník jim je vyslal v ústřety. Přece jen královské zahlédnou později a krátká zmatenost je stojí životy. Toho svého musí Zachariáš dobít, špatně mířil. Prostřelil mu pravý bok. Všechno se zběhlo tak naráz, že pomordování nestačili křikem varovat své druhy.

Zbývající nemohou být daleko. Možná že se chystají připravit jim stejný osud jako oni těm čtyřem. Počet loupežníků se snížil na polovinu. Stále mají jednoho koně. A zajatkyňi.

Ta je velkou přítěží.

Přesto Zachariáše roztřese ranní chlad. Nazývá třes chladem, aby si nemusel přiznat, že se rozklepal strachy. V poznenáhlem stoupání se napravo v mlžném pásu objeví široká svažitá louka. Nalevo je provází lesnaté vrchovisko, z něhož vyčnívají hroty skal. Nechce následovat ubité z dnešní noci. Číchat v předpeklí sirný dech Belzebuba. Tak snadno našince zabijí. Zaskvíští ze zálohy šíp – a konec. Ztratit se, rozplynout, nebýt v té přízračné krajině kolem.

Tlamák má připravený luk ke střelbě. Také si jistě uvědomuje, že jsou pro loupežníky výborným terčem.

„Neměli bychom zastavit...“

„Nemluv!“ okřikne ho tiše Tlamák.

Úlevně si Zachariáš vydechne, jakmile se za nimi ozve dusot koní.

Ve stejném okamžiku, kdy je dohání pán z Vimperka, zočí ty čtyři. Vyčkávají u ostrého, větrem rozervaného skáloví. Jak Tlamák, tak i Zachariáš poznají sokolníka, nestejně po něm vystřelí a minou ho. Zaskočení lapkové unikají. Propadnou se opět v zamokřelém, pařlivém ránu. Chybí jim však náskok. A koně, aby ujeli. Už se

přihnala jízda, už se vojáci rozjíždějí do stran, poslušni pokynu Purkartovy velitelské ruky, ozve se smrtelný ston ubíjeného zloděje koní.

„Osvoďte princeznu! Zajměte sokolníka!“ zahřímá Purkart na Tlamáka a Zachariáše.

Neujede daleko na mušáku. Koně stihatelů jsou rychlejší. Co zbývá jestřábu, když ho napadne orel? Pustí kořist.

Z nevysoka a měkce na všechny čtyři dopadne Anežka.

Dostihli by toho zbojníka, na jehož paži jako přikován sedí sokol, dostihli by ho a ubili, jenže kdo myslí na mord, když přenáramná radost ze šťastného rozuzlení vhrkává slzy do očí? Princezno, postav se! Jsi celá? Je. A plna, plničká krásného údivu než vyděšená, rozjitřena krásným zážitkem než napůl mrtvá. Kůstku zlomenou nemá. Byl to šlechtic a věru si vedl po šlechticku ušlechtilé.

Ve spánku ji sokolník uchopil, a ne surově jí překryl ústa dlaní, aby nevykřikla. V lese ji posadil na mušáka a vedl ho. „Sbohem, krásná panno! A mé pozdravení i omluvu panu vévodovi!“ To jí stačil povědět, než ji opatrně spustil do trávy.

Hlas Anežku zrazuje. Zachariáš to pozná. Je dcera Přemysla, nemůže projevit strach. Naopak: lehký posměch je na místě. V nitru se princezna chvěje.

„Kdyby tě unesl, pronásledoval bych ho až na okraj světa,“ poklekne před ní Zachariáš, „a kdyby ti ublížil, zabil bych ho!“

Krátký zákmit porozumění prolétne mezi nimi.

„Naštěstí jste mne zachránili, stateční pánové!“ obrátí se princezna k pánovi z Vimperka.

Ještě jí není jedenáct, ale svět, v němž žila, velký svět jejího otce, přinutil ji časně vyspět.

Vznětlivý Purkart se musí přemáhat, aby jí nevycinkal.

Ne proto, že ji ten zpupník unesl. Ale pro obdiv, který k sokolníkovi chová.

„Nasedati Jedeme!“ zařve.

V sedle stříbrohríváka Anežka prohodí: „Přimluvím se za něho u svého otce!“

Nejvyšší purkrabí se jedva ovládá. Nejprve je zdrží něžná Anežčina matka. Pak dívka zhasne v půli jízdy. Tím pádem nedorazí na hrad, kde mínili přenocovat. Loupežníci ji unesou a chybí málo, aby výprava přišla o koně.

Zachariáš na strakáči přemýšlí o zádrhelech života. Pro sokolníka je Přemysl *uzurpátor*, zatímco pro Čechy je *naš hodný pan král*, lidem pro roztoulanost zvaný Hostimil. Nepřevyšuje moudrostí Anežka Purkarta, když pro vyvržence žádá milost? Zachariáš se stydí za strach, který ho nečekaně se-
vřel před posledním výpadem. Není si také jist, zda by se na sokolníkově místě pokusil uloupit koně. Tlamák by se opovážil. Kdyby se mu to podařilo, směšní by byli oloupení. Stačí zaváhání, uhnutí ze strachu a vítězí druhý.

Pán z Pajreka ho dojde. „Vidím, že s Tlamákem jsi zase přítel. Chyby sbližují.“

Vysmívá se mu.

„Uznávám, že Tlamák je lepší.“

„S nikým není bratr. S každým je hned hotov. A ví, co je poslušnost. To my dva dost dobře nevíme.“

„Jsem poslušný svého krále!“

„Já občas pana krále, občas sebe, jak kdy. Do Písku je daleko, také ještě všem našim dnům není konec. Zatím žijeme.“

Žít jen, není to málo? Zachariáš teď každého soudí.

Rozbřesklo se mu v hlavě díky štulci, který mu na štyrském hrádku uštědřil Tlamák. Kdo je? Komu patří? Co od života žádá? Člověk od všemožných úvah může až ztrudomyslnět; rytíř Prokop pečoval o jednoho, který se z náramného mudrování pomátl. Než zjezdí Nízké Taury, než proniknou do dolnorakouské nížiny, kdo ví, kam až v myšlení dospěje.

Ti dva zabítí byli jen lapkové, ale také to byla první krev, již prolil jako králův voják. Nezabiješ, jsi zabít! učil ho Tlamák. Jenže kdo se mečem ohání, mečem i schází. To už velitel nedodal. Neutekl Olbřím před krví do ticha u soutoku Vltavy s Otavou?

Nepoučitelný Purkart s rozbřeskem žene opět přespříliš koně. Ještě než slunce vysuší rosu, dá zastavit. Ač si to Anežka nepřizná, noční prožitek jí ubral mnoho sil.

„Kaši vařit!“ houkne nejvyšší purkrabí na Tlamáka a rozhlíží se zkoumavě po vojácích. Ubývá jich.

„Pojedeš napřed!“ ukáže na Zachariáše. „Obhlídneš cestu a najdeš nějaké místo, kde bychom v suchu přenocovali. Neuhneme stranou, jak jsem původně zamýšlel.“ Znovu obhlíží své lidi. „Ty pojedeš s ním! Tebe můžu postrádat!“

Zrovna se nepřekonával pán z Pajreka, když rychtovali únosce. Vyhýbá se nebezpečí.

Všiml si toho i Purkart.

„Rychlá jízda mi prospěje,“ usměje se loutnista.

Upadl v nemilost. Co naděláš? Jednou nahoře, podruhé dole, takový je život. Co na tom, prošpikuje-li mu záda šíp mstivého sokolníka? Je postradatelný. Je navíc. Je přítěž.

Rozjedou se, hladoví, do vrchu mezi skály.

„Nezdá se pánovi z Vimperka přízeň, kterou ti projevuje princezna! I ty ses stal postradatelný!“

Zachariáš si to nemyslí. Dopředu nemohl Purkart vyslat hñupa. Jeden musí úkol splnit, a přijde-li ten čelný o doprovod, žádná škoda.

„Stal, ale tebe zase já nemůžu postrádat, pane!“ Je rozhodnut splatit Janovickému dluh. „Ostatně si myslím, že sokolník se ukryl někde vysoko v horách a nepomýšlí na odvetu.“

„Jsi v koncích, jakmile nemůžeš nepříteli oplatit ránu. Jistě by ten zavržený šlechtic rád pokořil pána z Vimperka. Jiná je otázka, zda ho v Ďáblově rokli napadne, že Češi vyšlou předvoj.“

„Mělo by ho to napadnout.“

„Právě z toho mě nepříjemně svrbí v zádech!“ ošije se pán z Pajreka. „Myslíš si, a myslí si to i druzí, že jsem zalezl do úžlabinky, jakmile se ten lotr na nás vrhl. Mám tvrdý spánek. Bojovný ryk mne vzbudil, ale až zadlouho, v rozespalosti jsem se motal, a když jsem konečně prokoukl a sezdal, co se děje, bylo po všem.“

„Věřím ti.“

„Nevěříš. Ani tamti by neuvěřili. Ale bylo tomu tak.“

KAPITOLA DESÁTÁ

NEBESKÝ ÚKAZ

Do Štýrska se dostali čeští poslové průsmykem ve Vysokých Taurech po bezpečné cestě. Pro pouť podhůřím Nízkých Taur se rozhodl nejvyšší purkrabí ve Štýrském Hradci. Netoužil dvakrát pokoušet štěstí na panství Vítkovců. Už když opustili Muru, seznával svůj omyl. Vydat se s polouzdravenou dcerou panovníka neschůdným krajem takřka bez zavazadel a bez služebnictva mohlo nedobře skončit. Po přepadu ležení sokolníkem se Purkart pevně rozhodl, že hned, jak sejdou z vrchů, napojí se na bezpečnou vitorazskou stezku. Zbývá jim sestoupit k Dunaji, aby mohli pokračovat dál na Zwettl a Stralbach. Možná že z Gmündu uhnout na sever a podél toku Lužnice se dostanou k Třeboni. Ačkoli zase: Třeboň před sedmi lety cisterciáci ze Zwettlu – neboli, jak se v Čechách říká, ze Světlé – prodali Vítkovcům. Když nejhůř, Třeboň mohou obejít. Anebo vniknout do Čech údolím říčky Stropnice.

Starosti nejvyššího purkrabího jsou Zachariášovi vzdálené. Za život princezny je králi odpovědný Purkart. On, Zachariáš, plní svůj úkol. Vpravdě to není příjemný pocit, když jeho záda skýtají zákeřníkovy snadný terč. Za rozbřesku ho strach až roztrásl. Kdo podvkrát podstoupí ochotně stejné nebezpečí?

Aby ho znovu neroztrásl strach, přemýšlí o Anežce. Tam, v místě, kde ji zanechal sokolník, uvědomil si prvně, že to není jen princezna, tedy něco snového, nedostupného, ale děvčátko z masa a krve, jež samostatně cítí, myslí, vnímá i hodnotí své okolí. Ožila pro něj. Už ne téměř neskutečná loutka. Zlehounka k němu sestoupila z výše, kde je domovem, to pro ten prožitý strach. Avšak myslet na ni tak, jak občas myslívá na dceru píseckého mincmistra, byla by svatokrádež. Je nedotknutelná. A přesto: kdyby sokolníkův plán vyšel, co by se s ní dělo? Začas by tam, kde by ji ukryl, dospěla v ženu. Nenáviděla by svého únosce, nebo by ho chránila?

Myšlenky na princeznu odhánějí strach. Žít jen, aby se žilo, zdá se mu málo, ale raději žít všelijak, nežli nežít vůbec.

„Život je plný překvapivých zjištění. Nejedno tě zaskočí,“ podělí se o své myšlenky s pánem z Pajreka. „Lehko je těm, co nepřemýšlejí a jen vracejí rány.“ Janovický jako by se probral ze sna.

„Člověk má vracet rány, aby si sám sebe mohl vážit,“ pronese vážně. „Nikdo si necení toho, kdo se po prvním střetnutí složí. Bázlivcem každý pohrdá. Já zrajoval kus světa, než jsem poznal, co je pro mne dobré. Nikde se dlouho nezdržovat. Kdybych zchodil ještě víc zemí, cennějšího poznání se nedoberu.“

„Proč?“

„Prohlédnou tě. A začnou s tebou jednat jako s domácím člověkem.“

„To ti vadí?“

„Na domácího zbude kyška nebo kaše, pro hosta se porazí beran.“

Oblíbil si Janovického stejně jako Tlamáka. Podobá-li se Zachariáš v lecčems veliteli stráže, a proto i chápe jeho postoje, pak pán z Pajreka pro něho zůstává záhadou. Nikde se dlouho nezdržovat. Všude

být hostem. Nikde nezapustit kořeny. Nikde nebýt doma. Ať je, kde je, vždy se Zachariášovi před očima zjeví kestránské statky. Tam by chtěl žít. Na to místo vyvolené myslí víc než na skryté nebezpečí. Dostal příkaz jet, tak jede. Nezajímá ho, kudy je dál povede pán z Vimperka. Jeho úkol je najít seník. Nebo aspoň polozbořeninu, v níž by přenocovali.

„Chci někde být doma!“ řekne.

Co chvíli vyjedou na holou pláň. Rozsálané srpnové slunce je napůl oslepí. Pak je milosrdně přijme stín nízkého lesa. Tu se mezi kameny napřímí svišť, zakouká se na ně, pronikavě vypískne a zmizí. Tu na výčnělku skalní stěny zameká statný kamzíci kozel, zadupe předními běhy a uteče dřív, než Zachariáš stačí založit šíp do tětivy.

Konečně hodně vysoko vyloupne se nečekaně z úkrytu za klečovým porostem střecha boudy. Zdálky jim připadá malá, ale když se k ní proderou kosodřevinou, udiví je její délka. Vtěsnají se do ní všichni a nebudou se tísnit.

Jedou s kopími zavěšenými u sedel. Z únavy a žhoucího slunce otupěli. Pán z Pajreka si pozdě posímne dvou uvázaných koní.

Kdyby boudu zabral sokolník, váleli by se v tratolišti krve.

S bohatýrskou rozevlátostí odkryli holé krky opeřeným šípům!

Naštěstí pro ně jsou to poutníci. Dva johanité. Navíc krajané. Náležejí ke komendě v Mladé Boleslavi, řádoví kněží, mladší je Čech, starší Němec z Porýní. Vítají radostně příchozí, a jejich radost je zmnožena zjištěním, že Zachariáš zná nejen Strakonice, ale osobně i velkopřevora řádu pána ze Švamberka.

Směřují k Jaderskému moři. A ke svatému městu. Jeden z rodu Markvarticů se tam dostal do nesnází.

Zachariáš se nevyptává, do jakých potíží se dostal příslušník rodu, který nad johanity v Mladé Boleslavi drží ochrannou ruku. Kdo se ptá, je podezřelý. Nadto pořádně vyhládl. Johanité se s nimi ochotně podělí o sušené ryby. Zchrupou, hladovci, několik lipanů, než si uvědomí, jak je lipaní maso chutné.

Ryby dostali johanité od vesničanů pod horami. „Moc pohostinní lidé,“ řekne Němec. Čech dodá: „Horalé jako by znali nějaké tajemství země. To proto jsou tak zarputilí a nepřístupní. Anebo že mají k Bohu blíže než my z nížin.“

Každý z nich asi poznal horaly z jiné stránky.

„Kde v téhle pustině může vykvést něžnost?“ Pán z Pajreka se nabídne, že se vrátí pro ostatní. Je to svým způsobem od něho obět'. Znovu vystaví záda šípům sokolníka.

„Nezvykl bych si tu. Miluji rovinu,“ přizná Zachariáš.

Čekal-li pán z Pajreka, že ho začne přemlouvat, aby zůstal, pak je zklamán. Nečekaně se jeho chrámec ocitá ve světě, kde dlouho byl doma.

„Pán z Vimperka tě uvítá,“ rozloučí se s ním.

Johanité se těší, že se nejen seznámí s nejvyšším purkrabím Českého království, ale i s poboční dcerou pana krále. Ačkoli moc spěchají. O paní z Kuenringu samozřejmě slyšeli, i o mladičké paní králové z Uher. Přemysl Otakar II. je ve všem všudy opravdový muž a snaží se, aby jeho rod nevymřel. Že se rozhodl vydat mladičkou dcerku do Strakonice, je pro johanity veliká novinka; rytíře, řádové bratry i samotného převora mladoboleslavské komendy tuze zaujme zpráva o tom, k čemu se schyluje na hradě mocného Bavora.

Rody Bavorů a Markvarticů jsou opory svatojánských rytířů!

„Nechť ten mocný pán spatří syny synů svých! Ať se navěky přidrží své slavné manželky a budou po všechny časy dva v těle jednom!“

„Uxor autem timeat virum suum!“ naznačí Zachariáš jemně johanitům, že i on četl list svatého Pavla Apoštola Efesanům.

Johanité vážně přikyvují, tak tomu je a vždy tomu tak bude: manželka pak boj se muže svého.

Zeptá se jich, zda něco nevědí o osudech rytířů, kteří vyjeli bránit Svatou zem.

Zesmutní. Nic potěšujícího povědět nemohou. Svatomáříští rytíři odpluli na sedmi korábech z přístavu Aiques Mortes, mořská bouře je nepřekotila, ale jen zahlédli bílé věže katedrály sv. Jana v Ptolemaidě, s prvním díkůvzdáním Bohu se doslechli, že sultán Bibars zle dotírá na křesťany. Že do nenávratna minuly ne tak dávné časy, kdy za přispění Mongolů velkého chána Möngkheho arménský král Hetun ty šejtany, ty ďábly zatlačoval do pouště.

„Kéž by nepodlehli!“ zadoufá Zachariáš a myslí přitom na rytíře Prokopa.

„Kéž by!“ přikývne Němec a tlumeným hlasem sdělí Zachariášovi, že kardinál, kterého vyslal papěž do Aiques Mortes, vytkl rytířům sv. Jana, že se jich sjelo málo. Čtrnáct korábů bylo připraveno k odplutí.

Tihle dva se udrželi v teple komend! napadne Zachariáše. Proto vyjelo jen sedm korábů! Proto padne Ptolemais!

Vymluví se na únavu a sestoupí k nízké skalní rozsoše, z níž je výhled do vrásnité, kostrbaté klesající krajiny. Tady se už dá vytušit blízkost velehor! Tu ze zeleně vystrmí hora, tu se osaměle kupí ostrá skaliska; kam až dohlédne, chlumí se kopce.

„Sedm korábů! Jenom sedm korábů!“ zamumlá.

Zaváhal aspoň na okamžik rytíř Prokop, než vstoupil na vratké plavidlo? Uvědomoval si vůbec, že ho posílají na smrt? Krutých machometánů je jako písku v poušti! Nezaváhal, natolik ho zná. A zaváhal-li přece, pak jedinečně, aby překonal silou víry pochybnosti v sobě.

Zachariáše potkalo to štěstí, že v čase, kdy dospívá v muže, střetl se s lidmi, kteří ho nutí myslit. Nedobrat se základů vědění pod moudrým dohledem dobrého milevského opata, nedostat se mu tvrdého poznání života po boku Bezprstého a rýžovníků, nepoznat dobrotu srdce rytíře Prokopa, vojáckou zběhlost Tlamákovu, nebýt jemně postrkáván pánem z Pajreka k pochybování o všem poznaném, stal by se bezectným mordýřem. Prozatím ještě netuší, kde stojí jeho Ptolemais, již mu bude věrně bránit. Ale je jí blížek.

„Poznám ji, anebo padnu!“ vykřikne Zachariáš vzrušeně do hornatého vlnění.

Vzápětí se probere. Jak dlouho sedí na skále? Kraj v podmraku stačil zešednout. Ochladilo se. Zebavě se zachvěje. Celý ztuhl. Zvedá se pořádný fuják. Ten odvane mrak až do Čech.

Johanité odjeli. Nechtěli ho rušit v rozjímání, proto se ani nerozloučili. Možná se s nejvyšším purkrabím potkají cestou.

Naráz ho osvětlí paprsek poznání. Moc jsem mluvil!

Vyslepičil johanitům všechno o Purkartovi, Anežce, vše o jejich poslání. Jistě nejsou ve spojení s tím buřičem z hor, který se vydává za sokolníka, ale mohou na něho narazit.

Kdy se konečně naučí držet jazyk za zuby!?

Strakáč zařehťá.

„Tady jsem!“ obejmě ho.

Nejistota postavení, v němž se náhle octl, budí obavy. Co když se pán z Vimperku vydal jiným směrem? Nesetkali se s průvodcem, který je slíbil provést pohořím? To ne. Purkart věří jen sobě. Je ztělesněná nedůvěra. Zvlášť teď, kdy je přepadli vrahouni záhadného sokolníka.

Vítr, zatlačiv mrak, jak by se vydul. Znovu osluněné skály se zabělají. V tom ztišení, v tom slunojasu, v dále slabounce zaduje roh. Strhne ze sedla svůj a odpoví.

Český voj se ukáže zanedlouho.

Rozjasněná Purkartova tvář věští pohodu. Na sedle přípřežního koně se zmítají dvě ovce. Tlamák mávne na Zachariáše:

„Boční hlídka objevila salaš! Zacinkalo dobré české stříbro v nastavené dlani! Bude žranice!“

Provětraná, sluncem ožehlá Anežka svěže září. Horské ovzduší jí dělá dobře. Chce se mermomocí vyrovnat všem těm silákům kolem!

„Zahlédla jsem ohromného rohatce,“ sdělí radostně Zachariášovi.

Zanaříkají podřezávané ovce. Vojáci obkládají balvany dvě ohniště a snášejí klet'. Tlamák pro pány nabodne na přioštřenou silnou větev tučnější ovci.

Když pod ní vzplane oheň a v kruhu s Anežkou sedí Zachariáš a pán z Vimperku a všichni po přestálém nebezpečí cítí k sobě soudržnost, vybrnká pán z Pajreka na loutně nápěv své nové písně.

*„Náš pan král nám kázal jet
přes hory na onen svět
pro lásky půvabný květ,“*

nakloní s k princezně.

A s mocným dechem Jeho Milosti:

*„Dceru mou mi přiveďte!
Nikde se s ní nezdržte!
Rázně sobě jedněte!“*

Ukloní se a basem, který jako by vycházel z hrudi bývalého prácheňského župana, líčí tu úděsnou pouť:

*„V dešti a hromobití černou tmou
po stezce kozorohy značenou
vedeme tvoji dceru milenou.
Ač jednou měla jen namále,
zajásá srdce pana krále,
až přivedem ji znenadále.“*

A opět mocným dechem Jeho Milosti:

*„Ať moji přestateční rytíři,
jejichž, srdce se pýchou zapýří,
ted' po právu si slastně zahýří!“*

Směje se Anežka, směje se Zachariáš. Kdo se nesměje, je pán z Vimperku. Hlásat před Jeho Milostí, že princezna měla namále, je troufalost. Také Jeho biskupská Milost by mohla zapátrat, jak se Anežka ocitla v moci násilníka.

„Pověz pánovi z Pajreka,“ obrátí se Purkart k Tlamákovi, který otáčí ovci na rožni, „kdo je ten zahadný sokolník!“

„Povídali pastýři, že zdejší rytíř, jemuž pan vévoda dal pobořit tvrz, protože olupoval pocestné.“

Zlé ohýnky vzplanou v rysích očích nejvyššího purkrabího.

„Škúdce země! Ne hrdina! A jakže si říká?“

„Pán... pan z Bayrnu nebo...“

„Spíše z Beyrecku. Huhňali, neslyšeli jsme přesně.“

Řekl jsem pastýřům, kde pacholci toho smělce leží pobiti, aby je mohli po křesťansku pohřbít. Spolu s tím naším ochrápancem, který tam v úžlabině odpočívá s nimi.“

„Beyreck?“ pátrá v paměti Janovický. „To jméno by mi mělo něco říkat!“

„Napadá mne, zda ten loupežný rytíř není z tvé přízně, pane z Payreku?“ přimhouří nejvyšší pur-

krabí zlomyslně oči.

A doráží, když pán z Pajreka hned neodpoví: „Ke komu se hlásíš? K žoldnéři ušlechtilého jazyka Henri Payrekovi, nebo k hraběti de Peyraec či k bavorskému pánu Carlu von Peyraeck?“

Už se Zachariáš leká, že se Janovický hrdě prohlásí za potomka žida Payreta, ale vtom se hrubě zachechtá Tlamák:

„Pověz, no pověz, Pejruku, čím jsi syn?“

Chtějí ho kvůli té neumělé písni zesměšnit před princeznou. Vzal v potaz jejich smělost. Na jeho místě by Zachariáš beze slova odešel od ohniště. Tu pán z Pajreka s úšklebkem vmete Purkartovi v tvář:

„Jsem nehodný bratr Ojře z Klokot!“

Zvolna, nebezpečně se stahuje Purkartovo obočí: „Ten měl, pokud vím, bratra Pelhřima. Ten přede dvěma roky zemřel.“

Purkart sleduje královny soupeře bedlivě odedávna, vždyť nejstarší z nich, Vítek z Prčice, županoval na Práchni.

„Kromě bratrů mám i čtyři sestry. Však Vítek z Klokot, můj otec, nikdy se ke mně neznal.“

Purkart se nasupí. Jestliže si z něho nestřílí – což samo o sobě je na pováženou – pak se otevřeně hlásí k stříbrné pětisté růži na červeném štítě! Co když si nevymýšlí? Co když se pán z Pajreka v hněvu podřekl? Nadmíru se vyzná v panstvích Vítkovců!

„Žertuješ, pane?“ nasadí šalebný úsměv.

I Zachariáš zaváhá. Na Rožmberku sice pána z Pajreka nepoznal Vítek, syn Voka z Rožmberka, nepoznal ho ani jeho bratranec, rovněž Vítek, který dal Zachariáše spustit do hladomorny, nepoznal ho ani pan Budivoj na Krumlově, ale na mysl se vtírají hned dvě vysvětlení. Buď Vítkovci Janovického úmyslně nepoznali, přijali pouze jeho zprávu o pohybu královských, nebo je opravdu odhozenec a chtěl se jim připomenout. Cokoli můžeme velice přesně i přesvědčivě odůvodnit; nejednou byl Zachariáš sám donucen vypomoci si menší lží. Ale před unáhlenými soudy ho varoval dobrý milevský opat.

Přesto, zaujat tou nebezpečnou hrou, Zachariáš na Janovického dotírá: „Jsi Vítkovec?“

„Mluv! Kdo opravdu jsi!“ zúží se hněvem Purkartovy rysí oči.

„Hned, jak přiharcoval na své bídácké žlutce na Prácheň, nepáchl mi správně!“ tasí dýku Tlamák.

Na cestě do Štýrska i zpět ztratili muže. Co na tom, přijdou-li ještě o jednoho? Král se nesmí dozvědět, že jeho dceři bylo ukládáno o život. A Pejrek v písni naznačil, že dokáže nenápadně propašovat pravdu na denní světlo.

„Ovečka málem shoří díky vaší zvědavosti! Vzácná panno,“ poklekne pán z Pajreka před princeznu, „přimluv se za to chutné sousto! Ať je pozřou, ne loutnistu, který ti zapěl pro radost!“

Anežka to náhlé, prudké vzbouření mužů nechápe. Avšak vidí obnaženou dýku v ruce velitele stráže a pohled do jeho divých očí jí dá znát, že nezaváhá.

„Jsi, pane, velký smíšek,“ pozvedne Janovického, „kdo by ti chtěl ublížit?“

Nejvyšší purkrabí, jako by se zastyděl, prohodí smířlivě: „Dávej si příště větší pozor na slova, pane z Pajreka! Tvůj otec, hrabě de Peyraec, být živ, pokáral by tě za neuváženost!“

Tlamák zastrčí dýku za pás a polije ovci omastkem, skapávajícím do dřevěného korýtka, a pohodí ji několika špetkami soli z pytlíku, který vozí všude s sebou.

„Krásně se ovečka opéká,“ pochválí pán z Pajreka Tlamákovu zručnost.

Zachariáš je otřesen. Netušil, že nenávisť velitele stráže k Janovickému tak obludně narostla. Ten požívačný pán se musel dát princezně v ochranu, aby ušel dýce. S tichým souhlasem pána z Vimperka by byl proboden, kdyby se včas nepokořil. Zachariáš si váží jak Tlamáka, tak i pána z Pajreka, přeje si je mít za přátele. Jenže ti si na oplátku přejí, aby se otevřeně přiklonil k jednomu a druhého zatratil. Přitom, jak se mu zdá, Tlamák neprávem vyčítá pánovi z Pajreka, že se popanštil; od první chvíle na Práchni vystupoval přece jako příslušník vyššího stavu, i když od počátku byl kdekomu něčím pode-

zřelý.

Vojáci u sousedního ohniště už odřezávají pečené kousky a sytí se, aby hladovce na stráži mohli vystřídat.

Tlamák vyřízne špalíček spečeného masa ze hřbetu ovce a na špici dýky jej podá Anežce.

To už nedočkavý Purkart oderve přední běh a s náramnou chutí se do něj zahryzne.

Zatímco Tlamák přikládá suchou klet, pán z Pajreka hbitým řezem osvobodí z hřbetu ovce druhý špalíček.

„Jednou, jako host pana Sezimy z Ústí, zajeli jsme si na jeho hrádek v Řečici. Poblíž vede zemská stezka, a tu hrádek stráží více než tři sta let. Knížeti Svatoplukovi tudy vezli nevěstu na Moravu. Němci svatební průvod přepadli a pobrali na šest set koní i s povozy a s veškerým nákladem.“

Zachariáš, který obírá ovčí krk, odsune sousto. Do jaké souvislosti dá pán z Pajreka příběh o nevěstě knížete Svatopluka s Anežkou, jejíž vybavení, jež za ní vezou na soumarech, je daleko skromnější!

„Aby loupežníci na pocestné nedotírali, zbudovala tam česká knížata hrádek.“

„Ta jsou mrtva, kdežto pan Sezima, tvůj hostitel, a jak se zdá i ochránce, je živ!“

Zachariáš přestává svého staršího přítele chápat: sotva vyvázl z jednoho nebezpečí, bezhlavě se vrhá do druhého. Jako by ho něco nutkalo stále popichovat pána z Vimperka!

„Ano, živ!“ přikývne vesele Janovický. „Tam, v Řečici, v místě zarostlém smrčím, zhlíží se hrádek ve velkém rybníku. Říkají mu odnepaměti Zrádná baba. I les kolem nazývají Babky, tam prý pohané tančovali okolo svých bůžků. Dodnes tam nacházejí ty bůžky, babky.“

Pán z Vimperka zprkení. A čeká, napjatě čeká, kam se ten šantala dostane od nositelů zlaté pětileté růže na modrém poli přes pohanské bůžky.

„Jednou při koupám jsem ukryl suknicí do smrčiny. Někdo mi ji ukradl. Pan Sezima mi musel darovat jednu ze svých. Tuhlectu.“

Tlamák se má co držet, aby se po něm nevrhl. Sežvýkal nejlepší kus masa, který zákonitě náležel buď Purkartovi, nebo jemu.

„A že ses koupal jako nahý,“ sládne Purkartovi řeč na rtech, „vyprávíš jen tak před princeznou?“

„Vyříznout mu mužství, má-li jaké!“ staví se hned Tlamák před Purkarta, hotov k činu.

„Pohanské bůžky jsi viděl, pane z Pajreka?“ zasáhne opět smířlivě Anežka.

„Viděl. Byly z kamene. Hezčí jsou z lipového dřeva, jaké vycházejí z rukou jednoho šikovného řezbáře z Mnichu, to je ves na té zemské stezce, a ten ty paňáky vyřezává.“

Když pak Zachariáš hlídá pasoucí se koně, prohodí k pánovi z Pajreka, který honem honem spěchá do roští: „Jaký to má význam, pane, popouzet nejvyššího purkrabího povídáním o Vítkovcích?“

„Žádný. To uznávám.“

„Dýka v Tlamákově pravačce je nebezpečná!“

„To je,“ připustí pán z Pajreka a ve spěchu si proráží cestu hustým roštím.

Tentokrát sám pán z Vimperka rozestaví hlídky. Princezně ustelou v podkroví, je tam dost neútulná šalanda, ale na seně se jí bude měkce spát. Zachariáše, ani Janovického nezařadí Purkart do stráže.

„Spoléhám na své branné z Práchně!“ přikloní se na Tlamákovu stranu.

Pánovi z Pajreka je to jedno. Zato Zachariáše se to dotkne. Neosvědčil se snad předešlé noci? Nepatří rovněž k věrným z Práchně?

To pro tu křivdu naslouchá pozorně ve tmě šepotu toho světáka.

„Nemysli na ně! Síla, kterou spánkem nabereš, bude jim chybět! Jak se rozježili! Jde jim o to, aby stále měli vrch. Nemám domov, a proto jsem bez přátel. I ty se mne odřekni. Uděláš dobře, Zachariáši! Mně chybět nebudeš. Nehybnost, to je smrt. Hýbejme se! Až se ohlásí smrt, nezaleknu se jí.“

„Tlamáka ses zalekl, pane! Nebýt princezny...“

„Dát se zapíchnout pro hloupost? Odejít v pravou chvíli, to je to, co každý nesvede. Pokaždé je to horší a horší. K někomu přilneš a je zle. Už tě lapili. Škoda mé žlutky. Na Prácheň přišla pojít. Ach

ano. Nemusíme na stráž. To je dobré.“

Prácheňští nejsou pánovi z Pajreka lhostejní. A holedbá se, že si stačí sám. On, Zachariáš, musí vědět, že ho někdo potřebuje. Jde mu o erb, o tvrz. Jistěže mu jde. Ale poznal, že stačí malinko zakolísat a vše je ztraceno.

Nevydrží ležet. Vyjde do noci. V pevných seskupeních po nebeské klenbě postupují hvězdné voje. Stráž v kruhu střeží za svými štíty krajinu pod sebou.

Málem Zachariáš vykřikne. Na pařezu kousek od něho sedí princezna.

„Proč nespíš, vzácná panno?“ přistoupí k ní.

„Připadám si jako kus úrodného kraje, který odervali od jednoho království a přivtělili ke druhému. Vlastník nové země jáás: Jak je úrodná! Ale zemi je to jedno. Má ji vlastnit ten pán, nebo onen?“

„Může se také dostat do rukou dobrého hospodáře!“

„I to je zemi jedno. Není to hospodář podle její vůle.“ Anežka se odmlčí. „Neboj se, můj milý latínku, poslechnu ve všem otce.“

Její matka mohla milovat svého pana krále, proč ona musí být jen darem? Pulchra ut luna, electa ut sol. Hned jak ji prvně tento světlavý, chytrý, tolik zvláštní mladík oslovil, zalíbil se jí. To tak být její snoubenec! Cítila, že je pro Zachariáše dítě. Teprve dnes k ránu, kdy před ní poklekl po tom, co ji osvobodili z moci loupeživého rytíře, zazdalo se jí, jako by k ní pociťoval něco víc než povinnou úctu k dceři svého svrchovaného pána.

„Máš děvče?“

Už podruhé mu klade stejnou otázku. Kde by k děvčeti přišel ve zdech milevského kláštera? Kde u rýžovníků, na strakonickém hradě, na Práchni? Je třískou v řece osudu. Kdyby tolik v Milevsku nelpěl na teple opatova krbu, zrádný mnich by ho nedokázal přimět, aby jednal proti sobě. Ale uváží-li všechno, pak tomu mnichu s černými chloupky na prstech vděčí za to, že teď provází Nízkými Taurami dceru krále Přemysla.

„Ptáš-li se mne, mám-li nevěstu, musím ti odpovědět záporně.“

„Poznal jsi lásku?“

„Pohybují se jen mezi muži. Ve službě Jeho Milosti jsem si vysloužil přízvisko Dýka. Přesto je v Písku dívka, která se ti podobá. Máš modravější oči nežli ona, i vlas zlatavější.“

„Miluješ ji?“

„Je z měšťanského rodu. Je bohatá. Kdo jsem já?“

„Jsi statečný. To se ti zdá málo?“

„Mám v sobě velikou touhu ji ochraňovat, bránit ji proti všem,“ svěří se Anežce. „Je bezbranná. V noci se mi občas zjevuje. Hledím na její ústa, jestli mí něco neřeknou. Ale mlčí. Připomínáš mi ji. Zdalipak to je láska?“

„A já, myslíš, poznám kdy lásku?“

„Pan Bavor ze Strakonic je mocný pán...“

„Bylo mi to od tebe i od jiných tolikrát zdůrazňováno, že se bojím, jestli není chromý nebo napůl slepý či jinak tělesně poznamenaný.“

„Je řádně rostlý,“ ujistí ji.

„O pánovi ze Strakonic se bavít nechci...! Pověz: stýská se ti hodně po té měšťanově dceři?“

„Občas. Někdy. Jak jsem řekl, zdává se mi o ní.“

Anežka se nečekaně vymrští a přitiskne chladné rty na jeho ústa.

„To políbení je od ní. Jsi statečný. Neboj se, získáš ji.“

Než se vzpomene, je pryč. Odmala žila v ovzduší velké lásky ke králi. Láska prozářila její dětství. Kdyby se jí někdo zeptal, co slovo láska znamená, vyložila by je jako čekání na někoho, jako toužení a stesk po někom. Tam, kam ji odvádějí, ji nečeká to slastné čekání a ještě slastnější toužení a ten nej-slastnější stesk, jako spíše slídivé zraky křížovníků, pověřených dohledem nad její počestností. Takový

lásku umrtvující život jí přichystal Přemysl Otakar II., její vznešený otec, jehož samotného kdysi ožehla čaromoc lásky.

Soucit, hluboký soucit pociťuje Zachariáš k Anežce.

Přes noc se počasí vybere. Svěží vítr, rozechvívající husté větroví kletě, vyvane všem z hlav tíživé myšlenky. Nezkalenost ovzduší spolu s průzračností oblohy umožňuje výhled do daleka.

„Přála bych si, aby tato cesta nikdy nekončila,“ svěří se princezna Zachariášovi.

„Potuluje se tu loupeživý rytíř!“

„Ale se mnou je Zachariáš Dýka,“ zazáří jí na tváři úsměv, „a pán z Pajreka a pán z Vimperka a vojáci!“

Anežka stříbrohříváka nekrotí. Cele se pozdravila. Jedou takřka bez odpočinku. Než se smrákne, začnou sestupovat z hor. Tentokrát přenocují v bezpečí strážného hrádku.

„Čekají vás slunné dny!“ zaprorokuje kastelán.

„Však jich třeba!“ řekne Purkart.

Tu noc Zachariáš neusne. Zacpává si uši, aby ho nerušil chrápot pána z Pajreka a vojáků. Princezna ho včera večer políbila. Dala mu polibek za tu, o níž se mu snívá. Je prostý voják jejího vznešeného otce. Nic víc. V Písku, až se vrátí, bude ničím i pro Heinrichovu němou dceru.

Anežčin polibek ze rtů nesetře.

Cestou se snažil přiblížit k princezně, ale držela se pána z Vimperka. Zachariáš čeká, až se všichni uloží ke spánku. Nevyspalý, ztahaný, a přesto tolik bdělý. Vyjde Anežka na nádvoří? Je rozhodnut počekat noc.

Princezna se objeví hodně pozdě.

„Tušila jsem, že tě tu najdu. Přemýšlela jsem o tobě a o mincmistrově dceři. Ačkoli se ti může zdát, že mám moc, a tobě se to možná i tak jeví, zatím nevím, zda mi budoucnost umožní být ti prospěšná.“

Snad o erb a tvrz půjde Zachariášovi za pár let, teď se musí dopátrat toho, proč se tolik stará o jeho budoucnost. A proč tu svou vidí tak nevábně.

„Nejsem z těch, co se ve světě ztratí. Dcera píseckého mincmistra se mi líbí, ale řekl jsem ti, že je pro mne nedosažitelná. Pověz mi, co tobě chybí?“

„Nic. A všechno.“

„Sám Purkart oceňuje tvou smělost. A ten už něco zažil.“

„Rychlá jízda na koni mne uklidňuje. Od matky i od vychovatelek dávno jsem věděla, že se za někoho mocného provdám. Jako to ví i moje sestřička. Přijdu do nové země, do nového prostředí. Budou mne dál vychovávat, učit, jak si mám při té nebo oné příležitosti počínat... a já bych ráda... ráda bych žila, jako žila má matka... steskem po někom, touhou... Bojím se, že pouze vystřídám zpovědníka.“

Až dosud se Zachariáš domníval, že její neblahý osud si uvědomuje jedině on, Anežka pak že má zastřený zrak leskem Bavorovy moci.

„Můžu pro tebe něco udělat, princezno?“

„Nic. Přemyslova dcera ví, co je její povinnost.“

Je nešťastná! Říká si, když se propadne ve tmě jako poprvé. – Anežka, králova dcera, je nešťastná!

Na den sv. Sixta, v neděli, rozloučí se Purkart časně s kastelánem. Marně ho hostitel nabádá, aby ctil sváteční den, a musí-li jet, tak aspoň po ranní mši. Trochu níž, ve vsi, ji odslouží dobrý farář. Zachariáš, stejně jako ostatní, by den odpočinku uvítal, také princezna by si ráda odpočala, ale už Tlamák řve:

„Na koně! Na koně!“

Kolikrát toto volání provázelo Zachariáše od chvíle, co dosedl na strakáče. Patří k jeho vojáckému životu jako kopí a štít.

Co tolik pohání vpřed Purkarta? Strach z Jeho Milosti? Vídeň, kterou původně chtěl objet, zůstává před nimi. Téměř skrze celé dolní Rakousy se budou prodírat k Vitorazu. Co ho přimělo, aby dávno už

neuhnul k dolnímu toku Dunaje? Zachariáš to tuší. Nejen Purkarta, ale i Tlamáka jímá zvláštní rozechvění. Překročí-li Dunaj co nejbližší hranic uherského království, ocitnou se blízko starého bojiště. Tam, u Kressenbrunnu, bojovali oba po boku pana krále a zle pocuchali Uhry.

Po žárných dnech tu zřejmě zavláží, zeleň je svěží, jako omytá, řeřavé sluneční paprsky nutí vše k růstu, dokud nový suchopal nerozpraská půdu. Zlatý vlas princeznin povlává ve větru. Anežka miluje rychlou jízdu. Nikdo ji nemírní, spíše pobízí. Tam vpředu jsou Čechy, její nový domov. Zachariášovi se chce z bujné radosti až vyvýsknout, když tu v sálavém žáru spatří na obzoru sloup prachu.

„Tam! Tam hled', pane!“ volá na Purkarta.

Blíží se poledne, chtěli něco pojíst a koně nechat popást. Zpomalí. Nejvyšší purkrabí si zacloní oči.

„Kumáni!“ Purkart vypoulí oči. „Jed'me! Jed'me! Rychle! Musíme jím ujet!“

Je to drzost! Na výsostném území rakouského vévody Přemysla se ti bezbožní psi prohánějí jako na svém! Otřepali se po porážce před třemi roky! Po novém výprasku se jim zastesklo. Purkart si dovede představit, co na to řekne jeho Milost.

Ale král český a vévoda rakouský a štyrský dlí teď v Písku.

A on, starý bijec, utíká. A zatím by měl ty pohany sekat a bodat. Nemůže však ohrozit život Anežky, dcery svého panovníka.

Už je Kumáni spatřili a ženou se za nimi. Jako by jich bylo půl tumanu. Ženou se za nimi v těsném sevření na tarpanech, malých rychlých koních, kteří tak dlouho vydrží běžet, a ta temná masa se ježí kopími.

„Rychle! Rychle!“ pobízí Purkart své lidi.

Koně vojáků se opožďují. Vydali se ze sil v horách. Jeden jediný den odpočinku na strážném hrádku jim chybí. Anežčinu stříbrohříváku stačí taktak Purkartův bělouš. Co nevidět se na ně snese sprška šípů.

Tu se jejich pronásledovatelé nečekaně zastaví.

„Nézzetek a Cseh király zászlaja! Utánna! Utánna! Pogjátok el!“¹ nese se k nim hrdelní hlas.

Purkart pochopí: poznali králův praporec! Domnívají se, že pronásledují Přemysla!

„Otakar, király, megálj! Nemszökhetsz!“²

Jméno krále vyřezává zřetelně.

„Bůh s námi!“ zašeptá nejvyšší purkrabí a ohlíží se po Tlamákovi.

Tomu také nešel nepokoj v řadách Kumánů. I on zaslechl královo jméno. Teď jim neujedou.

„Jed', pane! Zdržím je!“

U opuštěné břízky velitel stráže seskočí, plácne po zadku hřebce, běž, siváku, věrný kamaráde, běž, poklekne, založí šíp do tětiny, zamíří na černou hordu, před Mongoly brali do zajecích, nojoni je před sebou hnali, nemůžou být tak hrozní, šíp zasviští a šikmooký netvor vypadne ze sedla, druhý šíp Tlamák do tětiny klade, aby jejich vůdci srdce proťal, ale nevypustí jej, deset kopí s černými chomáčky se noří do jeho bohatýrské hrudi, na ostrých hrotech nadzvedají to těžké tělo a odhazují je.

Marná byla jeho oběť.

Zalomila bílýma rukama Tlamákova milá v Hejné, v slzách se zapotácěla, ze srázných vrchů Radvanky a Pučanky se vyvalilo kamení, kropenatý kohout na ztrouchnivělém hrazení Práchně zakrhal.

Nezdržel je. A není nikoho, kdo by se Kumánům postavil. Nestřílejí. Chtějí dceru krále lapit živou.

Před Čechy se zvedá lesnatý pahorek.

„Tam zalehneme!“ velí Purkart. „Ty, pane z Pajreka, zachrániš princeznu! Vyved' ji z lesa! A k Dunaji! A pozdrav vyřiď panu králi!“

Zachariáš krátce zaváhá. To Purkart ukázal, směrem k němu, aby i on jel. Pohyb pravačky pána z Vimperka si jinak ani vyložit nemůže. Stačí kopnout strakáče do slabin a unese ho do života.

Možná by Zachariáš i ujel, kdyby v úvozu pod ním neležel ubitý Tlamák.

Už seskakuje s ostatními, pouští koně, kryje se za strom a napíná tětivu luku.

Šípy smetou přední jezdce.

Snad že zasáhli jejich vůdce, nebo že se Kumáni rozhodli je obklíčit, stáhnou se.

„Vágjatos elibe! Élve kell elfogni!“³ ozývají se zezdola hrdelní hlasy.

Nepotrvá dlouho a zběsile se na ně Kumáni vrhnou. Málo má Purkart branných, těžko může obsadit celý lesík. Někde vždy ti démoni prorazí. Co zbývá? Modlit se ke sv. Sixtovi, přímluvci? Ať je naděje na přežití malá, lesík bránit musí. Z vyvýšeniny mají rozhled na všechny strany.

„Ty teď budeš velet vojákům namísto Tlamáka,“ popadne pán z Vimperka Zachariáše za rameno. „Tudy nepojedou! Dost dlouho by byli vystaveni naším střelám! Proto couvli. Spíše z boku do nás vjedou, nebo se do nás zahryznou zezadu! Pokusím se najít to místo. Znam Kumány i jejich způsob boje. Nechám ti tu dva střelce. Neustupuj, nemáš kam. Spíše na tebe budou jen najíždět, jen hrozit.“

Purkart s vojáky zmizí mezi stromy. Odvedli koně. Najdou pro ně vhodný úkryt. Teď tu zbyl. Pod ním se houfují Kumáni. Ustoupit nemůže. Není kam. Ani prosekat se není kam. Vrhli by se na ně. O výpad se mohou pokusit v noci, dočkají-li se jí.

Hlavně že pán z Pajreka stačil ujet s princeznou!

„Vyčkejte!“ řekne svým dvěma mužům a vleže se posune k okraji. V táhlém údolí, kousek od místa, kde leží oba mrtví, Tlamák a Kumán, černá se to jezdcí. O něco níž, u křoví, leží další tři Kumáni. Podobají se velkým krtčím hromádkám. Tři luky, které má, ten černý příval nezastaví, ale i oni své Kumány pošlou před sebou do pekla jako Tlamák a Purkart.

Ať se jen s vytím přitíí!

¹ „Hleďte! Praporec českého krále! Za ním! Za ním! Chyťte ho!“

² „Králi Otakare, zastav! Nemůžeš utéci!“

³ „Nadjeďte mu! Musíme ho chytit živého!“

Zatím popojíždějí na svých koníčcích s dlouhými ocasy, radí se. Kolik jich může být? Sto? Sto padesát?

To není zatoulaný oddíl. Naschvál najíždějí na území rakouského vévody. Jak vysoké by asi bylo výkupné, kdyby se jim podařilo zjítat Přemysla? Proto to popojíždění, proto ta příprava k útoku. Liška je v noře. Rozdvojili se. Černá smečka se vrhá na sever. Pod kopcem teď rajtuje nejvýš dvacet jezdců. Purkart je odhadl správně: zaútočí z boku.

Tu Kumáni začnou vířivě jezdit v kruhu, jako by sami sebe štváli; pak – podobni z výšky liščímu ohonu – vrhnou se do nájezdu.

„Ke mně! Ke mně!“ svolává k sobě vojáky Zachariáš.

Kumáni však nedojedou na dostřel. S temným vytím se chvost jezdců vrhne opět dolů, aby v novém víření nabral rychlost.

Zleva se vtom ozve mocný řev. Jako by to pro ně bylo znamení, stmělí se chumel jezdců pod nimi v nový nájezd.

Ale co to? Nebe se zatmívá. V pravé poledne, a nikde ani mráčku! Černý kruh hrůzy se tiskne na slunce! Co doteďka zářilo, bledne. Co sálalo, zhasíná.

Jako omámen Zachariáš povstane a s přivřenýma očima, vystaven šípům, pozoruje boží dlaň, kladoucí se na kotouč slunce.

Zmatené víření Kumánů skončilo.

Od severu se žene hlavní proud.

„Húúú! Dél van és a nap elsotétul! Égi jel!“ zavyje dole Kumán. „Isten a Cseh királyt védi!“¹

A jako se rychle prašný kumánský oddíl objevil na obzoru, tak rychle za ním mizí.

Slunce jakoby na slavnostní pokyn boží ukazuje zvolna svou radostnou, královskou, ohněm sálající tvář.

KAPITOLA JEDENÁCTÁ

SLAVNÉ ZÁSNUBY

Zavířil prach za zplozenci pekla. Klesá na kolena a vzdává dík Bohu pán z Vimperka. Zachráněni! Zachráněni! Ale jen vyskočí na nohy, jen mu v mocném kníru zacuká, už se osopuje na Zachariáše:

„Svolej lidi! Nestůj! Na koně! Musíme dohnat princeznu!“

Zachariáš jako bleskem zasažený na něho civí. Stali se opravdu svědky božího zázraku? Vyvedl Bůh do života vojáky Přemysla Otakara? Zaštitil je před Kumány?

„Zmátořils? Vzchop se! Na koně!“ velí Purkart.

„Co Tlamák?“ vzpamatuje se Zachariáš. „Nevykopeme mu hrob?“

„Na to není čas! Můžou se vrátit! Nebo nám nadjet! Někdo se o něho postará! Strach neměj!“

„Krkavci a havrani?“

„Třeba boží havěť! Neslyšels můj rozkaz? Do sedel!“

Štvou koně k Dunaji. Vranka jednoho vojáka si podvrtne nohu. Opožďuje se, pak zcela zastaví. Čert s tím manem! Až překročí hranice Českého království, nabere Purkart jezdců, kolik bude chtít. Zabi-jácké řemeslo pořád kvete, a stříbra má dost! Vpřed! Vpřed! Nezpoždovat se, neohlížet! Nešetřit koně! Až se napojí z Dunaje, okřejí.

Zachariáš by nejraději vytrhl dýku a vrazil ji do širokých zad pána z Vimperka. Zapomněl na Tla-

¹ „Húúú! Je poledne a slunce zašlo! Nebeské znamení! Bůh přeje Českému králi!“

máka v tu chvíli, kdy klesl mrtev. Mrtví nejsou s to bránit postavení. Pryč s nimi!

Kdo zrazuje, bývá zrazen!

Vtom Purkart ukáže před sebe. V širé rovině se míhají dva tmavé body.

„Héééj! Héééj!“ Rozložitý Purkartův hrudník je jako meč.

„Héééj!“ přidávají se k němu ostatní.

Dvě tečky před nimi zprvu zrychlí, domnívají se nejspíše, že jsou jim v patách Kumáni. Pak zastaví.

„Zdráva? V pořádku?“ volá princezně vstříc nejvyšší purkrabí.

Prudká jízda vytrásla z Anežky duši. Tentokrát je opravdu na pokraji sil. Není to jen únava, jež ji zmáhá. Zachariáš, který z ní nespustí oči, spatří něco, co ho leká.

Nejen jí ramínka poklesla, předtím vždy hrdě zvednutá, ale její nebesky modré oči ztvrdly a znetečnely.

„Zdráva,“ odpoví po chvilce. „Kde jsou Kumáni?“

„Bůh je zahnal!“

„Vždy zasáhne v pravý čas,“ pokřikuje se.

Je zbožná, a kdyby nebylo zásnub, uzavřela by se za ní vrata některého kláštera, jako staříčká opatka by v Pánu zesnula čistá a bělostná jako květ lilie.

Pán z Pajreka projeví obavy: „Nebeská znamení většinou přinášejí s sebou sucho a drahotu, hlad a vojny. Loni, po tam velikém krupobití, platil se strych pšenice půldruhého sta peněz. Předloni po záplavách...“

„I bez nebeských úkazů je všude draho, lid běduje a rok co rok propukne nějaká ta vojna,“ zarazí ho Purkart. „Takový je běh světa! Horší je, zda do setmění dostihneme Vídně!“

Jako kdyby k městu od počátku směřoval, tak se nejvyšší purkrabí tváří. Ostatně se Vídeň rozkládá na jejích straně Dunaje.

Purkartovi nezbyvá, než jim dopřát krátký oddych. Zakousnou uzeného masa s chlebem a pytel ovsa, který jim dal kastelán, rozdělí mezi koně. Zachariáš dohlédne, aby jeho strakáč, princeznin stříbrohřívák a Purkartův bělouš dostali porci ovsa navíc. Také Tlamákovu sívákovi přilepší.

Už v lesíku jmenoval Purkart Zachariáše Tlamákovým nástupcem.

„Je tvůj,“ ukáže nyní pán z Vimperka na síváka.

Odměňuje ty, které potřebuje. Také možná nechce mít nablízku nic, co by mu připomínalo Tlamáka.

„Pro mého vraníka nevybude mírka ovsa navíc?“ zeptá se Zachariáše pán z Pajreka.

„Pro koně Vítkovce je ovsa škoda!“

Spíše žertovně než vážně to Purkart prohodí, a čeká na vtipnou odpověď Janovického, ten však se nejvyššího purkrabího s vážnou tváří zeptá, v kterém směru leží Kressenbrunn.

Purkart mu směr ochotně vyznačí. Pán z Pajreka osvobodí loutnu z pouzdra, vyloudí táhlý nápěv a zazpívá:

*„Tam mrtví jezdci v boj jedou dál,
jak velel jim král, pan král,
za jeho slávu dál jedou se bít,
nikomu z nich už nechce se žít,
v boj jedou dál, v boj jedou dál,
jako by vedl je dál pan král.“*

„Ubývá každou bitvou panu králi věrných bijců!“ šlehne hněvně očima Purkart po loutnistovi. „Ale stále mu jich dost zbývá!“

„Já vzpomněl padlých!“

Zachariáš odsype vraníkovi dvě mírky ovsa.

„Za tu píseň!“ řekne. To jako by pán z Pajreka ne o mrtvých bojovnících u Kressenbrunnu zpíval, ale o Tlamákovi.

„Dost řečí! Dojíst! Dokrmit koně! A do sedel!“ vypne hrozivě hrud' pán z Vimperka.

V Zachariášovi je už víc voják než hloubavec.

„Na koně! Na koně!“ řve o chvíli později tuřím hlasem.

Čásek trvá, než ho opět upoutá princeznina skleslost. Co jen se s ní děje? Kam se podělo to veselé, životachtivé děvčátko? Zaleklo se Kumánů? Či ji vyděsil nebeský úkaz?

„Krásná panno, co ti je?“ dožene jejího stříbrohříváka.

„Bůh zasáhl v pravý čas,“ sklouzne přes její bledé rty.

Kumáni ji, chuděrku, vylekali! pomyslí si.

Snad že opravdu koně žene vpřed žízeň, nebo že strach jezdců z Kumánů stále trvá, před setměním se jim ukáží zdi Vídně. Přijetí Čechů je vřelé. Pro Vídeňany je Anežka milovanou královou dcerou. Zpola Rakušanka, zpola Přemyslovna. A Přemysl, vévoda rakouský, nemá na územích, připojených k Českému království, věrnějšího města nad Vídeň.

Kdekdo hovoří o božím úkazu. Kdekdo věští hlad a drahotu a vojnu. To Purkarta nevzrušuje. Jeho se hlad ani drahotu nedotkne a vojna je věc králova. Hlavně se stará, kdo se chystá do Čech. Dozví se o výpravě, směřující přes Brno do Slezska.

„Připojíme se k nim,“ rozhodne se rázem.

Poztrácel moc branných, nechce více dávat v sázku život princeznin.

Zachariáš se stále nemůže vyrovnat se smrtí velitele stráže. Tlamák nezaváhal a obětoval se pro ně. Stará se o jeho siváka lépe nežli o strakáče. Znovu a znovu si před očima vybavuje jeden obraz: Tlamák zaléhá a stílí na Kumány. Kryje ústup Čechů k lesíku. Zachariáš by si přál být jako on stejně rozhodný a neoblomný, ale sotva svede být takový. Měkkým a lítostivým ho činí osud princezny.

I o vídeňské noci doufá v její příchod. A když se z chodbičky vyloupne její zlatý vlas, přizná otevřeně, že ji nečekal.

„Domníval jsem se, nevím proč, že mne už nechceš vidět.“

Anežka se smutně pousměje. „Takhle potajmu se setkáváme opravdu naposledy. Díky boží hrozbě jsem prozřela. Mně je vložena do vínku povinnost. Člověk je vinen, byť by jen v myšlenkách zhřešil. Půjdu ke zpovědi.“

„Únavná cesta brzo skončí. Nebuď proto smutná.“

Je už skoro muž a voják, měl by jí rozumět. Ale je ráda, že jí nerozumí. Pak ani její vina není smrtelná. Bůh ji závčas přivedl k rozumu. Je šťastná, že prohlédla, a přese všechno strašně nešťastná. Zachariáš Dýka nemůže být jejím přítelem.

Začas by se jejich přátelství mohlo změnit v lásku.

„Buď šťasten! Nesmíme se už vídat! O můj smutek starost neměj! Naučili mě hrát před lidmi. Do Písku, nebo do kláštera. Jinou volbu nemám.“

„Princezno, mluvíš v hádankách...“

„Neříkej mi princezno, prosila jsem tě o to, a neříkej mi ani panno. Řekni: Anežko, buď šťastná!“

„Anežko, buď šťastná,“ opakuje po ní.

„I ty buď šťastný, Zachariáši Dýko! A pamatuj...“

Na co má pamatovat, Anežka nedořekne. Vyruší je pán z Pajreka; panna se propadne ve tmě dřív, než si ji Janovický stačí všimnout. Princezna dodrží slib daný Bohu. Víckrát se o samotě se Zachariášem nesejde. A Zachariáš do smrti nepochopí, o čem vlastně v tu zmatenou vídeňskou noc mluvila. To pro smrt Tlamáka, již byl pln.

„Co tu děláš?“ ptá se pán z Pajreka, dlouze zívaje.

„To, co ty.“

Uléhaje po bok svého posledního blízkého druha, Zachariáš nekrotí hněv.

„Nikdy nejvyššímu purkrabímu neodpustím, že ponechal Tlamáka krkavcům napospas! Že ho nedal po křesťansku pohřbít! Kumáni! Ti zmizeli! Zapomněl služeb, které mu Tlamák prokázal na Práchni! Zrazuje své věrné bojovníky.“

„Nemám věru důvod šetřit pána z Vimperka, ale tentokrát mu křivdíš, Zachariáši. Statečnost mu upřít nemůžeš. Ani rozhodnost. Mohl ti přikázat, abys se třemi muži obsadil lesík a bránil se nájezdu. Sám mohl ujet s princeznou. Volil povinnost, a kdyby nezasáhla boží prozřetelnost, i jistou smrt. Každý, kdo vezme kopí do ruky, musí s takovým koncem počítat. Přednost měl úkol, který na sebe pán z Vimperka vzal, a ten nezněl, že má své mrtvé pohřbívat. Dopravit Anežku do Čech, tak zněl. Proti svému poslání se Purkart nezpronevěřil.“

„Že právě ty ho hájíš, pane z Pajreka!“

„Hájím pravdu, ne Purkarta! Sud' druhého podle jeho činů. Nejvyšší purkrabí je připraven obětovat každého, aby králův úkol splnil. Třeba i sebe. Člověk má vědět, co chce. To Purkart ví.“

„Co ty chceš?“

„Svobodu. Je mi nad život milejší. Jsi jinak utvářen. Nezažils to, co já. Nemůžeš jít mou cestou. Přesto tě potkalo štěstí.“

„Jaképak?“

„Střetl ses zavčas s tak rozhodnými lidmi, jako byl Tlamák... jako je Purkart. Jiní lidé, o nichž od tebe vím, zase zabránili, aby tvé srdce okoralo. Dali ti poznat lásku a obětavost. Takže teď jsi připraven.“

„Připraven na co?“

„Jít svou cestou. Tlamák mě nenáviděl, měl bych tě tedy od něho zrazovat. Ale ty jediný na něho ještě myslíš, ač ti nemůže prospět. Tvá cesta musí být cestou toho prácheňského řvouna, cestou pořádku, kázně a služby.“

Pán z Pajreka ho prohlédl. Chce být vojákem. Zatím to dotáhl na velitele stráže. Ve Vídni pro své muže zajišťoval ubytování i stravu, dohlížel, aby koně dostali hojnost píce.

„Cestou pořádku, kázně a služby,“ přisvědčí.

„Vojákovou největší předností je věrnost. Buď tedy někomu věrný až na smrt, jako Tlamák byl Purkartovi, jako je Purkart Jeho Milosti, jako Jeho Milost svým dědičným zemím. Musíš vědět, že věc, za kterou se biješ, je spravedlivá, a pak za ni položíš život bez zaváhání jako Tlamák.“

Nečekaně pán z Pajreka ztichne. Bdí a přemýšlí ve tmě, nebo usnul? Zachariáš se neodváží ho vyrušit. Teple s ním pohovořil. Chce-li Zachariáš žít naplno, musí jít Tlamákovou cestou. Netouží někde uhnívat zaživa. Bít se za královu velikou věc, to touží. Bránit ten kus země, kde je domovem.

Ráno opustí Češi Vídeň hned po zvednutí mříží v bránách.

Anežku usadí na povoze spolu s dvěma německými řeholnicemi z Tišnova, z řádu cisterciácek; přímě si krátí cestu povídáním o všem možném. Řeholnice se navracejí z návštěvy rodičů. Pocházejí z Puttenu. Jejich rodiny se druží. Důvěrně znají místa, kudy se Češi ubírali do Štýrska. Neníližpak princezna uondána? Nechce se na chvilku položit?

Malá cestovatelka zaspí nejen přechod hranic u Lavy, ale i hluboké vydechnutí nejvyššího purkrabího, když stane na jisté půdě Moravy. Sem se Kumáni neodváží. Purkart nese Jeho Milosti vzkaz rakouských pánů, že uherský král Štěpán poznovu vystrkuje růžky. Anežka se probudí až za Dyjí, kde přenocují.

Dávno by Purkart mohl uhnout na západ. Brání mu v tom zmoženost Anežčina. Děvčátko je vyčerpané. V Tišnově, v klášteře cisterciácek, poskytnou jim přístřeší. Princezna postojí u hrobu své babičky, královny Konstancie, i svého prastrýce Přemysla, bratra krále Václava I. Péče řeholnic jí brzo navrátí sílu.

Třetí den je zase veselou, rychlé jízdy chtivou Anežkou.

To ráno, kdy klášter opouštějí, chybí pán z Pajreka. Jako se nečekaně objevil na Práchni, stejně nečekaně opustil Tišnov. Zahlédli ho, jak na vraníku s loutnou u sedla mizí v ranním pološeru.

Osud připravil Zachariáše i o druhého životního rádce. Kam jel pán z Pajreka? Za kým asi? Nikdo to netušil.

„Jel ke svým! K Vítkovcům!“ Purkart si docela vydechne při zprávě o zběhnutí Janovického. S oblibou se zbavuje lidí, které nepotřebuje. V jeho vděk utečenec nemohl doufat.

Jaké štěstí by pána z Pajreka potkalo v Písku?

Ve vyprávěních toho dobrodruha vystupoval často nepohodlný, nežádoucí šlechtický syn. Nikdo nevěděl lépe než Pajrek, že nesejde na tom, zda ho mohl za potomka uznat hrabě de Peyraec či Carl von Peyraeck, protože ať tak, či onak zůstává pro svět běžencem. Pohrdá panstvím, a zároveň je jím přitahován. Proto putuje z hradu na hrad. Co hledá? Zachariáš to ví: Místo, kde by mu bylo dobře.

S pánem z Vimperka si o tom pohovořit nemůže. Toho teď spíše zajímá, jak věrohodně vysvětlit Jeho Milosti, proč nazpět do Čech nevolil bezpečnou cestu a proč několikrát přímo ohrozil princeznin život. Sotva Jeho Milost uvěří holé pravdě, že chtěl včas dorazit do Písku, když povozy s Anežčinou výbavou, které vyjely za nimi, dávno je možná předjely. Kdo může za všechny nástrahy přírody, přátel i protivníků?

Okřálá Anežka opustí lehký povoz, na němž odpočívala, a už je předjíždí na stříbrohříváku. Zapomenuto je Štýrsko! Něžná paní z Kuenringu, její matka! Před ní je Písek. Její slavný otec. Příští ženich. Možná i bratr Mikuláš.

Ten však nejspíše dlí v Praze. Královna Kunhuta, která dosud králi nedala následníka, nerada ho vídá. Výprava přespi v královském horním městě Jihlavě. Písecké vrchy zahlédne Zachariáš dva dny nato k večeru, a současně k němu dolehne hlahol loveckých rohů. Pan král se šťastně vrací z lovu. Před Jeho Milostí se žene smečka ohařů. Nosiči nesou na kůlech statné srnce. Přemysl netají před doprovodem radost ze shledání s dcerou. Má na sobě pan král kožené lovecké šaty, v nichž vyniká jeho široká hrud. „Dočkat jsme se vás nemohli!“

Nejvyšší purkrabí volí útok. Ráznými slovy tlumočí králi stížnost rakouských pánů na uherského krále Štěpána. „Kumáni zajíždějí hluboko do Rakous!“

„Však my Jeho Milosti králi Štěpánu nic dlužní nezůstaneme!“ zachmuří se královo čelo. Zachariáš se zbytkem prácheňského houfu připojí se ke královým lovčím. Jeho Milost je zvědav na postřehy pána z Vimperka z cest po Štýrsku a Dolních Rakousích. Vzkvétají-li obě jeho vévodství. Jen co zásnubami Anežky se strakonickým pánem upevní své postavení zde na jihu, musí znovu objet všechna svoja panství a chystat se k nové vojně. Přemysl Otakar II. se Kumánů nezalekne. Nějak pohubl písecký župan, který vítá krále na hradě. Zachariáš se svými vojáky uzavírá králův průvod; na strakáči je pořád výš než stojící a potící se snaživec. Také se Zachariáš tak k němu má.

„Srnci, zajíci, divočáci jsou vystříleni a snědeni,“ heká ten ustaraný chlap. „Zvěř škod v lese a na polích aspoň nenadělá!“

Kéž by už pan král svému milovanému Písku ukázal záda! říká županův výmluvný pohled. „Přivezli jsme princeznu. Sláva náramná bude!“

„Ach ano!“ vzdychne župan ve vědomí vlastní nepatrnosti. „To abych se přetřhl!“

„Moje jezdce řádně nakrm, ať jim ztvdne břich, a spát můžou do zítřka! Ze Štýrska jedeme takřka bez odpočinku!“

„Dobře! Dobře!“ vzdychá tlustoch.

Spát! Svalit se s plným břichem na otep slámy. Jaká to slastná představa! Jenže na spáče se rádo zapomíná. „Postarej se o mého koně!“ hodí Zachariáš otěž jednomu svému jezdci.

Čerstvě otesané kameny města nestačily zešednout. Bíle svítí most přes Otavu. V tmavnoucí oblohu se zabodávají ostrohranné věže. Boulí se bašty v hradbách. Na žulových kvádrech jsou ještě vidět stopy po dlátech kameníků z hutě magistra fabricae Hrze.

Zachariáš je hladí a cítí tvrdost stavitelovy dlaně.

Hirzo, kdyby mě nevedla králova hvězda, hvězda války, stál bych ti po boku! Až se před králem vyznamenám, až mě zařadí mezi své rytíře, postavíš mi tvrz!

Je sám se sebou spokojen. V kolika letech je velitelem stráže!? Tento král přeje mladým. Jen o něco málo starší pokusil se Přemysl zmocnit vlády. Však ho za to král Václav, jeho otec, dal zakovat do želez na Zvíkově.

„Pane, jsi to ty?“

Tlustý měšťan, který ho staví, není nikdo jiný než bohatý a mocný Heinrich, písecký mincmistr.

„Jsem,“ přikývne Zachariáš. „Vrátili jsme se ze Štýrska.“

„Těžba zlata si žádá mír, a Jeho Milost, jak slíbil, pro tento kraj mír stůj co stůj zabezpečí.“

I tak je možno vysvětlit zasnuby královy dcery!

„Má paní tě zahlédla v králově průvodu, a ráda by s tebou zavzpomínala na slunné dny pod Zvíkovem.“

„Stmívá se.“

„Také má dcera si přeje tě pozdravit,“ naléhá mincmistr.

Heinrich není jen tak ledaskdo. Má v Písku velké slovo. Má vliv i na krále. Tam u Zvíkova se k němu choval mile. Zachariáš přijme pozvání a svěří se mu, že předposlední noc spali v Jihlavě. Nato Heinrich ožije. Zná tamější mincovnu. A s mincmistrem je přítel.

„Můj dům,“ řekne měšťan skromně.

Stojí napravo od vstupu na hrad. Těžko jej někdo může přehlédnout. Honosnost stavby dává tušit výši královy přízně.

„Za městem, výš proti proudu Otavy, nachází se bohatost zlata! Rýžovnictví už nevynáší. Bude třeba postavit mlýn na mletí horniny, jaké stavějí v Itálii a v Němcích.“

Slyší správně? On, Němec, řekl v Němcích. Je už víc Písecký než Němec, jeho syn, rovněž Heinrich, mluví výhradně česky.

„Abychom jenom zlato stačili vykutat. To si žádá čas! A mír! Nejen tady, ale v celém království. Nová vojna je prý na obzoru. Prý Bavoři notně rozzlobili našeho pana krále.“

„Ztrestá je.“

„Ztrestá. Jako před devíti lety ztrestal Prusy,“ přitakne vážně mincmistr. „Kde však, pro ty věčné vojny, má vzít čas i peníze na stavbu mlýna? Nejde jen o vstup do skály, nalezení zlaté žíly. Dělný lid je třeba sem nahnat. Rtuť dovézt. Bez ní se zlato od křemene neoddělí.“

Stýskání mincmistra mírní sebejistý úsměv: všechno hravě zvládne, jen čas a mír ať mu král dopřeje.

Otázka zlatodolů ponechává Zachariáše chladným.

„To je věc králova,“ prohodí.

„Čí jiná? Právě že králova!“ ubezpečí ho mincmistr.

Kulatoučká, kyprá paní mincmistrová se hned postará, aby její muž neunavoval hosta svými starostmi. Jak vyhlíží paní z Kuenringu? Opravdu je tak okouzlující, jak se všeobecně tvrdí? Král má teď oči jen pro Kunhutu! Mladičká královna, to je třeba otevřeně povědět, je rozkošně milá, a k nim, píseckým měšťkám, tolik laskavá. Co malá Anežka? Zdělila matčin půvab? Zahlédla ji koutkem oka. Princeznu zakryla záda toho hromotluka, pana nejvyššího purkrabího. Ten má ale zlý kukuč! Paní mluví, mluví a nepustí Zachariáše ke slovu. Ať vypráví o hodech na sídlech štýrských pánů! Slyšeli tu v Písku, že v horách je honili vlci.

„Vlci ne, jen Kumáni. Kumán je někdy horší než vlk.“

„O tom, jak jste si ve Štýrsku užívali, slyšeli bychom rádi,“ usadí ho měšťka u stolu, na nějž sluha položil džbán s vínem.

Uvítal by pivo, v němž je síla, ale Heinrich, který pochází od řeky Maasy, na jejíchž březích se daří

vinné révě, dává zdejší pivařům znát, že si může po chuti dopřávat slunného nápoje.

Přestože se to víno neurodilo ve Francii, chutná znamenitě. Netrpí na jazyku, spíše sládne.

Zachariáše přepadne chlubilství. Ať vědí, píseční namyšlenci, že opravdu stoloval se štýrskými pány, že ho přede všemi vyznamenala Anežka, dcera krále Přemysla. Než však může uplatnit svou výmluvnost, vstoupí Heinrichova dcera. Nejen vyspěla, ale i zkrásněla za ten čas, co pobýval mimo. Její mladší bratr Heinrich, naducaný hoch, přináší něco zahaleného v náruči. Mincmistr si odkašle.

„Staral ses o nás cestou ze Zvíkova. Tam, svěřila mi to dcera, požádal jsi ji o ušití pouzdra na dýku. Splnila tvé přání. Jelikož ses nevracel, z nudy si přibírala práci. Až ti tohle všechno ušila.“

Paní mincmistrová dar odhalí: je to oblek pro lovce. Kožená halena, koženě přepásání, kožené nohavice, kožené botky, kožená čapka, kožený toulec a kožené pouzdro na dýku. Vše z hladké a povolné kůže, a přesto pevné, u rukávů rozřepené, jak se to teď nosí ve franckých zemích. Tak vybaven na lov je snad jedině pan král! Zaskočili ho. Dokonale se na Zachariáše připravili. Heinrich na něho číhal. Kdyby ne dnes, zítra by mu padl do rány. Oblek sotva šila mincmistrova dcera. To spíše krejčí, který obléká Jeho Milost. Zaplatit Heinrich může. Bylo by neodpustitelné pokazit tak jemnou srnčí kůži. Asi ji přivezli už vydělanou rakouští kupci, směřující ku Praze přes Pasov, Prachatice a Písek. Odmítnout dar?

Urazí pána domu. Přijali ho jako svého. Zachariášovy oči se setkají s velkýma modrýma očima panny. Září v nich prostota a upřímnost. Skutečně ji požádal o pouzdro na dýku. Tak, zničehonic jí o ně řekl.

Chtějí ho lapit, ale neupadne tentokrát s ochotou do tenat? Tento svět, který Bůh přísně rozdělil na krále, šlechtu a chudé, navzájem se nemísí. Díky své chytrosti a dýce Zachariáš na sebe upozornil. Nadále ale zůstává kmánem. Jaká žena pro něho vybudě? Děvečka, a to ještě sotva. Bytí vojáka je nejisté. Tato modrooká, panna se v něm zhlédla.

Může se obrátit a odejít. A žít dál ve stájích. Nevyšel dnes vpoledvečer na náměstí, jež vprostřed dělí na dvě nestejně části měšťanské domy, z nichž jeden je Heinrichův, jen proto, aby se s Heinrichem jakoby náhodou potkal? Kromě mincmistra nikoho z Píseckých nezná. „Nezasloužím si takový dar,“ řekne. „To my rádi, moc rádi!“ Mincmistrovi úlevou hlas až přeskočí. „Voják má mít zázemí! U nás jsi vítán! Vítán, synu!“

Vše, co podniká tento dobrý počtář, podniká vědomě, a nazval-li Zachariáše *synem*, pak ho přijal do rodiny. Prosté branné verbují z lotrů a šibeničnicků, nejeden také o vlas unikl oprátce; král nepotřebuje beránky, a čím větší rváč, tím vítanější. Měšťan se ozbrojence bojí, a zároveň jím pohrdá. Jenže tenhle dravý mladík, a Heinrich má čich na schopné lidi, oťel se o mnichy i o pány, lečtemus se přiučil a vědomě se dere nahoru. Kdo ví, nebude-li začas purkrabovat v Písku?

„Pověz nám, pane, něco o štýrské zemi,“ poprosí ho malý Heinrich.

Poví. Zábavně a bez chlubilství. Už to, že vypráví, staví ho do středu děje. Proto nemusí nijak zvlášť zdůrazňovat svou osobu, aby vynikl.

Dar si u Heinricha ponechá. Opravdu ho nemá kam uložit. Slíbí druhý den zajít. Nevyjde mu to. Ráno právě Zachariáš chroustá se svými vojáky cibuli, když mezi ně zavítá pán z Vimperka. Každému jezdcí nasype do dlaně hrst grošů a jemu, Zachariášovi, hodí pěkně velký měšec. „Vedl sis znamenitě jako velitel stráže! Snaž se dál!“ To je vše, čeho se zbytku Prácheňských dostane. Vlastně ne: zaplatí jim půl kádě piva, takže se před polednem jaksepatří rozjaří. Vojáci řvavě velebí nejvyššího purkrabího. Zachariáš však, buď jak buď, raději než groše by uvítal, kdyby Purkart o něm ztratil slovo před Jeho Milostí. Takový je ale pán z Vimperka: zná pouze toho, koho právě potřebuje.

Zachariášovi zbývá princezna. Neklame-li ho paměť, něco v tom smyslu mu i slíbila. Avšak Anežka v předzásnubním reji má sotva čas i příležitost hovořit o jednom pranepatrném královském služebníkovi se svým všemocným otcem. Vlastně ta příležitost s ohledem na jiné, daleko závažnější otázky se jí sotvakdy naskytne. Natolik poznal běh světa, aby věděl, že štěstí na potřebné zapomíná.

Jen co Prácheňští spořádali půlák, jsou opět v sedle. Pán z Vimperka jede zpravit Bavora II. o tom, co jistě už ví: princezna hostuje na píseckém hradě.

Když míjejí kestránské statky, Zachariášovi vtrhnou do očí slzy. Tady, tady a nikde jinde je doma. Přitom se po svém vyvoleném kousku země ani neprošel, ani nepromnul prst v dlani, pokaždé z uctivé dálky okukoval několik bílých zdí na nízkém návrší. Ne kyprá ornice, nýbrž mokrota ho tam očekává. Co však zmůže proti srdci, jež se upjalo k tomu jedinému místu?

Bavor II. souhlasí se vším.

A souhlasí-li, pak je třeba se chystat. Neboť pan král stanovil den zásnub na konec příštího týdne.

Jak by mohl Zachariáš trávit poklidné večery u mincmistra? Král ho potřebuje. Je nutno rozšířit do daleka i široka zvěst o slavných zásnubách. Kdo ji vyslechne, ať si pospíší. Je vítán v královském městě Písku. Přemysl Otakar II. si potrpí na okázalost.

V píseckém kostele odslouží slavnou mši sám pražský biskup!

Je třeba, aby smích hostů zazněl až do šumavských hvozdů! Aby jejich provolávání slávy snoubencům se odráželo od pevných hradů Vítkovců! Kdo se protiví králi, z pevného svazku českého království odstupuje! Musí hrozit ten smích! Rozvratník se musí zachvát před tím provoláváním slávy! Tak to žádá král. Tak tomu i bude.

A tu vůli královi, to královské pozvání, roznáší Zachariáš všude. Spolu s ním se rozjeli zvěstovatelé na sever, jih, západ i východ. Kdos dobrý a králi oddaný, vyjed'

Nakrátko se Zachariáš staví v Písku.

Spatří z odstupu modrookou pannu, zakryt svými jezdci, krátce se před ním mihne jako ta bílá stavení v Kestřanech. Jímá ho stejné dojetí. Nespěchavě, vnitřně vyrovnaná ubírá se panna uličkou od kostela k menšímu náměstí. Tichá a do sebe uzavřená. Jistojistě myslí na něho. Je si tím jist.

Ta jistota jako železné brnění chrání Zachariáše před nebezpečím.

Bude má! Má! Má! jása jeho srdce.

Dnů ubývá. Na dosah je den zásnub, den zpečetění svazku královského rodu Přemyslovců s rodem Bavorů ze Strakonice.

Nahrbený, horkým létem zmořený přeťapá Jan III. z Dražíc chodbou královského hradu. „Zahnána do doupěte je lita saň!“ brumlá si pro sebe. Jeho Milost uspořádá na ostrůvku pod Putimskou bránou, kousek za brodem, velikou hostinu; pro ten účel dal pan král ostrůvek zpevnit, obložit obrovitými plochými kameny. Je připraveno seno a píce v pěti stozích vysokých jako kostely, sehnána nesmírná stáda dobytka, pochytána drůbež, nalovena zvěřina, přivezeno mnoho povozů obilí...

Na každého chudáka, ba i žebráka u kostelních vrat se dostane voňavý bílý chléb! Však je také Písek provoněn všemi vůněmi dobré kuchyně. Pekaři už druhou noc nespí. Kuchaři jakbysmet. Oka nezamhouřili ani masníci a sviňari. I pro suknaře a krejčí nastaly zlaté dny. Jakby se Písečtí neculili. Jak by neprovolávali z plných hrdel slávu Jeho Milosti.

Stany hodovníků podél Otavy jsou ověšeny aksamitem a zlatohlavem, a erby, a praporci, a věnci.

Konečně, konečně se v ten slavný den vyhrabává slunce zpoza obzoru.

Zachariáš se svými jezdci vartuje u padacího mostu, který dělí hrad od většího náměstí. Silně na něho působí hlahol trub, jakot píš'al, smích, jásot, mávání, lesy praporců, dusot všeho toho komonstva. Na hradním nádvoří, uprostřed malého volného prostoru, očekává ve zlatě a šarlatu Přemysl Otakar II. svého příštího zetě. Mezi ním a královnou Kunhutou stojí Anežka.

Jakýsi tovaryš tvrdě pracující lokty prodral se do popředí. Toho, kdo se na řetězu jako úponěk divokého vína přichytí první, kolenem ten rozpusta udeřil do rozkroku, takže se nešťastník pozpátku zřítíl do příkopu. Zezdola šťastlivci hrozí, v bolesti křepče na bobku, že mu jich nandá, co se do něho vejde, až ho opustí svíjivá bolest a vyšplhá se znovu nahoru. „Nafej, nafej, psíčku,“ udělá tovaryš zajecí obličejík. Zachariáš hledí na princeznu, štíhlou a vznešenou v dlouhém bělostném hávu, a nedlouhý prostor k ní už nesmí překročit. Něco skončilo. A něco nového začíná. A oboje, ač ze sebe vzešlo, navenek nemá nic společného. Nová Anežka je jiná než ta, kterou poznal na cestě ze Štýrska. Tato je spíše vážná než nedočkavá. V její upjaté tváři se zračí odhodlání přijmout s chladným úsměvem vše, co přijde.

Po králově pravici se nadýmá pán z Vimperka, za Purkartovými zády je vidět vysokou, štíhlou postavu stavitele Hrže, nově jmenovaného mistra královské kuchyně. Stavitelovy všímavé oči hledí zadumaně na to hemžení před Jeho Milostí. Ze zástupu věrných nižších šlechticů a měšťanů jako obrovský zlatý valoun vyčnívá mincmistr Heinrich. Do popředí se z králova doprovodu prodrali Dluhomil z Budčtic se synem. Hluboko se protlačili do královny přízně! Jede. Už jede Bavor II. ze Strakonic. Na statném bělouši v sevření věrných blíží se k Písku. Praporce povlávají na Putimské i Týnské věži i na věžích směrem ku Praze, chránících kamenný most, praporce ožívují i holé zdi čtverhranu královského hradu.

Už Bavor II. projel bývalou osadou rýžovníků a ohnivý šíp, vystřelený tam na splavu, bíle jako létavice se zaleskne na blankytném nebi.

Z hradeb vyhlíží strakonického pána Písečtí.

Už ho poznávají, silného a nehybného na statném bělouši, po jeho pravici cválá pražský biskup Jan III. z Dražic, po levici velkopřevor křižovníků Bohuš ze Švamberka. Za nimi se drží Vyšemír z Blatné, na jehož praporci se třepetá opeřený šíp, a ještě bezvousý vladyka Bušek ze Štěkně se ho pokouší předjet, a předjet by ho chtěli i Benedové z Nečtin, každý se dere vpřed, co nejbliž k vedoucímu jezdci. Kde jinde se tito zemánkové mohou přitřít ke své slavné přízni? Rameno na rameni jedou vladykové z Pořešína, Chlumu a Kremže, z Újezda a Maškovce, z Drahonic a Velimovic. Za nimi, v slavnostním úboru, se taktak drží na koních přední měšťané z Horažďovic, jež kupředu tlačí purkrabí ze strakonického hradu a z hradu Střela. Průvod uzavírá bojovně sražený čtverec svatomářských rytířů.

V záhybech jejich bílých plášťů se stříbří na červeném pozadí osmihranné maltézské kříže.

Jaká to nádherná podívaná!

Už mocný velmož projíždí mostní bránou. Už jede vstříc plesotu píseckých měšťanů, vstříc zaslíbené panně, vstříc panu králi.

Hned za mostem se k Bavorovi II. připojí pancéřníci na koních, ta po širém světě proslulá těžká jízda Jeho Milosti, špalírem oděnců s kopími a štíty se všechno to chřestící železo jako lavina z hor vyvalí na náměstí.

Dav ztichne.

Dva zbrojnoši pomáhají pánovi ze Strakonic, sevřenému v těžkých železných plátech, sesednout z koně.

Osamělý, slabý krok duní po spouštěcím mostě.

Tu vzdálenost ujít musí, a teprve když je pán ze Strakonic v půli volného prostoru, teprve když ho docházejí Bohuš ze Švamberka a Jan III. z Dražic, vykročí mu Jeho Milost vstříc.

Vlastně je to jen krok.

Objetí, v němž spočinou, je pevné jako jejich válečný spolek. Ted' a navždy mohou Přemyslovci počítat s pomocí rodu Střely.

V okamžiku, kdy strakonický pán ztěžka pokleká před Anežkou, svou budoucí chotí, kopí ozbrojenců polechtají žebra zvědavců.

Končí velká hra pro cizí oči. S vrzotem se zvedá padací most. Spuštěn zůstává jen můstek pro pěší. Po něm jako mravenci pobíhají sem a tam sloužící, rojící se jako včely u branky.

Zachariáš vytlačuje hradbou svých jezdců chudou přízeň Bavorovu do příslušných mezí.

„Na ostrůvek! Na ostrůvek!“ ozývá se odevšad. Král poručil zbudovat k ostrůvku dřevěnou lávku. Je obava, aby nepraskla pod takovou tíží. Zbytečně se strašpytlové lekají, i na takovou drobnost král pamatoval: stráž pouští hosty na ostrůvek po jednom.

Současně střeží, aby tam nepronikl nikdo nezvaný. Mincmistr Heinrich má zajištěná místa jak pro sebe, tak i pro svou rodinu co nejbliž slavným snoubencům; po měšťanově boku usedne i on, Zachariáš.

Vstříc jakým dobrodružstvím ted' asi spěje pán z Pajreka? napadne ho.

Radil mu, aby se ubíral cestou pořádku a kázně, a služby, a věrnosti.

Následuji krále Přemysla, říká si Zachariáš, krotě strakáče, následuji ho, protože jsem uvěřil ve spravedlnost jeho věci. Za ni obětuji bez zaváhání i život.

Zmocňuje se ho veliké, převeliké vzrušení jako všech lidiček kolem.

Zachariáš Dýka zůstal až do smrti věrný králi Přemyslovi.

Na tažení do Bavor l. P. 1266, kdy se král hned od Šantálu probíjel ohněm a mečem až k Řeznu a odňal město Cheb se vším příslušenstvím bavorskému knížeti, byl za statečnost pasován na rytíře.

Na stříbrném poli štítu leží žlutá dýka vprostřed červeného kůlu. Dýku mu do znaku přičkl král proto, že i v tomto boji se jí statečně oháněl.

Toho roku královo vojsko tak perně hubilo země, a to i české, že Jeho Milost po tažení vydal příkaz, aby vojsko aspoň na území království nekazilo kostelů, nemordovalo ženy a děti, a to vše pod ztrátou hrdla.

Rok před tímto tažením pojal Zachariáš za ženu dceru mincmistra Heinricha, a rok nato vykoupil za zlato a stříbro ukryté pod Zvíkovem, také za našetřený žold a věno manželčino, keštránské statky a dal je zbourat. Magister fabricae Hrz byl sice zaneprázdněn stavbou kostela v nově založeném městě Budějovicích, stavěném jako nová hráz proti přívalu Vítkovců, přesto vyhověl Zachariášově prosbě a jeho pomalu už zanikající písecká huť se dala na keštránském návrší do stavby vodní tvrze. Nad první bránou pod znakem rodu Dýků z Keštran poručil kameníkům vytesat ledňáčka.

To aby Zachariášovi stále připomínal manželskou věrnost.

Neboť jeho modrooká nemá žena nepřežila porod dcery Anežky.

Zachariáš se zúčastnil po boku krále l. P. 1271 bitvy s Uhry, v níž potřeli krále Štěpána, a o rok později znovu vyjel pod korouhvi krále do nové bitvy s Uhry. Zahnali je na útek u řeky Váhu.

Dcerka byla modrooká po matce, i trochu posmutnělá po ní. Zachariáš ji miloval vřelou otcovskou láskou. Dosáhl všeho, po čem toužil?

Král ho vyznamenával. Tvrz se vypínala v rovinaté krajině jako skála.

Zachariáše to hnalo do bitev. V té poslední, u Suchých Krut, v níž zradou Vítkovců a několika hejtmanů králova korouhev s bílým křížem na zeleném poli byla sražena a král ubit, bránil se doposledka v ustupujícím houfu.

Jím vymřel rod Dýků po meči. Dceru Anežku pojal za choť Albert, který až do té doby vynikal v družině Bavora II., a usadili se v Keštranech.

Měli tři syny. Michala, Šimona a Bartoloměje, z nichž Michal podědil tvrz po otci, tak řečenou Horní, a Šimon a Bartoloměj si přistavěli o něco níž nové dvě kamenné tvrze.

Hirzo, králův stavebník, dosáhl mnoha hodností, i té nejvyšší, knížecí, zůstal však až do konce života prostým dělným člověkem, marně dychtícím po synovi, jenž by pokračoval v jeho velkém stavitelském díle. Poslední Hirzovo přání, aby byl pochován ve stavbě jemu nejmilejší, v klášteře Zlatá koruna, bylo splněno, a když ležely na márách v kostelíku sv. Andělů strážných, cisterciácký opat přirovnal jeho život k osaměle trčícím stavbám jejich řádu na ostrovech v moři.

„Jako ostrov v moři bijícím!“ řekl doslova.

Purkart z Janovic, bývalý prácheňský župan a zvíkovský purkrabí, pak nejvyšší purkrabí Českého království, proslavil se nejen založením města Vimperku, ale i věrnými službami, které králi později prokazoval jako hejtman Štýrska a Horních Rakous, i pak, po ztrátě těchto zemí, jako purkrabí Pražského hradu.

Pražský biskup Jan III. z Dražic zemřel téhož roku jako jeho milostivý král. Mnoho statků od Jeho Milosti pro církve získal, mnohé dary přijal, ale odvděčoval se mu vždy dobrými službami, z nichž svatba Bavora II. s Anežkou nebyla nikoli z nejmenších.

Anežka porodila strakonickému pánovi tři syny.

Byla to něžná paní. Bděla nad chudými, podporovala křižovníky a modrooké dceři Zachariáše Dýky byla dobrou ochránkyní. To ona s ní svedla dohromady po smrti jejího otce svého služebníka Alberta, a od keštránských tvrzí odvrátila leccaké nebezpečí.

Bavor II. se dožil kmetského věku v bázni boží a v přízni Přemysla Otakara II., jemuž věrně sloužil jako nejvyšší maršálek.

Spolu se svým nejstarším synem založil městečko Bavorov, jež pak po jeho smrti určil Bavor III. za své sídlo. Strakonického hradu se zcela zmocnili křižovníci.

Mincmistr Heinrich se nedožil splnění starého snu krále Václava I., aby se v Písku razila zlatá mince. Zlato se sice v okolí města stále nacházelo, ale nikdy ne tolik, aby to stačilo na ražbu. Myšlenku toho počestlého Němce postavit velké mlýny na zlatonosnou horninu u vtoku Otavy do města, neuskutečnil ani jeho syn Heinrich, a že tento hýčkaný sen Přemyslovce neopouštěl, svědčí skutečnost, že Heinrichova syna potvrdil v mincmistrovském úřadě Václav II.

Když se konečně otevřely na Písecku havírky i mlýn, právo ražby české mince na sebe strhla Kutná Hora.

Jak se dařilo zrádcům české země, rodu Vítkovců? Zpočátku dobře. Zvláště když se Záviš z Falkenštejna, jejich mluvčí, sblížil s královnou vdovou a později ji pojal za choť. Svě bratry obdařil mnoha výsadami a rozmnožil jejich statky.

Po královnině smrti předal bratru Vítkovi dokonce její věnný hrad Hluboká. V té době se už ten dávný Přemyslův odpůrce nepsal Vítek z Růže, ale z Hluboké.

Jakmile se ujal vlády Václav II., moc Vítkovců skomírala. A skončila zajetím Falkenštejna.

Byl sťat pod hradem Hluboká. Popravě velel opavský kníže Mikuláš, bratr Anežčin, nejstarší syn Anežky z Kuenringu. Z věže hradu přihlížel popravě Vítek.

Všichni Závišovi bratři – Vítek, Vok, Budivoj a Henslin – utekli buď za hranice, nebo včas stačili zemřít. Vítek a Vok utíkali nejprve do Uher, pak do Polska, kde je stihla smrt. Pouze Jan, syn Falkenštejnův a královny Kunhuty, poslední výhonek zelené růže krumlovské, dožil v klidu svá léta jako mistr pruských rytířů.

Msta šla v patách zradě.

Však chytrost velkého panovníka chránila české království dávno po jeho smrti. Po zavraždění Václava III., posledního Přemyslovce, podržel Bavor III. ve sporu o trůn statečně Elišku Přemyslovnu. Pro právo své neteře se nepoddal králi Rudolfovi, který s mohutným vojskem přitáhl před Horažďovice a oblehl je. Než Rudolf stačil udeřit na město, podlehl úplavici. Obratem vnuk Přemyslův Bavor III. uznal za svého svrchovaného pána manžela Elišky Přemyslovny, českého krále Jana Lucemburského. Ten mu za odměnu povolil znovuvybudování hradu Prácheň.

OBSAH

KAPITOLA PRVNÍ DÝKA	1
KAPITOLA DRUHÁ U KŘÍŽOVNIKŮ	13
KAPITOLA TŘETÍ HLEDÁNÍ PÁNA	23
KAPITOLA ČTVRTÁ VĚRNÍ KRÁLOVI SLUŽEBNÍCI	36
KAPITOLA PÁTÁ TVŮJ MAJESTÁT, KRÁLI	52
KAPITOLA ŠESTÁ NAPŘÍČ PANSTVÍM ZELENÉ RŮŽE	68
KAPITOLA SEDMÁ V HLADOMORNĚ	82
KAPITOLA OSMÁ V SLASTNÉ NEČINNOSTI	90
KAPITOLA DEVÁTÁ NEPRAVÝ SOKOLNÍK	101
KAPITOLA DESÁTÁ NEBESKÝ ÚKAZ	112
KAPITOLA JEDENÁCTÁ SLAVNÉ ZÁSNUBY	122

ZDENĚK MAREŠ • TVŮJ MAJESTÁT, KRÁLI

Svazek č. 173

Řídí Hana Krubnerová

Ilustroval Gustav Krum. Graficky upravil Jan Hejda. Obálku navrhl James Janíček. Vydal jako svou 6862. publikaci Albatros, nakladatelství pro děti a mládež, v Praze roku 1984. Odpovědná redaktorka Hana Krubnerová. Výtvarný redaktor Jaromír Zápal. Technická redaktorka Jitka Pavlíková. Ze sazby písma Public vytiskla Severografia, n. p., závod 1, Liberec. 16,34 AA (text 14,57, ilustrace 1,77), 16,40 VA. Náklad 71000 výtisků. 1. vydání. 13-853-84 14/64 Cena výtisku 7,- Kčs

© Albatros, 1984 © Zdeněk Mareš, 1984 Illustrations © Gustav Krum, 1984